

జీవి త ము లు

ప్రతి 1-3

శ్రీ లాలజపతిరాయజీవితము	...	0
శ్రీ గోపాలకృష్ణగోక్షజీవితము	...	0
శ్రీ మహాదేవగోవిందరానడజీవితము	...	0
శివాజీచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	1
గౌరాంగస్వామిచైతన్యజీవితము	...	0
శ్రీ శంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0
దాదాభాయినారోజీచరిత్ర	...	0
శ్రీ కరంచంద్ గాంధీజీవితము, ప్రతిమతో	...	0
సెపొలియన్ చక్రవర్తిచరిత్రము	...	0
సెపొలియన్ బోనపార్టి జీవితచరిత్రము, గౌడవర్ణనము...	...	1
గాంధీమహాత్మ్యచరిత్ర, ఉపన్యాసములు	...	1
శ్రీ మౌంట్స్ నరసింహాచార్యస్వామి జీవితము	...	0
సోదరినివేదితజీవితము, ప్రతిమతో	...	0
శ్రీ గైక్వాడుగారిజీవితము	...	0
వివేకానందస్వామిజీవితము	...	0
లార్డ్ కె ఫుజీవితము	...	0
స్వామిరామతీర్థజీవితము	...	0
శ్రీ రామానుజాచార్యచరిత్ర	...	0
శ్రీ వేమనయోగిజీవితము	...	0
అనిబినెంటుచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0
శ్రీ తుకారామస్వామిచరిత్రము	...	0
శ్రీ సమరగామదానస్వామిచరిత్రము	...	0
శ్రీ తము	...	0
శ్రీ తము	...	0
శ్రీ తము	...	0

శ్రీ రఘు
ప్రేమాగ్రణి

రచయిత;

ఉపేంద్రము శంకరనారాయణరాజు, బి. ఎ., బి. టి.

చెన్నై:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రింట్ చేయబడినది.

Rights Reserved.

[Price. Rs 1—8—0.]

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILLA PRESS
Madras.—1950

అ ర్పణ ము

సీ. ఏపురాణపురుషు హృదయస్థలం బడి

సరసిజావాసకు సదన మయ్యె ?

ఏభ క్తబాంధవు నాభీసరోజంబు

వాణీమనోహరు వాస మయ్యె ?

ఏదేవదేవుని సాదరోదర మెన్న

నిఖిలలోకములకు నిలయ మయ్యె ?

ఏదయాసాగరు పాదారవిందముల్

భక్తకోటికి మోక్ష పదము లయ్యె ?

తే.గీ. ఏవిభునిదివ్యనామంబు లెల్లవారి

కఘనిబర్హణమంత్రవ ర్యంబు లయ్యె ?

అట్టి జగదేకవల్లభు సంఘములకు స

మర్పణ మొనర్తు నీపాత్ర మధికభక్తి.

విజ్ఞప్తి

భాషాభిమానులగు పాఠకమహాశయులారా !

ఈ సాత్త్వికంబులును, నీతిప్రదాయకంబులును, మనోరంజకంబులును, భాషావైదుష్యమును గలుగఁజేయునవియు నగు నవలలయందు నాకు బాల్యంబునుండియు నభిరాష మిక్కుటముగ నుండెడిది. క్రమక్రమమున నయ్యది యభివృద్ధియై నన్నును నాయోపనింతపఱకును నవలారచనమునకుఁ బురికొల్పెను. నామనోభావములను వ్యక్తీకరించుటకుఁ దగినయుత్సాహము మోడమెను. అయినను మొదట నాలో నాకె కొంతజంకు గలిగెను. కాని “ఆరంభరహితుఁబొందునె యారయ సంపదలు, హీనుఁ డయ్యును సుజనుం డారంభశీలుఁడై యకృతారంభుల నోర్పు నెంతవారలనైనకా” అను నాశ్లోక్తి ననుసరించి, ధైర్యం బవలంబించి యీనవలారచనమునకుఁ గడింగితి.

నేను గళాశాలయందుఁ జదువు నప్పుడాంగ్లమునం దుపవాచకముగ నుండిన ‘భీమసిం’గను నాంగ్లనవల కిది యనుతాదము. కేవల మందలికథ నాథారముగఁ గొని మదీయకల్పనలతోడను, వర్ణనలతోడను నచ్చటచ్చట నుచితంబులగు కథావిషయకమగు మార్పులతోడను నిద్దాని రచించి కథానాయిక పేర ‘ప్రేమాగ్రణి’ యనునామం బిడితిని. కవులు, పండితులు, భాషాభిమానులు, నాయీపాత్రంబును సాంతంబుగఁ జదివి గుణంబులఁ గొని, లోపంబు లున్న సాదరంబునఁ జక్కదిద్ది,

నేనే యుభాషా యోషానే వార్చనంబులకు చోహదం బొసంగుదురు గాక! యని ప్రార్థించువాడ.

నాయం దాదరభావమున శ్రమయనక నాయీసౌత్తమును సక్రమముగ బరిశోధించి నాకెంతయు సాయమొనర్చిన బ్రహ్మశ్రీ విద్వాక్ బాలకవిసింహ అష్టావధాని, సోపలై కృష్ణమూర్తిగారికిని, ఈనవలను సాంతముగఁ బరిశీలించి తమ యమూల్యాభిప్రాయముల నొసంగిన శ్రీయుతులు, గౌరవర్హుల రామకృష్ణసీతారామ సోదరకవులకును, శ్రీ. డి. వి. కృష్ణమూర్తిగారికిని నామనఃపూర్వకచందనముల నర్పించుచున్నాను.

నే నీనవలను 1933 వ సంవత్సరముననే పూర్తిగా రచించియు ధనాభావంబుచేతను, దగినసహాయము లభింపమిచేతను నింతదనుకను బ్రచురింపలేకుంటిని. ఇపుడు శ్రీవావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్సువారు సాదరంబున నాయీనవలను ముద్రించి ప్రచురించినందులకు నాకృతజ్ఞతాభివందనములు. మఱియు నన్నీయుద్యమమునకుఁ బురికొల్పిన శ్రీ జి. నారాయణశర్మ (నైదాపేట టీదర్సుకాలేజి హైస్కూలు తెలుగుపండితులు) గారికి తదితరమిత్రమండలి కెల్లను గృతజ్ఞుఁడ.

ఇట్లు,

చుదనపత్తె. }
1-12-50 }

బుధజనవిధేయుఁడు,
ఉపేంద్రము శంకరనారాయణరాజు.

విషయసూచిక

ప్రకరణము

పుట

1 సమావేశము	...	1
2 బందివేటు	...	10
3 సందేశము	...	16
4 శరణాగతి	...	21
5 ప్రేమాంకురము	...	29
6 భయంకరరాత్రి	...	33
7 వికలింగేశ్వరుడు	...	47
8 సంతోషవార్త	...	56
9 స్వాగతము	...	65
10 ప్రేమసీమియులు	...	69
11 ఢిల్లీపురము	...	79
12 విమర్శనము	...	86
13 హృదయోద్వేగము	...	94
14 గోకులదాసు	...	102
15 నిర్బంధము	...	108
16 మోహరము	...	124
17 అద్భుతము	...	130
18 రక్షించినదెవరు?	...	135
19 మోసము	...	144
20 ప్రేమచిహ్నము	...	150
21 మిత్రులు	...	161
22 రాజసింహుడు	...	168
23 సాహసము	...	172
24 రాజ్యాభిరామ	...	179
25 మంచన	...	189
26 సంధి	...	200
27 స్థిరసంకల్పము	...	205
28 ఆత్మార్పణము	...	213

శ్రీ రక్ష పండ్రి తాభిప్రాయములు

క. శ్రీ యుక్తుడౌ శంకరనా

రాయణరాజా! త్వదీయ-గ్రంథము గంటికి

బాయక సాకల్యముగా

నాయది నవరించితిన్ గుణగుణచర్చన్.

చ. ప్రథమ కృతంబు మీవగుటఁ-బ్రాప్తిలే భేదము లచ్చటచ్చటన్
ముఖులవి లెక్క-గాఁగొనఁగఁ - బోయ, క్రమక్రమరీతిఁ గల్పనా
విధ మది సొంపుచింపుఁ బ్రభవించఁగఁజేయునుగాత! భారతీ .
ప్రధితకృపావలోకనము - భవ్యముగాఁ బ్రసరించి మీయెడన్.

మ తమ “ప్రేమాగ్రణి” నామపుస్తకము వి-ద్యారూపు లెట్లన్ ముదం
బచురం గాంచి నులింతుగాత! మఱియి - య్యాండ్లాసువాదంబు ను
త్తమమంచాగ్ధవిమల్ వచించి లనదు - ద్యతీర్థి నాధింతుగా
త! మహిక్ కాశ్వతమైన పేరుగనుతన్ - ధర్మాసుసారంబుగన్.

తే. పచనరచన మృదుాత్మల-వఱులుచుండె

తైలి ధారాశమై మధు - సరణి గనియెఁ

గనుక విద్యార్థులకుఁ బాత్య - మనఁగఁదగిన

నవల “ప్రేమాగ్రణి” యె యంచు - నలుపు నెఱుఁ.

లే. నవల లెన్నియొ రచియించి - నవ్యపథము

ననుచరించితి మని నియ - మాదులెల్లఁ

బెద్దలకు నొప్పుఁజెప్పెడి విద్యేశాంధ్రు

మంచివిషయము గనుటకు మార్గ మిదియె.

కట్టు,

కొక్కంటి, కదిరితాలూకా }
అనంతపురము జిల్లా.

విద్యాన్ బాలకవిసింహ ఆస్థానధారి
(సద) సోంపల్లె కృష్ణమూర్తి

మహాశయా! ఆశీర్వాదములు.

మహా పరమానందముఁ జెందినారము కవిత్వప్రాధిమం గాంచి, శంకర నారాయణరాజ! శర్వనలకా? కాణాచి, శృంగార వీర రసంబుల్ నివసించ తావు; మధుధారాస్యంది; ప్రేమాగ్రణిం ద్వరగాఁ బండితహస్తోద్దముల నిల్పంజూడుమా! మిత్రమా!

చ. సరసుఁడు కృష్ణమూర్తి యొకసారి పఠింపఁగ విన్నవాఁడఁ ద్వద్విరిచిత గద్యకావ్యమును; ప్రేమరసాస్పదమై; విచిత్రవాగ్భరితమునై, సహృజ్జనుల కర్థరసాయనమై, వియన్నదీస్ఫురదరవిందమాధురికిఁ జొక్కిన లేటులపాటసాటి యా.

చ. శత్రులగువారల్లెమును కావ్యములన్ రచించి; ధారుణీ భవులసభాస్థలంబుల నిరాంశయశంఖు గడించుచుండిరి నవయగమందుఁ గన్నడెడు నాటకము ల్పఱిఖండకావ్యముల్ నవలలు వానిలోనఁ దమనవ్యకృతీంద్రము వన్నెఁ గాంచుతన్.

ఇట్లు

కవిసార్వభౌమ: కావ్యవికారద; సాహిత్యరత్నాకర;
విద్యాభూషణ; అంభోవాత్సయమహోదధి; ఆశుకవిచక్రవర్తి;
ఆభినవబాణకవి; శతావిధాని, దిరుదాంకితులు

(Sd) గౌరవర్ణుల రామకృష్ణసీతారామ సోదరకవులు.

గజ్జలకొండ (కర్నూలు) జిల్లా.

VIBWAN D. V. KRISHNAMURTHY. M. A. Madanapalle
Lecturer in Telugu. College.

Superintendent of Vernacular Studies. Madanapalle.

I have gone through the novel "Premagrani" of Mr. Upendram Sankaranarayanaraju of Thamballapalle. The story is interesting; the style is good. The author deserves encouragement.

(Sd) D. V. KRISHNAMURTHY.

31-7-1937.

శ్రీ రఘు

ప్రేమా గ్రంథి

మొదటి ప్రకరణము

స మా వే శ ము

శా. శ్రీకళ్యాణుడు నిర్వికారుడు కృపా
సింధుండు కృష్ణుండు లో
కై కారాధ్యుడు భక్తవత్సలుడు దీ
వ్యత్కిర్తిలీలాకరుం
డాకంజాతభవేశ్వరాది వినుతం
డాద్యుండు వైకుంఠుడౌ
శ్రీకాంతాపతి పాదపంకజములక
సేవించు నశ్రాంతముక.

అప్పుడప్పుడే తెలతెలవాఱజొచ్చెను. ఆదివఱకు నిరాటంకముగఁ బ్రపంచమంతయు దట్టముగ నలముకొనియుండిన తిమిరము తిరోహితము గాజొచ్చెను. లోకబాంధవునిరాక నెఱింగించుచున్నవో యనఁ గుక్కుటారావంబు లన్నిదిశల వ్యాపించెను. చల్లనిమందమారుతము వీవఁదొడంగెను. దినకాంత తనస్త్రియుండగు హరిరాక కలరి, తనమృదుమధురకంఠంబునఁ గర్ణ పర్వంబుగ మనోహరగీతంబులఁ బాడుచుఁ బ్రాణకాంతునకు స్వాగతం బొసంగఁబోవుచున్నదో యన, శుకపికళారికాది శకుంతలసంతానంబులు

సుస్వరంబుల మనోహర గానంబులు నల్గురు, నాహారా నేషణంబునకై కులాయంబుల వీడి వినువీధి బారులుదీరి పోవుచుండెను. ప్రకృతియంతయు మనోహరంబై, సృష్టిసౌందర్యవిభవాలికయంబుల జేనోళ్ల జాటుచుండెను. అట్టిసమయమున బద్ధి నీకాంతనోముల ఫలంబో, మూడుమూర్తులసారంపు ముద్దయో యనునట్లు సూర్యుండు దుదయూద్రి నధిరోపించెను. కమలాపురి కరస్పర్శాబుసంజేసి యదిపఱచు దీనభావంబున ముకుళకర్ణం బొదియుండిన కమలంబులు వికసించి నేత్రపర్వం బొనర్చెను. అప్పద్దమరుదంబులం గ్రోలి మత్తిల్లి మొత్తంబులై భృంగరాజంబులు యుమ్మనినాదంబు లొనర్చుచుండెను. అప్పటి యాబాలార్థబింబము ప్రాగ్వికాంకవికాలఫాలంబున జగన్మోహనంబుగ నిడిన సిందూరలకంబోయన నొప్పారుచుండెను. అప్పుడప్పుడే భూసురులు నిర్మలనదీతోయంబులఁ దోయంబులాడి త్రిమూర్తిస్వరూపశండును సర్వసాక్షియుఁ బవిత్రుండును బ్రత్యక్షుడై వంబుచునగు సహస్రకరణం కర్మస్థంబు లిడుచుండిరి.

అట్టి మనోహరప్రాలంకారసమయంబున సుదయపురరాజగృహంగణమున మంగళతూర్యనాదములు శ్రవణపర్వంబుగ వినవచ్చుచుండెను. నాటి దినము జరుగఁబోవు “అహేరియా” యంత్రవమునకు నాహ్వనింపఁబడిన రసపుత్రవీరు లందఱు చితరీతుల నలంకృతులై నానావిధాయుధపాణులై, యనుచరపర్గసమేతులై వచ్చి యారాజగృహమున కెదురుగఁ దమకై యంచితరీతుల శృంగారింపఁబడిన యొకవికాలసౌధంబునందుఁగలపీఠములపై నుపవిష్టులై యుండిరి. నాటిదినము రాజులును సర్వజనులును నేకరీతిగ నాదరింపఁబడుచుండిరి. రసపుత్ర వంశాధిపతిమండును, రాజనీతినిపుణుండును, ససమానగుణ బలభైర్యసాహసుండును నేలికయునగు రాజారాజసింహుని యాగమనంబున కెదురుచూచుచు రాజపుత్రు లందఱు సంతోషితస్వాంతులై గుంపులుగూడి సంభాషించుచుండిరి.

పవిత్ర రసపుత్రకులాత్పన్నులును బ్రభుభక్తిరాయణులను సత్వాతో ప్రభువులునునైన మోహనగంగాసింగులు 'బెడ్డా,' 'బిజోల్,' నగరాధీశులతో నినోదముగ సంభాషించుచుండిరి. ఒకవంక బలువురు రాజపుత్రులొకటిగఁగూడి తా మిదివఱకొనర్చిన యధములఁగూర్చియు, దమపూర్వుల బలపరాక్రమాదులఁ గూర్చియు ముచ్చటించుకొనుచుండిరి. మఱియొకయెడఁ గొందఱు రాజపుత్రులు నాటి వేటకుఁ గావలసిన యాయుధసంపత్తి నాయత్త పఱచుకొనుచుండిరి.

ఆప్రాంతమున నొకయున్నత ప్రదేశమున రెండు హంసతూలికా కల్పంబులం దిరువుడు రాజపుత్రవీరు హసీచలై యుండిరి. వారిముఖ కాంతులబట్టియు, వేషభాషలంబట్టియు జూడ వారు గొప్పవీరులని తోచక మానదు. వారిలోఁ బ్రథమునకు దాదా పఱువదివత్సరము లుండవచ్చును. కాని యాతనిదేహపటిమ యొక్కింతయేని దగ్గియుండలేదు. రెండవవీరుండు మధ్యమవయస్కుండు. ఆఱుగుల పొడగరి. ఎత్తైన భుజయుగమును, విశాల వక్షంబును, గరికరంబులబోలు నిడుద కరంబులును, విశాలఫాలంబును, గంభీర చృష్టులును, నల్లనివంకర మీసంబులును జూచువారల కాతని బలశౌర్య గాంభీర్యంబులఁ జాటుచుండెను. ఈతని బలశౌర్యంబుల కెంతయు మెచ్చి రాజసింహుఁ డీతని నెక్కుడుగ గౌరవించి యాదరించుచుండెను. ఈతఁ డెల్లప్పు డప్రమత్తుడై రాజభక్తితత్పరుడై దేశసేవాధురంధరుడై విజేషియు లగు మహమ్మదీయులు తమదేశముపై దాడివెడలకుండు నట్లారావళి వర్వత పంక్తులందుండు 'కుంభాల్ మరు' కనుమను రాజు నాజ్ఞ మేరకుఁ గాపాడుచుండెను. ఆరసపుత్రవీరు లీక్రిందివిధమున మాటాడఁజొచ్చిరి.

ప్రథముఁడు:—గోపీనాథామారూ! మన మిదివఱకు జేరికి సహాయులమై యనేకసంగ్రామంబుల ముష్కరులగు తురుష్కుల నోడించి పారఁదోలితిమి. ఇప్పుడు మ్రాగుండును గతినుండును, మీఁదుమిక్కిలి హింసూతుక

ద్వేషియునగు నౌరంగజేబు మనల జయింప నమకట్టియున్నాడట. రాజపుత్రులందఱు దమజీవితముల కానవడక బలపరాక్రమములఁ జూపవలసిన కాలము సమీపముననే యున్నది. రాజపుత్రులందఱు ప్రయత్నములై యుండవలయును.

థాకూరు:— థైక్ సరారు ప్రభూ! రాజపుత్రులందఱు జీవితమున సంసిద్ధులై యున్నారు. వారు దమజీవములఁ దృణములుగ నెంచి పోరు నల్ల సున్నారు. రాణాయను యావచ్చుకీ నువయోగించి వైరినిఁ గెల్ల నున్నాడు.

థైక్ సరారు:— థాకర్! సర్వము రాజపుత్రుల బలమై ర్యకౌర్వములమీఁద నాధారపడియున్నది.

థాకూరు:— నిశ్చయము.

థైక్ సరారు:— నేటికేటయందు సంపూర్ణ విజయము చేహునిఁ, గదనరంగమునను సఁపూర్ణ విజయము లభించునని రాజపుత్రుల దృఢవిశ్వాసము.

థాకూరు:— నేటి వేటయందుఁ బల్లినటకు రాజపుత్రు లుత్సాహమున నున్నారు.

అని వారిరువురి ట్టు సంభాషించుచుండ రాణాద్వితీయపుత్రుడగు భీమసింగొకయున్నతాశ్వం బధిరోపించి మెల్లన వారియొద్దకు వచ్చి నిలిచెను. భీమసింగిరువదేండ్లయువకుఁడు. రమారమి యుత్తముల పాడగు. విశాలఘోషమును సరవిందంబులం గేరునేత్రయుగ్మమును, దిగ్దంలికరంబులు బోలు కరంబులును, బీనవక్షంబును, జక్కని నాసకయగు నిరంతరమండహాస మందరపదనారవిందంబును నాతఁడు సర్వాంగముండరుడని చాటుచుండెను. అదిగాక సర్వసన్నతంబుల కాటవట్టయినవాడు. అతని రూపగుణ యాన నాదులం గాంచి యతనిఁ బ్రేమించని వారుండరు. వేటయందుగిని యుడుపుల నాతఁడు ధరించియుండెను. అతఁడు గుఱ్ఱపుస్వారియందును, విలువదై యం

మను, గత్తి యొకసెల బల్లెము మొదలగు నాయుధోపయోగము లందును, గుస్తీపట్టుట పరుగిడుట దుముకుట మొదలుగాఁగల శరీరవ్యాయామ సంబంధములగు నాటలయందును, దనతోడి రాజపుత్రులదఱికింబెను మిగుల నేర్పు కియై యుండెను. కేవలము వైరిజెప్పినవియే గాక, విషయ, చిత్రలేఖనము : మొదలగు వానినినైకము చక్కగ నేర్చియుండెను. రాజకుమారుఁ డెఱుంగవలసిన రాజనీతివిషయముల నెఱ్ఱఁ జెలిసికొనియుండెను.

భీమసింగురాగానే యాయుదువురు రసపుత్రసిరు లాకని సగౌరవంబుగ నెదుర్కొని యుచితాననమున నాసీనుఁ గావించిరి. పిమ్మట వారు మువ్వు క్రింది విధమున మాటాడఁదొడగిరి.

భాహురు:—భీమసింగుపమారా! నేను నీవుగూడ వేటయందుఁ బాల్గొందువా?

భీమసింగు:—(చిఱునవ్వుతో) ఏల మీ రిట్లనుచున్నారు? నేను రాజపుత్రుడను గానా? నారక్తనాళములఁ బ్రాక్తరాజపుత్రునిరము త్రును హించుటలేదా? నేను జాలకాలమునుండి వేటయందుఁ బాల్గొని నా శక్తిసామర్థ్యములఁ జూపఁదలచి యుండిని. కాని నేబాలుఁడనని, తండ్రి గారు నిరాకరించుచుండిరి. నేఁడు నన్నయనయే వేటకు రమ్మని యాజ్ఞాపించిరి.

భాహురు:—పమారా! నీ నుడువులు మాకెంతయు ఘనంబుఁ గూర్చుచున్నవి. కాని నీ వేయాయుధములను ధరింపక కేవల మొకబల్లెమును, బిన్నయింటెను మాత్రమే చేసొనియున్నాడవు. వీనితోడనే నీ వెట్లు పర్యవృత్తులందుఁ బరిమార్తువు?

భీమసింగు:—అయ్యో! మీరు పొరపడితిరి. నేనీరెంటిసాయముననే వేటయందుఁ గెల్పొందఁగలను. చాలకాలమునుండియు నీచిన్నయింటెచే గుఱి

ప్రేమాగ్రణి

క్రియలుకు నేర్పికొంటిని. అటువదియడుగుల దూరంబుననుండు
లైన దీనిచే గడుసులభంబున ప్రేయఁగలను.

-కుమారా! నీనుడువు లాశ్చర్యమును బుట్టించుచున్నవి. నీవాకృత్యానత్యములు నేఁ డెఱుంగదుముకదా?

వారిట్లు మాట్లాడుచుండ రాజనగరసింహద్వారమున భేరిపటహా
నాదములు వినిపచ్చెను. రాజపుత్రులందఱాప్రక్క జూచుచు
బారులుదీర్చి ప్రభురాకకై వేచియుండిరి. ఇంతలో రాజా
దు యువరాజునమెతుండై యుచితరీతి చలంకృతుడై యొక్క
బధిరోహించి మెల్లన నచ్చొటుకైరెను. జేఁడు రాగనే
నిలందఱు “రాజారాజసింహునకు జే” యని యొక్కచూఱు దు
స్వనులిచ్చునట్లు జయజయ శబ్దములను జేసిరి. తర్వాత పీఠపురుగు
రాజు వందనంబు లాచరింపఁబడెను.

సింహుడు తనపూర్వులందఱికంటె నెక్కువ బలపరాక్రమ
పేరొందినవాఁడు. సమస్తరాజపుత్రు లాతని యాజ్ఞల శీఠసా
వేర్పు చుండిరి. అతఁడు రాజైన కొంతకాలమునకు రాజపుత్ర
పై కాటకము సంభవించెను. అప్పు డితఁడనేకలక్షల రూప్యం
తఱి రాజసముద్రంబను కాసారం బొందు త్రవ్వించి, తన్ములం
బంబులు పండింపజేసి కాటకబాధలేకుండజేసెను.

అందు తనయన్నయగు జయసింగును శీఘ్రమునఁ గలసికొనెను.
లిరువు నొకరినొకరు ప్రేమమీఱు గొంగిలించుకొని మరలప్రశ్న.
1. వారిరువురకు గుణభేదము లున్నను నొకరినొకఁ డెక్కుడుగఁ
డిరి. జయసింగురాజుకు మిక్కిలి ప్రేమాస్పదురాలగు రంగదేవి
ఒక్కనమయమున నొరంగజేబు తనపూర్వులవలె నొక్కరాజు
వామామాడఁగోరి, రూపనగరము రాజుకుమార్తెయు, సర్వాంగ
నగురంగదేవిని బరిణయమాడఁగోరెను. కాని పవిత్రరాజపుత్ర

కులొత్పన్నయగు రంగదేవి కూరట్టేచృచక్రవర్తి కర్ణాంగి యగుట కిచ్చగించునా? అప్పుడు రంగదేవి “మమ్మరుండగు తురుష్కచక్రవర్తిబారినుండి నన్నేరసపుత్రవీరుడు రక్షించునో యట్టి పీరాగ్రేవరున కర్ణాంగి నగుదు” నని నమస్తరాజలోకమునకును జాటబంచెను. అప్పుడు రాజసింహుడు రంగదేవినిఁ గొనిపోవుటకై వచ్చిన చక్రవర్తినై న్యములఁ దనబాహుబలంబున జయించి యామెను రక్షించి సర్వశేనానమక్షంబున నామెను బరిగ్రహించెను. అట్టి నారీశిరోరత్నమైన రంగదేవికిఁ గొమరుండైనను జయసిం గొకింత మందస్వభావుఁడుగ నుండెను. అతఁడు తనతమ్ముడగు భీమసింగునంతటిచుఱుకుదనము గలవాఁడుగాఁడు. అతఁ డొకింత స్థూలకాయుండైనను నంగసౌప్తవముంబట్టి చూడ నుందరాకారుండని చెప్పుక తప్పదు. విలువిద్వేయుఁ గత్తి ఈటె, మొదలగునాయుధోపయోగంబులఁ జాలినంతవఱకుఁ జక్కగ నెఱింగెను. గుఱ్ఱపుస్వారియందవ్వితీయుండని పేరొంచెను. కాన విద్యుయిం బెక్కుడు పరిశ్రమ గావించి మఱిసీదాదులఁ జక్కగ వాయిప నేర్చెను. విక్రాంతిసమయములం దెల్లప్పుడు మురళిఁ జేఱుని సర్వజనమనోహరముగ వాయిచుచుండువాఁడు. అతఁడు తనసంగీతవిద్యాపాండిత్యంబునంజేసి నుదరసుందరీశందోహంబులకెల్లఁ బ్రేమాస్పదుండయ్యెను.

ఆరాకొమరు లిరువురు నేఁ దుత్సాహపూరితులై వేటయందుఁ దమ మైర్మసాహసాదులఁ జూప నువిష్టారుచుండిరి. రాజసింహుడు శర్వరాజపుత్రపరివృతుడై మృగయాపినోదార్థము బయలుదేరెను. రాజపుత్రు లతాహంబునఁ దమధరుర్విద్యాకౌశలంబు మెఱయ దూరంబుననుండు వస్తుసమూహంబుల గుఱిదప్పక ప్రేయించు దమకత్తుల నవలీలగఁ ద్రిప్తచు బల్లెంబులను గ్రూరమృగంబులఁ బొడుచువడువున నాడించుచు వేటతమకంబున వనంబున కరుగుచుండిరి.

ఆసమయమున నొకయున్నతరాజసౌధంబునఁ గొందఱు కన్యకామణిలుగూడి పలువిధములగునాటల నాడుచుండిరి. అందొక్కకన్యకామణి

మాత్రము తదేకధ్యానయై యాకాశపుత్రాశ్వికదళమునే కనుచును గగువంక వఱకు జూచుచుండెను. ఆమెవయసు పదునెనిదిదేడు లుండవచ్చును. బాల్య ముతరించి యౌవనము చూపట్టుచుండెను. సువర్ణచ్ఛాయ నవహసించు మేని కాంతియు, గండర్బుకోదండంబునవహసించుకనుబొమలును, నాకర్ణాంతవిశాల లోచనంబులును, దిలపుష్పంబునుబోలు చక్కనినాసికయు, దొండపండు వంటియధరంబును, దావళ్యకాంతులీలు పలువరుసయు, మృగశాలసదృశంబుగ బాహువులును గల్గి సౌందర్యాతిశయంబులఁ జెన్నించుచుండెను.

ఈమె భావూరుగోపీనాథునిపుత్రిక. ఈమెజరించిన కొద్దికాలమునకే జనని దివంబు నలంకరించెను. కల్దియుఁ దండ్రియుఁ దానెయై పుత్రినే పుత్రుడుగ నెంచి భావూ రామె నెక్కడు ప్రేమగబురఁ జెంచెను. ఆబాలకు విద్యాబుద్ధులుగఱవ సర్వవిద్యాపారంగతుడగు నొక్కనన్యాసిని నియమించెను. ఆమెయుఁ దండ్రియూజ్ఞ మేర కస్యగ్రాజున కెల్ల వేళలఁ బరిచర్యసేయుచు, శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసంబులఁ జక్కగఁజెబుచెను. అంతయె గాక భావూ రామెను యోధుఁ డెఱుగవలసినవిషయముల నెల్ల నేర్పెను. విలువిద్వేయం దామె మిగుల నేర్పరి యయ్యెను. ఆమె కొన్ని వేళలఁ బురుష చిత్త వస్త్రంబులు ధరించి శనత్తండ్రితోఁగూడ చిన్నచిన్న కిదనరంగంబులకుఁ బోవుచుండును. అట్టిరమయంబున నామెను జూచిననారెల్లరు నెవరో యొక రాకౌమాచరుడని తలంపకపోరు. ఆమె విద్యావతియు, సౌందర్యవతియు నగుటయె గాక నకల నద్భుతంబులకెల్ల నాబవట్టు సర్వజనప్రేమాదరంబు లకుఁ బాత్రురాలై యుండెను. స్త్రీసహజంబులగు చక్కదనము, దయ-మృదు త్వము-వినయము-హింస-దైవధైర్యము మొదలగువానియుదేకాక పురుషోచితంబు లగు దేశధైర్యము, రాజధైర్యము, ధైర్యము, సాహసము, ఔదార్యము మొదలుగాఁగల వానియుండును నామె యుండఁజేసే స్తుతింపఁబడుచుండెను.

భీమసింగు శనత్తండ్రితో ముచ్చటించుటను నామె చూచెను. అది వఱకే భీమసింగు రూపయావనాదులను బలధైర్యసాహసాదులను సద్గుణము లను వినియుండెడిది. నేఁడాతనిఁ జూచిరప్పటినుండియు నామె మనంబున

నూతనభావనాపరంపర లుత్పన్నంబులయ్యెను. చారిత్రాసోపానములు చాలవఱకు నేర్పరించుట చే భీమసింగునం దామె కొకవిధమైన ప్రేమగౌరవాదులు జనించి యుండెను. ఇప్పు డది మఱిత దృఢములయ్యెను. ఆమె యొకప్పుడు తల్పంబున నాసీనయై యేమియో యాలోచింపఁదొడఁగెను. ఆసమయమున నామె సకియ యొకతె యచ్చోటికివచ్చి యామెపార్శ్వంబున నాసీనయ్యెను. ఆలోచనాసముద్రంబున మునిగిన యాశోమహారి, చెలి యాగమనంబు నంతగ గమనింపలేదు. తుద కాచెలి యిట్లనియె.

చెలి:— ప్రేమా! నేఁ డెందుల కిట్లాలోచించుచున్నావు? నేను వచ్చినంతనే నిండానుప్రేమంబున నీమృదుమధుర వాక్కుధాధారలఁ దమత్రుచుండువే? ఇపు డేల మాటలాడవు?

ప్రేమాబాయి:— సఖి! వింతకారణం బెద్దియును లేదు. సర్వభూతాంతర్గుతుడగు నవ్వరమేశ్వరుని సృష్టివైచిత్ర్యంబులఁ దిలకించి యాదీవజేవుని మదిం దలంచుచుంటిని.

చెలి:— అమ్మ! నీదైవధర్మ కడుప్రశంసాపాత్రము.

ప్రేమ:— చెలి! నీమెచ్చుకోలున కభివృద్ధినములు. నేడు నీవిత త్వరితంబుగ రాఁ గతం బెద్ది?

చెలి:— నేఁడు రాజుగారు సర్వరాజపుత్రపృథ్వితులై వరంబున కరియొన్నారకదా?

ప్రేమ:— అవును. తర్వాత విషయము లెవ్వి?

చెలి:— రాజాంతఃపురకాంత లంద టొక్కయెడఁగూడి యిష్టకథావిసోదంబులఁగాలంబు బుచ్చుచున్నారు. నిన్నక్కడను శిష్యులునఁ గొనిరమ్మని దేవేరు లాజ్ఞాపింప సత్వరంబున నేతెంచితిని. వెడలుదము రమ్మ.

ప్రేమ:— మంచిది.

(అని చారిత్రపు రాసాధంబువెడలి యంతఃపురమార్గంబునఁ జనిరి.)

రెండవ ప్రకరణము

పందివేట

భేరీపటహమ్మదంగశంఖాది తూర్వారాపంజలు దశదిశలయందుఁ బ్రతిధ్వనులీన, నశ్వపదఖురఘట్టనంబునంజేసి భూపరాగంబు దిక్కులెట్ల నిండ మృగయావినోదపరిపూర్ణమనస్కులై యంత్యాహంబున జయజయ శబ్దంబులంజేయు నారాజపుత్రుల యాశ్వికదళము పురంబువెడలి, పచ్చిక బయళ్లను, సుందరోద్యానంబులను నానావిధజలవిహంగ జలచర జలగ్రాహి సాయంతంబులై నిర్వలవారిపూరంబులై యుప్పు కాసారంబులను గడచి యొక్కఘోరకాంతారసమీపంబున నిడినెను. అ దమృతోపమానంబగు స్వచ్ఛజలపూరితంబైన సారసాకరంబొండుపొడఁగనిరాజపుత్రులందఱుచోట ఘోటకంబులనుండి డిగి యాసరోవరజలంబులుఁ గాలుసేతులు గడిగి గుఱ్ఱంబులఁ జలంబులఁ ద్రావించి మఱు నశ్వారోహణంబుగావించి కొంతదూర మరుగు నప్పటికిఁగొందఱు జానపదులు, రాణాకెదురుగ నేఁగుచెంచి ఓనయవినమితో త్రమాంగులై కరంబులుమొగిల్చి “మహాప్రభూ! మేము మీయాజ్ఞానువర్త్యులమై యివ్వనంబెట్ల గ్రుమ్మి యొకకొండచఱియయం దైదువరాహంబులం గాంచి యావృతాంతంబు దేవరవారి కెఱిగింప నేగంబున వచ్చితిమి. ఆయ్య దిక్కడికి కొలఁదిదూరంబుననే యున్న” దని నుడువ వారిమాట లాలించి సంతసించి తగుబహుమతు లొసంగివారు చూపుమార్గంబునం జనిచని యనుచర సమేతముగ రాణా యొక్కొండచఱియంజేరెను.

అచ్చొట్టుఁజేరఁగనే యారాజపుత్రులందఱు దమతేనియాజ్ఞ మేరకు చఱియముందు నర్థచంద్రాకారంబుగ నిలుచుండిరి. ఆప్రదేశమున కెదురుగ

రాజాయను, నతనిదక్షిణపార్శ్వంబున యావరాజును, కూలహస్తైః ~~భ్రాతృ~~ త్రతో నిలచియుండిరి. ఆచటియకు బల్లిమోతరభాగములందు నాయుధ హస్తైః థాకూరుభీమసింహు లుండిరి. వారుండు ప్రదేశము కంటకలతాదులచేతను, గర్కశపాషాణంబులచేతను లోయల చేతను నిండియుండెను. తక్కిన వీరులందఱు చిత్రస్థలంబుల ఖడ్గపాణులై నిలువఁబడియుండిరి.

ఆట్టితఱిని గొందఱు కిరాతులు వైశిఖరంబులనుండి గొప్పశిల నా లోయలందుఁ ద్రోసిరి. మఱియు భేరీమృదంగాదినిస్వనంబులఁ గావించిరి. ఆఱాలవ్రేటులకును, వాద్యములధ్వనికిని సండుండు భూదారంబులెల్ల భయం పడి కాలిమీఁదఁగొట్టిన పెంకువలె. జెల్లాచెదరై భీకరంబుగ ఘూర్జిల్లుచుఁ బరుగెత్తెను. అందొక్కవరాహంబు భీమసింహునైనను బరుగెత్తెను. కాని మఱులఁ దటాలున వెనుదిరిగి థాకూరున్నదెనకుఁ బరుగిడ సారంభించెను. మొదట నవ్వరాహంబు తనదెనకు వచ్చుటంగాంచి భీమసిం గుత్సాహపూరితుండై బల్లెంబుఁ జేబూని దాని న'క్కవ్రేటునం బరిహార్ష సంసిద్ధుడై యుండెనుగాని, యది తటాలున థాకూరున్నదెనకుఁ బరుగిడుటాజేసియతని యాశ ఫలింపదయ్యెను. ఆక్రోడంబు తనదిన్ననకుఁ బరుగిడుటా జూచి థాకూరు తనతురంగంబును బరుగెత్తించి దారిని సమీపింపఁగనే బల్లెంబున వ్రేసెను. ఆఘోరమృగం బావ్రేటును దైవయోగంబునఁ గొంచెములోఁ దప్పించుకొని యతిరయంబునం బాటెను. అది భీమసింగు గాంచి తనయశ్వంబు నతిశీఘ్రంబునఁ బరుగెత్తించి యాభూదారమును వెన్నుటెను.

ఇంతలో థాకూరు కూలంబు కేలంగొని యాయడవిపండిని సమీపించి తనబలంబు కొఁబడి కూలంబున వ్రేసెను. కాని యాబల్లెంబు వేగంబున వెడలి యానూకరంబు ముందటంబడి భూమియందుఁ గ్రుచ్చికొనెను. అయ్యది నా వ్రేటు తప్పుటచే నతి త్వరితంబుగ వెనుదిరిగి తాను వచ్చిన మార్గంబునఁ బరఁజొచ్చెను. భీమసింగు కని కని గుఱ్ఱంబును దఱిమి యావరాహంబును

వెన్నాడెను. ఇంతలో థామారు తనయొద్ద బల్లెంబుదక్క నేనుయుండును లేమిజేసి గుట్టెంబునుండి దిగి నిదానంబుగ బల్లెంబు నూడదీయుచుండెను. ఇంతలో నాఘోణి యలిభీషణంబుగ ఘూర్జిల్లుచుఁ దటాబునఁ దిరిగి థామారుండుమార్గంబునఁ బరుగిడ భీమసింగు థామారును పొద్దరించెను. కాని బల్లెంబు నూడదీయు నాతఁ డామాటల నాలకించలేదు. మృగ్యుడేవతవలె నావరాహము భయంకరాకారంబున నాతనిఁ ద్రుంపఁబోవుచున్నను థామారుది కాంచలేదు. అప్పుడు భీమసింగు గతిరయంబున నిజవాదంబును బరుగెత్తించి, యాక్రోధంబును సమీపించి తనచిన్నయీదెను గరంబునం గొని గుఱితప్పుక బలంబు కొలది వ్రేసెను. అదియు నతివేగంబున వెడలి చూసూకరకంఠంబునఁ గ్రుచ్చుకొనియెను. వ్రేటుపడఁగనే యాఘాదారంబు గిట్టునఁ దిరిగి గట్టిగ నఱచుచు నేలఁగూలెను. తక్షణమే భీమసింగు దానిని సమీపించి బల్లెంబునఁ బొడిచి పంచత్వంబునొందించెను. థామారు వరాహారావంబున కులికిపడి చూడ, నవ్వుచు భీమసింగు గిట్టనియె. “ఆర్యా! నేడు చూచితిరా? యీచిన్నయీదె ప్రభావము.” అపలుకులను థామారు రాశ్చర్యంబునొంది భీమసింగును నెక్కుడుగ నభిమతించెను. భీమసింగాతనికి వినయపూర్వకముగ ధర్మవాదము లొసంగెను.

ఆ యాఘోజ్ఞులమునం దింకొకయెడ నొక్క పెద్దాక్రోధంబు చెలరేగి భయంకరంబుగ ఘూర్జిల్లుచుఁ గొమ్మున భూమి జిమ్ముచు రాజసింహుఁ డున్న దెనకుఁ బరుగెత్తెను. రాజసింహుజయసింహు లాయది తమదెనకుఁ గాలవశంబున జీవుండు మృత్యువున్నదెనకుఁ బోవు తెఱంగునఁ బరుగిడుటం గాంచి, హయంబులఁ ద్వరితంబుగఁ దఱిమి దానిని వెన్నాడిరి. అఘోణియుఁ జాలవఱకుఁ జేరికొక పారుచుండెను. వారిగువురును మఱింత యుత్సాహులై సైంధవంబుల నతిసత్వరంబుగఁ బోనిచ్చిరి. యువరాజు తండ్రి గుట్టెంబుకంటె దనహయంబును వేగంబుగఁ దఱిమి యాభీకరమృగంబును వెన్నా

డెను. అక్కిటియుఁ దనయపాయసంబు నెఱింగి ఘైర్యంబు. జిక్కుబట్టి, మిట్ట పల్లంబులనక తాబ్బముండవనక పారుచుఁ గాలువల నెగిరి దాటుచుఁ బొద రిండ్ల దూఱుచుఁ బోవుచున్నను, విరోధి తన్నవెన్నాపటను జూచి యేమి చేయుటకును దోచక తుదకు దూరంబున నొక్కకంటకలతావృతంబును నుల భంబుగఁ జొర నశక్యంబును భయంకరవల్లీకావృతంబును నగు పొదం గాంచి యందుఁ జొచ్చుటకు నిశ్చయించి యామార్గంబునఁ బరుగిడఁ జొచ్చెను.

జయసింగు దానియంద్రేశంబును మనంబున నూహించి యప్పొడఁ జొరకమునుపే దానినిఁ బరిమార్చుదలంచి వేగంబున వెన్నాడెను. చాలనే పాశూకరంబునంటి తఱుముచుఁ బోవుచుండటచే నాతనిదేహము స్వేదజల ముచే నిండిపోయెను. కొమ్మలనక, చెట్లనక, గుట్టలనక, మిట్టపల్లములనక, స్వారి చేయుచుండటచే నాతడు చాల నలసియుండెను. చెట్లకొమ్మలకు ముండ్ల కంచెలకుఁ దగులుకొని యాతనిపస్ట్రములు చినిగిపోవుచుండెను. దేహమునం దక్కదక్కడఁ జెట్టరాక్షిచేఁ జిన్నచిన్న గాయములుగూడఁ గలిగెను. కాని యాతడు వానినెల్లఁ బాటించుటలేదు. అతఁ డొకేపట్టుదలతో ఘోటకం బునుదఱుముచుండెను. తురంగము వాయువేగమునఁ బరుగెత్తుచుండెను. ఆవేగ మున గుఱ్ఱపుకాలిగిట్టకొక కర్కశపాషాణంబు దగులుటచే నయ్యది రోటాలున ముందునకుఁ బడఁబోయెను. కాని జయసింగు గుఱ్ఱపుస్వారియం దర్హితీయుఁ డగుటచే రాఘవంబున హయంబును బడకుండునట్లు తప్పించెను. మఱికొంత నేత్రున కాతఁ డాదుష్టవరాహంబును సమీపించెను. వెంటనే యాతడు తన బలంబుకొలఁది శూలంబున దానిం బొడిచెను. ఆయదియు నతిరయంబున వెడలి యాశూకరంబు నుదరంబును ఛేదించివైచెను. ఆవ్రేటున కాభూదారము నేలంబడి ప్రాణంబుల విడిచెను. ఈదృశ్యముం గాంచి రాజసింహుఁడు గొమ రుని బలఘైర్యంబుల కెంతయు మనంబున నలరి యాతని నాదరించెను. తండ్రి త న్నభినుతించుటంజేసి జయసింగుండిన యానంద మింతింతని చెప్పు నలవికాదు.

మఱియొకయెడఁ గొందఱు రాజపుత్రు లొక్కయడవిపందిని వెన్నాడిరి. ఆకిటియు దైవయోగంబున వారిసెట్లఁ దప్పించుకొని యొక్కయగాధంబగు లోయనుంచిలి పొదరింటం దాగెను. వారు తాలతో రుక్మయుఁ జెవులు చిట్లులు వడునట్లు ధ్వనులఁజేసియో, దాని నెటులైన బయటికిం దఱుమయత్నించిరి. కాని యది బయటికి రాదయ్యెను. తుదకు వారు విసిగి యాపొదకసలంబు రగుల్కొలిపిన నాభూదారంబు చేయునదిలేక బయటికి రావలసి వచ్చెను. అది బయటకురాఁగానే పాపము ! పెక్కుబల్లియు లొక్కసారివచ్చి గ్రుచ్చుకొనెను. తక్షణమే యది మృతినొందెను. మోహనసింగు విజృంభించిన యొక్కశ్రోదంబును సమయించెను. ఇంకొకచో బెండ్లానగరాధీశుఁడొకదొడ్డ వాలుమెకంబును రూపుమాపెను. తదితరవిరభటులు తక్కుంగల ముక్కడిమెకంబుల నుక్కడంచిరి.

ఆభేదస్థలమునకు వరాహపంచకంబు బలియయ్యెను. వేటరుల కెట్టి వివత్తులలేక వెంట నిర్విఘ్నముగ సమాప్తియయ్యెను. తర్వాత రాజపుత్రవీరులందఱు దమకై యొకవిశాలవటచుసీరుహచ్ఛాయ నతిమనోహరంబుగ నమర్పఁబడినగుడారములను జేరిరి. నాఁటిదినము భీమసింగజయసింగుల హైర్యసాహసంబుల గీర్తిపని వా రుండరు. భీమసింగొకచిన్నయీదెసాయంబున నొక్క పెద్దపందినిఁ బరిమార్చుట విని యెల్ల రాజపుత్రసంతోషంబుల నాతనిఁ గొనియాడిరి. ఆరాకొమరులు నానందాబ్ధి నోల్పాడిరి.

ఇంతలోఁ గొందఱు జానపదు లావరాహంబుల నైదింటిని మోసికొని వచ్చి తమరాక కెదురుచూచుచున్న రాజసూదకుల సమ్మంబునం దుంచిరి. సూపకారు లావరాహంబులనెల్ల ఖండఖండంబులుగ ఛేదించి యప్పులఖండంబుల దగులీతి శుద్ధంబుగావించి తమపాకశాస్త్రనైపుణ్యంబు మెఱయఁ బలు విధంబులగు బాకంబులుగ వండిరి. మఱియు మద్రసోపేతంబులగు భిక్ష్యభోజ్యంబుల నతిత్వరితంబున సంసిద్ధంబుఁ గావించిరి. అటుపిమ్మట నొకవిశాల ప్రదేశంబున రంగులీను రత్నకంబళంబులు పఱచి విందునకు సిద్ధముచేసిరి.

తర్వాత రాజపుత్రులందఱు దాపునఁ బ్రవహించునెలయేటిసిట్ట జల
కుబుకాడి సాంధ్యకృత్యములనెల్లఁ దీర్చికొని శుచిర్భూతులైవచ్చి యుచిత
స్థలంబుల నాసీనులైరి. సూర్యకారులు వదార్థములవడ్డింప నెల్లరుఁ గడుపార
భుజించిరి. నాటివిం వడివఱకు జరిగినవిందులకంటెఁ జాలశ్రేష్ఠముగ నున్నదని
వారందఱు అనుకొనిరి. రాజసింహుఁడు సర్వరాజపుత్రుల నెక్కుడుగ గౌరవిం
చెను. భోజనానంతరము గొంత ప్రాద్దు వారిప్రకథలఁ గడపిరి. ఇంతలో నీనుం
డపరాద్రి నధిరోపించెను. ఆప్పుడప్పుడే శకుంతలసంతానంబులు కులాయం
బులఁ జేరఁబోవుచుండెను. కపరునిజేడిమికి భయమంది, మూలలందాగిర లిమి
రంబులు ప్రపంచమునఁ గన్పట్టఁదొడఁగెను. ప్రియండగు కమలాప్తు డంత
ర్ధానంబు నొందఁగనే పద్మ సీసమూహంబులు దీనత్వంబున రోదనంబు నల్పు
చున్నవో యన ముఖశత్రువొందియున్న పద్మగర్భంబులంజిక్కిన యశినమూ
హంబులు నాదంబులు నలుపఁజొచ్చెను. సూర్యస్తమయ మయ్యెనని
యారాజపుత్రుల యాశ్వికదళము వనంబువెడలి యుదయపురమార్గంబునం
జనియెను.

—

మూడవ ప్రకరణము

సందేశము

మనకథాకాలంబున జగద్విఖ్యాతిగాంచి సకలసంపదలచేఁ దులఁ దూగుచుఁ జూచువారల కానందాశ్చర్యంబు లక్రాంతంబుఁ గల్గించు పట్టణ రాజంబులం దుదయపురం బగ్రస్థానం బొందియుండెను. ఆపట్టణంబుః జుట్టు కొవి శత్రురాజుల కభేద్యమై యుప్పరిగలనే విలిల్లుచు నొక్కప్రాకారంబు విరాజిల్లుచుండెను. మఱియు సాప్రాకారంబు ప్రక్కన మినమకరాది నానా విధజలచరజలపక్షీసంయుతంబై యొప్పు నొక్కయగాధంబగు నగడ్డ శత్రు భీకరంబై కన్నట్లుచుండెను. ఆయగడ్డ దాటి కోటానికిఁ బ్రవేశించుటకుగా నొక్కవంతెన కావలసినప్పుడు వేయటకును, దదితరసముపాలఁ దీయట కును, పీలుగ నమర్పఁబడియుండెను. నేటికిన మావంతెన వేయఁబడియుండెను. అనేకరాజభక్తు లామార్గంబున నశ్వారూఢులై పోవుచుండిరి.

ఆపట్టణపీఠులన్నియు దీర్ఘములును, పెదల్పుగలవియును, సమంచితములును నై విరాజిల్లుచుండెను. అర్బుగుల కిరువంకలొగల విశాలోన్నతసౌధ సమూహంబు లప్పటి శిల్పమర్మలనై ప్రత్యాతిశయంబుల వేనోళ్లఁ జాటుచుండెను. రాజపీఠులు గలయు ప్రతిఫలమునఁ బూర్వరాజన్యుల శిలావిగ్రహంబులును, వారివిజయ స్తంభంబులును, జాపరుల కానందాశ్చర్యంబులం జనింపఁ జేయుచుండెను. ప్రతిపీఠియందును నీశ్వరాలయం బొందుండెను. ఆంధ్రెల్ల ప్పడును మంగళనాదంబులు శ్రవణపర్వంబుగ విసదచ్చుచుండెను.

మఱియు నప్పురపరప్రాంతంబు లందుండు సరోవరంబు లమృతోద మానంబులగు స్వచ్ఛజలంబులచేతను, నానావిధజలవిహంగగణంబుచేతను,

గమలకుడలనుకల్పారాదిపుష్పసమదాయముచేతను నష్టపుష్పరందము గ్రోలి మత్తిల్లిమొత్తములై నాదంబు లొనర్చు మధుకరంబులచేతను బ్రకాశితంబులై చూపుటలకుఁ బ్రతికాంతాసౌందర్యంబు జాటుచుండెను. అప్పుట్టణస్రాతంబులందలి నుందరోద్యానంబులు వివిధతరులతొపుష్పసముదయములతోడను ఫలభారావనతశాఖాసమేతంబులగు మహావృక్షంబులతోడను జంద నాదినుగంధపాదపంబులతోడను, ననేకశృంగారలతాగృహంబులతోడను నొప్పారుచుండెను.

ఇట్టి పట్టణశ్రేష్ఠాబగు నుదయనగరంబునఁ గ్రీష్టశకము 1679వ సంవత్సరమునందు ఫాల్గుణమాసాంతమున నహేరియాయను నొకగొప్ప యుత్సవము చాల వైభవంబున జరుపఁబడియెను. నాటిదిన మానగరవాసు లందఱుఁ దమతమగృహంబుల నతిమనోహరముగ నలంకరించిరి. ప్రతిగృహం గణమును గోమయంబునఁ జక్కగఁ బెక్కిభ్రంబుఁగావించి పలువిధములగు రంగులముగ్గులను బెట్టి పచ్చనియాకుతోరణములతో నలంకరించియుండిరి. సౌధ శిఖరంబుల వాయుసంచలితంబులై చిత్రవర్ణములుగలవతాకములు శోభిల్లుచుండెను. మఱియు ననేకరీతుల నలంకరించిరి. నాటిదినము ప్రతిగృహము నను మంగళనాదములు వినవచ్చుచుండెను.

రాజసౌధముఖద్వారంబునఁగట్టిన యరెఱి నృంభములును, బచ్చనియాకు తోరణములును, వింతరంగులీను రంగవల్లికలును, జూపఱులకు నేత్రచర్వంబొనర్చుచుండెను. ఆ రాజప్రాసాద మధ్యభాగంబున నొకవిశాలంబగు సభా మంటపం బిట్టివైభవంబుగ నలంకరింపఁబడియుండెను. ధవళకాంతులీను స్ఫటికశిలానిర్మిత కుడ్యంబులతోడను, శిల్పచాతుర్యాతిశయంబులఁజాటు నృంభంబు క్రితోడను, బూర్వరాజుల శిలావిగ్రహంబులతోడను దేవతాప్రతిమలతోడను, నిలువుటద్దంబులతోడను, మఱియు ననేక చిత్రగతుల నలంకరింపఁబడి, యా సభామంటపము శోభాయమానమై యుప్పుచుండెను. ఆ మంటప మధ్యభాగంబున నొకయున్నతప్రదేశమున సింహాసనంబును, దాని కిరుపార్శ్వంబుల రాజపుత్రప్రభువులకై యుచితరీతుల నలంకరించిన యాస

నంబులును నమర్చబడియుండెను. తక్కిన ప్రదేశముంతయు వింతకాంతుల వెదజల్లు రక్కంబళంబులను బఱచియుండిరి. రాజపుత్రవీరులందఱు చిత్రకేతుల నలంకృతులై వచ్చి యం దుపనిష్టులైరి. పురజనులు తండ్రిపతండుంబులగు నరు డెంచి యా సభాభవనమునం దాసీనులైరి. సభయంతయుఁ గ్రీక్కిరిసియుం డెను. అందఱు రాజాచార్యమనమునకు వేచియుండిరి.

ఇంతలో రాజారాకను చెలుపుటకై భేరిమృదంగాదిశబ్దములు గానింపఁ జడియెను. రాజారాజసింహుఁడు పుత్రామాత్యపరివృతుండై యాసభామంటప మును బ్రవేశించెను. తోడనే యందఱు లేచి రాజాకు వినయపురస్కరంబుగ వందనంబు లాచరించిరి. వా రిడు వందనంబులం గొనుచు, మెల్లనఁజని రాజ సింహుఁడు సింహాసన మధిరోపించెను. అప్పుడు రాజా రాజపుత్రవీరుల కెల్ల రకు నా కుంధంబులను, భూసురులకెల్ల వారివారి యోగ్యతానుసారంబుగ ధనకనకవస్తువాహనంబులను నొసంగెను. తర్వాత రాజ్యవిషయచర్చలు జరి గెను. జనులు తమకష్టనష్టములఁగూర్చి రాజునకు విన్నవించుకొనిరి. రాజా యును వారివారి కనువైనవనతులు కలుగఁజేయున ట్లుద్యోగుల కాజ్ఞాపించెను. పిమ్మట రాజాలేచి గంభీరముగ నమస్తజనులు విన నిట్టనియె.

“రాజపుత్రవీరులారా! మీ రెల్లరు రాజభక్తితత్పరులై దేశసేవా ఘరంధరులై మస్కరయులరై యిదివఱ కనేక సంగ్రామంబులఁ గీర్తిగడించి యున్నారు. ఔరంగజేబు రాజపుత్రుల నిర్దులనము సేయననుకట్టియున్నాఁ డట. అతఁడుహిందువులను బెట్టుబాధలొందించలనిచెప్ప నలవికాదు. మనమిప్పు డుపేక్షఁజేసినఁ జేటువాటిట్లు. శీఘ్రంబున ఢిల్లీసామ్రాట్టుతో మనకు ఘోరసంగ రము సంభవింప నున్నది. మీరెల్ల రప్రమత్తులై యుండవలయును. మీరొక్కొంత తడవు మీ మనంబుల మీపూర్వులబలమై ర్యసాహసంబులఁ దలంపుడు. కదన రంగమున వైరికి వెన్నిచ్చి పారకుడు. జన్మసూమిశురక్షణార్థమై ప్రతివరుం డును దశప్రాణంబుల నర్పింప నంసిద్ధుఁడై యుండవలయును. మిత్రరాజపుత్ర మంశంబునకును, దేశంబునకును, రాజునకును గళంకంబు రాకుండమెలంగు.”

దని చుడువగా నామాటవిన్నవీరులందఱు ద్రేకంబున దేహంబులు మఱచి, కరంబుల కరనాలంబులంటి “జన్మభూమి సరక్షణాగ్ధమై యశాశ్వతంబులగు దేహంబులఁ గదగదేసకకు బలి యొసఁగి శాశ్వత మోక్షకాంక్షను వసించుటకు సిద్ధముగ నున్నార” మని ప్రతిజ్ఞ చేసిరి. అంతటితో సభ ముగిసెను. పిమ్మట రాజసింహుఁడు వారికి పక్షస్థాన పేతంబులగు విండిమాటలతోడ విదొసంగెను.

నాటిసాయాకాల మా పట్టణపురంధ్రీమణు లెల్లరును రంగులీనుబంగరు పుష్పరంబులఁ బూజాద్రవ్యంబులఁ గొని, యప్పురోపకంఠంబునంగల దుర్గాలయంబునకు వివిధమంగళపూర్వంబులతోడ బయలుదేరి, యద్దేరి యాలయ ముండేరి, వినయవనిమిత్రమాంగులై కరంబులు మొగిడ్చి, భక్తిపూర్వకంబుగ నద్దేవికిఁ బ్రసక్తిఁగవచ్చురాదులఁ గావించి, పూజించిరి. ఉదయవగ రంబునంగల సుందరీమణులెల్ల రానాఁడు సర్వాభరణభూషితలై నానారూపంబులంపిన మోహినీదేవతచుదంబున నొప్పాడుచుండిరి. రాజాయువు సమస్తరాజపుత్రసమేతుడై లోకజననియగు దుర్గాదేవిని సేవింప విచ్చేసెను.

కొందఱు వారాంగనాజనంబులు సుగంధానులేపనవస్త్రభూషణ మాల్యాలంకృతలై కర్ణంబులంపిడిన రత్నకుండలచురీచిజాలంబులు గండ భాగంబుల నర్చనంబులు సలుప, పసిండికలశంబులంబోలు కుచములభారంబునకు నూత్నంబులగు మధ్యంబు లల్లాడ, హావభాషణలఁసరసశృంగార చేష్టలం జేయుచు, సర్వవాక్యంబులఁ బలుకుచు, ముదగమనలై, చిఱునవులొల్కల మున్నబాణుబాణంబులంబోలు నపాంగదృష్టాలంబుల యువజనహృదయంబుల డుల్లసేయుచు నేతెంచి, కంకణచూపురరపంబులు తమరాగంబులకుఁ దోడ్పడ, ధరతగాంధర్వవిద్యానైపుణ్యంబులు మెఱియ, సర్వజనమనోహ్లాదంబుగ గీతంబులం బాడుచు, నద్దేరిముందు లాస్యంబు సల్పిరి. వారిసృత్యగీతాదులకు నానందించి రసనిఘ్నులై యెల్లరు మైమఱచిరి. పిమ్మట నచ్చకు లాదేవిని సర్వమండప మండితంజేసి యొక్క దివ్యరథంబునందు నిల్పిరి. సర్వాభరణభూషితలగు బాలికామణు లద్దేరి కిరుపార్వ్యంబులఁ జూమరంబులు పీచుచుండిరి. కొందఱు భక్తులఁ జేవిరథంబు నీడ్చుచుండిరి. మంగళనాదములు చెలరేగ దిశలు

మాటు మ్రోగుచుండెను. ముందు వారాంగనాజనంబు నృత్యంబునల్పించుచోవుచుండెను. రాజపుత్రులు చెలరేగి చివ్వున గ్రోవుల వసంతంబు నింపి యొకరి నొకరు నేమటించి చల్లుకొనుచుండిరి. రాణాయన రాజపుత్రులను నీ యూరేగింపును గాంచి సంతోషించిరి.

ఇంతలో నిరువురాస్తిప లతిరయంబున, దేహాంబుల స్వేదజలంబులు గార మార్గాయాసంబున నలసి రోజుచు, రాజసింహుని జేరి "ప్రభూ! మేము జోడ్పురమహారాణి దూతలము. మహారాజ్ఞిగా రీలేఖను సత్కరింబున జని మీ కివ్వుని యాజ్ఞాపింప మే మద్దానిఁ గొని శీఘ్రంబున వచ్చితిమ"ని వినయపురస్కరంబుగ వందినంబు లాచరించి యాలేఖ రాణి కొనంగి. రాణాయన నద్దానిఁగొని యందలివిషయముల నామూలగ్రము చదువగనే, యాశ్చర్య రోషంబు లొంది సుదీర్ఘముఖారవిండుమును గలఁచి వైచెను. భమ యేలిక మొగంబున నాశ్చర్యరోషంబులు గన్పట్టుటఁగాంచి, తత్తరంబున రాజ పుత్రప్రభువు లందఱు రాణి యేగురుడువునో యని, వేచియుండిరి. రాసింహుఁడు వివేకవంతుఁడగుటజేసి, తక్షణమే మనంబున జనించిన కోపంబు నుపసంహరించుకొని, నలంబర ప్రభునిహితవుమేర కొక ప్రత్యుత్తరంబునైన యావార్తాహరుల కిచ్చిపంపెను. దుర్గాదేవియుత్సవ మాటంక మేమును లేక యత్యంత వైభవంబున జరిగెను.

నాటిరేయి రాజసింగుఁడు మంత్రి సామంతులతోడ నాగొంది మఱునాటి యందఱుమే వెయిమగది గుట్టపురాతులం గొని జోడ్పురమహారాణినిఁ గొని తెచ్చుటకై వెడలెను. ఇంతలో సుదయపురంబున రాణి యా గమనంబునుఁగూర్చి యనేకరేతుల ననుకొనఁజూచిరి. జోడ్పురమహారాణి పశ్చిమిరహితయై చిన్నకొమరునిఁ గొని యకారంగజేబుదాడి కోర్వంజాలక మితవరి వారయైవచ్చి బానసు నదికావలిగట్టున విడిసియున్నదనియు, జోడ్పురమహారాజగు జన్వంతసింహుని సారంగజేబు కుట్రలువన్ని చంపించెననియు, సుదయపురప్రజలకుఁ గర్ణాకర్ణిగ వినవచ్చెను.

నాల్గవ ప్రకరణము

శ ర ణా గ తి

సూర్యభగవానుఁ డపృథ్వ్యుడై యుపయాద్రి నధిరోహించెను. అరుణ కాంతులెల్లెడలఁ బ్రసరించుచుండెను. బాసనునది యావలితీరంబున నొకవిశాల చృక్షచ్ఛాయ నమర్పఁబడిన గుడారంబుమందట నొకయాసనంబునఁ గాంతాలలూమం బొక్కతె యాసీనయై మనంబున నేమియో యాలోచించు కొనుచుండెను. ఆమె సహజసౌందర్యవతియై యైగును, నివృణ్ణామె పదనము వాడియుండెను. శోకావృతమై కన్నట్టుచుండెను, కాని యపుడపుడు ధైర్యకౌర్మంబు లామెముఖంబునఁ దోచుచుండెను. ఇంతలో నొకయోధుఁడచోటికి వచ్చెను.

యోధుఁడు:—మహారాణిగారికి పదనములు.

రాణి:—ఓహో! నీవా! కృష్ణసింగ్! విశేషము లెవ్వయైన సెఱిగివచ్చితివా? శృష్ట:—వేసీ! విదుషంవల రహతూరు యోధులు మనరాకొమరుఁడగు నడిత సింహుని సేమమునకై మొగలులతోఁ బోరాడి రణదేవతకు బలియైరఱు దుర్గాదాసు చాలినంతవఱకు మొగలులు మనల వెన్నాడకుండునట్లు వారిని నిరోధించెనట.

రాణి:—అహా! ప్రభుభక్తివరాయణులగు నారహతూరు వీరాగ్రేసరుల సేవని కొనియాడఁగలదానను.

శృష్ట:—మహారాణి! మొగలునైన్యములు మనరాకొమరునిఁబట్టుకొనుటకై నిశ్చయించి దుర్గాదాసును సరకుకొనక, మనవిషయమునుఁ దెలిసికొని యాచికకు వచ్చుచున్నారని వర్తమానము వింటి. థామారును నతని

పుత్రికయు నేనూలు రాతులంగొని హారాపళి ప్రాంతపుంగనుమలఁ
గాపాడుచున్నారట.

రాణి:—తర్వాత విశేషము తెప్పి!

కృష్ణ:—మహారాణీ దిలీప్ ఖా సిప్పటి కచ్చీరు దాటియుండునట. మన
మిక్క డాలసించిన మువ్వ వాటిల్లఁ గలదు. కాన నిచ్చోటు శీఘ్రమున
విడువ వలయును.

రాణి:—నిశ్చయము.

కృష్ణ:—అయిన వెడలుటకు సిద్ధముగావెతునా?

రాణి:—(ఇంచుక యోదించి) మఱచితిని. నిన్నటిదినము మనయాగమన
విషయమై రాణాకుఁ దెల్పయింజమికదా? ఆతఁ డక్కడికిఁ రాఁగలడు.
ఆతఁడు వచ్చువఱకు వేచియుండము.

అనుసమయమున సేవకుఁ డొకఁ డతిరయంబున నేగుచెంచి వినయ
మంభ్రమంబుల రాణిగారికి పంపినంబు లాచరించి “మహారాణీ! కొంతదూర
మునఁ గొంత యాశ్చర్యకడకమును గాంచితిని. ఆయ్యది మనదెసకే వచ్చు
చున్నట్లు లోచించుచున్న” దని నుడివెను.

కృష్ణ:—రాణాయే కాబోలును.

రాణి:—ఉండవచ్చును. కృష్ణసింగ్! నీవు వెడలి మనప్రయాణమునకు సర్వ
మును సిద్ధముగావింపుము.

కృష్ణ:—చిత్తము. (అని సేవకుని బిలుచుకొని వెడలిపోయెను.)

తర్వాత దాది యొకతె చిన్నరాకొమరునిఁ దీసికొనివచ్చి మహారాణి
కరణులం దిడెను. రాణి యబ్బాలు నందకొని, సింహాద్వైపేమంబున నాతని
దనయరంబునఁ జేర్చికొని, రాకాచంద్ర సదృశంబగు నాబిడ్డమోము ముద్దా
డెను. జన్వంతసింహాని ప్రతిరూపంబునంతోలు నాబాలని యాకారంబును
గాంచినకొలది నామెకుఁ దనభర్తవిషయము జ్ఞప్తికి వచ్చెను. భర్తవిషయము

తలంపునకు వచ్చుకొలది నామెమోము శోకావృత మగుచుండెను. మనంబున జనించిన దుఃఖవరంజర లుపొంగ నాకాంతాఁడన్నం బా శోకంబు నాపు. కొనఁజాల కిట్లు విలపింపసాగెను.

“అయ్యో! కట్టడిపైవమా! నిర్దయఁడవై నన్ను నాప్రాణప్రియుని నుండి యెడబాపితివే! అయ్యయో! ఈవియోగదళిం బేరితి నహించు దానను? హానాథా! కడఁపరాని యీశోకసాగరంబున ముంచి చనితివే! నన్న నాథనుజేసి చనుట నీపండ్రియుత్తములకుఁ దగునా?—అయ్యో! నామద్దుల కూనా! నాదిన్నియజితసింహ! నానోములపంటా! రాశాశకాంకనన్నిభం బగు నీసుందరముఖారవింద చుంబనసందర్శనాది సౌభాగ్యంబులకు నీతండ్రి నోచుకొనఁదాయెగా? నీజీవితముద్దుమాటలను వీనులవిందుగ వినఁజాలఁ దయ్యెగా! హాపుత్రా! తండ్రిచే లాలింపఁబడుటకు నీవు నోచుకొనలేదు గదా! నీకు తల్లియుఁ దండ్రియు సేనయే నుమా!—హానాథా! నీసందర్శనం బింకగగనకునుమ తుల్యమాయెగా! నీయనుగుఁబత్నిని విడిచి చనుట పాడియే! హానాథా! నాథా! నాథా!—”యని శోకంబున మూర్ఛిల్లెను. అప్పు డాదాది యామెకు శీతలాపచారము లొనర్చి, యామె కొంతతెప్పిరిలినపిమ్మటఁ గొన్ని యుపశమనవాక్యంబులఁ బల్కి యామె నోదార్చెను.

దాది:—అమ్మా! వీరకాంతారత్నంబవగు నీకిట్లు భీరువువలె శోకించుట పాడియే! ఎట్టివారికేని కఠిమిలేములు కాశ్వతములే! నీ విప్పు డెంతశోకించి నను ఫల మేమైనఁ గలదా? నీనాథుఁడు మగిడి పునర్జీవితుఁడు గాఁగలఁడా? ఆపత్కాలంబునఁ బ్రాజ్ఞులు శోకమునందరు. ధైర్యముఁ జిక్కఁబట్టెము. నిన్నిట్టికష్టములపాలేసిన యాతురుష్కాధమునిపైఁ బగసాధింపఁబూనుము. వైరికల భయంకరుండగు జన్మంతసింహమహారాజును జంపినందులకుఁ దగిన ప్రతిఫలంబును నొరంగజే బనుభవించునుగాక!

రాణి:—(కొంచెము శోకము చల్లార్చుకొని) నిశ్చయము. ఆతురుష్కాధ ముఁడు తగిన ప్రాయశ్చిత్త మందఁగాక. సర్వేశ్వరా! అనాథబంధూ! నీవే నాయీవసేతునను గాపాడఁగలవాడవు

అని మాటాడుచుండ సేవకుఁ డొకఁడు లోని కరుదెంచి, “దేవీ ! రాణాగారు శిబిరములను సమీపించి” రని నుడివి యటనుండి వెడలిపోయెను. ఇంతలో రాజసింహుఁడు శిబిరములను చేరెను. వెంటనే యాతఁడు మహారాణి శిబిరమునకు విచ్చేసెను. రాణా రాగనే మహారాణి లేచి యాతనికి వందనంబు లాచరించి కుశలప్రశ్నఁ గావించెను. తర్వాత వారిరువు రాసనంబుల నాసీనులైరి.

రాణా:—సహోదరీ ! కొమరుడేని ! నీ విప్పుడు దుఃఖాక్రాంతివై వచ్చి యుండుటఁ జేసి నీకుశలంబును నేను వేఱుగ నడుగనక్కఱలేదు. నీదుఃఖ చరిత్రంబును నే నిచ్చుడు విననొల్లదు. నీజన్మభూమియగు, నుదయనగరంబునకు విచ్చేయుము. నేను నారాజ్యము నాసర్వస్వము నీయధీనము. నాదేవేరు లెల్లవేళల నిన్ను గౌరవింతురు. నీవు వృథా చింతిల్లవలదు. సర్వేశ్వరుండు నీకు మేలొనగూర్చుఁగాక !

రాణి:—సహోదరా ! రాజసింహ ! నీదయారసం బపారము. నీబలధైర్యంబు లద్విలీయములు. నీవు యాచకుల కల్పభూజంబువు. వైరికాలభుజంగపుం గవులకు వైనలేయనద్యశుండవు. నీప్రతాపశౌర్యంబుల గాంచియో కదా నీశరణుఁడొచ్చితి.

రాణా:— సోదరీ ! మన మిచ్చోటఁ గాలవిలంబనము జేయఁగూడదు. శీఘ్రంబుగా నుదయనగరంబును జేరవలయును. ప్రయాణమునకు సిద్ధ పఱప సేవకుల నియోగింపవలయు.

తత్త జామీ వారియాజ్ఞ మేరకు శిబిరము లెత్తివేయఁబడెను. వారందఱుఁ బ్రయాణమై యానాటిమధ్యాహ్నమున నుదయనగరంబుఁ జేరిరి. రాజకాంత లెల్లరు జూడ్పురమహారాణికి, సగౌరవంబుగ స్వాగతం బొసంగిరి. నాటి నుండియు మహారాణి కుమారసహితయై యుదయనగరంబున నుభయంబుండె.

రాచనగరునం దొక్కయొన్నత సాధారణ స్థానమున గల యొక వికాలమైనగదియందు, రెండుహంసతూలికాతల్పంబుల నిరువురు నారీలలా

మంబు లాసీనలై యుండిరి. ఆగది కడుతోభాయమానమై వివిధరీతుల నలంకరింపఁబడియుండెను. చిత్రవిచిత్రంబులగు చిత్రరువు లాగోడలందు ప్రేలాడుచుండెను. శిల్పనైపుణ్యాలితయును జాటు స్ఫటికశిలాప్రతిమంబు లందందు నిలువఁబడి యుండెను. మాత్రికంబులచే గూర్పబడి జలతార్థ్యులగి పలురంగులచే విరాజిల్లు చిత్రవిచిత్రంబులగు తెర లందందు ప్రేలాడుచుండెను. నేల యంతయు విలువైన రత్నకంబళంబులచే బఱవఁబడియుండెను. ఆనారీలలామలం దొకామె కొంతచింతాక్రాంతయై కన్నట్టుచుండెను. తక్కినయాపయామె నోదార్పుచు నిట్లనియె.

“మహారాణీ నీవిట్లు పలుమరు చింతిల్లెవపేల? నిరంతరచింతంజేసి నీవెట్లు కృశించియున్నావో చూచుకొమ్ము. ఆపదలు కలుగువేళ చింతింపక తైర్థ్యం బవలంబించి కష్టముల నిర్ణింపవలయును.”

మహారాణి:— అమ్మా! రుగదేవి! దుష్కరంబగు శోకాలంబు మహామరుదహించివైచుచున్నది.—హా! నాథా! నిర్దయుండవై నన్నీశోకసాగరంబునఁ ద్రోసిపోయితివా? నీముద్దుపట్టిని నీవిన్నియజితసింహుని నల్లారు ముద్దుగఁ బోషించుభాగ్యమునకు నో మహానలకపోయితివికదా! నీపవిత్రచరణసేవా సౌభాగ్యము నాకికఁగలవాని వార్తయయ్యెనుగా! పతివిరహితయైన కాంత సర్వమంగళములకు దూరమగునుగాదే! సతికి బతితోడిదనస్వర్గంబు. నాఁడే నీతో నమాగమనం బాచరింప ననుకట్టితినిగాని, యచ్చుడుదరంబుననున్న యీచిన్నిబాలునికై ప్రాణంబుల నిలువఁబెట్టుకొనవలసివచ్చెను. హా! ప్రాణప్రియా!—వైరిమత్తేభకుంభస్థలంబుల నిజకృపాణంబునఁ జీల్చిచొదాడు వీరసింహుండని పేరొందితివి గాదే! నీపంటి వీరాగ్రే సరుని, ముఖాముఖం బోరాడి, చుపుశక్తిలేక, యాజిత్తులమారి యారంగజేబు, విషంబిడి ముక్తియొచ్చెగదా! ఆ విషయముఁ దలచుకొన్న కొలది, బీహము భగ్గుమని దహించుకొని పోవుచున్నది. ఓహో! తురుష్కభమా! భగవంతుఁడు నీకుఁ దగినప్రాదుర్భుత్తముఁ జేయుగాక!

రంగ:—అమ్మా! కొమరుడేవీ! నీవంటివీరనానీలరామయ్య, యిట్లు శోకింప మముబోంట్లగతి జెప్పవలయునా? గతజల సేతుబాధనమునకు ఫలమేమి? చక్కగ యోచింపుము. శోకం బడుగుమా. దైర్యం బవలంబింపుము. ప్రకృతపుం గర్తవ్య మాలోచింపుము. నీసుఖదుఃఖంబులు, మాసుఖదుఃఖం బులుంగావా? సర్వరాజపుత్రులు నీవిషయంబునఁ బ్రాణంబులనైన, నర్పింప సంసిద్ధులైయుండ, నీవు శోకింపఁదగునా? నీకును నీబిడ్డకును, నీరాజ్యమునకును, నెట్టిముప్పును వాటిల్లదు. నిశ్చయము. నామాట నమ్ముము. చింత నుడుగుము. ఆచెనటి తగిన ప్రాయశ్చిత్తము నందుగాక! ఆ నీచతురుష్క చక్రవర్తివైఁ బగసాధింపఁజూనుము.

అని రంగదేవి యనేశోపశమనవాక్యంబులం బలికి యెట్టచేలను మహా రాణి శోకాగ్నిని గొంతవఱకు జల్టార్చెను.

మహారాణి:—(దైర్యం బవలంబించి) అమ్మా! రంగదేవీ! నీమ్మనుమధురప్రేమ వాక్సుధాధార తెట్టకేలకు నాశోకానలంబు నుపశమింపఁజేసినవి. పుట్టిన యింటికిని, పెట్టినయింటికిని గీర్తిఁజెచ్చితివి. నీవంటి వీరవత్సులఁ గొని యాడ నేనెంతదానను? నేనును, నాయాముద్దులబాలుఁడును, నీసహాయముమీదనే యాధారపడియున్నారము.

అని వారిట్లు మాటాడుచుండ మెల్లనఁ దెరఁదీసికొని రాజసింహుఁడు, లోనికిఁ బ్రవేశించి కొమరుడేవిప్రక్కనఁ గూర్చుండెను. రాజారాగనే రంగదేవి కొంతదూరముగ జరిగి కూర్చుండెను. అప్పుడు రాణి యిట్లు మాటాడెను.

రాణి:—గౌహోదరీ! కొమరుడేవీ! నిశ్చయముగ రాజపుత్రులందఱు నీ విషయంబునఁ బ్రాణంబులనైనఁ గోల్పోవ సంసిద్ధులైయున్నారు నీవింక శోకింపఁ బనిలేదు. నేఁడు నీవెఱింగిన విషయంబులనెల్ల విశదంబుగఁ బలఁకము. పిమ్మటఁ గర్తవ్యాంశమును విచారించుము.

మహారాణి:—సోదరా! నిశ్చయమును జెప్పుచున్నాను వినుము. ఇరువది నెలల క్రిందట సౌరంగజేబు నానాధునకు “నేనల నాయత్తపఱచుకొని యాఫ్

ఘనుస్థానమునకుఁగోయి, యందలి కలఁతల నణఁచివేయవలయు” నని యాజ్ఞాపించెను. నాస్త్రియుండును తేనియానతిమేరకు, యుద్ధంబులం దారితీరిన వీరభటునహస్రంబులంగొని యాఘను స్థానంబునకు వెడలి తనభుజబలంబున రిపుబలంబుల నిర్జించి స్వదేశమునకు మఱిలివచ్చెను. విదేశంబులకు వెడలి యందు ఘోరసంగరంబున మత్ప్రియుండు మృతుం డగునని యారంగజేబు తలంచెను. కాని వైవబలంబున నా హృదయేశుం డెట్టి విపత్తునుఁ బొందక విచ్చేసెను. నానాఘండు యుద్ధంబున జయించి పచ్చుటయుఁ దనకొరిక నఫలంబు గాకుండుటయుఁ గాంచి చక్రవర్తి యార్జుంగ్రస్తుండై నాపతి నెట్టులైనఁ దుదిముట్టింపఁ దలంచెను. బహిరంగ ముగఁ జంపించుట కష్టమనియు మీఁదుమిక్కిలి యపకీర్తికి హేతువనియుఁ దలంచి మాయోపాయంబున నెట్టులైనఁ జంప నమకట్టియొండెను. నా మగండు వైరినిర్బాలనంబుఁ గావించి, చక్రవర్తి తన్నెక్కడుగ గౌర వించునను నాసతో ధీర్ఘపురంబును బ్రవేశించెను. అపయోముఖవిషకుం భమువఁటిసిచుఁడు ! ఔరంగజేబు ! మనంబుననుండు క్రోధంబును బయ టికిఁ దోవఁచిక కృత్రిమప్రేమంబున మన్నాఘు బహుకరించుటకై యొక గొప్పవిందు గావించెను. అప్పుడులో విషం బిడి నాస్త్రియునిఁ బిశ్యపతి పురంబున కనిపెను. ఇంతటితోఁ దనివినొంపక యాతురుష్కాధముఁడు నాయూపసేకూనప్రాణములనై తము గొని నిర్వంశంబుఁజేయ నమకట్టెను. తొలుత నామద్దులబిడ్డనుఁజేటి తనకొప్పగించువాని కెక్కువ బహుమతుల నిచ్చెదనని, యాసీచుఁడు నా యనుచరుల కాశఁగల్పించెను. కాని ప్రభు భక్తిపరాయణులగు వా రాసీచకార్యమున కొడంబడక యాతనిబహు మతులఁ దృణీకరించిరి. అట్లేచ్చకిరాతుఁడు సేయునదిలేక యాకార్యంబు నిర్వహింపఁ గొంతనైనన్యంబును బంపెనుగాని, మత్సైన్యం బాసైన్యంబు నోడించి తఱిమివేసెను. మఱిల గొప్పనైన్యంబును బంపి యచ్చుఁ జెఱవట్టు నని యెంచి భయంపడి త్వరితంబున నీశరణుఁ జొచ్చిరిని. నీసాయంబున

భీమసింగు తలిదండ్రులయొద్ద నెలవుకొని “వజ్రాయుధం” బనెడి పేరుగల తనయచుంగువారుమబునెక్కి, బంగరుగిషీ పనిచేయఁబడిన శిరస్త్రాణమున నతిరమ్యంబుగఁ జెక్కఁబడిన నెనులిపింభము మెల్లన నిటునటుఁ గదలుచుండ నైంధమబులు మెల్లన నడపించుకొనుచు రాజనగర వెల్వడి యెరు. తోడనే బయటనిలుచుకొనియుండిన మువ్వరు సేనానాయకులును, చతుశమదళంబులతోడ నారాకొమరునకు యోధపురుషసాంప్రదాయంబుగ పదనంబు లాచరించిరి. శత్రుణమే భీమసింగు యాజ్ఞ మేర కావళంబు బయవంబయ్యెను.

మొందు సీమా రాజసేనలును, వెనుకభాగంబున బెడ్డాసైనికులును, గుడియెడమల విజోలీయోధులును, మధ్యప్రదేశంబున భీమసింగును మహారాజు యును, నామెయంగరక్షకులును బ్రయాణము సేయుచుండిరి. విరోధినైన్యంబులు దమ్ము వెన్నాడకముందే వారు కెల్వొకోటను జేరఁదలంచిరి. కనుక నతి త్వరితగతిం బ్రయాణంబు గావించుచుండిరి. విరోధినైన్యంబుల జాడల నెఱుంగుటనుచు, ననవార్ధంబులఁ జక్కఁ బఱచుటనుచు, రాకొమరుఁడు గొందఱ నియోగించెను. మఱియు భీమసింగు కడఁజాగూచుండై యచ్చడస్వము మొందు వెనుకలనుఁబోవుచు సమాచారముల నెఱుంగుచు నైనిసల సాధ్య రించుచు నప్రమత్తతతో మెలంగుచుండెను.

మఱునాఁడుదయము పనికింటలు కాఁగానే యాదళము జేబాఁగిననుచును జేరిను. భోజనమునకై కొంతసేపు వారవోచి నిడిసిరి. భోజనానంతర మొక్కొకసేపు విశ్రమించి మఱలఁ బ్రయాణమై మఱుసటిమధ్యాహ్నము నకు పూర్వమే ‘దెవ్వారా’ రాజ్యమందలి సింహా గురుగ్రామమును జేరిరి. ఆప్రదేశము నన్నుఱుమగులయెత్తుగలిగి నివసించుట సుహృదగుగ నుండెను. మఱియు నాస్థలము విశాలమై వివిధతరుషుండమండితంబై నేత్రవర్షా బానర్పుచుండెను. భీమసింగునానతి నాప్రదేశమున శిబిరములు వేయఁబడెను. భీమసింగువద్దన పరిసరప్రదేశంబులఁ గ్రమ్మి యచ్చటిదనవార్ధంబులనెఱ్ఱఁ

జక్కగ నెఱింగెను. భోజనానంతర మారాజపుత్ర సీరుల్లెడు వారివారిశిబిరంబులం దుపవిష్టులై వినోదమునఁ గాలంబును బుచ్చుచుండిరి.

అట్టిసమయమున గూఢచారుఁ డొకఁ డతిసూభ్రమమున నేగుడెంచి భీమసింగును గాంచి వినయవినమితోత్తమాంగుడై కరంబులు మొగిడ్చి తత్తరంబున “మహాప్రభూ! నే నీవనంబెల్లఁ గ్రుచ్చుదు, విరోధివర్గంబుల జాడల నరయుచుండఁ, గొంతదవ్వన మూడేయంగులును, రమారమి యాఱు పుదలయాశ్వికదళంబును, మనశిబిరములదెసకు వచ్చుచున్నట్లు చూచి యావృత్తాంతంబు దేవరవారి కెఱిగింప వచ్చితి” నని చెప్పెను. వెంటనే యాసూగతి శిబిరములం దెల్లెడల వ్యాపించెను. కళవళము హెచ్చెను. తత్క్షణమే యుద్ధపరికరంబులగొని పీఠభటులు విరోధివర్గంబుల నెదుర్కొంటు సుసిద్ధులై యావిక్కునకే మాచుచుండిరి. ఒకయరగంటసేపటిలో వారెల్ల రావచ్చు దళమును జూచిరి. మఱికొంతసేపటిలో నాదళము శిబిరములను సమీపించెను. వారు దలంచినటు లది విరోధిదళంబు గాదు. భీమసింగు మితపరివారుండై వారి నెదుర్కొనెను. అప్పుడు సర్వాలంకారభీతంబగు భద్రద్రాజునుండి యిరువురుకాంతలు క్రిందికిదిగిరి. ఆనూతనదళాధికారి, భీమసింగును సమీపించి పందనంబు లాచరించి ప్రక్కన నిలిచియుండెను. భద్రద్రాజుదళంబు నెక్కి వచ్చుటచే వారు క్రమమశోభవ్రలనియును, బుచ్చవర్ణముల నలరారుపతాకాదులంబట్టిమాడ జయపురాధీశ్వరులగు కచ్ఛాలవంశసంభూతులనియు భీమసింగెఱింగెను. తత్క్షణమే భీమసింగాకాంతలను రాణిగారిశిబిరమునకు దోడ్కొనిపోయెను. రాణి యాకాంతలకుఁ దగులితి స్వాగతంబొనంగి యాదరించెను. భీమసింగాకాంతలను లోనికినికి కచ్ఛాలనాయకునితో సంభాషించుచుండెను. ఇంతలో మహారాణి భీమసింగును లోనికిఁగొనినప్పుని యొక సేవకునిఁ బాపెను. భీమసింగు వెంటనే రాణిశిబిరమును బ్రవేశించి రాణియాజ్ఞ మేర కొకప్పుడుతల్పంబున నాసీనుడయ్యెను. భీమసింగు లోనికిరాగనే యానూతన

కాంతలు మేలిమినుంగల సవరించుకొని కొమరుజేవిప్రక్కనఁ బూర్పుండిరి. భీమసింగు గాయరువురిస్త్రీల నొక్కమాటు వీక్షించెను. ఆనూతనస్త్రీలలో నొక తెలు దాదాపు ముప్పదియేడు లుండవచ్చును. ఆమె వేషభాషలంబట్టిచూడ నారెండవవృత్తికిఁ బరిచారికగా నుండవచ్చునని యాశించు తలచెను.

ఆరెండవవృత్తి పడునాఁతొండ్లుగలముగ్ధ. భీమసింగు గతి పరిశీలనానిపుణుఁ డగుటజేసి నిమిషమాత్రమున నామెసోయగొ బిట్టిదని గ్రహించెను. రాకానుభాకరు బురడించువచనంబును, నవ్వుమీశక్త్యాఁబిలువనృశాలై యశివీలాలకభాజితంబై యొప్పు సాలకలంబును, బుచ్చచానుచాపూసుకొను నేవఁ బాలు కనుబొమలును, బద్ధవస్త్రసన్నశాలై నిరాబిట్టు విశాలగోచనంబులును, గంధఫలిసౌందర్యంబు సన్నంబుచేయఁజాలిన చక్కనినాసికయు, దొండపము వంటి యధరంబును, ముఖంబున కతిసౌందర్యం బొసంగు నాణిముత్రైంబులం బోలుచక్కనిపల వరుసయు, గండుతుమ్మెదలచాంతుల నవహసించు దీర్ఘశుబ్దల కుంతలజాలంబును, నదియిది యననేల సర్వంగసౌష్ఠ్యమును నాకన్యకా మణికి సహజభూషణంబులై యొప్పుచుండెను. కర్ణములంబులైన రత్నకుండల ప్రభలు, చెక్కుటద్దములఁబ్రతిఫలించు గుంపనంపుఁగాతి నవహసించు మేని కాంతితోడ నొప్పుచు బుచ్చబాణుని యూతవబాణ మోయున వాకంబు నిర్లమించి వచుంధరాశలంబునఁ జరింపవచ్చిన దివిజకాంతయోయన నక్కాంత యొప్పురుచుండెను. మఱియు సహజసౌందర్యంబునకు సన్నిహితయావనంబుఁ దోడ్పడ మూర్తీభవించిన సౌందర్యలక్ష్మియోయన నాబాలలలామూలు చెల్వొందియుండెను.

కాని యారముణి దినముణిరాకకై పరితపించుపద్మినీమణివోలె మునుజుల ముఖకమలయై సంకుచితనేత్రారవిందయై యుండెను. ఆనవలముణి నావిధ మున దీనదశకుఁ బాల్పటించిన విధియొదము మనుజమాత్రుని యూహకప్రపంచమునఁ గాననగునా?

భీమసిం గాభువనమోహనవిగ్రహంబును గాంచి యాశ్చర్యానందంబుల మునింగెను. ఆ దివ్యకుండలవిగ్రహంబును నేత్రపర్వంబుగఁ దిలకింప నెంచి భీమసిం గనిమిమత్వంబు నొందెనో యన తెప్పవేయక తననేత్రచకోరంబుల నబ్బాలవదనేందుకళలఁ బానంబు నేయఁజొచ్చెను. కాని, యాసుందరాంగిముఖకమలము వాడి యుండుటకుఁ గారణం బేమి యుండునా? యని యతఁ డాలోచింపఁదొడఁగెను. కొంతపఱ కాసుందరాంగిసోయగంబు నంది ర్పించి, యాతఁడు మనంబున నిట్లు తలపోయఁ జొచ్చెను. “అహ! సౌందర్య ఖనియగు నిక్కన్యకామణి నిజగంబున జనియింపఁజేసిన యాస్పష్టికర్తవైపుణ్యం బేమని కొనియాడుదు? అహ! ఏమిసౌందర్యము? ఏమిజవ్వనము?—ఇదేమి వింత?—ఎంతమరలింత మన్నను సీసుందరాంగిసందర్శనంబునుండి నా చూడ్కులు మరల కున్నవి. ఇట్టి కోమలాంగితో నుభుంబుల నోలలాడఁగల పురుషపుంగవుం డెట్టివాడోకదా! ఆట్టివానిదే జన్మము!—అహ! ఏమిది? సుశీతీతంద్రైన మన్మథంబున నిబ్బాల గాంచిన దాదిగ వివరీతభావంబు లుత్పన్నంబు లగుచున్నవి?—కుసుమశర! నన్నెంత తీవ్రవేదనం బెట్టుచుంటివి? సీబాణములు పుష్పంబులయ్యు నెంతతీవ్రంబులు!—అహహ! నాసౌభాగ్య మేమందును! అల్లదిగో! అల్లదిగో! అప్పుగాక్షియుఁ దనకటాక్షవిక్షణ జాలంబుల నావంకకుఁ బఱపుచున్నది. ఆ కటాక్షధీదితులయాశయ మేమై యుండును?” అని భీమసింగు పరిపరివిధముల నాలోచింపఁ దొడఁగెను. ఆతని భావముల వ్రాయుట కింతపట్టినను నవియన్నియు నాతనిచిత్తాకాశమున విద్యుల్లతలవలె నిమిషములలో మెఱసిపోయెను.

ఆబింబోష్ఠియు భీమసింగురూపయావనాదులం గాంచి సాభిలాషిణి యయ్యెను. ఆచంచలాక్షియు లజ్జావినయసంభ్రమంబులఁ దన యపాంగ దృగ్జాలంబుల నాతనివంక బఱపుచు, తనఁ డొకవేళ తన్ను జూచినఁ దన చూడ్కుల నేలఁ బఱపుచుండెను. ఒక్కపరి వారిచూపు లేకం బయ్యెను. దేహంబు లుబ్బొంగెను. మనములు వికసితము లయ్యెను. ప్రేమపాశంబు లెంత ప్రేమాగ్రణి—3

వృథములు! వెంటనే మరుండనెడివేటకాడు వారియన్యోన్యమురాగపీక్షణ పాశంబులచే చారిమనోమృగంబుల నొకటిగఁ గట్టివైచెను. ఆహా! మనోభవా! నీబలంబై బలంబు. శివునితోపాగ్నివలన భస్మీభూతుండవై, పునరుద్ధారముచంపిన నీవు లోకంబుల మఱిల నీయిష్టమువచ్చినరీతి నాడించుచున్నావు. నీదాడి శోర్వజాలక శివుం డర్థనారీశ్వరుండయ్యె. పుండరీకాక్షుండు రమాలలామంబును వక్షంబున నె యుంచుకొనె. పద్మాసనుండు వాడేవిని వాక్స్యసంబున నె నిచ్చింపె. త్రిమూర్తులంతటివారె యిట్లు నారీప్రియులై యుండ నిక మానవు లెంతటివారు. పుట్టినదాదిగ సర్వంబు వర్ణించి, గోచిదిగించి, కందమూలముల భక్షించి, యహంకారచురుకారంబుల విసర్జించి, తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులగు తాపస వర్యులుగయితము నీదాడిశోర్వజాలక నిమిషములూ సారీవశంకరులగు చున్నారు. నీశౌర్యంబై శౌర్యంబు!—ఇట్లు తట్టిల్లతలవలె మెరిసినదనో భావములచే చూర్మడిన నొముదమ్మి నొక్కింతమరలించి భీమసింగురాజ్ఞి యను జ్ఞుడై యామెను వీక్షించెను.

మహారాణి భీమసింగును గాంచి “రాజకుమారా! ఈలేఖ, నామూలా గ్రము సావిధానచిత్తుండవై చదివి వినిపింపుమా.” అని యాజ్ఞని కాజ్ఞాము నందించెను. భీమసింగు గాజాబు నలినాభ్రమంబునంగొని చదువఁజదువ నాతని మనంబున నాశ్చర్యరోషసకటంబులు జనించుచుండెను. ఆ మాటలు విను కొలఁదిని రాణిగారి నేత్రము లశ్రుపూరితము లగుచుండెను. ఆ లేఖను జదువు నప్పు డాహుఁడు, పలుమఱుఁ దనచిత్తవోరయగు నచ్చుచలాక్షినిఁ జూచు చుండెను. చదువరు లొకప్పువృత్తాంతంబు నెఱుంగఁ దత్తరం బొందుచుండును కాఁబోలు. భీమసింగు గాలేఖ నిట్లు చదివెను.

“జోడ్పురమహారాణిగారికి:—

లోకేశ్వరేశ్వరుండును, భక్తజనసులభుండును, యోగిజనహృదయాత కాళవాసుండునునైన, రుక్మిణీకాతుండు సర్వసౌభాగ్యసౌఖ్యంబు లొసంగుఁ

గాక! లోకక్షయకారకుండగు నుమాకాంతుడు కృపాయత్తచిత్తుడై నీవైరి
చర్లంబును నిర్మూలించుచుగాక! అమ్మా! కొమరుదేవి! దుర్భరఘోషానలంబునఁ
దహించుచున్న నావిషాదపూరితంబగు కథనంబు సావధానచిత్తవై యాలకించి,
కృపాయత్తచిత్తుంబున నాముద్దులకూనయగు నిబ్బాలికామణి నుద్ధరింపుము.
నుహరాణి! అంబరురాజ్యము సర్వవాళనమైనది. హా! తలంచుకొలఁది
చునంబు కలఁగిపోవుచున్నది. దుర్భరము!—హా! జయసింహా! ప్రా
ప్తియా!—అమ్మా! ప్రాసుండగు నాకుచ్ఛకురుష్కుచక్రవర్తి దుండగము
లేమని వర్ణింతును? నోట మాట రాకున్నది. వ్రాయుటకుఁ జేయరాకున్నది.
ఆక్రూరకాలసర్పము! ఆసిచాపముడు! ఆయాసంగజేబు మత్ప్రాణప్రియుని
నమ్మింది విషాదికి శమచుబారి కనిపె. శోకానలంబు దేహామును దహించి
నైచుచున్నది. నే నొక పతివిరహతనై జీవించు జాలను. నేడే యీదేహం
బును నగ్నిభీష్టారతున కాహుతియొసంగి యమరపతిపురుంబునఁ బతిం గలసి
కొనియెద. నిస్సహాయయు, సర్వలక్షణలతీతయునగు నాయుచుగుపుత్రిక,
నాయుంబాలికను నీనన్నిధానమునకుఁ బంపుచున్నాను. అమ్మా! ఈయచాప
దాలికను నీపుత్రిగ నెంచి రక్షింపవేడెద. ఈమెనెట్లు నమూల్యంబులగు ఘన
కనకవస్తువాహనామలఁ బంపుచున్నాను. ఈమె యుక్తవయస్కురాలైన
పిచ్చుటఁ గులశీలవిద్యావయోరూపంబుల ననుకూలుండగు నొక్కరాకొమరున
కొనంగి పాణిగ్రహణం బొనర్చుము. నేనీచ్చడు పుష్కలవస్తువుల నెట్లు సరణింబుగ
నిమ్ము అమ్మా! ఆకురుహ్లాభముని సాధింపుము. సర్వేశ్వరుడు మేలొన
గూర్చుచుగాక! ఈలేఖ నొకందులొపలఁ బంపిం గలిసి నుఖింబుండెద. అమ్మా!
పుత్రిని రక్షింపుము. ఇదియే నా మంత్రపదనము.”

ఇ ట్లు

శ్రీ జో ద్భాయి (అంబరురాజ్య)

వైలేఖ నామూలాగ్రము వివరగానే వినువారినేత్రములు, శోక బాష్పములతో నిండిపోయెను. అంబాలికయుఁ దనతల్లిదండ్రుల మరణమునకుఁ గడుంగడు దుఃఖింపఁ దొడఁగెను. మహారాణి యామెను, దనయొడిలోఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని కన్నీరుఁదుడుచుచు, “అమ్మా! అంబాలికా! దుఃఖింపకుము. నాకజితసింహుఁ డొక్కటియు నీ వొక్కటియుఁగాదు నుమా! నీతలిదండ్రులు లేనిలోపములు బోనడంచెద” నని శిరంబు మూర్ఛినుచు నూరార్చెను. భీమసింగును సంబాలిక దీనావస్థను గాంచి శోకాతులితచిత్తుఁడయ్యెను. అతని కొక్కమాటు రాద్రోద్రేకముచే నొడ లుప్పొంగెను. అమాంతముగ ఢిల్లీశ్వరునివైఁబడి కుత్తుక నుత్తరించి నెత్తురుద్రావుడునా యని యాతనిచిత్తము తత్తరమొందసాగెను. “కిరాతకా! నరహంతకుఁడవై నీవు మాత్రము పదివేలేడు లట్టిఁగట్టుకొని యూఁగఁగలవా? నీదుష్కర్తములు నిన్నురకఁగిడుచునా? నీచాధమా! పౌరుషజ్ఞానశౌర్యంబులు గలవాఁడవేని, సంగరంబున మార్కొని చంపుట వీరుని గుణంబగుఁగాని నమ్మించిగొంతుగోయదువా? - దురాత్మా! భీమసింగుమేనఁ బంచప్రాణంబు లుండువఱకు నీప్రాణంబుల నతిచేతనుంచుకొ” యని యాతఁడు చక్రవర్తివైఁబగసాధింప మనంబునఁ బ్రతిజ్ఞఁగొనెను.

వైవివయములనెల్లఁ గాంచుచు సర్వాంగసుందరుండగు పదునెనిమిదేండ్లరాకొమరుఁ డొక్కఁడు కరంబునఁ జాపంబును, పీచున బాణంబులతో నిండిన తూణీరంబును ధరించి, రాణీశిబిరకవాటంబు ముందట నిలిచి యుండెను. అబాలుఁడు శిబిరంబునజరిగిన విషయంబులనెల్లఁ జహుజాగరూకతతోఁ గాంచుచుండెను. అంబాలికాభీమసింహులవృత్తులను, వారియన్యోన్యప్రణయ పీక్షణములను గాంచి వారిరువు రొకరినొరు ప్రేమించిరిని యాబాలుఁ డెఱింగెను. అఁజెందఁగోగాని, లొకవిషయంబులఁ గాంచినకొలఁది నాతనిముఖంబున విరక్తిభావంబు గన్పట్టుచుండెను. తుద కతఁడదనగహ్వరము నుండి, వేడిగిట్టార్పులు వెడలెవచ్చెను. భీమసింగ బాలునిఁ గాంచి లొంగిపోయిన సజ్జ

చేసెను. వెంటనే యాబాబుడు బోసికి వెడలి రాజికిని భీమసింగునకును, వినయంబున పందనంబు టాచరించి, థాకూరుగోపీచాధు ముద్రగలయొకలేఖను భీమసింగున కిచ్చెను. అతఁ డాకమ్మకుగొని యందలివృత్తాంతమును సొంత ముగఁ జదివి యాశ్చర్యమానముఁ డయ్యెను. అతనిమనంబు గలఁతనొందెను. అతని కప్పుడేమి చేయుటకును దోఁపలేదు. అతఁడు కొంతతడవు యోచించి “మహారాజీ! విరోధినై న్యములు మనల వెన్నాడుచున్నవనియు, మన మాలసిం చిన విపత్తు రాసున్నదనియు, థాకూరు వర్తమాన మంపియున్నాఁడు. మన మిచ్చోటినుండి వేగంబ ప్రయాణంబు సాగింపవలయును. రాజపుత్రసేనా నాయకులతో చాలించుటకై నేవెడలెద. మీరు ప్రయాణమునకు సిద్ధ ముగ నుండుడు.” అనివల్కి యటనుండి వెడలిపోయెను. పోవునప్పు డాబాబునిఁ గాంచి తనతోఁగూడ రమ్మని సంజ్ఞ చేసి వెడలిపోయెను.

—

ఆటవప్రకరణము

భయంకరరాత్రి

భీమసింగుశిబిరమునందు, భీమసింగు బెడ్డా విజోలి సీమా ప్రభువులు
 తదితరవీరులు కొందఱు నాసీనులై, తీవ్రముగ నాలోచించుచుండిరి. అప్పు
 డెల్లరు విన భీమసింగిట్లనియె. "రాజపుత్రులారా! నిరోధివై న్యము మనల
 వెన్నాడుచున్నదని తెలియదచ్చినది. దివోఖాన్ అటువలనై నీకులలో
 జోడ్పురమహారాజుని బుత్రులనుగల జెబడట్టచులయనని వచ్చుచున్నా
 దట. ఈమహాసేపంబున నున్న ప్రేమాబాయి యామృతప్రయంబుల నెఱిల
 గించునని గాకూడు వర్తిమాన మండియిన్నా." వని పురమకేమంబున నొప్పు
 ప్రేమాబాయిని జూపెను. అచటాడు ప్రేమాబాయియే యని తెలిసికొనిన
 యెల్లరు నొక్కమా చాశ్చర్యముద్రింబున నోలకాడి, కొంతపతి నానిచ్చి
 మోహనాకారంబున నేత్రవర్ణంబుగఁ దిలకించుచుండిరి.

అప్పుడాయమయ నడలుచు నిట్లనియె. "రాజామారా! ప్రభువు
 లారా! ఆఫ్జుల్ ఖాను వచ్చుచున్నాఁడని తెలిసికొని నాతఁడై తొమ్మిది
 వందల యోధాగ్రేసరులనుగొని యాతని నాపుటపై బయలుదేరినను. మేము
 కొటారీనదిని దాటుచు కక్కడిగ్రామములందు భయంపడి గ్రామాంబుల
 విడిచి పారుచుండిరి. మేము కారణంబేమని యడుగ నభిజుల్ ఖా నాటు
 కల మొగలునై నితరులగొని, అంబరురాజామహారాయగు సంబాలికును జెఱ
 కట్టుటకు రాగా రెండువందలుసేబది కబ్బాబుపీదాగ్రేసరులు కవరాజపుత్రి
 సంరక్షణార్థమై ప్రాంతంబుల కాసింపక రెండుదినము లభిఘోరముగఁ బోరు
 నల్పి తుదకు దింబు నలంకరించిరి. మఱియు మొగలుసేనాధ్యక్షుఁడగు నిల్
 నాను నై న్యముగొని మేవారు రాజ్యంబున దుర్గాచ నుతోఁబోలి జోడ్పుర

రాణి పుత్ర సహితంబుగ నుదయనగరంబునకుఁ బారిపోయినదని తెలిసికొని తన నైన న్యం బఫ్ జుల్ ఖాను నైన న్యంబుతోఁగలిపి యిరువురును గలిసి యుదయ నగరంబును ముట్టడింప నున్నట్లు తెలిసినది. మార్గంబుననున్న మాగ్రామం బులపైఃబడి మమ్మజుపుదు రని భయపడి యరణ్యములకుఁ బారిపోవుచున్నా మని నుడివిరి. ఆవృత్తాంతంబును శిఘ్రంబుగ మీకెఱింగింప నాజనకుండు నన్ను బుత్తెంచె. అఫ్ జుల్ ఖాను మన కిప్పుడు చాలసమీపములో నున్నట్లు కొందఱు గూఢచారులు మా కెఱింగించిరి. కాన మనమిప్పుడు కడుజాగరూ కులమై యుండవలయును.”

అని ప్రేమాబాయి నుడువగనే వార లాశ్చర్యమున మునిగిరి భీష సింగున కేమియును దోచుటలేదు. అతఁడు తీవ్రముగ నాలోచించుచుం డెను. తక్కిన నాయకులును నాలోచనాసముద్రమున ముచుండుచుండిరి. కాని, వారి కప్పుడేమిచేయఁటకును దోచలేదు. అప్పుడు ప్రేమాబాయి వారినిః జూచి చిఱునవ్వున నిట్లనియె.

“రాజపుత్ర వీరులారా! మీరందఱు వీరాగ్రేసరులు. నేనో! యను క్షవములేని బాలను. అయినను నావాక్యముల మన్నించి వినఁగోడ, ఇప్పుటి పరిస్థితు లాలోచించిచూడ జయలక్ష్మినిఁ బ్రసాదించుతెరు వొక్కటి నా మనోవీధిఁ బొడగట్టుచున్నది. అదేమన? మహారాణి కుమార్తెకుమారులతోడను, బరిచారికాజనంబుతోడను, నేనుండుల నెక్కి బాసనునదీతీతనూర్ధ్వబునఁ గెల్వొకోటకుఁబోవున ట్టానర్పుడు. అచ్చటి గాఢారణ్యములు నారిని విరో ధులనుండి గాపాడఁగలవు. వారి కేవివత్తులును రానుందః గెల్వొకోటను తేర్చుటకై బెడ్డాప్రభువు మూఁడువందలనైనికులఁగొని వారివెంటః బోవ లయి. ఇంతలోఁ దక్కినవారు తపల్లకులఁగొని చేబాదీకనుమ మార్గముగ బోవున ట్టానర్పుడు. ఆప్రదేశముల శత్రునైన్యములు తిరుగుచుండుటకై నీ వారు మనయందలంబులం గాంచుట తటస్థించును. వారు మనశిబికలం గాంచి నంతనే మనల వెన్నాడుదురు. వెంటనే మనము వెనుదిరిగి యిట్టిది కాఱు

మైళ్లదూరంబున నుండు నొక్కకొండచటయందు దాగియుండునము. శత్రువుల కిచ్చటివనమార్గంబులు చక్కగఁ జెలియమిడేసి వా రీరాత్రి కిచ్చట విడియుట నిశ్చయము. రాత్రి వారు నిదురించినప్పుట మనము వారిశిబిరంబులఁ బ్రవేశించి, గుఱ్ఱంబుల నానిదురించు వారవైః దఱిమి, తగినయూయధములతో వారిని జక్కాడిన విజయము చేహరును. ఈయ రణ్యప్రదేశములు మనము చక్కగ నెఱిగినవగుటచే రాత్రికాలమైనను మౌనకంత కష్టముగ నుండదు.”

ఇట్లు ప్రేమాబాయి నుడివిన పంటనే రాజపుత్రు లాహర్ల మే ముచిదని యొద్దియూమె తెలిపిలేటగుట, యుక్తాయుక్త పరిజ్ఞానమునను సచ్చెరువందిరి. భీమసింగుకూడ గామె నెక్కువగ శ్లాఘించెను.

శత్రుజమే ప్రేమాబాయినుడివిన విధంబున రాజీయు నంబాలికయు, రాజొమరుఁడును, ననుచరవర్గంబును, నిధరాజుంబులనెక్కి బాసనుచదీతీరారణ్య మార్గంబులఁ గెల్వఁటోటకుఁ బ్రయాణమునల్పిరి. రాజీయు నంబాలికయు రాజొమరుఁడును నొక్కభద్రదంతావళంబునెక్కి యరుగుచుండిరి. దాని చుట్టును రాజీ యంగరక్షకదళము నడుచుచుండెను. బెడ్డాప్రభువు మూఁడు వందల యోధాగ్రేసరులఁగొని రాణీసంరక్షణార్థమై బయలుదేరినను. ప్రభువు సందర్శనంబుననే తనమనంబు నాకర్షించినిహించిన యంబాలికాదివ్య మూర్తి వెడలినదిక్కునకే చూచుచు భీమసింగు నిలిచియుండెను. పోవునపు డాంబాలిక తనభావగర్భితంబులగు దృక్పథంతోడనే భీమసింగుయొక్క నెలవుఁ గొనెను. ఆప్పుడు భీమసింగుహృదయాకాశమున నంబాలికాదివ్యచుంగళ విగ్రహము మెఱుంగు తెఱుగున నొక్కపరి మెఱుగెను. ఆ సమయమున నిర్విణ్ణుడై నిలిచియుండిన భీమసింగును వెనుకనుండి యెవ్వరో పుబోధించినట్లయ్యెను. వెంటనే యాశఁడు వెనుదిరిగిచూడ ప్రేమాబాయినుదరమూర్తి యాతనియెదుట సాక్షాత్కరించెను. ఆప్పు డామె నవ్వుచు “అర్యా! నిర్విణ్ణ

చిత్తులై యుండుటకుఁ గతం బెద్ది? ఇట్టిసమయములఁ గాలనిలంబనము సేయఁ దగునా? అటుచూడుడు. సూర్యుఁ డవరాద్రిఁ జేరఁబోవుచున్నాఁడు. ఇంక మూఁడుగంటలకాలమునకంటెఁ బ్రొద్దెక్కువలేదు. ఇంతలో మనప్రయత్నము లెల్లఁ జరగవలయును. ఆలసింపకుడు.” అనియెను.

భీమసింగు:-—కన్యకామణీ! నీవివేక మేమని వర్ణింతును? నీపాటి వీరపనితా లలామలకు జన్మభూమియైన యారాజపుత్రస్థానసౌభాగ్యం బేమని నొని యాడుదు? ఇదిగో, నీహితవుమేరకే కార్యంబుల నెఱవేర్చెద.

అని యామెను గొనియూడి, సమస్తరాజపుత్రులను రావించి నాఁటి రాత్రికిఁ దాము చేయఁదలంచుకొన్నవిషయ మామూలాగ్గ మెఱింగించి యెల్ల రప్రమత్తులై వారివారినియమితకార్యంబులఁ జక్కగ నెఱవేర్చులాగున భీమసింగు కట్టడచేసెను. రాజపుత్రులెల్ల రుత్సాహవంతులై యుండిరి.

తత్క్షణమే యారాజపుత్రులయూర్వికదళము భీమసింగు నాజ్ఞ మేరకు శిబికలసహితంబుగ నాగిరికిఁ దూర్పుభాగంబుగఁ బ్రయాణంబు గావించెను. చాలదూరమున నిరువు రాశ్వీకులు ప్రయాణముసేయుచుండిరి. దూరదర్శన యంత్రములసాయంబున వారు విరోధులజాడలను గనుగొనుచుండిరి. కొంత తడవునిలిచి చుట్టును దిరిగిచూచి మఱికొంతసేపటిలో నదృశ్యులైరి. వారు తప్పక రాజపుత్రదళమును, శిబికలసహితముగఁ జూచియుండుదు కాఁబోలు. ఇంతలో రాజపుత్రగూఢచారుఁ డొకఁడువచ్చిమొగలు నై న్యములు తమకుఁ జాలసమీపమున నున్నవని భీమసింగునకుఁ దెల్పెను. భీమసింగు తమయుక్తి నెఱవేఱునని సంతోషించెను.

మెటనే రాజపుత్రులు శిఖరాగ్రంబుననుండి, డిగి కొంతదక్షిణంబుగఁ బ్రయాణంబుఁజేసి చీకటియగునప్పటికిఁ బ్రేమాబాయిచెప్పిన కొండచటయును జేరి. విరోధివర్గముల జాడల నరయుటకును, మీఁదుమిక్కిలి యఫ్ జాల్ ఖాసుకు రాజపుత్రు లాప్రదేశముల నున్నారను నమ్మిగల్గించుటకును, నీమా్ బిజోలి ప్రభువులు కొంతనై న్యముతో నప్పుడప్పుడు మొగలులవైఁ

బడుచు, మఱలఁ దటాటన వెనుదిరుగుచుండిరి. ఆచిన్నదొమ్మికి నిరుపార్వమ్మ లందును, నల్పసంఖ్యాకులగు నైనిపలు మృతిగొందిరి. ఇంతలో సూర్యుం డస్తాదిశిఖరప్రదేశంబున సంచరించుచుండి జరాభారంబునఁ గాలుకారి వస్త్రి మాంబుధిఁబడి మునింగెనో యన నస్తమియెను.

రాత్రిసమీపించుటచేతను, దమ కాయరణ్యమార్గములు చక్కగఁ జెలియకపోవుటచేతను, నాటిరాత్రి కచ్చోటుననిలిచి ప్రాద్దుపాడుచుగఁగే వైరిజనుల వెన్నారపచ్చునని తలఁచి యభిజిత్తు నచ్చటనే శిబిరములు వేయుట కనుజ్ఞయిడెను. కొంతసేపటిలో నొకవిశాలప్రదేశమున శిబిరములు వేయఁబడియెను. రాజపుత్రులయదృష్టవశమున వారు చుగిసిరిగదాచుచున్న కొకమైలుదూరమున మొగలుసేనలు విడిసెను. రాజపుత్రులు తమ్ము మోగ గించుచున్నారని వారణమాత్రమైనఁ దలఁపలేదు. తమనై న్నం దెక్కుడుగ నుండుటచే నభిజిత్తు ఖాను రాజపుత్రులకు భయపడుటలేదు. వారి నెట్టిచోన జయించి అంబాలికను గొనిపోవుట కాతఁడు కృతనిశ్చయఁడై యుండెను. నాటిదినము గాంచినయందలములలో నంబరరాజపుత్రిక యున్నదని వమ్మి యుండెను, కాన దనకొర్కి నెఱవేఱును గదాయని యాతఁ డుద్విగ్నియై చుండెను.

చాలదూరము ప్రయాణము చేసియుండుటచేత మొగలులు తమ యశ్వసహితంబుగ నలసియుండిరి. వారు తమగజ్జింబులను సమీపంబునగను నెలయేటిసిటిసిఁ ద్రావించి మేఁతఁడి శిబిరంబులచుట్టును గట్టివైచిరి. భిక్ష ములచుట్టు నక్కడక్కడ నగ్నిజ్వాలలు ప్రజ్వలిల్లుచుండెను. ఆయ్యగ్ని జ్వాలలప్రభలచే శిబిరములందలి తిమిరము మాయమయ్యెను. కొంతసేపటికి వారు కడుపారభుజించిరి. భోజనానంతరము ద్రాక్షరస మానందమున గ్రోలిరి. పోషమత్తతచే బ్రపంచమును మఱచిరి. కన్నమిన్నుఁ యొక హిందువులను వారిదైవములను, దూఱుచుండిరి. తెల్లవాఁగఁగనే వన్కమ్మగంబులవేటాడి చంపురీతి, హిందువులను గడనరంగమునఁ జంప నిశ్చయించుకొనిరి. మధ్యపాన

మత్తతచే చేహాబులుమఱచి నాటిరాత్రి తమపరాంతోపు గొలుసులును, నె
నెలుంగక స్పృటివిహీనులై నేలంబడి నిద్రించిరి. ఇగురుగుమాత్ర నాని
కాగ్రతతోఁ గావలి గాయంచుండిరి.

నాటిరాత్రి యతిభయంకరమై యుండెను. కాలుసున్న బట్టదొ
నావరించయుండెను. ఆగాఢాంధకారమున నేమియొ గనబడుటలేదు. ఆ
నిబిడాంధకారమున నాకసంబున నొకటిరెండునడు త్రములకొత్తము, ప్రా
శించుచు, నవ్వుడప్పుడు మేఘమాలికలచేఁగవ్వులడి యప్పిళ్ళలుగుడుచు
ఆయ్యరణ్యముల సంచరించు నృగాలంబులు, నగామంబులు, బెట్టులంబు
మొదలుగాఁగల ఘోరహృదంబులరావంబులు భయంబు నుత్పాదించు
చుండెను. ఘూకారావంబులు వినఁబడుచుండెను. ఇదిత్రోవ యొద్దొక
యని యెఱుగుట కడుగట్టముగ నుండెను. వేయల? ఆరాత్రి ముట్టినిని
భయంబుఁగల్పింపకపోదు.

అట్టి భయంకరనిశానమయంబున రాజగు త్రులకొను చునుగలవే
స్థలంబునంగూడి తీవ్రముగ నాఁజించుచుచుండిని మహాభయై న్యాయముతో,
యక్కంబులనువిడిచి, వాని నానిదురించునాగితై గుండుటకు ముందవ్వల
సాహసించువారిని, వారు చర్చించుచుండిరి. భీవసిగ్గు న్వంతులుగ నాకాన్య
మునను సాహసింపఁబూనెను. కాని ప్రేమాబాంధు గూఢని నాని "అగ్రా
తొందఱపడకుడు. 'అత్రగానికి బుద్ధియల్పంబు గాదు' అనినానినాని స్త్రీ
విశమై. సర్వసేన కేవల్యులొడవు. నీవగిన నీసేన నడుపువాని వల్ల? నువ్వ
కంబలేనిగాత్రం బచెందుటకు? చక్కగ యోచింపుము. నీకు నాని
మిహటివారి కీ యరణ్యంబుల నిట్టినిశానమయంబు, సంచరించుట నమ
గట్టము. నే నీయరణ్యమార్గంబుల శత్రువుల గొంచగవై యుండగలభాసె
త్రాకిపోగలను. మీలో నెవ్వరును నిక్కార్పూరుననుండు నాని. నాని
నొక్కపేరుండుమాత్రము రానిండు. మే మిరువురము కడలి నొక్కంబు నీల
వేర్చెద" మనియెచు.

భీమసిం గామెవాక్యంబు లాలించి విన్నయంబున నిట్లనియె, “కన్యకా రత్నమా! అనేకసంక్రామంబులం దారితీరినవీరాగ్రేసరులుండ నొక్కయబలారత్నంబు నిట్టికార్యంబులకు బంపు టేటి న్యాయము? విన్నవా రెవ్వరైన నేమందురు? ఎట్టివాడైన నిట్టిపని కిచ్చగించునా? దైవప్రతిహేతుంబున నీకెట్టివిపత్తైనసంభవించిన నీతండ్రి కేనేమని వచింతును? ఏమొగముపెట్టుకొని యాతనిఁ జూడఁగలను! వీరాధిపతులని బిరుదములంఁగిన మేటికొటరులుండ నొక్కకాంతారత్నంబు నిట్టియపాయకార్యంబులకు బంపుట రాజసీతిగర్హితము. కాన నీవు వెడలఁగూడదు. నే నిర్కార్య మాచరించెద” గని, యాతఁడు చెప్పఁబోవుచుండఁ బ్రేమాబాయి చిలువప్పున నాశనితో మఱి నిట్లనియెను. “రాసుచారా! మీరు పొరపడితిగి. నా కేలాటిపపత్తును గలుగదు. విరోధులను మనజాడ లిసుమంతయైనఁ దెలియఁగూడదు. తఁగిన మనప్రయత్నములన్నియు విఫలంబులగు. యోదాగ్రేసరుండగు పిరుండొక్కరుండుమాత్రము, నాతో రానిండు. మేమిరువురము వెడలి సర్వమును నిగ్రహింతుము. విరోధిశిబిరంబుల గళవళముసంభవించఁగ నే మీ రతిరయంబునపచ్చి వారివై బడుండు. అతిజాగరూకులై యుండుండు. నామాటల కంశరాయములు కల్గివకుండు.”

ఈద కందఱు నామెవచనంబుల కియ్యకొనిరి. ప్రేమాబాయి యొక నిశితకరవాలంబు కేలంగొని, కృపాణపాణియై యొక్కపిరుండు పొటరా విరోధులపాలిటి మృత్యుదేవతచందంబున నాధయంకరనిశానమయంబున శత్రు శిబిరములవెలింగెడు, నగ్నిశ్వాలలు గుఱుతుగ నిడికొని నిశ్శబ్దముగఁ బోవుచుండెను. వైరిపరిధిస్థు లాగాధాపధకారమున వారియాగమనం బారయఁ జాలకుండిరి. కావలివారల నేమఱించుటకుగా నాపరకాంతన్యగాలంబఱచిన నిధంబున నఱవ, వారిని నిజంబుగ జంబుకొరావంబని ముసిందలంచి యవ్వొగక నొక్కపాపాణంబువైవ, ప్రేమాబాయి యతిలాఘవంబున నాస్త్రేటుఁదప్పించు

కొని, ప్రేటుదిని బాధపడు జిత్తులమారిమెకంబుచందంబునఁ గూయ, చారది నిక్కంబుగ నక్కయే యని తలంచి నిశ్చంకితులై కావలిగాయుచుండిరి.

భటసమేతయై నిశ్శబ్దముగ నామెయు శిబిరములను సమీపించెను. శిబిరములను సమీపించఁగనే యారాజపుత్రనీరుడు తనసూక్ష్మదృష్టితో వేయిగుఱ్ఱములుమాత్ర మచ్చటఁ గట్టబడియుండినట్లును, తక్కినగుఱ్ఱములు మఱొక్కచోటును నుండినట్లును, నూహించెను. వారికొకటిరెండుబారలదూరమున నొక కావలిగాయువాఁడు గుఱకలిడుచు నిదురించుచుండెను. మఱియొకఁడుచాల దూరమునగన్తు లిరుగుచుండెను. మొదట నానిదురించువానిఁగిక్కురుమనవండు యమసదనంబున కనిపి, రెండవవాఁడు సమీపించఁగనే వానివైకుఱికి యంత మొందింతుననియు, దర్వాత గుఱ్ఱంబులవిడిచి, తఱుమవచ్చుననియును, నారాజపుత్రుఁడు ప్రేమాబాయికి సంక్షారూపంబున నాయన్ని వెలుతురుఁగఁ దలియఁజేసెను.

వెంటనే నిదురించువానికడ కేగి కుత్తుకనొత్తి నిశ్శబ్దముగ వానినిఁ జంపెను. మఱికొంతసేపటి కాకావలిగాయువాఁడు పరుండియుండిన భటుని సమీపించి, కనులు మూతలుపడుచుండ, “అరే! అరే! భాయ్! అబ్దుల్ ఖాన్! జస్త్రి ఉతోరే - ఉతోరే - కావలీ నీవంతూవచ్చింది. నాకు నిద్రాకొట్టొక్క నీ పస్తూందిభై - అబ్బే! ఏమనిద్ర! ఏమనిద్ర! టై - కన్నుల్ మూతల్బడుతుందాయ్. తిరిగీ తిరిగీ అలసీపోయీ యుండాక్ - జెల్లీఉతోరే - అరే! అబ్దుల్ ఖాన్! అబ్దుల్ ఖాన్! యేమనిద్రాభై - ఎంతకొట్టుకొన్నాలేయమ్.” అని యఱచుచు వానిదేహమును దట్టుచుండఁ దటాలున నారాజపుత్రుఁడు కరిపై లంగుించుసింహంబుపగిది నాతురుప్పునిసమీపించి నిమిషమాత్రంబున వానికంతంబును దనకుతారంబున నఱికివైచెను. తత్క్షణమే వారిరువురు గుఱ్ఱములుఁగగ్గంబుల నుండి పదల్చి గాఢనిద్రాసత్తులైయున్న మొగలునై నికులపైఁ దఱిమి. ఆ హయంబులు భయంబునఁ జెలకేగి యథాయథలై యానిదురించు వానిఁ

ఏ డ వ ప్ర క ర ణ ము

ఏకలింగేశ్వరుడు

ఒకనాటి ప్రాతఃకాలమున సువయపురమునం దొక్కసీథియుడు రాజపుత్రుడొకఁ డతిత్వరితంబున నడచిపోవుచుండెను. అప్పుడప్పుడె జనులు నిద్రజాలించి లేచుచుండిరి. అక్కడక్కడ పరిచారికలుమాత్రము గృహం గణములఁబరిశ్రమఁ గావించుచుండిరి. వీధులం దింకను జనులు సంచరించుటలేదు. మనపురుషుఁడుమాత్రము వేగంబున వీధున్నియుఁ గడచిపోవుచుండెను. అట్లుండఁచు వోవుచుండ, వెనుకనుండి యతనికి భుజముపై నెవ్వరో నేమివై చినట్టయ్యెను. తటాకున నాతఁడు వెనుదిరిగిచూడ నాచూతనవ్యక్తి చిఱునవ్వుతో నాతనియెదుట నిలచెను. అప్పుడు వా రీవిధమున మాటాడిరి.

నూతః—జగత్ సీంహ! కుశలమా?

జగత్—ఓహో! ఆమరసింహ! నీవా? నేఁడు మిదిసము. నీవిన్నిదినములు గ్రామాంతరంబుల నేమిచేయుచుంటివి? ఏవెట్లయిననేమి? మంచినమయమునకే వచ్చితివి.

ఆమరః—మిత్రమా! కొన్నితొందరకార్యము లుండుటచే నిన్నిదినము లుండ వలసివచ్చెను. గతరాత్రియే యూహచేరితిని. చాల నలసివచ్చుటచే నప్పుడే నీయెద్దకు రానైతిని. పెదబకడనే నీయెద్దకువచ్చుచుండ నిన్ని చొప్పుటఁ గాంచితిని.

జగత్—చెలికాఁడా! నీప్రేమవాత్సల్యంబుల కేసౌతయుఁ గృతజ్ఞుఁడ.

ఆమరః—నీదింతత్వరితంబుగ నెక్కడకుఁ బోవుచుంటి? ఉదయనగరము నందలి వివేచములెవ్వి?

జగత్:—విశేషములకేమి? కావలసి నన్నియున్నవి. నేడు గొప్పయుత్సవము జరుగులాగున మహారాజాగారు చాటింపజేసియున్నారు.

అమర:—చాలమంచిది.

జగత్:—మఱియొకముఖ్యవిషయముగూడఁగలదు.

అమర:—అదియెద్ది?

జగత్:—రాజారాజసింహుఁడు తనకులదై వంబగు నేకలింగేశ్వరు దర్శింప నర్హరాజపుత్రసమేతుడై పోవ సమకట్టియున్నాఁడు.

అమర:—ఎప్పుడు వెళ్లఁదలఁచియున్నాఁడు?

జగత్:—నేడే. ఉత్సవభారమంతయు భీమసింగుపై నుంపఁబడినది. రాజౌమరుఁడు తనకు సహాయార్థము నన్నరమ్మని యాజ్ఞాపించుటచే నేఁ డింత వేఁకువఁ బోవుచున్నాను.

అమర:—అట్లులైనపాము. తర్వాత నేనుగూడ నిన్ను గలిసికొందును. అని యమరసింహుఁడు గృహభీముఖుడై చనియెను. జగత్ సింహుఁడు రాజమార్గంబున వెడలెను.

నాటి యుత్సవమునకు నుత్తరదిగ్భాగంబుననున్న సామంతులు దప్పఁ దక్కినరాజపుత్రవీరులెల్లరును దమతమ యనుచరవర్గసమేతులై వచ్చియుండిరి. ఉదయనగరమంతయు సర్వశోభాయమానముగ నలంకరింపఁబడియుండెను. ప్రతిగృహముఁడును సర్వేశ్వరుండును, భక్తజనకల్పద్రుమంబును నగు నాయుమాకాంతు నర్పించిరి. ప్రతివీధియందును నూరేగింపులు జరుగుచుండెను. మంగళనాదములు రోదనీకహరమెల్ల నిండి ప్రతిధ్వను లొనంగుచుండెను. పురజను లెల్లరును, స్వామంకారభూషితులై విరాజల్లుచుండిరి. అప్పటి యాపురరామణీయకంఠుఁ డిలకింప, విశ్వకర్మ దిక్పతులపురశ్రేష్ఠంబుల సౌందర్యసౌభాగ్యంబుల కెనయఁగనట్టి పురం బొందు భూలోకంబున గల్పించెనా? యని తోచకమానదు.

తనకులదైవమును; భక్తజనములభుండును, మృత్యుంజయుండునునగు
నాగిరిజాపతిఁ బూజింప నుదయనగరంబునకుఁ బదిరెండుమైళ్లదూరంబుననుండు
నేకలింగేశ్వరాలయంబునకుఁ బోవుటకై రాజసింహుఁడు సంసిద్ధుఁ డయ్యెను.
సామంతులు నుద్యోగులు మొదలగువా రంపఱు రాచనగరుసింహద్వారంబున
సంసిద్ధులై యుండిరి. దాదా పెనిమిదిగంటలగుసరికి రాజసింహుఁడు పుత్రపరి
వృతుండై బయటికివిచ్చేసెను. వర్షాకాలజలధరకాంతి విడంబించుమేనికాంతి
కలిగి పంభిస్థలసంగతంబులైన మాత్రికమణిమరీచికాలంబులు క్రొక్కారు
మెఱుంగుల తెఱుగున విరాజిల్ల మురువుఁగొల్పు భద్రగజంబువై నతిరఘ్న
బుగఁ గట్ట బడిన ముంబారియందు రాజసింహుఁడు యువరాజున సేతుండై
కూర్చుండెను. భేరిమురజకాహళశంఖారవంబులు మిక్కుముట్ట, పదిమాగధ
వైతాళికాదిజనంబులు వినులించుచుండ, గవివరులు రాజసింగు, జయసింగు,
భీమసింగు, మొదలగు వీరపుంగవులయొక్కయుఁ, బ్రేమాబాయి మొదలగు
వీరవనితారత్నంబులయొక్కయు, బలభైర్యసాహసాదు లుగ్గడించుచుండ,
గాయకులు తమగాంధర్వవిద్యాకౌశలంబు మెఱయఁ బాడుచుండ, మకరాంతు
మోహనాస్త్రంబునా యన నొప్పారు వారంగనాజనంబులు భరతకాస్త్ర
విద్యానైపుణ్యంబులు వెలయ నృత్యగీతాదులఁ బ్రేక్షకులమనంబులు దొంగి
లించుచు ముందు నడువ, రాజపుత్రవంశాభిసోములగు మేవారురాజపుత్రులు
పదునాఱు రనుచరవర్ధనమేతులై వాఙులనెక్కి ధరణి కంకింప వెన్నెంటి
నడవ, వస్త్రమాల్యానులేపన భూషణాద్యలంకృతులై పౌరజనులు గొలిచిరాగ,
గగనతలంబు నిర్లమించి భూతలంబునఁ జరింపవచ్చిన చంద్రరేఖల పాలుపువ
శృంగారవతులై ప్రకాశించు పుణ్యాంగనాజనంబు లున్నతప్రాసాదంబు లెక్కి
పుష్పనయంతంబులగు సేనలుచల్లుచుండ, నమరవల్లభువై భవం బపహసించు
వైభవంబున నమృతజవల్లభుం డుదయనగరంబు తోటవెల్వడి యేకలింగేశ్వ
రాలయ మార్గంబునం జనియెను.

ప్రేమాగ్రణి—౧

యూరేంగింపునకై వలసిన కార్యభారమంతయు భీమసింగుపై నుంపబడియెను. ఆరాకొమరుండు నేడు సర్వమండనమండితుండై వక్త్రాయు ధంబనెడి యనుంగు గుఱ్ఱంబునెక్కి ముందువెనుక లరయించు సమృద్ధమున నెట్టికలఁతలు లేపండునట్లు చూచుచుండెను. భీమసింగు చెలికాండగు జగత్ సింగును నొక్కచారువం బారోపించి, రాకొమరునకు సహాయుండై తనకు విధింపబడిన కార్యముల నప్రమత్తతతో నెఱవేర్చుచుండెను. ఆపృథ్వీపుడు జయసింగు పైనుండి కమ్మునకు దనకనుసన్నలచే జేయవలసిన కార్యములను దెల్పుచుండెను.

జనులందఱు ప్రేమాబాయి భీమసింగుల కులశీలరూపయావనగుణగణం బులఁ బట్టిచూడ వారొకరికొకరు తీసిపోవువారు కారనియును, ఎరిరువురును వివాహమాడిన గౌరీశంకరులవలెను లక్ష్మీనారాయణులవలెను, రతీమన్తథుల వలె నుండురనియు ననుకొనఁజొచ్చిరి. గడచినరాత్రి యుద్ధమున ప్రేమా బాయిచూపిన ధైర్యసాహసంబులు విన్నదాదిగా నెల్ల రామె నెక్కుడు ప్రేమగౌరవంబులఁ జూచుచువచ్చిరి. ప్రజలాడుకొను వాక్యములు భీమ సింగున కణమాత్రమైన రుచించుటలేదు.

ప్రశమనందర్శనముననే తనమనంబు దొంగిలించుకొనిపోయిన యంబాలికామూర్తి యాతనికిఁ బొడగట్టుచుండెను. తనప్రేమసామ్రాజ్య సీంహాసన ములంకరించిన యాపువుబోడి నాతఁడెట్లు మఱచును? తననిర్మల హృత్ఫలకంబునఁ బదిలంబుగఁ జీల్చింపబడిన యంబాలికాపవిత్రమూర్తి నాతఁడెట్లు తుడిచివేయఁగలఁడు? ఆశ్చర్యగారము! ఆకోమలత్వము, ఆహ సమృద్ధియు గాఁ డామె తనవంకఁబఱపిన ప్రేమాపాంగవీక్షణజాలంబులు ఆతఁడు మఱవఁగలఁడా? ఆమె కెల్వొకోటకుఁబోవునపుడు, "ఆర్యపుత్రా! నెలవొసంగెదరా?" యనిన భావగర్భితంబులగు పల్కల నాతఁ డెన్నటికిని మఱవఁజాలఁడు. ఆతఁడేదీయో మిషగల్పించుకొని తనప్రేమసామ్రాజ్యలక్ష్మీ

యగు నమ్మనిరాక్షసి వీక్షింపఁ గల్వాకోటకుఁ జోవఁ దలంచియుండెను. కాని యెక్కువ తొందఱపనులుండుటచే నాతఁ డుదయనగరంబుననే యుండవలసినవాడయ్యెను.

దాదాపు పదిగంటలగుసరికి వా రేకలింగేశ్వరాలయ 'సమీపవనంబు' జేరిరి. భీమసింగు జగత్ సింగు లక్ష్మారాధులై ముందు జనుచుండిరి. కొంత సేపటికి వా రాలయ ద్వారంబుజేరిరి. పెటనే వారందఱ శ్వంబులనుండి దిగిరి. భీమసింగు నానతిమెయి నారాజపుత్రపరివారము, రెండుభాగములుగఁ జేలి సింహద్వారమున కిరుపార్శ్వముల బారులుదీరి నిలిచెను. రాణాయును యువరాజసహితుడై భద్రదంతావళంబునుండి దిగి మేవారు రాజపుత్ర ప్రభువులు వారివారిదిరుదములు ధరించి పెటరా నాలయ ద్వారంబుఁ జొచ్చెను. రాణా తమ్ము సమీపింపఁగనే యిరుపార్శ్వములనుండు రాజపుత్రులు రాజసింహునకు వందనంబు లాచరించి "రాణారాజసింహునకు జే" యని జయజయధ్వనులఁజేసిరి. ఇంతలో దీర్ఘకాయుండును గౌరవర్ధుండును వల్కలాజినదారియు జటాలాకృతుండునుఁ దెల్లనివిభూతి నలఁచిన దేహముకల వాడును బురోహితుండును నగు హరితుండు రాణా కెమరుగ నే గుఱెంచి సగౌరవంబున దీవించి లానికిం గొనిపోయెను.

ఏకలింగేశ్వరాలయము జగద్విఖ్యాతిగన్నదేవళంబు. మహమ్మదీయుల కభేద్యమై సకలసంపదలచేఁ దులఁదూగు నష్టరాశనదేవస్థానము చుట్టును, గొండలే ప్రాకారంబులై విరాజిల్లుచుండెను. విశాలకాసారంబులతోడను, నదులతోడను, బచ్చికలయల్లతోడను, నానావిధపుష్పలతాగృహంబులతోడను, సహస్రకీరణు కీరణంబులకుఁ జొరవశక్యంబులగు, తరుసమూహంబులతోడను బ్రకృతికాంతావిభాసాలై విలసిల్లు నొక్కశోనయం దష్టరాశన దేవాలయ శ్రేష్ఠం బొప్పురుచుండెను.

నాఁ డద్దేశాలయం బతిక్రమగారుంబుగ నలంకరింపఁబడియుండెను. ఆసేస లనేకవిధముల నాదేవదేవు నారాధించుచుండిరి. జడలుధరించి కొప్పె

ధారులై దేహంబులఁ దెల్లనివిభూతిచేఖలఁదీర్చి, వ్యాఘ్రజీవంబుల పిపుసఁ
 ధరించి, దండకమండలంబులఁ జంకలనిడుకొని చేతులుజోడించి నిమిలిత
 శేత్రులై “హరహర, గారీశంకర, కైలాసపతి”యని యయ్యుమాపతి నామ
 సంకీర్తనంబుఁజేయువారు కొందఱును, జటాజూటంబులెల్లఁ గిరీటంబులరీతిఁ
 ఊట్టి యాషాదమస్తకము గాషాయవస్త్రముల ధరించి, విశాలఫాలంబుల
 విభూతి నలఁది, కంఠంబుల యద్రాక్షమాలధరించి, మృగచర్మంబులపై నాసీ
 నులై నిమిలితలొచనులై మనంబెల్ల నాత్రిపురాంతకుమీఁదఁ జేర్చి యా
 మృత్యుంజయు సంకీర్తనంబు సేయువారు కొందఱును, గోమలబిగించి యరి
 వడ్యర్థంబులజయించి, చిత్రంబులఁ బరబ్రహ్మంబునందు హఠించి, యాహారం
 బుల వర్జించి పద్మాసనాద్యాసనాసీనులై యోగనిష్ఠగరిష్ఠులై తపంబునల్పు
 యోగిపుంగవులు కొందఱును, నీశ్వరభక్తులగు సామాన్యజనులు కొందఱును,
 దేవపూజకై సర్వము నాయత్తముసేయు భక్తులు కొందఱును, దమజీవంబుల
 నెల్ల నా యేకలింగేశ్వరాలయ సంరక్షణార్థమై వినియోగించుచు గుంపులు
 గుంపులుగూడి యయ్యుమేళు సారాధించుసన్యాసులు కొందఱును నై దేవాల
 యంబునం దెల్లయెడల నిండియుండిరి. కడపటఁ జెప్పఁబడిన సన్యాసులు
 కన్ఫరజోగులని పిలువఁబడుచుండిరి. అప్పటికాలంబున మహమ్మదీయులు
 హిందువులదేవాలయంబులపై దాడివెడలినప్పుడు కన్ఫరజోగులు చారితోఁ
 దీప్రముగఁ బోరు నల్పుఁడుండెడివారు.

రాజసింహుఁడు పుత్రామాత్యపరివృతుడై యర్చకులు ముందుఁబోవ,
 సన్యాసులయాశీర్వాదంబులఁగొనుచు, ననేకదేవతావిగ్రహంబులఁ గాంచి
 మ్రొక్కుచు, యోగిపుంగవులఁగాంచి వందనంబు లాచరించుచు, రాలికంబు
 లులఁ జెక్కఁబడిన విగ్రహంబులఁ గాంచి పూర్వపుశిల్పవర్యుల నై పుణ్యాతి
 శయంబులఁ గొనియాడుచుఁ గొన్నిప్రాకారగోపురంబులుగడచి, చూపఱుల
 కనులు మిఱుమిట్టుగొలుపునట్లు దీపకళికలచే నలిరమ్యంబుగ నలంకరింపఁబడిన
 గర్భాలయముం బ్రవేశించెను. చంద్రకాంత శిలానిర్మితకుడ్యంబులచేతను,

దేవతావిగ్రహాబలతోడను, నొప్పుగర్భాలయము నేత్రరంజకంబై యుండెను. ఏకలింగేశ్వరున కెదురుగ నంవీశ్వరవిగ్రహం బొప్పారుచుండెను. ఈశ్వరునకుఁ గొంతదూరమున నొకప్రక్కన సర్వాభరణభూషితయై యొప్పారు లోకజననియగు పార్వతీప్రతిమ ప్రతిష్ఠింపఁబడి యుండెను. మఱి యొకవంక, వినాయకకుమారుల ప్రస్తరవిగ్రహంబులు నిలువఁబడియుండెను. ఇంకొకయెడ ప్రమథగణంబు ప్రతిష్ఠింపఁబడి యుండెను.

రాణా సమంత్రకంబుగ నభిధక్షిః గుంకుమచందనాదులచేతను, బిల్వంబు మొదలుగాఁగల వస్త్రపుష్పంబులచేతను, నాపురారినిఁ బూజించెను. శృపాలశేఖరుని సమక్షమున నాశశాంకశేఖరసమర్పనకనుకూలముగ నహస్ర నామంబులును, సప్తాత్తరశతనామంబులును, దేవాలయార్చకులచే నుచ్చరింపఁ బడెను. రాణాయును శివలింగమువై దృష్టివిగిడ్చి యాతనివిచిత్రలీలలఁ దలఁచి తలఁచి, తలయూచి, క్షణమాత్రము వైరాగ్యభావంబున నేకద్విశ్వమును చూచి, తదుపరి దెప్పిఱిలి, సాష్టాంగదండప్రణామంబుల నాచరించి, భక్తి తత్పరుడై నిలిచెను. తర్వాత ధూపదీపవైపేద్యంబులు సమర్పింపఁబడెను. మంగళహృతు లొనంగఁబడెను. అంతటితోఁ బూజ ముగిసెను. పిమ్మటఁ బుత్రా మాత్యసహితంబుగ నాదేవతామూర్తులకుఁ బ్రదక్షిణనమస్కారాదుల గావించి దేవాలయంబు వెడలివచ్చి మఱి భద్రగజంబు నారోపింపఁబోవ నర్హులు సన్యాసులు మొదలగువారు రాణాను సమీపించి వినయంబునఁ గరంబులు మొగిడ్చి యిట్టని నుడివరి.

“మహాప్రభూ ! ‘నావిష్ణుః పృథివీపతిః’ యనునారోహ్యక్షి మేరకు రాజు దేవాంశసంభూతుఁడు. తనరాజ్యంబున వర్ణాశ్రమధర్మంబులఁ గాపాడుచు, కీష్టలరక్షించుచు, దుష్టులశిక్షించుచు, న్యాయాన్యాయ్యంబుల నరయుచు, విప్రగోధనంబులకెల్ల నెట్టివిపత్తులు గలుగనీక ప్రజల బిడ్డలవలెఁ గాపాడుచు ధరాపాలనంబుసలుపుట ప్రభువునకుఁ గర్తవ్యమైయున్నది. రాజులలో నెల్ల నేటిరాజువై వెలసి రాజసింహుండని సార్థకనామధేయంబు నొందిలివి. తను

పాలనంబునఁ బ్రజలెట్టికష్టములులేక హాయిగ నుఖించుచున్నారు. కాని యిప్పుడిప్పుడు శ్రోత్రవికల్పముల సంప్రాప్తించుచున్నవి. ప్రస్తుతము ఢిల్లీచక్రవర్తిదుండగము లెక్కువయగుచున్నవి. ఆ క్రూరాత్ముడు, పవిత్రమగుహిందూమతమును నిరసించి హిందూదేవాలయముల నేలపాలుగావించుచు, విగ్రహములను, హిందూవనితలను జెజుచుచు, హిందువులను హింసించుచు, బెట్టురానియిడుములఁ బెట్టుచున్నాడు. హిందువులను మహమ్మదీయమతమునఁ గలుప నమకట్టియున్నాడు. అదిగాక జిబియా యనెడిగొప్పపన్నును విధించియున్నాడు. పన్నీనివారిని గ్రూరముగ దండించుచున్నాడు. ఆక్రూరకర్తుని దుండగములకుఁ దాళఁజాలకున్నాము. — ఇదిగాక శ్రోత్రసమాచారమొకటి తెలియవచ్చినది. మధురాపురమునందలి రుక్మిణీమనోహరునాలయము నిర్మూలంబు నమకట్టియున్నాడట. — మహాప్రభూ! నీవే మాకు శరణ్యుడవు. మమ్మింతపక్షకుఁ డ్రేమంబున రక్షించితివి. మాకష్టంబులఁబాప నిక్కంబుగ నీవే నమర్థుండవు. మీరిప్పు డుపేక్ష నీసినఁ జేయవాటిల్లు. ఎట్టులైన చాగోపికావల్లభుని యాలయంబు నుద్ధరింపవలయు.”

ఆమాటలు విన్నరాజపుత్రులు లండ్రేకంబునఁ గరంబులఁ గృపాణాంబులంటి నిజమతోద్ధరణకై ప్రాణంబుల నర్పింతుమని వీరాలాపంబులాడుచుండ రాణా, వారల నాసి “పూజ్యులగు భూసురులారా! మీరు చింతిల్లుఁబనిలేదు. గోభూసురచ్చేషియగు వానియొక్కరొన్నత్యము లతిచంచలములని వేదాంబులు ఘోషించు. బేబరు, ఆకృరుసార్వభౌములచేఁ బవిత్రతపహించిన మొగలాయి సామ్రాజ్యమునకు వినాశకాలము దాపరించుటచేతనే రా.బోవు. వివత్తును సూచించు వివరీతబుద్ధి యీదుష్టునకుఁగలిగినది. కాని, ఆర్యులారా! ఆతనిదుర్జయంబుల భగవంతుడుమాత్ర మెన్నినా శ్లోఁర్వఁగలఁడు? సమీపకాలములోనే తానుజేసినదుండగముల ఫలితాంశము ఢిల్లీపురీశ్వరుఁ డను భవింపకమానఁడు. మీకెల్లర కెట్టియాపదలులేక రక్షించుట కన్నివిధములఁ బ్రయత్నించెద. ఔరంగజేబు కయ్యంబునకుఁ గాలుదువ్వుచున్నాడని నే

నెఱుంగుదును. అతఁడు రాజపుత్రులపరాక్రమాదుల నెఱుంగఁడు కాబోలు. ఇతఁడున్నె యతనిసేనాధిపతుల నోడించి తఱిమిననుగలి మఱచియుండ నోవు. నాజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు నైన్యంబుఁగొనిపోయి తుడప్పులఁ బారవ్రోలి కృష్ణవిగ్రహంబును రక్షించి రాఁగలఁడు. మొదట మనము చక్రవర్తికి సామోపాయంబున మనకష్టములఁగూర్చి తెలుపుకొందము. అతఁడు వినక పోయినఁ దగురీతిఁ బ్రవర్తింకము. మీరు భయంబు దక్కియుండుఁడు. నా ద్వితీయపుత్రుఁడగు భీమసింగును, ఢిల్లీపురంబునకు రాయబారిఁగఱుత్రొచ్చెద. మీరు భద్రంబయ్యెడు” ననిపలికి దంతావళంబు నారోపించి సర్వవరివార యుతుండై సిజనగరమార్గంబునం బయలుదేరెను.

ఎ ని మి ద వ ప్ర క రణ ము.

సం తోష వార్త

పూర్వకాలంబున మహమ్మదీయరాజన్యలష్టదాడి కోర్వఁజాలక హిందూ రాజులు దుర్గమంబగుపర్వతశిఖరంబులపై శత్రుల కభేద్యమై విలసిల్లు కోటల నేర్పఱచుకొనియుండిరి. రిపువర్గదుర్గమంబై చరిత్రలందుఁ బ్రఖ్యాతిఁగాంచిన ఘోరదుర్గములలోఁ గెల్వాకోట యొక్కటి. మహమ్మదీయులచేఁ దఱుముఁ బడినప్పు డుదయపురరాజు లాకోటయందు నివసించుచుండెడివారు. ఆదుర్గ రాజును ఈరావశీపర్వతపంక్తులందుఁ గుంభాల్మరుప్రాంతారణ్యంబులఁ బ్రకాశించుచుండెను. అక్కోటపరిసరప్రదేశములు నానావిధతరులతా సమూహనిరాజితంబులగు వనంబులతోడను, లేఁబచ్చికబయళ్లతోడను, సార వంతంబులగు పొలంబులతోడనుఁ బొలంబులకు జలాంబు లనవరతంబు కొఱంత లేక నొసంగు తటాకంబులతోడను, దట్టపు టడచులతోడను, వివిధఫలతరుతలి చేతను గడ్డునిఫలంబు లనవరతంబు మెనవి మృదుమధురగానంబులనలుపు పక్షి గణంబుచేతను, వివిధజంతుసముదాయముచేతను నొప్పి నేత్రపర్వం బొనర్చు చుండెను. అక్కడక్కడ పల్లెల నేర్పఱచుకొని యడవిజాలివారు నివసించు చుండిరి. వారు రాజభృత్రులకు లోఁబడి కావలసినప్పుడు వారికి సాయము సేయుచుండిరి.

మనకథాకాలంబున నక్కోట వీగాగ్రేసరుండగు దుర్గాదాసుయాధి పత్యంబున నుండెను. దుర్గాదా సౌరంగజేమనకుఁ బ్రక్కలానిబల్లెమై యుండెను. దుర్గాదాసుపేరు విన్నంతమాత్రముననే చక్రవర్తి యమితభయ ముండుచుండెడివాఁడు.

ఒక నాటియుదయమున నక్కటయందలి రాజసౌధంబునం దొక్క విశాలపుగదియందుఁ జంద్రసన్నిభముఖ యొక్కతె యొకమృదుతల్పంబున నాసినయై యేమియో మనంబున నానొచ్చించుచుండెను. అగది చక్కగ నలంకరింపఁబడియుండెను. అందు చిత్రవిచిత్రంబులగు తెరలువ్రేలాడు చుండెను. శృంగారరసంబు వెదవట్లు సుందరీలలామాంబుల చిత్రంబులును, మోహనోద్దీప్తికంబులగు ప్రణయసిరమణులపటంబులును, డెల్లినిగోడలందు వ్రేలాడుచుండెను. ముందుభాగమున నొకనిలువట్టద్దం బమర్చఁబడియుండెను. మఱియొక్కనఁ బుస్తకములదీరున యొక దుండెను. ఇంకొకయెడ నాబాలామణిఁజే యుంచఁబడియుండెను. యోచించ నది యొకశయనా గారమైయుండును.

అనఁచుకొన్నము చాలసేపు సకలదురుగనున్న యాచిత్రపటమును పడేకథానయై చూచుచుండెను. అపటమునందు రాధాకృష్ణులు ప్రేమంబున నొకరినొకరు గాఢముగ నాలింగన మొనర్చి యధఃపీయూష పానంబునీయు చుండినట్లును, రాధ సనస్త్రియునినాకఁ జేమపూరితములగు నపారావీక్షణ జాలంబులఁ బఱపుచుండినట్లును, శృంగారరసం బుట్టినద రమ్యంబుగఁ జిత్రంపఁ బడియుండెను. తుద కామె యొకనిట్టూర్పుఁ బుచ్చి మనంబున పరిభ్రమింపఁ బులఁ బోగులుండు. దనకంచుకంబుమఱుగున దాచియుంచిన యొకచిన్న పటమును, బయటికిఁగిదిసి కన్నులకద్దుకొని ముద్దాడి యాపటమునందలి రూప మును దిలకించి “అహ! ఈ పురుషపుంగవుని నే నేమహూర్తమునఁ గాంచి తినోకొని యుప్పుటినుండియు నామనంబంతయు నాతని యధీనమయ్యెను. — ఇదేమిచోద్యము? ఎగటితో నీతఁడు నామనం బాకర్షించివైచెను? నన్ను గాంచి యిక్కడకొంత తొత యపహసించును? నామనంబేల పరిశ్రమించు చున్నది. మహారాజి నన్నెంతమాదరించుచున్నను నామనంబుకకు కాంతి లేకున్నది. ప్రకృతము విచారిచిమాడ నీదివ్యమంగళవిగ్రహమును, గమలారఁ

గాంచుచు నీతనిపవిత్రనామమును జపించుచు గాలము గడపుటకన్న వేటొందుకరణ్యము గానఁబడదు.—భీ! నే నెంతచపలను? పరపురుషుని జూచినంతనే ప్రేమించితిని. అతఁ డొకవేళ నన్ను ప్రేమించ నంతట నేనేమి చేయఁగలదానను?—అతఁడు నిజముగ నన్ను ప్రేమించెనా? దీని కుత్తరము నెప్పువా రెవ్వరు?—ఆనాఁ డాతఁడు నాదీనచరిత్రను విని దయాపూరితము లగు చూపులం జూడలేదా? ఆచూపులయాశయ మేమైయుండును? నిశ్చయముగ న న్నాతఁడు ప్రేమించియేయుండును.—ప్రథమాపలోకనముననే నా చిత్త మపహరించిన రసికశిఖామణి యీతఁడేకదా?—హా! మనమా! లేనివాని యాశల నేల కల్పించుకొందువు? ఆసుభిగుఁ జూచునుహాభాగ్యము నీకిక నబ్బునా?—(ఛైర్యముతో) ఎటులైనఁగానిమ్ము. నా కాతఁడే మనోహరుఁడు. అతఁడు నన్ను ప్రేమించినఁ బ్రేమించుఁగాక. లేనియెడల నిర్బంధించెను. పాపముఁవ్రేబడియెడ. ప్రార్థించెద. నే నాతనిఁదప్పు నితరులఁ బ్రేమింపను. అతఁడు నన్ను నిరసించినను నే నాతని దివ్యమంగళవిగ్రహమునే మదినిల్పి ధ్యానించుచు గాలము గడపుదానను.” అని యామె మనంబునఁ దలవోయుచుండ నడుగులచప్పుడు వినవచ్చెను.

పదముల చప్పుడువినగనే యామె తెప్పిటిలి తనమతిభ్రమ నెప్పు రైనఁ జూచిరేమో యని వెఱుగఁగంది, తటాలనఁ బ్రియునిచిత్తపటంబును దల్పంబునఁ దాచివైచెను. ఆలోచనలో మునింగియుండుటచే నామెగదితలు పులు మూయ మఱచియుండెను. ఇంతలో నొక్కనుండరాంగి మందగమహాబునఁ గవాటంబు గదల్చుకయరుగుచెంచెను. దానిఁజూచి యాకాంతయేమియుఁ దెలియనిదాని రీతి నేదో యొకపటముపంకఁ జూచుచుండెను. అనూతన కోమలాంగియు వెనుకభాగమున మెట్లగవెడలి యంబాలిక భుజముపైః “జేయవైచి,” అమ్మా! అంబాలికా!” యని సంబోధించెను.

అంబా:—(అశ్చర్యము నటించుచు) నీవా! నఖి! చంద్రరేఖా! ఎంత నిశ్చ ఙ్గముగవచ్చితివి? నానుఁ నీరాకయే తెలియలేదే! కూర్చుండుము.

చంద్ర:—(ప్రక్కనఁగూర్చుండి) అమ్మా! అంబాలికా! మాబోఁటివారిరాక
మాబోఁటివారి కగవడునా? ఈలోపల నీదర్శనమే యపురూపముగ
నున్నది. నీవు నీసఖులతో మెలంగుటయేలేదు. నీవిషయ మప్పుడప్పుడు
నీచెలికత్తె నడిగి తెలిసికొనుచుంటిమి. నీచిత్తమేమో మాటినట్లును,
నీశెల్లప్పు డొంటరివై యాలోచించుచుందువనియును నామె తెలుపు
చుండెను. నీవు మాకొఱకు రాకున్నను, మేము నీకొఱకు రావలయును
గదా! రాకొమరితవుగావునఁ దగిన గంభీరమే యున్నది.

అంబా:—చంద్రరేఖా! నీవిట్టినిష్ఠురోక్తు లాడఁదగునా? నీవు నాకొంతయుఁ
జేమానుదురాలవు గదా? నిన్నిచ్చటఁ జూచినప్పటినుండియు, నీయందు
సోదరీభావ మంకురించి నానాఁటి కభివృద్ధియైనది. ఈమూఁడు నాలుగు
రోజులనుండి కొంచె మన్వస్థతగ నుండుటచే నిన్నుఁ జూడరాలేదు
అలియెకాని వేటుకాదు. కోపగించుకొనకుము.

చంద్ర:—కోపగించుకొనుట కేమున్నది? హాస్యమున కటులంటిని. అక్కా!
నీవిషయము నాకుఁ దెలియదా? (చిటునవ్వున) అక్కా! అంబాలికా!
నిన్నొక్కవిషయ మడిగెదను. సదుత్తర మియవలయును.

అంబా:—ఏదియో యడుగుము. తెలిసినంత వఱకు సదుత్తరము లిచ్చెదను.

చంద్ర:—అక్కా! దినదినమునకు నీవు కృశించిపోవుచున్నట్లు తోచు
చున్నది. కారణమేమియో నాకినుమంతయైనఁ దెలియరాకున్నది. నీకిందుఁ
గొఱుంత యణుమాత్రమైనలేదుగదా? చక్కగ నాలోచించిచూడ
మనోవ్యాకుల మేదియో నిన్నుఁబీడించుచున్నట్లు దోచెడిని. సోదరీ!
నీమనోవ్యాకులతకుఁ గారణం బెద్దియో వినిపింపుము. వీలున్నఁ దగిన
సహాయ మొనర్చెదను.

అంబా:—చంద్రరేఖా! నీప్రేమ యపారము. నీవంటిన్నేహితురాలు లభించి
నందుల కేనెంతయు ధన్యను.

చంద్ర:—అమాట లటుండనిమ్ము. ప్రభుమనున నీయవ్యక్తతకుఁ గారణము
దెల్పుము.

అంబా:—అన్వష్టత యేమియునులేదు—సంతోషము లేకున్నది.

చంద్ర:—ఆ! ఏమి! సంతోషములేదా? నీపై రాణిగారికేమైన ససూయ
జనించినదా? లేక తగినసౌఖ్యము లిందులేవా?

అంబా:—రామ! రామ! రాణిగారి నిందింపవలదు. అనుహారాణి తన
కన్నకొమార్తెవలె చూపించుచున్నది. కొఱుతయే లేదు.

చంద్ర:—అయిన నీమనంబున సంతోషములేనందుటకుఁ గారణమేమి?

అంబా:—కారణమేమో నాకే తెలియకున్నది.

చంద్ర:—అదిగో! అబద్ధమాదుచున్నావు. నీమాటలను నేను! నవ్వుఁజాలను.
నీబహిః ప్రాణమునగు నాతోనా యబద్ధమాడుట. కారణమేమిమో
తెలుసుము. అంతవఱకు నిన్ను విడుచుదాననుగాను.

అంబా:—(కొంతసంకోచించుచు) సఖి! నామనోదౌర్బల్యమును విని పరిహా
సింతువేమో?

చంద్ర:—(చిఱునవ్వుతో) పరిహాసింపను లేదు. కారణమేమో తెల్పుము?

అంబా:—చెలీ! నీయందు నాకుండు నపారప్రేమయే నన్నుఁ బ్రోత్సహిం
చుటచే నీరహస్యమును దెలుపుచున్నాను. మొదట తలుపు బిగించిరమ్ము.
తర్వాతఁదెల్పెదను.

చంద్ర:—(తలుపువై చివచ్చి) నీకారణమిగోప్యమైనదని తలంచుచున్నాను.
విను నువ్విట్టోరుచుంటిని. సత్వరంబునఁ దెల్పుము

అంబా:—నే నీరహస్యమును దెల్పుటకుముందు నీవొక చాగ్దానమును జేయ
వలయును.

చంద్ర:—ఏమిది?

అంబా:—నేఁజెప్పబోవువిషయ మితరులతోఁ దెల్పనని.

చంద్ర:—నాయూహ సరిపోయినది. సత్యముగ నితరులతోఁ జెప్పును లేదు.

అంబా:—ఇంతయే చాలు. ఇంకఁ దెప్పదను.

చంద్ర:—సత్వరమునఁ దెల్పుము.

అంబా:—(తల్పంబున దాచినపటముదీసి) చెలీ! చంద్రరేఖా! ఇదిగో! ఈపటమును జూడుము. నాయస్వస్థతకు నాసర్వస్వమునకు నిదియే కారణము.

చంద్ర:—(పటమును నిదానముగఁ బరిశీలించి, ఆశ్చర్యమన) ఆహా! సఖ! తెలిసినది. కారణము, తెలిసినది. నీమనోభావములు కొంతవఱకుఁ దెలిసినవి. పాపము. నీవేమిచేయఁగలవు. (బాగుగఁ బరిశీలించి) సోదరీ! అబాలికా! ఈపటమున లిఖింపఁబడినసుందరాకారుఁ డెవ్వఁడు? ఆహా! ఏమియుండదు ! ఏమిజన్మము ! రతీకాంతజయంతపసంతామలంబోలు నీమోహనాంగునిఁజూచిన నెవ్వరు ప్రేమియగుదు?

అంబా:—ఈతఁడే నాచిత్త మవహరించినచోరుఁడు.

చంద్ర:—(చిఱునవ్వున) నెబాన్! నెబాన్! అబాలికా యెంతగట్టిదాన వత్తు. తనవరునే వరింపగల్గితివి. ఇట్టిపురుషపుంగవుని కొంటి సుఖంబు గల్గిన నీవేధన్యవు. అయ్య! ఈతఁ డేరాకొమరుఁడు?

అంబా:—ఉదయపురరాజకుమారుఁడు.

చంద్ర:—నీ విదివఱ కీతని నెన్నిసార్లు చూచియుంటివి?

అంబా:—ఒక్కమాఱుమాత్రము చూచియుంటిని.

చంద్ర:—ఎప్పుడు?

అంబా:—నేను మొదట రాణిగారిసమ్మఖమునకు వచ్చినప్పుడు.

చంద్ర:—ఓహో ! అబాలికా ! నీవెంతచతురవు. ప్రథమసందర్శనమననే యాతనిచిత్తమునుగూడ నాకర్షించియుండువని తలంచెద.

అంబా:—చంద్రరేఖా! మఱల నీబుద్ధిఁ జూపుచున్నావే! నాబ్రతు కొక హాస్యమైనది. కానిమ్ము. నే నొకేమియుఁదెలుపను.

చంద్ర:—(చిఱునవ్వుతో) అక్కా! కోపగించుకొనెదవేల? ఇంకముందెన్నటికిని నన్ను హాస్యముచేయను లేదు. నీచిత్తచోరునినామధేయంబేమియో యెఱుంగుదువా?

అంబా:—(సిగ్గున) భీమ-సింగ-గని వింటిని.

చంద్ర:—అ! అ! ఏమేమి! ఈతడేనా భీమసింగు? మహారాజు యీతని బలమై ర్యసాహసనద్గుణంబు లప్పుడప్పుడుకొనియాడుచుండును. ఈసుభగఁ గూర్చి వినియుంటినేగాని నేఁ డీతనిరూపమును గన్నులారఁ గాంచితిని. సోదరీ! విద్యావయోరూపగుణంబుల నీకెనయైనవరు నేఁడెంచితివి. సెబాస్-సెబాస్.

అంబా:—చెలీ! నీపరిహాసోక్తుల కేమిగాని వింతసమాచారంబు లేకైననున్నఁ దెల్పుము.

చంద్ర:—వింతసమాచారము లేమున్నది?—(కొంచె మాఁచించి) చెలీ! మఱచితిని. నీకు, సంతోషకాలము రానున్నదిమహా!

అంబా:—ఏమేమి? నాకు సంతోషకాలమా? చంద్రరేఖా! ఇంక నిట్టి హాస్యములు చాలింపుము.—చెలీ! చెలీ! నా వామనేత్రం బదరుచున్నది.

చంద్ర:—అవునుమఱి. నేను చెప్పలేదా యేమి? నీకింక సంతోషకాలము. ఆవిషయమును చెలియఁజేసిన నానందపారావారంబున మునింగెదవని తోచెడిని.

అంబా:—ఊరక లేనియాశలఁ గల్పించెదవేల? ఇంకఁ బరిహాసములాడక సమాచార మెద్దియో తెల్పుము. లేకున్న సూరకుండుము.

చంద్ర:—అక్కా! కోపగించుకొనకుము. చెప్పెదను వినుము. నీపప్పుడు మమ్ము మఱచిపోదువని తలంచుచున్నాను.

అంబా:—చంద్రరేఖా! ఎందులకు నన్నిట్లు బాధింతువు? విషయమేమో తెల్పుము.

చంద్ర:—నిశ్చయముగఁ జెప్పెదను. నీవు నాకండులకు బహుమతియేమి యొసంగెదవు ?

అంబా:—నీ కేదికావలయునన్న నది యిచ్చెదను.

చంద్ర:—(నవ్వుచు) అయిన నీమూత్యాలహార మిచ్చు.

అంబా:—(హారమునుదీసి) ఇదిగో కైకొనుము.

చంద్ర:—(నవ్వుచు) నెచ్చెలీ! నీప్రేమాదార్యములు వర్ణనీయములు. నే నూరక యడిగితిని. హార మిదిగో నీవే ధరింపుము.

అంబా:—(చంద్రరేఖను గొంగిలించి) ఇప్పుడైనను సమాచారమును జెల్పుము.

చంద్ర:—(చిఱునవ్వున) నేను రాకపూర్వమునీవెవనిఁగూర్చితలంచుచుంటివి?

అంబా:—(కొంచెముసిగ్గున) నాకేమియుఁ జెలియదు. నీవే చెప్పుము.

చంద్ర:—(నవ్వుచు) ఓహో! నీమనోహరునిఁ గూర్చియా? పాపము! ప్రియునిఁజూడ నెంత నున్మిఠ్ఠాదుచుంటివో కదా? రేపు నీ వాతని నుందరముఖారవిదంబు సందర్శింపఁగలవు.

అంబా:—(ఆశ్చర్యసంభ్రమంబుల) ఏమేమి! చెలీ! చెలీ! నిశ్చయముగఁ జెల్పుచుంటివా? లేక హాస్యమునకుఁ బలుకుచుంటివా?

చంద్ర:—నిశ్చయమునే పల్కుచుంటిని. నీతో హాస్యముకాదుమా?

అంబా:—(సంతోషమునఁ జంద్రరేఖను గొంగిలించుకొని) చెలీ! చంద్రరేఖా! అన్యపుత్రుఁ డిచ్చటి కెందుకొఱ కేలేంచుచున్నాఁడు?

చంద్ర:—(చిఱునవ్వున) నిజమనోహరిణిని దర్శింప వచ్చుచుండెను గాబోలు.

అంబా:—(కొంచెము కోపమున) చంద్రరేఖా! నీపరిహాసము నికఁజాలింపుము.

చంద్ర:—నీకింతటి కోప మేలనమ్మా?

అంబా:—నీ కెవ్వ రీసమాచారమును చెల్పిరమ్మా? పాపము! కలఁగండిని కాఁబోలు.

చంద్ర:—అవునమ్మా. అవును. మామాట కలవలెనే యుండును. రేపు మీకే నిజమగును.

అంబా:—సోదరీ ! నిజమేనా ? నీకెట్లు తెలియును ?

చంద్ర:—నేటియుదయమున రాజపుత్రయోధుడు డొక్కడు రాణిగార్జయొద్దకు వచ్చి “మహారాణీ ! భీమసింగురాజొమరుండు రేపటుదయమున కిచ్చటికి రాఁగలడు. ఈసమాచారమునుముందుగ మీకెఱింగింప నన్ను బంపినార”నిచెప్పుచుండవంటిని. రాజొమరునకు దగురీతి స్వాగతంబొసంగుటకు నాకండ్రీగారు సర్వమును సిద్ధముచేసియున్నారు. రే పాయనయే యాతని. కెదురేగి పిలుచుకొనివచ్చునట.

తనమనోహరుని యాగమనవార్త శ్రవణవీధిఁజొరగనే యంబాలిక పొందినయానంద మింతింతయని చెప్పు నలవికాదు. చంద్రాగమనంబున నుబ్బు చకోరంబులభాతి నచ్చంచలాక్షి తనప్రియుని యాగమనంబున తులుకు చుండెను. ఆకాంతారత్నము లిరువు రిట్లు మాటాడుచుండఁ దలుపుచుండినట్లయ్యెను. తత్తణమే చంద్రరేఖవెడలి తలుపుఁదీయ వృద్ధసేవకుఁ డొక్కడు లానికరుఁడెంచి యాసుందరుల కిరువురకు వందనంబు లాచరించి “దేవులారా! రాణిగారు తమకై వేచియున్నారు. భోజనపువేళ యలిక్రమించుచున్నది. ఎంతసేపటికిని మీరు రాకుండుటచే మిమ్ముఁ దోడ్కొనిరమ్మని రాణిగారు నన్నుఁ బుత్తెంచిరి.” అని నుడివెను. పాపము. వారు మాటలసందర్భములో నాఁకలియే మఱచిపోయియుండిరి. ప్రాక్షాంతయైనదియు వారు గ్రహింపలేదు. వెంటనే జారు మాటలు సాగించి భోజనకాలకు వెడలిరి.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

స్వాగతము

మఱువాటియుదయమున రాకొమరునికి దగ్గరీతి స్వాగతం బొసంగుటకై సర్వము సిద్ధము చేయఁబడియుండెను. కోటలోని సౌధము లన్నియుఁ జక్కగ నలంకరింపఁబడియుండెను. ఉదయము తొమ్మిదిగంటలగునప్పుటికి భీమసింగును గొనివచ్చుటకై దుర్గాధ్యక్షుండగు దుర్గాదాసు మితపరివారుండై కోట వెల్వడెను.

భీమసింగు కృతప్రయాణుడై హఠావశీపర్వతపంక్తులం దుండు దుర్గమంబులగు మార్గంబులఁ జక్కగ బరిశీలించుచుఁ గాంతారవాసులతో సఖ్యంబు నెఱుపుచు, సరోవరంబుల స్నానంబాడుచు, నదుల దాటుచు, విశాలతఱి చ్చాయల విశ్రమించుచు, నరణ్యములందలి చిత్రములఁ దిలకించుచు, నియమితనినంబునకుఁ గెల్వఁగోటఁజేరెను. కోటకుఁ బాలికమై యుదారమున భీమసింహునియాగమనమునకై దుర్గాదాసు వేచియుండెను. కొంత సేపటికి-భీమసింగనుచరసమేతుడై వారిని సమీపించెను. భీమసింగు దుర్గాదాసును గాంచి యాశ్చర్యము నొందెను. దుర్గాదా సాఱునుగులకంటెఁ బొడగరి. ఆజాను బాహువులు బలిష్ఠకాయము విశాలమగు నురము నల్లని కనుబొమలు గంభీర దృష్టులు వీరపురుషోచితంబుగఁ ద్రిప్పఁబడిన నల్లనివంకరమీసంబులు గూడ్రని గడ్డము నాతని బట్టధార్యసాహసలేజోవిశేషంబులఁ జాటుచుండెను. భీమసింగు దుర్గాదాసు నుపలక్షించుచు నిలిచియుండెను. దుర్గాదాసుగూడ భీమసింహుని నాపాదమస్తక ముపలక్షించి వీరపురుషలక్షణంబు లాతనియందుఁ గాంచి మనంబునఁ జాల సంలసించెను. రాకొమరుని జూడగనే యాతనియొడ దుర్గాదాసున కొకవిధ మైనప్రేమ గౌరవంబు లంకురించెను.

ప్రేమాగ్రుణి—3

దుర్గాదాసు భీమసింగును సమీపించి, తనదక్షిణకరంబున నారాజు కొమరునికరంబుఁ గీలించి గంభీరస్వరంబున నిట్టనియె. “రాకొమారా! భీమ సింహా! నే నిదివఱకు నీ కపరిచితుఁడ నైనను, నారాజ్యయాజ్ఞ మేరకు నేటి శుభముహూర్తంబున నీకు స్వాగతం బొసంగి పురంబునకుఁ గొనిపోవ వచ్చి నాడను. నీముఖలక్షణంబుల నుపలక్షించి నీవు వీరుండవని యెఱింగితి. మహా రాణియు నీ బలభైర్యసాహసంబులఁగూర్చి యప్పుడప్పుడు నాతోఁ బ్రసంగించుచుండెడివి. నేడు నిన్నుఁ జూడఁగ నే రాణిగారివాక్యములందలి సత్యం బెఱింగితి. నేఁ డీనుముహూర్తంబున నీతో సఖ్యం బొనర్చుచున్నాను. మన స్నేహలత వినదిసాభివృద్ధియై మనజీవితాంతమువఱకు నుండుఁగాక!”

భీమసింగు గావాక్యంబు లాలించి యాతని యాదరణంబునకు సంతసించి యిట్టనియె. “దుర్గాధ్యక్షా! నేను నీ కపరిచితుఁడ నైనను నమితప్రేమంబున గౌరవించి నాస్వాంతంబునకు ముదంబుఁ గూర్చితిరి. సఖ్యంబు గావించి బహుకరించితిరి. వీరాధిపీరులగు మీ రల్పసత్త్వండునగు నాయందుఁ జూపిన ప్రేమ కే సంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడ.” అని వారిరువురు మాట లాడుకొనుచుఁ గోటయందుఁ బ్రవేశించి కొన్నివీధులం గడచి, సర్వాలంకారవిరాజితంబై యొప్పు రాజప్రాసాదంబు సమీపించిరి.

ఆసమయమున సమీపసాధమందలి రెండవయంతస్తునుండి మధురగానం బొండు చారిశ్రవణముల కానం దమిడెను. భీమసింగు తటాఽన నిలిచిపో యెను. ఆశ్చర్యసంప్రమంబు లాతని నావరించెను. ఆప్రేమగీతమును వినను వినను నాతనిదేహ ముప్పుంగసాగెను. అనందలహరీవిలాసంబగు గానా మృతంబున నాతనిమనంబు నాకర్షించినవ్యక్తి యెవ్వ రై యుండునో కాని భీమసింగుచిత్తాకాశమున నంబాలికాదివ్యమంగళనిగ్రహ మొక్కపరి విద్యుట్ల కలఁగె మెఱునెను. ఆకంఠధ్వని యంబాలికాదియా? లేక మతొక్కరి దియా? యని యతఁడు తలపోయఁ జొచ్చెను. తుద కాతఁ డది యంబాలిక స్వనంబై యుండునని నిర్ధారించుకొనియెను.

భీమసింగు తలచినరీతి నది యాబాలిక కంఠమే. అంబాలిక తన ప్రియునకు స్వాగతం బొసంగుటకై నిజకరకంజాబుల వీశియఁ గొని కరాంగు పలఁ దంతులు మీటుచు నావీణాస్వనంబున దనకంఠస్వనంబు మేళపించి ప్రేమామృతధారలం గురియుచున్న స్వాగతగీతం బొక్కటి పాడుచుండెను.

భీమసింగు తటాబున నిలిచిపోవుటను దుర్గాదాసు గాంచెను. వెంటనే భీమసింగు చిత్తవృత్తి యాతనికిఁ బెల్లం బయ్యెను. దుర్గాదాసు పెల్లన నవ్వుచొని మనంబున నిట్లు తలపోయఁజొచ్చెను. “అహా! ప్రేమపాశ మొక దృఢమైనది! ఎట్టిపీరాధిపీరుఁడైనను ప్రేమపాశమునకుఁ జిక్కిపలసినదే కాదా?— ఇందుఁ దప్పే మున్నది! అంబాలికాయాపసౌఖ్యాది గుణంబులఁ గాంచి ప్రేమింపని వా రుదురా? మఱియుఁ గులశీలహృదయాసనాదుల పీరికరికరు తగియున్నారు. వీరిప్రేమసాఫల్యమున కంతరాయము లున్నను, చేవుండు వారియనురాగమును పృథ్వివఱచి కోర్కి నెఱవేర్చుఁ గాక!” పిమ్మట రాకొమరుని రాజకౌత లాచరుంబున నాసించిరి. దుర్గాదాసుభీమసింగులు సౌధాంతరమును జేరిరి.

నాఁటిదినము భోజనానంతరమున రాణియు నంబాలికాభీమసింహులు నుచితాననంబుల నాసించు లైయుండిరి. అంబాలిక భీమసింగునకుఁ గొంచెము చుఱుగునఁ గూర్చుండి యుండెను. రాణిభీమసింగులు వివిధవిషయములనుఁ గూర్చి ముచ్చటించుచుండిరి. యుద్ధమునఁ బ్రేమాబాయి చూపినదైర్యసాహసంబుల గుఱించియు, మహారాణా, పుత్రామాతృబంధుపౌరజనవివరంబుతో నేఁగిగోళ్వరాంబునకుఁ బోయి యచ్చట నతిభక్తి నయ్యుపాపతి నర్పించి తిరిగివచ్చినదియు మొదలుగాఁ గలవిషయంబుల నెల్ల భీమసింగు రాణిగారి కెఱింగించెను. రాణియు నంబాలికయుఁ బ్రేమాబాయిసాహసానుల పని యమితాశ్చర్యసంతోషములనొంది యామెను గొనియూడిరి.

పిమ్మటఁ గొమరుచేసి నాడు మార్గంబునఁ దాముపడినకష్టములను గుఱించియు, నడవిజాతులవారు తమ్ము పోచుకొనుటకై రాఁగా బెద్దానైన

తులు వారితోఁబోరి తఱుముటయు, ఘోరమృగారావంబుల కంబాలిక బయట పడుటయు మొదలగు వృత్తాంతము లెల్ల భీమసింగునకుఁ దెల్పెను. మఱియు నంబాలిక తనకుఁజేదోడువాదోడుగ నుండి యెల్లవేళలఁ దనయాజ్ఞానుప ర్తినియై తనకెంతయు ముదంబుగూర్చుచున్నదనియు, నామెనద్దండంబులఁగూర్చి భీమసింగునకుఁ దెలియఁ బల్కెను. మహారాణి తన్ను బొగడుట విని యంబాలిక “జేపీ! నీ వనవరతము నన్ను నిజపుత్రిగఁ దలంచి మన్నించి యాదరించుచుండ నీయాజ్ఞానుప ర్తినినై నీకుఁ బ్రియంబు గూర్చుకంటె నా కితర మెద్ది యుండును? ఇంతనూ త్రమునకే నన్ను నులించుటకు నీకు నాయం దుండెడి యపారప్రేమయే కారణమైయున్న” దని మనోహరకంఠంబునఁ బల్కెను.

భీమసింగ మరాళగమనయొక్క మృదుమృణాలనదృశంబులగు బాహులతికల గాఢాలింగనసౌఖ్యం బొనగూడు దెన్నఁడోగదా? యని తలఁపఁ జొచ్చెను.

ఇటులనే కొన్నిదినములు గడచెను. అంబాలిక లజ్జానంభీయంబులఁ గొంతవఱకువీడి యప్పుడప్పుడు భీమసింగుతోఁ గొంత ముచ్చటించుచుండెను.

ప ది య వ ప్ర క రణ ము

ప్రే య నీ ప్రి యు లు

అని పూర్ణిమారాత్రి. ఆకాశము మేఘపటలవిరహితంబై సజ్జనహృద
చంబుచందంబున నిర్మలంబై కాంతియుక్తంబై విరాజిల్లుచుండెను. వజ్రకణ
ములభాతి మిణుకుమిణుకుమని తారకాగణంబు లాయాకాశమునఁ బ్రకాశించు
చుండెను. అంధకారవృద్ధులగు సమయంబు సాహసంబునఁ గాలకీరాతుం
డైతిని చక్రాయుధంబోయనఁ గలువలజేడు మోదశకభాషాపూర్ణుడై
ప్రియలమనంబుల వికసింపఁజేయుచు కాంచోరభయంకరుండై యువయాద్రీ
శిఖరంబునఁ బ్రకాశించుచుండెను. మనోహరమగు చంద్రబింబంబునఁగని
చోరగణంబు లుబ్బి వైకెగనెను. కలువలు వికసించెను. కళాప్రపూర్ణుడైన
నగుఁగాక, క్షీరాబ్ధియనుంగుకొమరుడైన నగుఁగాక, కలుములచేడియముద్దు
శఘ్నుడైన నగుఁగాక, శివునిశిరోధూషణంబైన నగుఁగాక, మత్ప్రియుండగు
ప్రభాకరునిదక్క నీ నిశాకరుముఖావలోకనంబైనఁ జేయఁజాలమని పద్మినీ
సమూహంబు మొగిచెను. పవచుండు నిర్మలజలతరంగడోలికలఁ గొంతతడ
వుయ్యెలలగాని యలసి, సమీపపుష్పద్వానంబులందలి లతాకాంతలచొగలు
గొంత విశ్రమించి, మకరందంబుల మనసార్చఁగోలి, మందగమనంబునఁ జరించు
చుండెను. నాటిరేయి వెన్నెల సర్వజనునోరంజకంబై యొప్పెను.

నాడు కెల్వార్వోటయందు రాజప్రాసాదమున నొక్కసాధోపరిభాగం
బున వెన్నెలలో నమర్పఁబడియుండు యాసవంబున నాంభీర్వభరి యు సకల
మాసినిమనోహరమూర్తియునగు భీమసింహుఁ డాసీనుడై యుండెను. అతని
హృదయాకాశంబున సర్వజనసహజులగు భావనాపరంపరలు విమృష్టతలవలె

మెఱసిపోవుచుండెను. — “శతకరా! నీకరణంబు లతిశాంతంబులయ్యెను మాబోలుల బాధించుచున్నవిగదా! నీవు పయోముఖవిషమంభమునుమా! ఆహ! నే నిలు వెడలి నుమా రిరువదిదినములయ్యెను, నిరువది నిమిషముల వలెనే కడచిపోయెనే? ఆయన్నులమిన్నసోయగమును దనివిదీరఁ గాంచినను దృష్టిలేకున్నది. — కానిమ్ము! నిశాకరా! నీ కామదనుం డొకసహాయుఁడు కాదా? — నుదినా! నీయాటలు సాగునా? ఎంతో కాలములేదు. శీఘ్రంబున నీ పుష్పబాణంబుల మన్ననోహదీనయనాపాంగవీక్షణబాణంబులచే ఖండించి నిన్ను నిద్రించెద. — తండ్రిగారు శేపురమ్మనికదా వ్రాసియున్నారు? తచ్చకపోయియే తీరవలయును. కాని యాయువతికి నావై నిశ్చయానురాగము గలిగియున్నదా? యాకోమలాంగి మనోభావమెట్టిది? ముఖ్యముగ, నది గమనించియేకదా నే నీకోటను విడువవలయును? ఆ మోహనాంగితో నేకాంతముగఁ గలిసి మాటాడుటకుఁ దగినసమయమే లభింపకున్నది కదా? నేనేమి చేయఁగలను? ఎట్టు లానుందరాంగి నేకాంతంబున సందర్శించుట? ఎట్టు లామెభావం బెఱుంగుట? ఈ విషయంబున నాశిచ్చట సాయంబునేఁగునా శివ్వరు? హ! — దైవమా! — ఆశ్చర్యగారగాత్రిని దర్శించి మనోభావం బెఱింగిపోకుండుట తగునా? రానే వచ్చితిని. చల్లకైవచ్చి ముతదాచి నచోఁ గార్యభంగమగును. ఈతూరి యా కుసుమకోమలిం గాంచకున్న మఱిల నెప్పుటి కిట్టి తరుణము లభించును? లభింపఁకాలదు. ఎట్లులైన నేనా కన్నియను సందర్శించి తీరవలయును.”

అని యాలోచనాసముద్రంబునఁ గ్రుంకులిడుచున్న భీమసింహుని మనస్సొక్కపరి యుష్పాంగెను. దేహము గుగుర్పాటునొందెను. ఇదివఱ కాలోచనాసముద్రంబునఁ గ్రుంకులిడుచుండిన భీమసిం గిష్ట డానంపి కముద్రమున నోలలాడెను. ఎక్కడనుండియో? యొకగీత మతనికి వినఁ బడెను. అనుపమానలావణ్యతార్థ్యముగల కలకంఠకంఠికంతమునుండి వివంఛీ స్వరమున మేళవించి పంచమస్వరంబునఁ గర్ణానందమొనఁగూర్చి మనంబు

నాకర్పించిన యోగితప్రభావం బెట్టిదోకదా? అని యాక డాశ్చర్యమగునొడయ్యెను.

కఠినంబులగు పాపాణంబులనైతము నీరమువలెఁ గరగింపఁజాలుగాక భర్వకళ మానవహృదయమును ద్రవింపఁజేయుటయం దాశ్చర్యమా? అందు నను నవయకావనాంగుండగు పురుషుఁడు, సర్వజనమనోరంజకుండగు చంద్రుని వినిర్మలకాంతిపుంజంబున నొంటరిగఁ గూర్చుండి మనోహరిణిని మనంబునఁ దలంచునమయంబున నట్టిగీత మంతటిమార్పును గల్గించి భీమసింహుని మనంబు నాకర్పించుటలో వింతయేమున్నది? ఒక్కతూరి యాతఁ డాకసము వంకఁ దిలకించెను. — “ఏమేమి! తారకారమణా! ఓంటరినగు, నచ్చుఁ జూచి గారడంబుఁజేసెదవా? చూడుము. నిన్ను దిరస్కరించుకాలము రానేరదా?” అని యనుకొనుచు భీమసింగు చరచర సౌధాంతర్యాగమునుజేరి, యంపవనము నకుఁ బోవుత్రోవయం దమర్చిన సోపానముల నవతరణంబుసేసి, జలజలరాలి ఘుమఘుమయని ఖరిమళించుపువ్వుములమీఁద మెల్లగ నడుగులిడి సంతకించుచు, నిరుపార్శ్వంబులఁ దగినరీతి వెదురుబద్దలచే వంచాయించిన పొద రింటిపై నల్లిబిల్లిగ నల్లుకొన్నచులైతీవలను గాంచుచు, నాతఁడు వసాంతర్యాగముఁ జేరెను. ఆతఁ డావనమార్గమునఁ జనునంతసేపును లతాలలన లాతనిపైఁ గుసుమంపు సేనలఁ జల్లిరి.

అప్పటి యావనరామణీయకం బేమని కొనియాడఁదగు? అచ్చటి దృశ్య మతిమనోరంజకంబై సర్వజనసంతోషదాయకంబై యుండెను. ఆ యుద్యానవనమధ్యభాగంబున వికాలంబగు వృత్తాకారపునమతలం బలరారుచుండెను. దానిచుట్టును వింతవింతరంగులతోఁ బుష్పనికుంజము లొప్పుచుండెను. దానిలోపలఁ బలురకములపూల మొక్కలు నాటఁబడియుండెను. విక్రాంతిగొనుటకు వీలుగనుండుటకై యక్కడక్కడఁ జలుపరాతితిన్నె లమర్పఁబడియుండెను. పూలమొక్కలకు నీరుపోయేటకును వాఙ్మళి వెడలుటకును బిచ్చచిన్నబాటలు చేయఁబడియుండెను. ఆ ప్రదేశమధ్యభాగంబున

నొక్కజలయంత్రమునుండి సంతతధారగా నీరము వైకిలేచి చుట్టును పక్షించుచుండెను. శ్వేతగిరిశిఖరంబుపై శీతకరునికిరణజాలంబు మెఱయుకరణిఁ జంద్రకళలాశీటికణఁబులందుఁ బ్రసరింప మాక్షివర్ణంబు గురియుచున్నట్లుండెను. దాని కొక్కింతదూరమున నొక్కలతాగృహము సొంపుకులకుచుండెను. ఆ లతాగృహనికటంబున నొక్కస్థటికశిలావేదిక రాజిల్లుచుండెను.

చంద్రికామూర్తిభారతి, శుద్ధసౌందర్యంబు మూర్తీభవించినసోదిక, పగలమణియకంబున కచ్చెరువంది విహారికౌతుకంబునఁ జరుఁచెన కారదాసుంధఃపడువున నొక్కపూర్ణేందువించినాస్య యాసీనయై వినరుహనాళంబుల కెఱయఁచేదోయియం దొకపీణియను ధరించి, కిసలహూగుగుల చుత్తుల మీటుచు గాంధర్వవిద్యావిసోదినియై తన్వయత్వంబున నొక్కప్రేమగీతమును బాడుచుండెను. ముక్తికాంతాసంగమాభిలాషియగు యోగీంద్రుడు నిర్గుణద్యానవరదశుడై మనంబును బరబ్రహ్మయందుఁ జేర్చువిధమున నాకాంతామూర్తియందే తనమనోపృథ్వులు లీనముకాఁగా భ్రమసింహుఁడు కొన్నిమేషము లామెసౌందర్యమును దిలకించుచు నిలిచిపోయెను. మఱిల కొంతపడికిఁ జెప్పిరిలి యాత డాలతానికుంజప్రాంతంబున కరిగెను.

ఆతనియాగమనము నచ్చటిశృంగారవతి గమనింపకపోలేదు. నిజ హృదయాంతర్వర్తియగు మనోనాథుఁ డత్తరుణమునఁ గన్నడినందుల కామె సంతసించెను. భ్రమసింగు నిర్విణ్ణతయు, నాతఁడు తనదాపునకు వచ్చుటయు, మొఱలగువానిని గమనించి యాకాంత కాంతాసహజంబగు భీరుక్ష్వముచే లేచినిలుచుండెను. అప్పు డంతాలికాభ్రమసింహు లొకరినొకరు నాలోకించుచుఁ గొన్నినిముసము లట్టే నిలిచియుండిరి. అప్పటియాస్పృశ్యమును పరసులగుచదువరు లూహించుకొందురుగాక! ఇంతవఱకును నామెను చులియుండిన యాలోచనలెల్ల నొక్కపరి పలాయనమంత్రమును బలికించెను. కాని యవివాహితయగు తానొక్కరితయై తరుణవయస్కుఁడగు పరపురుషుని సామీప్యమున నుండుట సరికాదనియుఁ దనచరిత్ర నిందార్హముగనే మో

యనియు నొక్కయోగాచన యామెహృదయాకాశమున కట్టిట్లవలె
మెఱసెను. అందుచే నామెమానసమున భయము సిగ్గు సంభ్రమము ముప్పిరి
గొన నటనుండి పొదమాటునకుఁ బోఁబోయెను. వెంటనే యామెమానసమున
మఱియొక యోగాచన పొడమెను. “ఏమి! నాపూర్వజన్మఫలము? ఏనుడ
రాంగుని సందర్శనభాగ్యమునకై యెల్ల వేళల సువ్విష్టూరుచుంటినో, యాపనో
హరుడే నేఁడిట సాక్షాత్కరించియుండ నేత్రానందముగ నాపవిత్ర
మూర్తిని సందర్శించి యచ్చించి ధన్యతనొందుకంటె వేఱుసౌఖ్యముఁబదా?
నాయభిప్రాయమును చెల్లినచో నన్నాతఁ డెన్నఁడైన వివాహమాడి యానం
దాబ్ధి నోలలాడింపకుండునా?” యని కొంతదైర్ఘ్యం బవలంబించి యందే
నిలచియుండెను. అప్పుడు భీమసిం గిటుసటు దిలకించి మెల్ల మెల్లన ముందు
నకుం జని యాకరిరాజగమనకరమును నిజకరంబునఁ బట్టుకొనఁబోయెను.
అప్పు డాయబల భీతచిత్తయై యాకనికిఁ జిక్కిక పొదమాటునకుఁబోయి
చ్చుడు మధులవాక్కుల నిట్లు పలికెను.

ప్రేయసి:—అర్యపుత్ర! సత్కులజాతను. శీలవతిని. కన్యకను. ఆగడంబున
కరంబు గీలించుట మీబోఁటివారికిఁ దగునా?

ప్రేయసి:—చెలీ! పరకాంతవగుచో నీముఖారవిందసందర్శనంబునై తము
చేసియుండను. ఏనాఁడు మనవిక్షణము లైక్యముఁ జెందినవో? నాఁడే
నేను నీవాఁడనైతిని. నీవు నాదాననైతివని తలంచుచున్నాను.
నీహృదయభావం బెఱుంగవలసియే నే నివ్వ డిటకు రావలసె.

ప్రే:—ఆర్యా! నాఁడుమొదలు మీపవిత్రరూపసందర్శనంబును మీచరణ
సేవయుగలుగునంతటిపుష్కము లభించునా యని చింతించుదానను.

ప్రేయసి:—కళ్యాణీ! అటులైన నేనెంతయు ధన్యుడ. నీవిట్లు నన్ను దూరము
సేయుటెందును? రమ్మ. నీముఖారవిందసందర్శనసౌభాగ్యం బను
గ్రహింపుము.

అని భీమసింగు మెల్లన బొడరింటినిసమీపించి యాకాంతదాపునంగల యొకచలువరాలినిన్నెవై గూర్చుండెను. అతడు దన్ను సమీపింపగా 'నాకాంత సిగ్గున మోమువాంచి యొకటిరెండడుగులు వెరుకుతున్నది యొక జాజిలీగ నాధారముగఁగొని నిల్చుండెను. మఱలఁ బ్రియుం డిట్లు సంభాషింపఁబొడఁగెను.

ప్రియుఁ—కాంతామణీ! నీవు నాయం దిట్టి పవిత్రప్రేమగలిగియుండుట కేనెంతయు సంతసించితి; కృతజ్ఞుడనైతి.

ప్రే—మనోహరా! మీపలుకుల కేనెంతయు ధన్యవాదము లొసంగుచున్నాను. ప్రియా! ఏనాఁడు మీపవిత్రమూర్తిని సందర్శించితి నో యానాఁడే నేను మీదాననైతిని.

ప్రియుఁ—మనోహరీ! ఇప్పుడుగదా? నాజన్మము సఫలమయ్యెను. ఇంక నీవు నాదానవేయకుట కెట్టిసందియములేదుగదా?

ప్రే—ఆర్యపుత్రా! ముందురానున్న విపత్సరంపరల నెఱుంగఁజాల కిట్లు సంతోషించుచున్నారు. నావంటినిర్భాగ్యురాలి కట్టిసౌఖ్య మనుభవించు పుణ్యమబ్బునా?

ప్రియుఁ—(ఆశ్చర్యమున) ఆ! ఆ! ఏమేమి? నీమాటలు నాకేమియు బోధపడుటలేదు. అట్టిసౌఖ్యమునకు నోచుకొనలేదా? కారణమేమి? మనోహరిశీ! నాపవిత్రప్రేమకుఁ గళంకముఁ దెల్పుచుంటివా? లేక నన్నుబరీక్షించుటకుఁ బల్కుచుంటివా? ప్రళమాపలోకసంఘననే నామనంబు నపహరించితివి. ఆనాఁడే నీవు నాప్రేమ సామ్రాజ్యసింహాసనంబు నధిష్ఠించితివే. ఛలీ! నాచిత్రసీమ సదా నీపవిత్రమూర్తియే తాండవ మాడుచున్నదే. నన్ననుగ్రహింపుము. నాప్రేమను సంశయోన్మదంబుగావింపకుము. పరుషనాక్యంబుల నామనంబు నొప్పింపకుము.

ప్రే—ఆర్యపుత్రా! మీరు పారపడితిరి. మీప్రేమ నిశ్చలమైనదని నేనెఱుంగుదును. కాని ముందురానున్నవిపత్సరంపరలఁ దలంచి యట్లుంటిని.

ప్రియు:—మనోహరి ! నీవిట్లు విపరీతభావంబుల మనంబునఁ జొగిలెదవేల ?
నీవ్యధకుఁ గారణంబేమి ? నీప్రియునకుఁ దెల్పుకుండునంతటి రహస్యంబెద్ది ?
నేనుండ నీకెట్టివిపత్తును రాదని గట్టిగ నప్పుము. సర్వమును వినిపింపుము.

ప్రే:—ప్రాణప్రియా ! కారణంబు విన్న, నన్ను నిరాకరింతురేమో కదా ?

ప్రియు:—ప్రేయసీ ! నిన్ను విడనాడునంతటికారణం బేదియు నాకుఁ దోఁడు
కున్నది. నిక్కము బల్కుచున్నాను. వినుము. నాప్రేమ నిష్కళంకం
బనియు, నిన్నుదక్క మఱొక్కపూజోడిని మనంబునందైనఁ దలంప
ననియు నిదే శవధము చేయుచున్నాను. ఇంకఁజైన నామాటల నమ్మితివా ?

ప్రే:—(చిఱునవ్వున) అర్ధపుత్రా ! మీపలుకులు నాకు సంతోషజనకంబు
లయ్యు, మున్నందు మనవివాహంబునకు రానున్నయంతరాయమును
గూర్చి యాలొచించి యట్లంటిని.

ప్రియు:—(ఆశ్చర్యసంభ్రమంబుల) ఏమేమి ? మనవివాహమున కంత
రాయమా ? అంతరాయముఁ గల్గింప సాహించువా రెవ్వరు ? నీపలుకులు
నాకేమియు బోధపడుటలేదు. పుత్రాంతమేదియో తెల్పుము.

ప్రే:—నేను జయపురాధీశ్వరుల కచ్ఛాలవంశసంభూతను. మాతెగవారు
తమకన్యలను దురుష్కచక్రవర్తులకిచ్చి తమకులమును గలుషముగావించు
కొనిరి. మీతెగవా రట్లుగాక మీకులగౌరవంబుల నిలువఁబెట్టుకొనిరి.
అందుచేఁ గచ్ఛాలవంశసంభూతనగు నన్ను వివాహం బాడుటకు సమ్మ
తింతురా యని శంక జనించుచున్నది. అదియేగాక మీరొకవేళ నన్ను
వివాహమాడఁదలంచినను రాజామొదలగువా రంతరాయములు గల్పింపక
పోరు. దీనినిఁబట్టియే నామనంబు చింతాక్రాంతమై యున్నది. ప్రాణేశా ?
చెప్పచున్నాను వినుఁడు. మీరొక్కవేళ కారణాంతరముల నన్ను వివాహ
మాడకున్నను, నామనం బింకొకపురుషునియందుఁ జేర్పను. సర్వకాల
సర్వావస్థయందును, మీచరణయ్యుగ్తభ్యానముననే కాలంబుఁ గడుపు
దానను.

ప్రియ:—(చిలునవ్వున) ప్రాణేశ్వరీ! ఇనియా నీరహస్యము? నీచింతకు మూలము? ఇందులకై యితసాదేహింపవలయునా? నీవెంత భీరు రాలవు? ఇకమీఁద నీ వీసంతాపంబుమాచుము. ఒక్కమాటనెప్పైన నాల కింపుము. నావివాహవిషయమున నెవ్వరుగాని జోక్యంబు గల్గించుకొనఁ జాలరు. వివాహవిషయంబుల వధూవరు లిష్టానుసారంబుగఁ బ్రవర్తించుట నా కెంతయు నిష్ఠము. సరీపురుషులయన్యోన్యప్రేమాదుల నభివృద్ధి నొందించువివాహములే వివాహంబు లనఁబడునుగాని తదితరములు నరక తుల్యములే. స్వయంవరములఁ గావించు టెందులకు? కులశీలవయోరూప విద్యాగుణగణంబులఁ దనకనుకూలండగు పరిని వరించుటనేకదా? దంపతులసౌఖ్యజీవనమునకు మూఁగాధారమైనది ప్రేమ. ప్రేమపాశము భార్యాభర్తలనుననంబుల నొకటిగఁ గట్టివైచుచున్నది. అన్యోన్యప్రేమలేని భార్యాభర్తలజీవితము దుఃఖభాజనము. అంతకంటె వేఱు నరక మేల?—

ప్రేయసీ! నాప్రేమసామ్రాజ్యలక్ష్మీవగు నిన్ను విడనాడి, మఱొక్కకల కంటిని గ్రహించునా? గ్రహింపఁజాలను. నీవే నాజీవితేశ్వరి. నీమూర్తియే నదా నాకృతీతంబునఁ దాడవమాచుచున్నది. ఎవరేమన్న నేమి? ఎట్టియాటకములు గల్గిన నేమి? ఎవ్వ రడ్డయినచ్చిన నేమి? నిన్నుమాత్రము వివాహమాచుట సశ్యము. ముమ్మాటికిని సశ్యము.

ప్రియుండు తన్నిట్టోదాహుఁ బ్రణయిని మోము వికసించెను. చంద్రుండు కలుషితుఁడగుటచే, నానమయమున నామెమో మాతనిఁ దిరస్కరించెను. పాప మయ్యదిగాంచి యేమో రేవతీరమణుండు సిగ్గుఁజెంది కొంతనే పాసమీప జలధరంబుమాటున డాగఁబోయెను. అప్పు డానావజ్ఞురూపధారాశి యగు రమణీరత్నము పెదవులు మెల్లనఁ గదల్చి చూపుల బాదసఖాంబుల మీఁదనిల్చి మందహాస సుందరవదనారవింబయై యిట్టనియె.

ప్రే:—మీయనురాగమున కేనెంతయుఁ గృతజ్ఞును. మీరెన్నఁ డిచ్చటి నుండి స్వగ్రామంబున కరిగెదరు?

ప్రియు:—శే పరుణోదయముననే బయలుదేరి రమ్మని మాజనకునియానతి.

ప్రే:—ఏమి ! శేపరుణోదయముననే వెడలవలయునా ? తండ్రిగారు మిమ్మింత క్వరలో రమ్మనివ్రాసిన చెందులకు?

ప్రియు:—మాయన్నగారు 'మత్రా' యొద్దనున్న కృష్ణాలయమును మహమ్మదీయుల బారినుండి రక్షించి యాకృష్ణవిగ్రహమును గొనితెచ్చుటకై సైన్యమునుగొని దండయాత్ర వెడల నెంచి నాకొఱకు వేచియున్నారట.

ప్రే:—అటులైన మీరును యుద్ధమునకు వెడలెదరని తలంచుచున్నాడు. ప్రియా ! జయలక్ష్మి మిమ్ము నాదరింపఁగలదు.

ప్రియు:—లేదు. లేదు. నే నితరకార్యార్థమై యరుగవలయును.

ప్రే:—అక్కార్య మెద్దియో వినవచ్చునా?

ప్రియు:—మాతండ్రిగారు చక్రవర్తిగారి కొకలేఖను బంపుచున్నారు. నే నా లేఖను గొని ఢిల్లీ పురంబునకు బోవలసియున్నది.

ప్రే:—అయిన మీరు రాయబారులుగ ఢిల్లీపురంబునకు వెడలెదరా?

ప్రియు:—అవును.

ప్రే:—ఆర్యా ! ఈమాట విన్నప్పుడినుండియు నామనంబునఁ గొంత భయము గలుగుచున్నది. ఔరంగజేబుపేరు విన్నంతనే మనంబున భయసంకటంబులు జనించుచున్నది. అకాలభుజంగము నామాతాపితల ప్రాణానిలంబుల హరించెను. నన్ను జెఱపెట్టఁ జూచెను. ఆత్రూరకర్షణ దెట్టి సీచకార్యములకైన వెనుదీయువాఁడు గాఁడు. మీరట్టివానివరికి బోవుచున్నారు. వాఁడు మిమ్మెట్టులైన మోసగించును. మీ రాతనియెడఁ గడుజాగరూకతతో మెలంగవలయును.

ప్రియు:—కాంతామణి ! నీవిందుల కేల భయ మందవలయును ? నాకెట్టి యాపదలును రాఁజాలవు ? నీవు నాకింతగఁ చెలువవలయునా ? ఔరంగజేబు మామోపాయంబుల నే జక్కగ నెఱుంగుదును. అతని మామోపాయంబులకు లోబడునంతటి బేలను గాను. అతఁ డెట్టివాఁడైన నగుఁ

గాక నేనుమాత్రము తండ్రిగారి యాజ్ఞ మేరకు ఢిల్లీపురంబునకుఁ బోవలయును.

ప్రే:—మీరనచూసులని నేనెఱుంగుదును గాని, యెల్లప్పుడు తమయోగక్షేమముల నభిలషించు దాననగుటచేతను, నాజీవితమంతయుఁ దమకర్మించుటచేతను, గాంతానవాజంబగు భీరుత్వము న న్నాపరించుటచేతను, మీకట్లు నుడివెలిసిగాని వేరొండుగాదు. క్షమింపు డు.

ప్రియ:—మనోహరీ ! క్షమించుట కింను తప్పేమున్నది? చెప్పవలసినచూటనే చెప్పితివి. ఇతఁడోజన సమయ మగుచున్నది. రాణిగారు నీకొఱకై వేచియుందురు నేను రే పుదయముననే ప్రయాణము గావలసియున్నది. చెలి! మల్సేమచిహ్నంబగు కరాంగుళీయక మిదిగో, కైకొమ్ము.

ప్రే:—ప్రాణప్రియా! మీయపారప్రేమాదరంబులు నన్ను నిజముగ నాకర్షించినవి. మీరిట్టియుత్కృష్టమైన బహుమాన మొసంగినందులకు నేనెంతయుఁ గృతజ్ఞును. నన్ను బహుకరించినందులకు మిమ్ము గౌరవింపకుండుటతగునా? ఇదిగో! కొడుకు. మల్సేమచిహ్నంబగు నీయంగుళీయకంబు. మీదానురాలిని మఱవకుండు.

అని ప్రేమకళలట్టిపడునట్టి మృదుమధుర వాక్యంబులఁ బలుకుచు నమ్మినలోచన తన యంగుళీయక మొసంగి కాంతునిపాదంబులవ్రాలి నమస్కరించెను. ప్రియుండు ప్రియురాలి కరంబు నిజకరంబునఁబట్టి లేవదీసి యామె దక్షిణ కరతలమును ముద్దుగొనియెను. పిమ్మట నయ్యశిశీలాలక ప్రియునిఁ గేగంటఃజూచుచు “ప్రియా! మీప్రయాణము నేమందుగ జరుగుగాక! సర్వవిధములైన రుక్మిణీ మనోహరుండు మీకు సర్వవిధములఁ జోడై రక్షించుఁగాక! ఈదానురాలిని మాత్రము మఱవను.” డని ప్రియనితోఁ బ్రియంబులాడి యాతని వీడ్కొని నిజసాధ మార్గంబున వెడలెను. ప్రియుండామె యరిగిన దిక్కునే చూచుచు నిర్విణ్ణుడై కొంతసేపు నిలిచి పోయెను. ఎప్పు డాతనిమానసము గూడ నాపుష్పంధయవేణి తోడనే వెడలి యుండెను. తర్వాత కొంత తెప్పిలిలి యాతఁ డావనమార్గంబునఁ జనియెను.

పదునొకండవ ప్రకరణము

ధిల్లీ పురము

భారతదేశమాతృకంఠప్రదేశమున నలిమశోహరంబుగఁ జూపట్టు పతకంబోయన నుత్తరసిందూస్థానంబున ధిల్లీపట్టణంబు విలసిల్లుచుండెను. అప్పట్టణవాసుల సుకృత పరిపాకవశంబునఁ బవిత్రయమునానదీలలాముఁ బాపట్టణముఁజూట్టి ప్రవహించుచుఁ దనపావనజలంబుల జలకంబులాడినవారి పాపకాలంబుల నిర్మూలనంబుఁ జేయుచుండెను. తొల్లి హస్తీరాజేంద్రుని తంబై హస్తీనాపట్టణంబని పేరెన్నికగాంచి తురుకులదీపకులగు రాజన్యుల కెల్ల రాజధానియై సకలైశ్వర్యములతోఁ దులతూఁగిన దీధిల్లీపురరాజ్యమే. యుగయుగంబులనుండి, భారతఖండమునకుఁ రాజదానియై ప్రఖ్యాతిగడించెను. మనకథాకాలంబున ధిల్లీపట్టణశ్రేష్ఠంబు మొగలుకులొద్భవుండగు సౌరంగ జేబు రాజ్యంబునకు ముఖ్యపట్టణంబైయుండెను. భీమసింగు కృతప్రయాణుండై సవరివారంబుగ ధిల్లీపురమును సమీపించెను.

సగరబాహ్యప్రదేశమున రాజాషయముసిం గాతని సగౌరవంబుగ నెదుర్కొని “భీమసింగుమహారా! సర్వసామ్రాజ్యంబు సర్వాధికారంబునఁ బరిపాలించు మొగలుచక్రవర్తియగు సౌరంగజేబుగారి యాజ్ఞానుసారము మక్కుబుండవగు నీకిదె సగౌరవంబున స్వాగతం బొసంగుచున్నా” నని పలికెను. భీమసింగు గాతనిస్వాగతంబునకు సంతసించి “రాజా! మీరు నన్నెంతయు గౌరవించినందుల కేను గృతజ్ఞుఁడ” నని పల్కి నపరివారుండై యాతని వెంట జనుచుండెను.

భీమసింగు మితపరివారుండై పచ్చుటం గని పయముసింహుఁ డాళ్ళు ర్భమునందెను. కాని కింపదంతితో, ననుజసహితుండై ధిల్లీచక్రవర్తికి కాను

కలుచెల్లించవచ్చుచుండెనని తెలిసియుండెను. ప్రస్తుత, విషయంబును దలంచి రాజావయముసింగు భీమసింగును గాంచి “కుమారా! నీవిప్పుడు భయంకర దంష్ట్రాయంతంబగు మృగరాజవదనగహ్వరంబునఁ దలమార్చుచున్నాడవు. నీవు గోనివచ్చినలేఖం గాంచిన సారంగజేబు తోఁక ద్రొక్కినపామువలెఁ గోపానల దండహ్యమానమాననుండై నీతండ్రిని నిక్కంబుగ నుక్కడంప దాడివెడలును. మీతండ్రి పేరువిన్నంతనే యాతఁడు మండిపడుచుండును. ఔరంగజేబును సామాన్యునిగాఁ దలంపకుము. అతఁడు పయోముఖివిషకుంభమువంటివాఁడు. మాయోపాయంబుల నాతని కుద్దియగుచుఁ దీజ్జగంబున నొక్కఁడేనియుం గానరాఁడు. నీ కెట్టియనుమానమును గలుగకుండునట్లు నిన్నెక్కుడుగ గౌర వించి యాదరించువానివలెఁ గన్పట్టునుగాని, యెల్లవేళల నీచేటునకై యత్నించుచుండును. కపటప్రేమంబున పర్తించుచు నిన్ను నిక్కంబుగ నిర్బంధమున నుంచును. నీవు మత్కుల్-దృష్టాదవగుటంజేసియు, మీయందలి గౌరవంబునంజేసియు, నింతవఱకుఁ దెల్పవలసివచ్చెను. నీ పతిజాగరూకతతో మెలంగవలయును. నే నింతకుఁడె నెక్కువసాయము సేయఁజాలను.” అని తెల్పి భీమసింగు చిఱునవ్వున నిట్టనియెను.

“మహారాజా! మీరు నాపితవుగోరి నుడివిననుడువుల కేసంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడ. తండ్రియాజ్ఞ నాదలధరించి నే నీచక్రవర్తిసన్నిధికి వచ్చి యున్నాడను. తండ్రియాజ్ఞను నెఱవేర్చుట పుత్రునిధర్మమై యున్నది. చక్రవర్తి యెట్టివాఁడైన నిగుఁగాఁక నాకార్యంబు నెఱవేర్చెద. నన్ను చక్రవర్తిగాదు నిర్బంధవాసమున నుంచెదరని వలకీతి. చరిమాయోపాయం బుల కంతనులువుగ దొరకునంతటియమాయకుఁడను గాను. అయ్యది మీరే గ్రహింపఁగలరు.

రాజా:—కుమారా! నీయాకార ముపలక్షించియే నీ కెట్టివాడవైనదియుఁ, గొంతవఱకు గ్రహించితిని. నీదైర్యసాహసంబులు ప్రశంసాపాత్రములు. అయినను నీ పతిజాగరూకతతో మెలంగవలయును. నేను నీ కితరసహాయ

మేమియుఁ జేయఁజాలకపోయినను నిచ్చటి పరిస్థితులనుగూర్చి మోచ్చు రించివిని. నేటిదినము మాయంట వి దారగించి సివ్వుటఁ జక్రవర్తిగారి నన్నిధి కరుగుడు.

అని వారిరువు రచ్చటి పృత్యాంతములఁగూర్చి ముచ్చటించుచు బోయి రాజవీధిని బ్రవేశించిరి. వా రావీధిమార్గంబునఁ గొంతద వ్వరుగునప్పటికి వారివామభాగంబున నరుణకాంతు లీనుచున్నట్టియు, రత్నస్థగితనువర్ణకుడ్డు విరాజితం బైనట్టియు, లోకుల కెల్ల నానందాశ్చర్యంబుల జనింపజేయు శిల్ప చాతుర్యాతిశయంబుల వేనోళ్లఁ జాటుచుండునట్టియు, జామ్నామనీదు చిత్ర కేతనాలంకృతమై దృగ్గోచరం బయ్యెను. వా రామనీదును శేత్రవర్ణంబుగఁ దిలకింప నెంచి యచ్చోటికి వెడలిరి. మనీదుయొక్క సింహద్వారంబున కిరుపార్శ్వంబుల గజామాధులైయున్న పవిత్రరాజపుత్రవంశాధిపాములగు పట్టాజయచుట్టువీరుల పాషాణప్రతిమలు ప్రతిష్ఠింపబడియుండెను. రాకొమ రుండును, దదితరులును నాప్రతిమలంగాంచి వారిపవిత్రమూర్తులకు మనంబుల వందనంబు గావించిరి. ఆహా! ఆమూర్తులకు భక్తివినయంబుల వందనంబు లాచరింపని రాజపుత్రుఁ డెవ్వఁడు?

మొగలువంశాభిచంద్రుండగు నకృరుసార్వభౌముఁడు చిత్తూరుకోటను ముట్టడించినప్పుడు పట్టాజయచుట్టులు పరాక్రమించి గజతండంబుపై విజృంభించు హర్యక్షంబులభంగి రిపుయోధమత్రేభకుంభస్థంబుల నిజనిశితకృపాణంబులఁ జేల్చి యెందాడి కదనరంగంబున వీరవిహారంబునల్చి తుదకు జన్మభూనం రక్షణార్థమై యాహవరంగంబున బ్రాణంబులఁదొంగి వీరస్వర్గంబుఁజేరిరి. అకృరు సార్వభౌముఁడు వారియ పారబలశౌర్యధైర్యంబులకును రణవిద్యా ప్రవీణతకును మెచ్చి వారికీర్తి యాచంద్రతారకలై వెలయునట్లువారివిగ్రహంబులఁజెక్కించి యాగ్రాకోటసింహద్వారంబునఁ బ్రతిష్ఠించెను. తర్వాత హాహానుకాలంబున నావిగ్రహంబులుధిల్లికేగినిరాఁబడి యామనీదు గోపురద్వారంబునఁ బ్రతిష్ఠింపబడెను.

ప్రేమాగ్రణి—6

జయమల్లునిగ్రహమును రాజొమరునికిఁ జూపి రాజాషాసముసింగిట్లనియె. “రాకుమారా! ఈ రాజపుత్రయ్యవకునిఁ జూచితివా? ఇట్టిదేశసేవాధురంధరుఁడు, ఇట్టిప్రభుభక్తికర్తవరుఁడు, ఇట్టిరిపుభుజంగవై నలేయుఁడు మన కులంబున జనించినకతంబున రాజపుత్రులు కీర్తిపాతులైరి. అభిమన్యుకుమారుంబోలి యావీరకుమారుఁడు ఘోరముగఁ బోరునప్పి మృతుండయ్యె. ఆహా! ఆ వీరవరునిభార్యయు నతనికి సహాయురాలై పతిచెంతనే మృతఁడైదెను. ఇట్టి వీరసాహసీకర్తృబులకు ఖనియైన గాజపుత్రస్థానసూహాత్మ్యం బేమని కొని యాడుదు? వివేచనానిపుణుండగు చక్రవర్తి యావీరకాంతాప్రతిమఁ బ్రతిష్ఠించియుండిన బాగుండెడిది.” ఆపల్కులు వినఁగనే భీమసింగు చిత్తాకాశమునఁ బ్రేమాబాయి వీరమోహినీరూప మొక్కమాటు విద్యుల్లకవలె మెరిసెను.

తదుపరి వారచ్చటివింతలఁదిలకించి సంతోషించి మఱల నామార్గంబునఁ జని ‘ఘాంధీ’ చౌకును జేరిరి. అందుఁ జిత్రవిచిత్రగతుల నలంకరించిన దుకాణములు, సౌధములు దిలకించుచుఁ జనిచని యాప్రదేశమున కుత్తరభాగంబుననుండు షయముసింగుభవనమును జేరిరి.

మఱునాఁ డుదయమున రాజాషయముసింగును, భీమసింగును సత్వారోహకులై యనుచరసహితముగ నొరంగజేబుదర్బారునకు వెడలిరి. వారుశోటయొక్క సింహద్వారమును సమీపింపఁగనే తమయశ్వంబులనుండి దిగి పాదచారులై లోనికిఁ బ్రవేశించిరి. అక్కటలోపలిప్రదేశములు మనోహరములై కన్నట్టుచుండెను. వారచ్చటివింతలం గాంచియానందాశ్చర్యములందుచు, హస్తీవాళికాలలం గడచి, రాచనగరునమ్రోగుచున్న మంగళధ్వనులవినుచు నక్కటమధ్యభాగంబుఁ బ్రవేశించిరి.

ఆప్రదేశంబునఁ జాలవికాలమై యుప్పరిగలచే విలసిల్లు రాజస్థానాదము నేత్రపర్వంబుగఁ గన్నడెను. వారందుఁ బ్రవేశించి యానగరుమధ్య భాగంబునఁగల సభామంటపముం జేరిరి. చలువరాలిగోడలతోడను, వింతకంబ

మలతోడను, బలువన్నెలుగల తెవానులుపఱపఁబడిన భూతలంబుతోడను, ప్రవిచిత్రములగు తెరలతోడను, నలంకరింపఁబడి యానభాస్థానం బింపుఁ గొలుపుచుండెను. అందొక్క ప్రవేశమున నమర్చఁబడిన మయూరాననంబున గొలుచుచున్నవర్తియగు చారంగజే బాసీనుడై యుండెను. బంగరుజలతారు చుట్టేయుంబడిన తెల్లనిపట్టుపుట్టంబుల నతఁడు ధరించియుండెను. నవరత్న స్త్రోతంబగు స్వర్ణచతకం బొక్కటి సూర్యునివలె నతనిమనుటముపైఁ బ్రకాశించుచుండెను. అమూల్యంబగు మంచిముత్యములమాలిక యొక్కటి యాతని కంఠమందు వెలుఁగొందుచుండెను. అతని కిరువంకల నిరువురుభటులు చామలములు వేయుచుండిరి. ముద్రితాముతులు, నమీరులు, మువనబుదూరులు, కాయబాదులు, రాజోష్ఠ్యగులు మొదలగుచార లుచితస్థలంబుల నాసీనులై యుండిరి. ఆనభాస్థలము జనులచే గ్రీక్కిరిసియుం బ్రకాశమై యుండెను.

ఆరమయమున భీమసింగు రాజావయముసింగు లానభామంటపమును బ్రవేశించిరి.తోడనే వారు నినయవినమితోత్రమాంగులై సభాములఁ జేయుచు నుండునకువెడలి చక్రవర్తియగునన్న మేరకు నుచితాననంబుల నాసీనులైరి. ఆనభాస్థలమును బ్రవేశింపఁగనే భీమసింగు నాల్గవీశలఁ బరికించి చూడెను. అతఁ డొక్కమా తాశ్చర్యసంప్రచుంబుల మునింగిపోయెను. మయూరాననం బాతనిమనంబు నాకర్షించెను. జగద్విఖ్యాతిగాంచిన యాసింహాననంబును గాంచి భీమసింగు లోలోన సౌకసించుచుండెను.

ఆమ్రయూరంబు వేహంబు హేమమయంబు. దానిపాదంబుల నమూల్యంబులగురత్నంబులు ప్రకాశించుచుండెను. ఆమయూరగళంబున నొక్క చుత్వాలహారం బొప్పారుచుండెను. ఆమయూరాననంబునకు నేత్రంబులుగ రెండిద్రసింబు లలరారుచుండెను. దానిపింఛము విశాలమై స్వర్ణమయమై మరకతమాణిక్యపుష్కరాగాద్యలంకృతమై చూపఁజుల కనులు మిఁకుమిట్టు గొలుపుచుండెను. దానిమీఁద రత్నస్థితింబగు కాంచనపీఠం బొందు మెఱయుచుండెను. అందుఁ జక్రవర్తి యాసీనుడై యుండెను. ఆ సింహానన

మన కిరుమాకల రత్నసంయుతంబులగు సువర్ణపుష్పసముదాయంబులచే నొప్పారు కందనంపుదీప లలిమనోహరంబుగఁ దీర్చబడి యుండెను.

ఇట్టియైశ్వర్యమునఁ దలతూగుచక్రవర్తికిఁ దానుగొనివచ్చిన కొంచెపుఁ గానుకల నిచ్చుటకు భీమసింగు సిగ్గొందెను. సభయంతయు నిశ్శబ్దమై యుండెను. అప్పుడు రాజావయముసింగు మెల్లన యాసనంబునుండి లేచి చక్రవర్తికి సలామలుచేసి భీమసింగును జూచి చక్రవర్తి నుద్దేశించి “హుజూ!” తమయాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి యందయపురము రాజశోమారుని దమనన్ని ధానంబునకుఁ గొనివచ్చినాఁడను. రాణారాజసింహుఁడు తమనన్ని ధానమునకు నొకలేఖయుఁ గొన్ని కానుకలను గొమారునిమూలమునఁ బంపుకొన్నాఁడు. చక్రవర్తిగారు చిత్తగింపవలయును.” అని నుడిచి యాసీనుడయ్యెను.

భీమసింగు గాత్రంబున లేచి వినయపురస్సరంబుగఁ జక్రవర్తికి సలామలు లాచరించి జాబు సీతతోప నమీరుఁ డొక్కఁ డాలేఖం గొని భటునిచేతి కొనఁగ నతఁ డద్దానిని జక్రవర్తిసమ్ముఖంబున నుంచెను. చక్రవర్తియు నాజాబు నతిశ్రీతిం గొని ముద్రను జేంచి యామూలాగ్రముగ మనంబున జదువుకొనెను. ఆ లేఖను జదువను జదువను నతనిమనస్సు క్రోధపూరితంబై పోయెను. కాని, యతఁ డినుమంతయైనఁ గోపంబు బయటికిఁ దోపనీక యెక్కువసంతసించినవానివలె నటించుచు రాజసింహుఁడుపంపిన కానుకలఁ జే నాజ్ఞాపించెను. తోడనే యిరువురు రాజపుత్రులు కానుకలపక్షైరములను గొనివచ్చి చక్రవర్తిసన్నిధానమున నుంచిరి. రాజశోమారుఁడు, వాని నొక్కటొక్కటిగఁదీసి చక్రవర్తి కందిచ్చెను. చక్రవర్తియు వానినన్నింటినిఁ గొని చక్కగఁ బరిశీలించి పరిపరివిధముల మెచ్చుకొనెను.

చక్రవర్తికనుసన్నమేర కిరువు రమీరులు ముందునకు వచ్చి రాయబారుల కప్పుడు జరుగవలసిన మర్యాదలమేరకుఁ జక్కనికాశ్చీరపుఁ బట్టుచే నమర్పఁబడిన నంగరకయును, జలతారుగల రుమాలయును, భీమసింగుచే

భరింపఁజేసిరి. మొదట భీమసింగుధరించియుండిన రఃమాలును గానుకలు గొని వచ్చిన రాజపుత్రులుగొని వెనుక వెనుక నేపోయి యాజనసమర్థములొ డాగిరి. కాబుచనివిచదాదిగఁ దనమనంబున రగుల్కొన్న కోపంబు నినుమతయు బయటకుఁ దోఁపనీక కృత్రిమసంతోషంబునఁ దన్నాదరించు చక్రవర్తి గాంచి 'అను! ఈతఁడు నిశ్చయముగ జీవులమారియే' యని యనుకొనుచు భీమసింగు రాజాషయముసింగు వ్రక్కనఁ దనయానంబుపై నాసీనుఁడయ్యెను.

తొమ్మిదవ రెండుగంటలు దర్బారు జరిగెను. అందు రాజ్యవిషయములు మతనిషయములు మొదలుగాఁగల విషయంబుల నన్నిటినిఁ జర్చించిరి. పిమ్మటఁ జక్రవర్తి గారు పరీక్షించుటకుఁగాను, నశ్వశాలయందలి కాష్ఠీరాశ్వరాజంబులు దారులుబారులుగ నిలువఁబడెను. తొలికారుమంబుల నవహసించు మేనికాంతులతో నొప్పు మత్తేధంబులు, కంతంబులొగట్టిన రజితంబుఁగంటలు ఘల్లుఘల్లు మనిమ్రోయ శృంగారంబుగ నలంకరింపఁబడి రాజపరీక్షకై తీసికొనిరాఁబడి యెను. ప్రతిగజంబును సింహాసనమున కెదురుగ వచ్చినపుడు మోకరించి వివిధిఁ దొండంబుచాచి స్వీకారమునుజేసెను. అటుపిమ్మట వినోదార్థమై యుంచఁబడిన చిఱుతలు పులులు జింకలు వేటకుక్కలు కాఁజెరుబోతులు చేగలు మొదలగువానినెల్లఁ జక్రవర్తి పరీక్షించెను. తదుపరి సభముగింపఁబడెను. బౌరంగజేబు సింహాసనమునుండిడిగి సుమారసహితుండై భటులు మూడునడువ నంగరక్షకవర్గము వెంటరాగ మెల్లన రత్నకంబళంబుల మీఁద నడచి యేకాంతగృహంబునకుఁ జనియెను. తొడనే సభ్యులందఱును లేచి వారిసారినికేతనంబులకు వెడలిరి. రాజు నాజ్ఞ మేర కొక్కయమీరుఁడు భీమసింగు నాకోటయందలి యొకసోధంబునకుఁ గొంపోయెను.

పండ్ల ప్రకరణము

విమర్శనము

రాజసింహునిలేఖను జదివినది మొదలు దుర్భరకోపానలంబున మనంబు గలఁగిపోవఁ బ్రళయకాలదుస్ప్రసాదముగ నెరిసి యాకోపాన్నిచే రాజపుత్ర పంశమహావృక్షంబును సమూలముగ దహించివైవఁ జక్రవర్తి పరిపరివిధంబులఁ దలంచుచుండెను. “గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటన్నట్టు” తనమయమున ముల్తా నుండి శ్రీకృష్ణవిగ్రహమును రథసహితంబుగఁ దమచారినండి తప్పించి యుదయనగరంబునకు రాజపుత్రులు కొనిపోయిరిని ముల్తా (చాళుక్య) సుబ్బావర్తమానమంపెను. రగుల్కొన్నయన్ని కింభనమువలె నానమాచారము చక్రవర్తి కోపమును మఱిత యభివృద్ధి నొందించెను.

దొరంగజే బొక యేకాంతగృహంబున నటునిటు బచారుచేయుచు నెవరికొఱతో నిరీక్షించుచున్న వానివలెఁ గన్పట్టెను. కొంతతడ వట్లు పచాచు నట్టి యొకమృదుకల్పంబున నాసీనుఁ డయ్యెను. వేగిరపాటును గోపంబును నాతనిముఖంబున గన్పట్టుచుండెను. మఱికొంత సేవటి కొక యానకుఁడు లొనితొ బ్రవేశించి చక్రవర్తికి వినియంబున మ్రొక్కి నిల్చుండెను. చక్రవర్తి యూహ నిం గాంచి “అక్కర్! ఇంత యాలస్యవేలయ్యెను? ఇంతవఱకు నీకొఱంబు వేచి యుంటిని. నేఁడు నీతో నొక రహస్యవృత్తాంతమును గుఱించి ముచ్చటింకవల యును. ఇచ్చట గూర్చుండుమనియెను. తండ్రియాశ్చ మేర కాకఁడు ప్రక్క నున్న యాననంబున నుపవిష్టుడయ్యెను.

ఃప్రట దొరంగజేయ రాజసింహుఁ డంకిన లేఖను కయర్లి నీసి వెల్లన నిట్లు చెప్పబోడఁగెను. “అక్కర్! చూచితివా? రాజపుత్రులు చెల్ల

చేరి మిలిమిరుచున్నారు. వారికండకాపర మణిగింపకున్న దక్కుక ముప్పు వాటిల్లును. మొగలుసామ్రాజ్యచక్రవర్తి సామాన్యుడని లలంచిరికాఁజోలు? కోపాలిరేకంబున భయంకరాకృతిఁ జెలరేఁగుమృగేంద్రుని శశకంబు ఖిసన్న చుండును, బ్రచండప్రతాపుండగు నీధిల్లీశ్వరుని మిన్నుమన్నగావక మదో న్నత్తులై రాజపుత్రు లెదిరింపఁ జూచుచున్నారు. వైరివర్గంబు జెలరేఁగి యుండ వారిని నిర్మూలనంబునీయకున్న ప్రశాసంతోభింబగు. మీఁదుమిక్కిలి యది రాజసిలివిరుద్ధంబు. శత్రుఋణశేషము లుండఁగూడఁబని పెద్దలు సుదాపుదురు. మొదట శత్రువుల కవకాశమిచ్చి వారు ప్రజలనలర్రావఁ జింపించుట ప్రాజ్ఞులక్షణముగాదు. బుద్ధిమంతుఁ డదియెఱిగి మొదటనే జాగరూకుడై యుండవలయును. కాన మన మిప్పు డుపేక్షనీయరాదు. రాజపుత్రులు ప్రతిఘటించియున్నారు. అక్కర్! వింటివా? ముత్రాదుల్తానును మోసగించి యొకనాఁటినికాసమయంబున శ్రీకృష్ణవిగ్రహమును దొంగిలించు కొనిపోయిరంట. నేనాదేవళంబును నిర్మూలంప సమకట్టియుండ వారు నాకోర్కినిప్పలంబగునట్లునీసిరి. రాజసింహుఁడు మనించి యుక్తాయుక్తము లెఱుంగక తానే మేటిమగండని యెంచి, చక్రవర్తినిగు నాకు నీలినిఁ గఱపుచున్నాఁడు. నాపరిపాలనము నింద్య మనుచున్నాఁడు. వాని కింత పొగరా? హుచుమరుని ముందటనా కుప్పిగంతులు. ఓరి! రాజసింహ! గర్వాంధకారంబున కిన్నుగావకుంటివి కాఁజోలు. శిశ్రుఃబుననే నీకండకాపర మణిగింతును.” అని చక్రవర్తి సమస్తభువనము లొక్కువ్వుడి భిన్నీభూతంబులుగఁజేయు ప్రళయ కాలరుద్రునిమాడ్కి మండిపడుచు నాజాబు నక్కరున కందించి ‘ఏని నామూలాగ్రముగఁ జడువుము. సర్వము నీకే విశదమగు’ ననియెను. ఇంత కోపకారణంబైన యాలేఖయందలి విషయంబు లెవ్వయో? యని మఱుబుద్ధులంచుచు మాటుమాటాడక యాకంక్ష నక్కరిట్లు చదువఁ దొడగె.

తురుష్కసామ్రాజ్యచక్రవర్తియగు నౌరంగజేబు పాదుషా గారికి:—

సర్వేశ్వరుం డాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిఁ గలుగఁజేయుఁగాక ! నేను దను కిషివఱకుఁ బ్రతిద్వంద్విపై తమకార్యంబులకు విఘాతంబు గల్పించితిని నాయం దసూయాశోపాబులు మీకు జనించియుండును. కాని నిజ మారసిచూచిన నేను దమశ్రేయోభిలాషినే గాని నేఱుకాదు. ప్రజలకష్టనష్టములఁగూర్చియు, రాజ్యకార్యతంత్రములఁ గూర్చియు, బ్రస్తుతపరిస్థితులను గూర్చియు, దమనన్నిధానమున కోకలేఖకు బంపుకొన్నాఁడను. అందలి విషయాంబుల గ్రహించి తగురీతిఁ బ్రవర్తింతురుగాక.

నాచౌర్యము నాపుటకై తా మమితద్రవ్యంబు కోశాగారంబునండి నెచ్చించితి రనియు, గొఱవడిన కోశాగారంబు నింపనెంచి బీదలగు హిందూ పులకైఁ గనికర మొక్కొతలేక పన్నుల నెక్కుడుగ విధించుచున్నారనియు, నెఱుంగుదును. తమ ప్రీతిప్రీతామహాప్రీతామహాలు హైదరాబాదు నెంతయు నాదరించి కులభేదములెంచక నిష్పక్షపాతంబుగ నేకచ్ఛత్రాధిపత్యంబున ధరాపాలనంబు నల్పి చిరకీర్తిగడించి దివంబు నలంకరించిరి.

తమప్రీతామహుండును, మొగలుపంశాభివృద్ధిచంద్రుండును, శమ దశానిగుణుండును, నగుజూలుదీర్ఘ సార్వభౌముఁ డుదారుఁడై సర్వ మతములవారి నేకరీతిగఁ బోషించుచు నేబదిరెండేనులు నిరంకుశంబున ధూచక్రంబేలి దిగంతయశోవిరాజితుండై దివంబు నలంకరించెను. ఆప్తుఁక శయనికాలంబున హిందూమహమ్మదీయులుంబు లనోన్యమైఁగలిగి నుఖాబుడై. చక్రవర్తియు హిందూమహమ్మదీయుల సఖ్యంబునకై యహర్నిశంబును బాటుపడుచుండెను. అందులకు హిందూపనితలఁ బెండ్లియాడెను. తన యాస్థానమున హిందువులయొగ్యతామొగ్యతలఁబట్టి గొప్పగొప్పయువోగములనిచ్చి యాదరించియుండెను. హిందూమతమును నిర్దులంప నమకట్టలేదు.

హిందువులను మహమ్మదీయులుగండని నిర్బంధింపలేదు. హింసలఁజెట్టలేదు. హిందూవనితలఁ జెఱపలేదు. హిందువులదేవళంబులను విగ్రహంబులను నిర్హరింపలేదు. అనవసరములగుపన్నుల విధింపలేదు అమహత్తుఁడు ప్రజలను విడ్డూపలేఁ బ్రోచుచు వారికష్టముల నెల్లవేళలఁ బొపుచు ధర్మసమ్మతముగ గాఙ్గముఁ బాలింపుచుండ జారచోరభయంబులేక కడుపునొనిచల్ల కడలకుండ రాత్రులందుఁ దమయంరంబులఁ గరంబులిడి ప్రజలు హాయిగ నిద్రించుచుండిరి. అందుచే నాతఁడు 'మానవరక్షకుఁడనియు, ఘృణ్యుఁడై చమత్కృత' నియుఁ బేరొంది కీర్తికాంతకరంబుఁ జేపట్టెను.

తర్వాతఁ దమపితామహుండగు జహంగీరుపార్శ్వభౌముఁడు, తనతండ్రివలెనే సకలహైందవులనాదరించుచు, వారికి గొప్పగొప్పయువ్యోగముల నొసంగుచు, నిర్దోశుకములగు పన్నులనిధింపక సర్వచుతసమ్మతముగ నిరువది రెండేడులు భరాపాలనంబు నల్పెను. సర్వరాజపుత్ర నాయకు లాతని యాజ్ఞల నెఱవేర్చుచుండిరి.

అటుపిమ్మటఁ దమతండ్రి గారగు షాజహానుచక్రవర్తి తండ్రితాతలవలె నోర్పు దయ నిష్పక్షపాతము మొవలుగాఁగలసద్గుణములుకల్గి, హిందువులు మహమ్మదీయు లనెడిభేదములులేక యెల్లర నేకరీతిగ నాచరించుచు, ముప్పది రెండుసంవత్సరంబులు నిరంకుశంబున భూవలయుఁ బేరి కాశ్వత్కీర్తిప్రతిష్ఠలు గాంచెను. స్వాయంబుగ భూపతిపాలనంబుఁజేయుటఁజేసి సర్వరాజపుత్రు లాతనియాజ్ఞలకు లోఁబడి స్వామికార్యములు భక్తిశ్రద్ధలతో నెఱవేర్చుచుండిరి. కేవలము భారతీయులేగాక విదేశీయులుగూడ వారిధర్మపరిపాలనంబును పేనోళ్లఁ గీర్తించుచుండిరి. వైరుదహరించిన చక్రవర్తులు ప్రేమయు నెడి పాశంబున సర్వజనులఁ దమవశపర్తులుగఁ జేసికొనియుండిరి.

ఇంకఁ దమపరిపాలనమునందలి పరిస్థితులను గొంతవఱకుఁ జర్చింతము. నేవ్రాయువిషయంబులకు మీరు కోపగింపనక్కరలేదు. మీరు రాజ్యకాంక్షచే

దొలుందొల్లఁ దండ్రీగారిని జేఱఁజెట్టితిరి. తర్వాత నన్నదమ్ములకు యమనద నంజన కనిపి మీజీవితమును నిష్కంటకముగ నొనర్చుకొంటిరి. మీ కెట్టి ముహూర్తమున సింహాసన మెక్కిలిరోగాని యప్పటినుండియు నల్లకణ్ణాల ములు దేశమంతటను వ్యాపించియున్నవి. అన్యమతసహనము కొంచెమైనను మీయందుఁ గాన్పించుచున్నది. హైందవుల నకారణముగ బాధించుచున్నారు. తమదౌర్జన్యములకుఁ దాళఁజాలక రాజపుత్రులు తమకొలుపును బాలించుకొనిరి. దోషియులు ప్రబలినవి. గోస్త్రీశిశుహత్యలు మొదైనవి. జారచోరత్వము లెక్కువైనవి. “యథారాజా తథాప్రజా” యనునార్యోక్తిప్రకారము తమ మతస్థులు హిందువులను బడరానిబాధల నొందించుచున్నారు. హిందువులఁ దమమతమునఁగలుపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. లోఁబడనివారినిఁ గొట్టి వారియాస్తుల దోచుకొని భార్యాదుల చెఱచి యనేకరీతుల బాధించు చున్నారు. మీ దుమ్మిక్కిలి దుష్టవర్తనమునకే మీరును ప్రోత్సహించు చున్నారు. “దుస్థిక్షముల నధికమాన” మన్నట్లు లొడిలేకమలమలచూడు హిందువులపై గొప్పపన్నులు విధించియున్నారు. పన్నులు చెల్లింపనివారిని బలురీతులఁ బాధించుచున్నారు. మీవింతప్రవర్తనము ధర్మవిరుద్ధమని బుద్ధి మంతులకెట్ల వినిత మగుచున్నది. కేవలము హిందువులయందే గాక ధర్మబుద్ధి గలమహాత్ముదీయులయందుఁగూడ నశృష్టిః జూపించుచున్నారు. మీ రాజ్య మందలి ప్రజలయందొక్కనికైనను మనశ్శాంతి లేకున్నది.

మఱియు మీరుచేయు కుతంత్రములు లోకమునకుఁ చెలియవలసినది టిరి కాఁబోలును? పాపము! పిల్లి కన్నులు చూసికొని పాలుత్రాగుదుఁ దన్నెవ్వరును జూడలేదని తలంచువిధమున మీరుగూడఁ పమకార్యము లితరులకుఁ చెలియరావని సంతసించుచున్నారు. జోష్యురాధీశ్వరుఁడగు జన్మంతసింహుని నంబరుజయసింహుని మాయోపాయముల రూపుమాపితి రన్నవిషయ మిదివఱకే దేశమంతటను వ్యాపించినది. రాజునకుఁ దనరాజ్య మందలి ప్రజలను దనబిడ్డలవలెఁ గాపాడుట కర్తవ్యముగాని పలు తెఱగుల

హింసించుటకాదు. అట్టిరాజు రాజాధిమండని యెన్నఁబడుచున్నాఁడు. అట్టివాఁడు రౌరవాదిసరకంబులఁ బొందుట నిక్కము. నిరపరాధులగుబ్రాహ్మణులు సన్యాసులు భక్తులు మొదలగువారిని దయాశూన్యుడై హింసించుట రాజనీతిదూషిత మనియు సపయశస్సునకు హేతువనియు, మీఁదుమిక్కిలి సరకమూలమనియుఁ జక్రవర్తిగా కెఱుంగకుండుట చాలశోచనీయము.

తమరు మహమ్మదీయమతోద్ధరణకై బద్ధకంకణులైతిరని నేనెఱుంగుదును. ఇందుల కెంతయు సంతోషముకాని తమమతోన్నత్యముకొఱ కితరపక్ష నిర్మలనంబొకర్చు బేటిసిలియోనాకుఁ దెలియకున్నది. చక్రవర్తులగు మీరు సర్వమలములవారిని నేకదృష్టితోఁ బోషింపవలయును. సర్వవాహినీసమూహమునకు గమ్యస్థానం బొక్కటియె యగురీతి సర్వమతస్థులకును దేవుఁడొక్కఁడే యని తలంపవలయును. ఆదేవుఁడందఱియందును, నన్నిచోటులను ప్యాపించియున్నాఁడు. ఆదేవునే హిండువులు రామకృష్ణనారాయణాది నామమలచేతను, బౌద్ధులు బుద్ధభగవానుఁ డనియును, మహమ్మదీయు ల్లాహునియును, క్రైస్తవులు యహోవాయనియును వారాధించుచున్నారు. దేవుఁడొక్కఁడేయనియు నతనిదృష్టి కందఱును సమానునియు, సర్వమతములసాక్షియై యొప్పుచున్నది. తమ రికమీఁదటనైనఁ దగురీతిఁ బ్రవర్తించవలయు నని కోరుచున్నాను.

మీరు ప్రస్తుతము, బీదలగు హిండువులపైఁ బన్ను విధించుట మంచిది కాదు. మీరు పాఠ్యమై దౌర్జన్యముచూపుట 'పిచ్చుకపై బ్రహ్మశ్రమును బ్రయోగించు' నట్లున్నది. సర్వజనసమ్మతంబుగ భరాహంసంబుఁ జేయుదురుగాక! నాయీసాహసంబునకు మమింతురుగాక.

ఇట్లు

తమశ్రేయోభిలాషి,

రాణారాజసింహుఁడు.

ఇటు లాల్లేఖను సాంతముగ జదివి యక్కరేమియు మాటాడక యూహ మండెను. ఆప్పు డౌరంగజేబు “అక్కర్! తెలిసినదా! రాజసింహుని కండకావ రము. నాతోఁ గయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్యుచున్నాఁడు. పనిత్రమగు మహమ్మ దీయమతమును నిరసించుచున్నాఁడు. ఎక్కువతెలిసినవానివలె నీతులు గఱపు చున్నాఁడు.—అక్కర్! చూచితివా? ఈకరవాఁసహలంబగు ముద్ర. రాజ సింహుఁడు నన్ను బెదిరించునట్లు తోచుచున్నది కానిమ్ము. డౌరంగజేబుపరా క్రమము ఫిక్రమున నెఱుంగుఁగాక !” యని నుడివెను.

తండ్రివాక్యము లాలించి యక్కరు మెల్లన నిట్లనియెను. “తండ్రి! కరవాలచిహ్నంబగు నీముద్ర మిమ్ము బెదిరించుటకుఁగాదు. అది వారియాచారమై యుండును. నేను గొంతవఱకు వారియాచారవ్యవహారముల నెఱింగి యుండుటచే నాకది బెదిరింపుగఁ దోచుటలేదు.”

డౌరంగజేబు:—ఎటులైనఁ గానిమ్ము. రాజపుత్రులగర్వ మడంపవల యును. అక్కర్! నేను రాజపుత్రుల సెంతయు గౌరవించితిని. గొప్పగొప్ప యోధ్యోగముల నొనంగితిని తుదకువారు మదించి కన్నుగానక నన్నే యెదిరిం పఁదొడగిరి. ఇట్టి కృతఘ్నుల నింకెట్లునమ్ముట? నీవేచెప్పుము! ఒకరి నననేల? నా యవివేకమే నన్నింతదశకుఁ దెచ్చినది. ఇంతవఱకు నోస్థియొంటిని. ఇంక నోర్వఁజాలను. సర్వరాజపుత్రుల నుక్కడంప నేటినుండియు బద్ధకంకఁజూడ నయ్యెద. నన్నెదిరించువాఁ డెవ్వఁడో? చూచెదఁగాక !

అని వీరావేశంబునఁ బలుకువాక్యంబుల నాలకించి యక్కరు సిద్ధి జ్ఞుడైపోయెను. నేఁడు బొందినతోపము డౌరంగజే బెన్నుఁడునుఁ బొంది యుండలేదు. అతనితోపమును జల్లార్పుట కక్కరు సాహసించఁ జాలడయ్యెను. ఎట్టకేల కతఁడు దనతోపమును గొంతవఱకు జల్లార్చుకొని మఱి నిట్లు చెప్పుఁ దొడుగెను. “అక్కర్! ఇంకొకమాట చెప్ప మఱచితిని. ప్రస్తుతము గాజ సింహునితోమరుఁడు మనచేఁ జిక్కియున్నాఁడు. వాఁడు లోకజ్ఞాన మెన్ను

వగ లేనివానివలెఁ గన్నట్టుచున్నాఁడు. నీవు మెల్లన నతనితో సఖ్యంబునెఱపి యుక్తియుక్తముగ వానినుండి వారిరహస్యముల నెఱుంగవలయును. మన యందు వాని కెట్టియనుమానమును గలుగకుండునట్లు ప్రవర్తింపవలయును. తిరిగి వాఁడు తప్పించుకొని పోకుండునటుల నేర్పాటుచేయవలయును. వాని తండ్రిదుండగములకు వాఁడు నిర్బంధవాసశిక్ష ననుభవించవలయును. మన మతని నిర్బంధమున నుంచిన ట్లతఁడు తెలిసికొనఁ గూడదు. అతనికి కావలసిన సౌఖ్యము లన్నియు నొసంగి వానిబుద్ధి మాటునట్లు చేయుదము. వాఁడొక వేళఁ దప్పించుకొనఁ జూచెనా? మాయోపాయంబున రూపుమాపుదము. నీవు మాత్ర మలిజాగరూకుడవై వారిరహస్యములనెల్ల నెఱుంగవలయును. నా కావిషయంబుల నప్పటి కప్పుడే తెల్పుచుండుము. నీవింక భా” మ్మని యాతఁ డటనుండి వెడలిపోయెను. అక్కరును దండ్రీనుడివినవిషయములనుగూర్చి మనం బునఁ బరిపరివిధంబుల నాలోచించుచు దనదారినిఁబోయెను.

—

పదుమూడవ ప్రకరణము

హృదయోద్వేగము.

ఇది వసంతసమయము. తనకెంతయు ముదంబుఁగూర్చు ననగాఁగ మనంబున నుద్బవించిన యానందపాకావారతరంగదోలికల మనం బుయ్యల లూగఁ బతులమనంబు లక్రాంతంబు రంజిల్లఁజేయు సతులవోలికఁ బ్రపృతి కాంత త్రిజగన్తోహసాకారంబుగ, వివిధ చిత్రవర్ణములచేఁ జీత్రింపఁబడిన పచ్చనిపట్టుపుట్టంబు ధరియించి నకలాభరణభూషితయైనవయోనసావిరూపం బున జనించిన మందహాసవిలాసంబుల వసంతునకు స్వాగతం బొసంగుచున్నదో యన నెటుఁజూచినను లేఁబచ్చికబయల్లతోడను, నువాసనాయుతంబులగు పును మంబులతో నలరారు పూబొదరిండ్లతోడను, జిగిర్చి పుష్పించి ఫలించి యా భారంబున నమ్రతవహించిన శాఖాసమూహంబులతోనొప్పు తరులతోడను, నానావిధవిహంగకలకలరావంబులతోడను భూతలాశైల్యనొప్పారుచుండెను. క్రొత్తావిచిగుళ్లఁ గడుపారమెక్కి మత్తిల్లి మునంబునఁ దమప్రియమిత్రులగు మన్మథవసంతాదుల గుణగణంబులఁ బ్రస్తుతించుచున్నదో యన గండుఁగోలు లలు పంచమస్వరంబున శ్రవణవర్షంబుగ గానంబులు నల్పుచుండెను. తన మిత్రుడగు వసంతు ననుకరించి గంధవహుండు నానావిధపుష్పసారభంబుల నాస్వాదించి మందగమనంబున వీచుచుఁ బథికులశ్రమంబుఁ బాపుచుండెను. కుసుమసాయకుండు తనచెఱుకువంటఁ బూవుటమ్ముల ధరియించి వసంతమలయా నిలులు వెంటరా కుకపికకారికామయూరపంక్తులు తన్నుఁగూర్చి గీతంబులఁ బాడుచుండఁ బాంధజనంబుల మనంబులఁ దనబాణంబుల నొవ్వనేయుచు విహారంబు నల్పుచుండెను.

ఇట్టి మనోహరపసంతకాలంబున నొక్కనాటి సాయంసమయమున సంతకపురోద్యానంబున గొందఱు గజగమనలు వినోదంబున విహారంబులు సల్పుచు, వివిధపరిమళపనుచుంబుల సేకరించుచు, వానినువాసనల నాహ్లాదించుచు, విహంగకలకూజితంబుల వినుచు, నొండొరులఁ బ్రేమంబునఁ బిరిచి కొనుచు, విశాలతరుచ్ఛాయల విశ్రమించుచు, రమ్యముగఁ బాడుచు, మలయాళిలస్పర్శంబున జారెడి పయ్యెదల నవరించుకొనుచు, మందగమనంబున సంచరించుచుండిరి. అట్లు వారెల్లరు విహారంబులఁ జల్పుచుండ నందొక్కఁచు ద్రు సన్నిధిముఖ చలులవిడిచి వారికిఁ దెలియకుండునట్లుగ నావనంబునంగల యొక్కకాశారంబు నమిపించి స్ఫటికశిలానిర్మితంబులగు నానందోదయోపానములపై నాసీనియై యానారసాకరంబునందలి చిసరుచునాళంబుల ముదంబున భ్రష్టించి కలకలరావంబులుగావించుచు వారివిహారంబులుసల్పు మరాళంబులఁ గాంచుచు శీతలవారికణంబులంగ్రోలి పద్మసారభంబుల గ్రహించుచు మత్తిల్లి మెల్ల మెల్లనవచ్చు మలయపవనంబుచే విహారశ్రమంబుఁ బాపుకొనుచు వసుమతీ పసంతుల యనోన్మీల్యప్రేమమును సేత్రానందముగఁ దిలకించుచుండెను.

ఆపు డమ్మత్తద్విరేఫాలకమనంబున సేమియో యాలోచించుచున్నట్లు పొడగటెను. ఆశ్రావోడి కొంతతడ వట్టుండి “యాహా! ప్రకృతి కాంత సేదెట్టి మనోజ్ఞాకారమును ధరించియున్నది? ప్రియాగమనంబున సెంతసంతసిల్లుచున్నది? ప్రియండోసగిన యాభరణజాలంబు సెంతసొగసుగ ధరించి ముదంబుఁగూర్చుచున్నది? ప్రియలదాపునంజేరి వారిమనంబుల రంజిల్లఁజేసి వారిమన్ననలఁబడసి వారిప్రేమసింహాసనాధిష్ఠితలగు రాంతలజన్మ మే జన్మము.—హా! ఇట్టివృత్తంబులు మనోరంజకంబులయ్యె నాకేలకో సంతాపజనకంబు లగుచున్నవి. హా! హాతవిధి! ప్రియండు దాపున లేనికాంతల ననాధలఁ బిడింపఁబడియే?—

నామనోహరుడగు పురుషపుంగవుని గాంచి చాలదినములయ్యెను గదా! ఆనవమోహనాంగుఁ డాచినప్పటినుండియుఁ బూర్తిగ నాహృదయం

బాతనియందుఁ జిక్కినది. అన్యోన్యకటాక్షపీక్షణపాశంబులచే మాహృదయంబులు రెండు నొకటిగఁగట్టివైవఁబడెను. — హా! ఇదియేమి? ఒక్కొక్కపరి లజ్జాభయంబుల నన్నాక్రమించుచున్నవి. ఒక్కొక్కతఱి మనం బిట్టుదొడ్లు పించుచున్నది. ‘ఓయబలా! నీకింతసాహసమా! పరపురుషునిగాంచినలోదనే చంచలచిత్తమై యాతని వరించితివి. నీవు మహారాజీయధీనపు గదా? నీవివాహభారమంతయు నామెదియ. మహారాజీయు నీశ్రేయోభిలాషిణియై కులశిలపయోరూపవిద్యార్థుల నీకెనయగు రాకొమరునకు నిన్నుఁ బాణిగ్రహణంబు చేయునుగదా?’ —

నేను రాచకన్యయనుగానా? రాచకన్యయలకు స్వయంవరంబు విహితంబేకదా? నామనంబునకు నచ్చిన రాకొమరుని వరించితిని. ఇందుఁ దప్పేమున్నది? మనోవాక్యాయోగర్థంబుల నా కాతఁడే భర్త. నవవికచాంబుజ నన్నిభంబగు ప్రియుని నగు మొగంబు నామనోపీథి సాక్షాత్కరించుచున్నది. అహా! ఆనందరాంగుని పీక్షించుటచే నానేత్రములు పవిత్రములయ్యె. పూర్ణిమారాత్రి నన్ను విడిచిచనునప్పుడు, “ప్రియసీ! అన్నలమిన్నా! నుగుణ పుంజమా! నేను నీదాసుండ. నన్నేలుకొమ్మ. నీయాలింగన సౌఖ్యము నొసంగి పాలింపుము.” అని నాచేదోయిఁ గరంబున గీలించి, కరంబు ముద్దుగొని ప్రేమామృతధారలం గురియనాడినవాక్యంబు లెట్లు మఱితును? ఆ మృదు మధురవాక్యంబు లిప్పటికిని నాకర్ణధంధ్రంబుల మాటుమ్రోగుచున్నవి. —

ప్రియుండు తానువెడలునప్పుడు రాజకార్యార్థమై ఢిల్లీపురంబునకు వెడలుచున్నాననియుఁ దనక్షేమోదంతము లప్పుడప్పుడు రాజిగారి కెఱింగించుచుండుననియు వాక్త్రచ్ఛియింఁడె. కాని యిదివఱకును వర్తమాన మెద్దియును దెలియదాయె. ఆతనిక్షేమంబువిన మనం బువ్విఘ్నాలుచున్నది. — ఒకవేళ నన్నుతఁడు మఱిచియుండునా? రాజులు సూతనప్రియులు గారా? పురుషులమనం బెవ్వరెఱుంగుదురు? — ఛీ! మనమా! ఏల నిర్హేతుకంబుగఁ బ్రియునివిషయమున సందేహించెదవు? అతఁడు నన్నుదక్క. నొరుల పీక్షింప

నైన వీక్షించడు. అతడు నన్నెన్నటికిని మఱచువాడగును. కార్యభరంబున మఱచిపోయినోపు పోనిమ్ము; లేనిపోనినందేహము తల పెట్టుకొనవలయును.”

అని మనంబునఁ దలపోయుచుండఁ దటాకున నెవ్వరో యామెనేత్ర ద్వయంబును గరింబుల మూసివైచిరి. అముగ్ధ భయభ్రాంతులై విడిపించుకొనఁ జూచెనుగాని యాహుతనవ్యక్తి మందహాసముచేయుచు “అమ్మా! అంబాలికా! నే నెవ్వరో చెప్పుము. వేయిదీనెవను.” అని మృదుచుధరుంబుగఁ బల్కెను. అమాటలనవ్యడిసిబట్టి యాహుతనవ్యక్తి చంద్రరేఖయని గ్రహించి “చంద్రరేఖా! విడుపువమ్మా; విడుపుము” అని యాహుతాక్షి మధురంబుగఁ బల్కెను. చంద్రరేఖయుఁ దనకరంబులఁ దీసివేసెను. వారిరువు రొకరినొకరు మందహాసముగావించుకొనుచు నాస్పటికశిలాతలంబున నెదురెదురుగ నాసీనలై యిట్లు మాటాడఁదొడఁగిరి.

చంద్ర:—అమ్మా! అంబాలికా! నీవు రాజేంద్రుని మేము తక్కువవారము. మీరు మాతో నఖ్యంబు నెఱపుదురా? మమ్ము వలకరింపవలెనఁ బలకరింతురా? మాతో మందరోద్యానముల విహరింతురా? మీరు మమ్ము లెక్క నేయకపోయినను, మేము మిమ్మాశ్రయింప వలయునుగదా? చాలసేవటి సుండియు మిమ్ముగానక యీవన నిమంజపుంజంబుల నందండు వెదకివెదకి తుద కిచ్చోటఁ గాంచితిని.

అంబా:—చంద్రరేఖా! ఊర కిట్టి నిష్ఠురోక్తులాడెదవేల? ఇవ్వనవివరజని తాయానం బీకీతలవాతపోతంబుల నవనయింపుకొన నిచ్చివేరితిని గాని వేఱొందుగాదుచుమా.

చంద్ర:—అక్కా! అంబాలికా! నీవు కొలఁదికాఁమునుండియు నాతో నరిగ మాటాడుటలేదు. ఎల్లప్పుడు మనంబున నేదీయో తలంచుచుందువు. కొన్ని నమయములం దానందించుచుందువు. మఱి కొన్ని నమయములందు విషణ్ణచిత్తవై యుండును. కారణమేమియో తెలియదు. కాని రామనంబున ప్రేమాగ్రుణి—7

నోకయూహా పుట్టుచున్నది. అదియే నీచింతకు: గారణం బైయుండునని తోచెడిది. చెప్పుదునా?

అంబా:—చెప్పెయి చూతము.

చంద్ర:—చెప్పిన గోపపడెనవేమో యని భయమగుచున్నది.

అంబా:—పాపము! ఎంతనంగనాచివి. ముక్కుపచ్చలారని పసికూనవు గనుక చాలభయపడుచుంటివి కాబోలు.

చంద్ర:—అటులైన జెప్పెనవియము. రాకాసుధాకరు నమృతకరణాశ్వా దు కుహూనాలాయత్తచిత్తమునఁ దత్తరాబొందు చకోరాంగనవోలె నీ చిత్తంబిప్పుడు ప్రియుని పడనేడుకళల: ద్వన్నేత్రచకోరంబులబానంబుఁ జేయ సుద్విఘ్నముచున్నదికదా?—అవు నవును. ఇందుఁ దప్పేమున్నది? నీనా? నచయోననాంగివి. ప్రియుఁడా? కంతుజయంత వసంతాదుల కెన యైవదాఁడు. నయయమా? వసంతనయయము. మన్తగ్రేక్షుకోదండ వినిర్లతంబులగు పుష్పనారాచంబుల నెవ్వరి మనంబులు భేదంపఁబడవు? నీకోరికయు స్త్రీనహజం బైనదియే గదా? అట్లదే! ఆమల్లికాలతానికుం జను చూటున నొక్కవిహంగమిధునం బెంత యానందమున విహరింపు చున్నదో వీక్షింపుము.

అంబా:—(కోపమున) చంద్రరేఖా! నీవుమిగులధూర్తవు. నీకుఁ దగినకాస్తీః జేసెదను. చూడుము. (అని నమృదుపాణితలంబునఁ జంద్రరేఖ చెక్కిలిపై నొకచిన్న వ్రేటువేసెను.)

చంద్ర:—అవునమ్మా! మంచిబహుమాన మొనఁగితివి. “యథార్థవాదీ లోక విరోధి”య నెడిమాట సార్థకమైవది. నీమనంబునఁగల రహస్యంబు వెల్లడించి నందులకా నాకీశిక్ష! ఇంతటికీ నాకింత శిక్షనిధించితివి. నీప్రియుం డిన్ని దినంబులనుండి నీసదర్శనంబునకు రానందుల కాలని నెట్లు శిక్షించెదవో? ప్రియుండురాగనే నీబాహుచుజరంబున నాతనిఁగట్టివైచి గాసిల్లఁజేసెన వని తోచెడిది. ఇది నిజముగఁ దగినశిక్షయే.

అంబా:—చంద్రకేళా! మిలిమిటిచీపుచున్నావు. చాలుచాలు కోడు మూడుము. నాయొద్ద నింక నిట్టిప్రసంగము లేత్తకుము.

చంద్ర:—(చిరునవ్వున) అక్కా! కోపగించెదవే! ఇంకమీద నిట్టిహట చాచులే పోనిమ్ము.—నేను నీకాక్షరభరిగదా? నీమనోభావము లిట్టి పని నేనెఱుంగగూడదా? దయయూచి నాకెఱుంగజెప్పుము. వీలున నీమనోభివృద్ధికై పాటుపడెదను.

అంబా:—చేలీ! నిక్కముగఁ జల్కుచుంటివా? లేక హాస్యమునకుఁ బలుకు చుంటివా?

చంద్ర:—నిశ్చయమునే పల్కుచుంటిని. నీకోరి బహిరంగము లాడుదునా?

అంబా:—అటులైన నీయుహ నిశ్చయమనియే తెల్పుచున్నాను.

చంద్ర:—(నవ్వుచు) నెబాస్! నెబాస్! ఎంతకట్టిదానవమ్మా;

అంబా:—చేలీ! నీపరిహాసచాక్యాముల నన్నేల నొప్పించెదవు? నాకాత్మరూప ము నీవే యిట్లు చేయ నే నింకెవ్వరితో మొఱపెట్టుకొందుకు?

చంద్ర:—అంబాలికా! ఎంత పచ్చిదానవమ్మా! ఇంతమాత్రమునకే ఖచ్చిత నందుదువా? ఉల్లాసమున నుండుము.

అంబా:—చేలీ! సమాచారము లేవైనఁ జెలియవచ్చినా?

చంద్ర:—క్రొత్తసమాచారము లే మున్నవమ్మా. ఉదయచగరమునుండి రాజి గారి కోకలేఖ వచ్చియుండుటఁ గాంచితిని.

అంబా:—(సంతోషమున) ఆ! ఏమేమి? ఉదయచగరమునుండియో?

చంద్ర:—చెప్పెదను వినుము. భీమసింహు ఢిల్లీ పురంబునకు వెడలి యాఱుహులు ములు గావచ్చుచున్నదనియు, రాకొమరునివిషయమైగాని, యతనియనుచరులవిషయమైగాని యిదివఱ కణమూత్రమైనఁ జెలియలేదనియు, గొంగుళేమితో సంగరము గా నున్నదనియు, సర్వరాజభిక్త సేనల నాయత్తపఱవలయుననియు, రాణా రాజసింహుఁడు లేఖరచియున్నాడట.

అంబా:—ఏమేమి? అర్హపుత్రునివృత్తాంత మేమియు, చెలియుటలేదా? ప్రియసఖీ! చంద్రరేఖా! నామనం బేలకో భయంబు నొందుచున్నది.

చంద్ర:—సహజమే గదమ్మా.

అంబా:—చంద్రరేఖా! నన్న బరిహసించకుము. నిశ్చయముగ నాకేమియు దోచుటలేదు. ఓదీనజనరక్షకా! ఓకరిరాజవరదా! ఓరమావల్లభా! నాప్రియున కెట్టియాపదలు లేకుండఁ గాపాడుము. సర్వమునిబృందాఁకాదినంసే వ్యంబగు నీపవిత్రచరణకంజంబుల కిదె మ్రొక్కుదాన. రక్షింపుము. రక్షింపుము.

చంద్ర:—అంబాలికా! భయ మందవలదు. నీప్రియున కేయపాయంబును బొడమదు. అతఁడు చక్రవర్తిమాయోపాయంబులకుఁ లోబడువాఁడు గాఁడు. అతఁడు శిఘ్రముగ రాఁగలండు. నీవు చింతదక్కియుండుము.

అంబా:—చంద్రరేఖా! యువశమనవాక్యంబులఁబట్టి ధైర్యంబు గల్పించు దానవు నీవాక్కతెవేనుమా. నీపంటినెచ్చెలినిఁ బొందఁగల్గినందుల కే నెంతయు ధన్యును.

చంద్ర:—(చిటునవ్వున) సఖీ! నీకెంతయు ధన్యవాదములు. ఇంకొకవిషయమును జెప్పమఱచితిని.

అంబా:—విషయమును జెప్పమఱచితివి?

చంద్ర:—నీవిషయమే. నీవివాహవిషయము. నిన్నొక్కరాకొమరున కిచ్చి వివాహంబుసేయ మహారాణి తలంచుచుండెను.

అంబా:—ఏమేమి? నావివాహవిషయమా? హా! నాపంటిమందభాగ్య కలదా? 'భారిదైవోపహతుండు పోవుకడకుం బోవుంగదా యాపదల్.' అనురీతి నాపదలన్నియు నొక్కప్పుడి నన్నావరించినట్లు తోచెడిని. నాహృదయ విడివఱకే యొక్కరాకొమరునికి దత్తం బయ్యెనని రాణి యెఱుంగదు కాబోలు. నే నావిషయము రాణిగఁ తోచెల్వగలనా? నిశ్చయముగఁ

బెల్లజాలను. చంద్రరేఖా! చంద్రరేఖా! నన్నిప్పుడు రక్షించువా
రెవ్వరు? నన్నీవివత్సముద్రమునుండి దరి జేర్చి నాప్రాణిప్రియునిఁ గలిసి
కొనున ట్లగు గ్రహింపుము.

చంద్ర:—అక్కా! అంబాలికా! శోకింపకుము. నీవివాహవిషయ మిచ్చ
డాఁబడినది. ప్రస్తుత మారుగజేబుతోఁ గయ్యమునకు సంసిద్ధులగుచుండ
నిపుడు వెండిగొడవ యొక్కడ? ఇంకలొ సీప్రియుండు తప్పక తిరిగి
రాఁగలఁడు. నిన్నెట్టులైన వివాహ మాడఁగలఁడు. అంతదయక తైర్వంబుఁ
జేక్కఁబట్టుము. నేనుండ నీకేవిపత్తులు రాదని నమ్ముము. డోరశిల్లుము
తుదకు నీకు శుభమే చేకూరునని నమ్మెదను. పోవుదము రమ్ము.

అని యనుకొనుచు వారావనమార్గంబు నిర్దమించి వెడలిరి.

ప మ నాల్గవ ప్రకరణము.

గోకులదాసు

మనకథాకాలంబున రాజపుత్రస్థానమంతయు నొక్కజేసిపాలనంబునగాక కొన్నిరాజ్యములుగ వేర్వడి, బలవైర్యసాహసధీయుక్తుల బ్రసిద్ధిగాంచిన కలువరు రాజపుత్రప్రభువులచే బాటవంబడుచుండెను. అట్లేర్పడినరాజ్యములకెల్ల మేవారురాజ్యము పరిమానికము వంటిది. రాజారాజసింహుఁ డారాజ్యమున కొడయఁడని మన మిదివఱకే యెఱింగియున్నాము. ఈరాజ్యమునకుఁ బదునాఱుసామంతురాజ్యములు చేరియుండెను. అట్టిసామంతురాజ్యములలో 'బికనీర్' రాజ్య మొకటి. బలవైర్యధీయుక్తులను, ప్రభుభక్తిపరాయణులను న్యాయశీలురునగు ప్రభువు లాసంస్థానమును బాలించిరి.

బికనీరురాజ్యము మండిస్థిలియందుండెను. రాటారుమంశభూషణుండగు థాకూరుగోకులదా సాసంస్థానము నిపుడు పాలించుచుండెడివాఁడు. బికనీరునగరముచుట్టును, నున్నతంబగు కొటగోడ శత్రురాజుల కభేద్యమై విలసిల్లుచుండెను. అక్కొటసింహద్వారమున నిశితకృపాబాపాణులగు రక్షకభటులు కావలిగాయుంచుండిరి. లోనున్న చక్కనిరాజసౌధంబు శేత్రపర్వతావరణముచుండెను. అనగరుచుట్టును బాహునిర్మితంబగు నున్నతస్రాకారంబు విరాజిల్లుచుండెను. అనగ రెప్పుడును రక్షకభటసేవితంబై యెప్పుడును మధ్యభాగంబున వికాలంబగు సభామంటపంబును దాని కొకచుక్కన నాహుచనాగారంబును మఱియొకవంక నుద్యోగశాలయును వేటొకవంక శయనాగారంబులు నింకొకయెడ నంభిపురంబులు మఱియొకచో విలాసభవనంబులు మొదలుగాగల రమ్యప్రదేశంబులకల్గి రాజసౌధము విరాజిల్లుచుండె.

అం దొక్కవికాలభవనం బతిరమ్యంబుగ నలంకరింపఁబడి యుండెను. స్ఫటికమడ్డంబుల నతిమనోహరంబుగ నమర్పఁబడిన దర్పణంబు లాగృహ వైభవంబులఁ బ్రతిఫలించఁజేయుచుండెను. ప్రణయినీ ప్రణయించుచిత్రంబు లందఱు దమర్పఁబడియుండెను. చిత్రవిచిత్రములగు జవనికలందు దురారు చుండెను. మృదులాననము లక్కడక్కడ వేయఁబడియుండెను. అం దొక్క హంసతూలికాతల్పంబున నొక్కపురుషుం డాసీనుఁడైయుండెను.

ఆతనివయస్సు దాదాసరువనియైచేడు లుండవచ్చును. ఆతని నుప లక్షించిన నుండరాకారుండనిచెప్పక తప్పదు. గంభీరవదనము నూతనప్రాయ ర్భావంబుగ మినమివని వసలుదేరు నల్లనిమీసంబులును, నున్నతక్షీరశక్తులును గర్జకుండలకాంతిశాలంబుతో నెకనక్రెంజలాడఁజూచు నెగుభుజంబులును, బలివృత్తాయంబును నాతనిశక్తిసామర్థ్యతేజోవిశేషంబులఁ బెల్లుచుండెను. అప్పుటియాతని కవమును బంసరప్రదేశమును. జట్టిమాడ నాచుడు గొంత వఱకు విహసపురుషుం డనితెలియవచ్చును. ఆతఁ డొక్కిరితమధువదార్థ ముల సేవించుచు 'రామా' యనిపిలంపఁగ నే నేవకుఁడొకఁడు లాని కరుదెంచి వినయుంబున నాతనికి మ్రొక్కి ప్రభునాజ్ఞకై వేచియుండ నకు విట్టపియెను. పురుఁ—రామా ! తాంబూలమును హుక్కాయెను ముదుబిరదాయెను

గొనిరమ్ము. త్వరగరమ్ము.

రాము:—చిత్రము.

అని యా నేవకుఁడు లానికరిగి కొంతసేవటిచి రంగులిను బంసరు పట్టెరంబునఁ గర్పూరతాంబూలంబును, హుక్కాయెను ముదుబిరదాయెనును, గొనివచ్చి ప్రభునన్నిధి నునిచి వెడలెను. ఆయువకుఁడు కొంతవఱకు హుక్కాను బీల్చి యొకగుళికనుండుచు నేరించి తర్వాతఁ దాంబూలచప్ప జంబుగావించి, యమ్మృదుతల్పంబునఁబరుండి ప్రక్కనున్నపుస్తకముల బీరువానుండి శృంగారరసప్రధానంబగు ప్రబంధం బొందుగొని చనుంబునఁ

జదువఁదొడగెను. గ్రంథమును జదువజదువ నాతఁ డానందసాగరంబున నోలలాడుచుండెను. పొత్తమునందే మనంబు లీనమగుటంజేసి నిద్రయు నాతని నావరింప దయ్యెను. కొంతవడి కతఁడు పొత్తము మూసి యిట్లు తలంచె.

“అహా! పుండ్రేత్తుచాసనిర్దేశనిశితపుష్పనారాచప్రసూతముల కెవ యగు మచ్చెకంటుల యపొగదృగ్బాణజాలప్రహరము లెవ్వనిహృదయం బును జీల్లించుటచి చాచల్యంబు నందఁజేయవు? దిట్టతనాబువ దట్టివిగించి బొంకంబునఁ బంకజాసను బ్రార్థనంబునల్పు గాధిపట్టిపట్టాతయు నిమిషంబునఁ బటాపంచలగునట్లు చేసిన దొక్కహరినాక్షి కటాక్షవీక్షణజాలంబులేగదా? ఎట్టియింద్రియనిగ్రహుండైన నిందీవరాక్షుల రూపరేఖావిలాసవిభ్రంబులం బానికంజే వారియిండ్లబుదాలు గావలసినదేకదా? — మన్మథా! నీశర ములు పుష్పములయ్యె నెంత బాధాకరంబులు? పద్మోమావాణీపతులే నీపుష్పబాణంబుల శిల్పవడియిండ మే మెంతవారము? —

పలజవ్వసుల హయగనుఖించుభాగ్య మెంతటిపుణ్యవంతులకోకదా? నవమోహనాంగుల లావణ్యతారుణ్యవిభ్రమవిలాసంబులఁ దిలకింపని నేత్ర సౌభాగ్యం బెందులకు? మృదుమృణాళఖండములు ముదమార మెనవి ముదంబునం బలుప మరాళహాటితంబులకును, గ్రాష్టావిచిగుళ్ల మనసారథిక్షించి గానంబులు పలుపు గండుఁగోయిలల కలకలారాపంబులకును సాటియనందగు కీరవాణులమృదుమధురస్మియాలాపానుశ్రవణమునఁ బరిత్రంబుగాని శ్రో త్రంబు లెందులకు? అలివేణుల దాపునంజేరి నిండాదుప్రేమంబున మెలఁగి దన్తయత్నంబు నొందనివానిజన్మమేల? మానవు డైహికాముష్మికసుఖంబు నకు స్త్రీలేకదా ఆధారము. వివిధాధ్వరజపానుష్ఠానహోమాదులం జేయుట నాకంబున రంభాదులంగూడి సుఖించుటకేకదా?” యనుకొనుచుఁ జిత్త రువులం గని, “అల్లదే! యాచిత్రపటంబున నొకగోపకామిని కామినీచిత్ర

చోరుండగు కృష్ణునిఁ గొనిట బుధించి యెట్టధరపాపంబు గావించుచున్నది? మఱియుకయెడ నొక ప్రాశస్త్యమిత ముదస్మితాననయై వికాలనేత్రాచలంబులఁ బ్రణమాహాకనకాంతుల నెట్లు ప్రియులైవై గురిపించుచున్నది? ఇంకొకచోఁ బ్రియుండు ప్రియురాలిగూడి సరోవరతీరంబున, శశికాంతమణివేదికలుగల పూజాదరిండ్ల నిబిడచ్ఛాయల నెట్లు విహరించుచున్నాడు?

అహా! ఈవృక్షములను గాంచినకొలది చురుండు నిర్దయుడై పుష్ప శలీముఖంబుల నాహృత్పద్మంబును భేదించుచున్నాఁడు. ప్రియురాలితోడి సౌఖ్యంబులఁ బొందనివాని జన్మమేల? ఇంతవఱకు నవివాహితుండనై యున్నదిచాలును. ఎంతయు ననుకూలవతియగు కాంతాలలామంబును గూడి యుండని నాకేసంపదలేల? రాజ్యమేల? జీవితమేల? కులయాపనిద్యాశీలముల ననసూనయగు కాంతారత్నంబు నరయ భూసురులం బుత్తైచెడ. కమలహీనం బగు కమలాకరంబుచూపున, విమలవిజ్ఞానంబులేని విరాగిచందంబున, హిమ ధాముండు లేనిరాత్రిచొప్పున, సౌఖ్యంబులేని చెలువపాలుపునఁ, బరిమళ రహితంబగు పుష్పంబుభౌతి, నమాత్యహీనంబగు రాజ్యంబువోలె, యౌషన వతియు, రూపవతియు, సుశీలయు, విద్యావతియు, గులీనయు, ననుకూల వతియునగు నర్థాంగినిఁ బడయనివానిధనంబు యౌషనంబు రూపంబు జీవితంబు నిది యది యననేల సర్వంబు వృథంబు.

అ! జ్ఞప్తికివచ్చినది. మహారాజి పోషణయం దొకరాకొమరిత యున్న దనియు నామె కెవయగు సుందరాంగు లీజగంబునలేరనియు, గళంకితచంద్ర బింబంబుఁ గాంచి యబ్బాలవదనేందుబింబం బకహసించు ననియు, నమ్మది రాక్షిమేనికాంతికి సాటిగాక బంగారంబు పంచాగ్నిచుధ్యంబునఁ దపంబు గావించి పవిత్రంబు నొందుచున్న దనియు, ననన్యరూపరేఖానిలాసంబుల నమరకాంతారత్నంబులఁ గ్రిందుసేయుననియు వినియున్నవాడను. కాని మంచినమయము లభింపకున్నది. యుద్ధసమయంబులఁ గొంచెమైనఁదీరిక

లేకున్నది. త్వరలో మహారాణి సందర్శనార్థమై యేగవలయును. అప్పుడు నాతోర్కి నెఱవేఱగలదు.”

అని యతఁ డిట్లు మనంబునఁ దలపోయుచుండ రాముడు లోని కరుణించి బద్ధాంజలియై వినయంబున నిట్లుపల్కి. “మహాప్రభూ! నూతన పురుషుం డొకఁడు తమదర్శనార్థమైవచ్చి బయట వేచియున్నాఁడు. తాను జోడ్పూరమహారాణిగారియొద్దనుండి వచ్చియున్నాననియు, దక్షిణమే తమ్ముఁ దర్శింపవలయు ననియుఁ గోరుచున్నాఁడు. కేవలకారియనుజ్ఞయైన లోనికిఁ గొనివచ్చెద.”

అవల్కు లాలించి “అ! ఏమిది! మహారాణిగారు పీనినిఁ బంపిరా? యేమి కార్యార్థమైయుండును? రామ! వెంటనే యానూరకాగ్రంథకుని గొని రమ్మ. పా” మ్మని నుడివెను.

రాముడును దక్షిణమే వెడలి యానూతన పురుషునిఁ బ్రభుఁన్నిధికిఁ గొనివచ్చెను. అనూతన పురుషుఁడు లోని కరుణించి వివేచనంబున చందనంబు లాచరించి ముగళిశకరుండై “మహాప్రభూ! నేను జోడ్పూరమహారాణిగారి భృత్యుఁడను. మహారాణిగారు తమ కొకలేఖన బంపి నుచ్చారు” అని యొకకత్తు నాయువకుని నన్నిధానమున నునిచి యొకమూల నిలుచుకొని యుండెను.

వనయువకుఁ డాలేఖఁగొని మనంబున నిట్లు చదువబొడఁగెను.

“రాటూరువంశ భూషణుండను, సామంతరాజకులాలంకారుండనునగు థానూరకగోకుల దాసుగారికి జోడ్పూర మహారాణి వ్రాయు లేఖ:—

అర్ఘ్య! రాజారాజసింహుఁడు, తనకొమారుడగు భీమసింగు ధర్మపురంబు నకుఁబెట్టి దాదా పాజుమాసములు గావచ్చుచున్నదినియు, నాతనియొక్క గాని నాతనియనుచరులయొక్కగాని వృత్తాంతమేమియుఁ తెలియలేదనియు, దనలేఖంగాంచి చక్రవర్తి కుపితుండై త్వరితంబున మనపై దాడివెదల

నున్నాడని చారులవలన వినవచ్చుచున్నదనియు, నందుచే సర్వరాజపుత్ర సామంతరాజులు వారివారిబలంబులనేకరించుకొని సాయమొసర్ప వేగంబున రావలయుననియు, నాజ్ఞాపత్రమును బంపినాడు. ఆయాజ్ఞాపత్రమునుకూడ నిందువేంటఁ బంపియున్నాను. కాన మీరు తక్షణమే మీ బలములఁ గొని యిచ్చొలునకు వచ్చిచేరవలయును.”

ఇట్లు

కొమరు దేవి (బోధురమహారాణి).

జాబును సొంతముగఁ జదివి యాయువకుఁడు “రాణిగారియాజ్ఞ మేరకే చేసెద న”ని యాసేవకునిఁ బంపివేసి మనంబున నిట్లు తలంపఁ జొచ్చెను. “అహ! ఆడఁబోయిన తీగ మెదురైనట్లు రాణిగారినిఁజూడ నభిలషించు నాకు రాణిగారి నుండియే యిట్టిలేఖవచ్చుట కార్హానుకూలమగుటకు ముఖ్యము మంత్రులకు దండనాయకులకు నీవృత్తాంతంబు నెఱింగించి వారియూహించనంగొని సత్వరంబున రాణిగారిని దప్పింపబోయెద. అప్పుడు నాచిత్త మవహరించిన యచ్చంచలాక్షిని బొడగాంచు భాగ్య మబ్బంగలదు. సమరంబున జయలక్ష్మితోపాటు నాకన్యాలక్ష్మిని నైతము, వరించినచ్చెద”నని పరిపరివిధంబుల సంతసించుచు శృంగారారంబు విడిచి యాజఁ డెచ్చటికో వెడలెను.

ప దు నే న వ ప్ర క రణ ము

ని ర్భ ం ధ ము

“సుర్తా! నేనెంతయు ధన్యుడను. శలవని తలంపుగ మొగలు పాత్రాజ్యంబున నాకింతటిగౌరవైశ్వర్యంబులు లభించినందుల కేనెంతయు సంతసించుచున్నాను. నాసుకృతమున కేమందురు? మీవంటియుదారుల స్నేహ మొడఁగూడినది. ఆహా! చక్రవర్తిగా రెంత యుదారహృదయులు! వారికి రాజపుత్రులయెడ ద్వేషమెక్కుడని విని యుంటినిగాని నాకిప్పు డది కల్లగఁ దోచుచున్నది. నేనెక్కడ? ఈయఖండపాత్రాజ్యాధీశ్వరుండగు నొరంగజేబుపాదుషాగా రెక్కడ? ఇట్టియాదరణ మెక్కడ? అక్కరుమహా శయా! నేను వారికెంతయూఁ గృతజ్ఞుడను.” అని యొకనాటి యుద యమున నొక్కసాధంబున నాసీనుడైయున్న యువకుఁడు దనప్రక్కనఁ గూర్చుండియున్న మఱియొక యువకుని సంభోధించి పలుకుచుండెను.

అక్కరు:— భీమసింహా! నీవు రాయబారివై వచ్చియున్నావు. రాయబా రులు సర్వవిధముల గౌరవనీయులు. వారి నాదరించుట రాజధర్మము. అలంగీరుపాదుషా పాత్రాపాత్రావివేచనానిపుణుఁడు. మీదుమిక్కిలి రాజనీతి తంత్రజ్ఞుఁడు. అందుచేత నీవంతగ గౌరవింపఁబడుచున్నావు.

భీమ:—మహాశయా! మీరు సత్యమును బలికితిరి. అందులకుఁ జక్రవర్తిగా రొసంగిన యీయమూల్యపాత్రాధీశ్వరంబులే నిదర్శనములు. ఇటుచూడుఁ డు. కడచినదినమునఁ జక్రవర్తిగారు నాకీవజ్రపుటుంగరమును, నీరతనాల హారమును బహుమానముగఁబంపిరి. వారియాదరణము కేవలము నన్ను వశు నిగఁజేసివైచినది.

అక్కర్:—భీమసింగ్! నిన్ను జూచినదాదిగ నీయందుఁ జక్రవర్తిగారి కమితప్రేమ జనించినది. తనకు గర్భశత్రు వగు రాజసింహునిపుత్రుడవైనను నీయందాతనికిఁ బ్రేమయని తెల్పుట కీ యుపాయనములే సాక్షులు.

అని వా రిటులమాటలాడుచుండ భటుఁ డొకఁడులోనికరుడెంచి యక్కరుభీమసింగులను వినయపురస్సరంబుగ వందనంబు లాచరించి, భీమసింగు నుద్దేశించి “మహాప్రభూ! నేటిదినము చక్రవర్తిగారు తమ కీకానుకలబంపి యున్నారు.” అని కొన్నివట్టుపుట్టాంబుల నునిచిన యొకపల్లెరంబు నాతనిముం దుంచెను. భీమసింగు గాకానుకలకు గృతజ్ఞతాపూర్వకముగ నందుకొని యాసే వకునిబంపి యక్కరును సంతోషించి “మహాశయా! చూచితిరా? చక్రవర్తి గారియాదరణము. ఇందులకుఁ దగురీతి నేనెట్లు వారిని బహూకరింపవల యునో యెఱుంగఁజాలనున్నాను?”

అక్కర్:—భీమసింగ్! అలంగీర్ పాదుషాగారి సద్గుణంబుల నీవివ్వడు చక్కగ నెఱిగితివి. నేను జాలసంతసించితిని. భీమసింగ్! నీకొక్కనంతో పవృత్తాంతమును జెప్ప మఱిచితిని. ఇప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. చక్ర వర్తిగారు నిన్నింకనుఁ గొన్నిదినంబు లిందే యుంచుకొని తగురీతి గౌర వించి వందనంబుచియున్నారు. చక్రవర్తిగారికి నీయందుఁగల్గిన యపార ప్రేమయే యందులకుఁ గారణము.

భీమ:—అక్కర్ నుత్తాగారూ! చెప్పుచున్నాను వినుఁడు. నే నుదయనగరం బున నుండినప్పుడైన నిట్టిగౌరవాదులఁ బొందియుండలేదు. చక్రవర్తి గారు మీ రన్నట్లు పాత్రాపాత్ర వివేచనా నిపుణుడగుటజేసి, నన్ని విధముల నత్కరించుచున్నాఁడు. చక్రవర్తిగారు ప్రశంసాపాత్రులు. వారు నన్నొక్కింతకాల మిచట నిప్ప నిచ్చగించుచుండ నేవలదను వాడనా? నిశ్చయముగ వారియాజ్ఞానుసారమే యుండెద నాకింతకంటె పేజెద్దికావలయు? ‘సిరిరామోకాలాద్ధువాఁ డుండునే?’ చక్రవర్తిగారి

యాజ్ఞల శిరసాపహించి నెఱవేర్చు నెట్లవేళల వేచియుండునని నానూటగా చక్రవర్తిగారితో నుడువుడు.

అక్కరు:—భీమసింగ్! చాలసంతోషము. అటులనే తెల్పెదను. కాలమతిక్రమించుచున్నది. కొన్నితొందర పనులుండుటచే వెళ్లవలసియున్నది. రేపటిదినము చుట్ట జూడవచ్చెదరు. ప్రస్తుతము నెలవ్రుండును.

అని యక్కరు సాధుబువెడలి చనియెను. భీమసింగు గణికలకుండు. ఉదయనగర రాజ్యమునకును, దనశండ్రికిని గర్భశత్రువగు గాంధీజేబు తన్నిట్లు గౌరవించుటంజూడ నాతని కాశ్చర్యం బయ్యెను. వెంటనే యాతని కందలిభావము స్ఫురించెను. రాజాషయముసిగు మాటలు జ్ఞప్తికిచ్చెను. తన్ను మోసగింప నాతఁ డట్లు కృత్రిమావరణము చూపుచున్నాడని యుతఁడు గనుగొనెను. చక్రవర్తి తన్నెంతయు నహయఁగుడని కలంచుట తనకెంతయు మేలని భీమసింగు కలంచెను. తనవైః జక్రవర్తికిఁగల యుద్దేశ్యమును మఱింత దృఢపఱచుటకై వైనుడహరించిన తెఱంగున నక్కరుతోఁ గృతజ్ఞతా వాక్యంబుల నాతఁడు పల్కియుండెను.

అక్కరునుల్లాకో, తండ్రివంటివాఁడుకాఁడు. నిష్కల్తప్రహృదయిండు. వైర్యబలసాహసపరుడు. స్నేహపాత్రుఁడు. ఉదారుఁడు. సజ్జనప్రియుండు. ఆతనిమాత, రాజపుత్రవనిత. అందుచే నతనికి హిందూమతమందుఁ గొంత యభిమానము. హిందూమహమ్మదీయులసఖ్యంబు నాతఁ డెప్పుడును గోరుచుండెను. తొలుదొల్లఁ దండ్రీయాజ్ఞాపవర్తియై యాతఁడు భీమసింగుతోఁ గృత్రిమసఖ్యంబుఁ గావించెను. తన్మూలమున రాజపుత్రులరహస్యముల నెఱుంగఁ గోరెను. కాని భీమసింగునివేకము, నిర్మలహృదయము, స్నేహము మొనలు గాఁగలసద్గుణంబులఁ గాంచి యతనితోఁ గృత్రిమస్నేహంబు నేనుజాలఁడయ్యెను. చంప నరుడెంచిన శత్రువైనను సజ్జనశ్రేష్ఠులముఖారవిందసాదర్శనంబుననే తనఘోరకార్యంబులకు లజ్జించి పశ్చాత్తాపంబు నొందునుగదా? సత్పురుషసాంగత్యము, వారిదర్శనము శుభదాయకంబులుకదా? భీమసింగు

పాటి నజ్జపపురుషుని గాంచగనే యక్కరు కపటస్నేహము మాయ మయ్యెను. అనునను భీమసింగునూదర్శనార్థమై యక్క రే తెంచుచుండెను. కాలము గడచినకొలదిని పాపస్నేహము శుక్లపక్షక్షపాకరునిమాడ్కి నభివృద్ధియగుచుండెను.

అందువను లిరువురు నిష్ప్రకధలఁ గాలంబుఁబుచ్చుచుండిరి. అప్పుడప్పుడు రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి చర్చించుచుండెడివారు. భీమసింగు చక్రవర్తియువాదగుణమును బలుమఱుఁ బొగడుచుండెడివాఁడు. వారు వేటలను గుఱించి ముచ్చటించుచుండిరి. భీమసింగు తానువేటయందు గొప్పవరాహంబునుఁ బరమార్చివధింపబును విశదముగ నక్కరునకుఁ జెలియఁజేసెను. అక్కరు రానొక్కవరి, మదోద్రేకంబునఁ జెలరేగి స్వేచ్ఛావిహారంబునబును నడ్డమువచ్చినవారినెల్ల మృతిబొందించుచుండిన దంతానశంబుతోడఁ బోరి దానివర్జంబుఁ దనదోర్బలంబున రూపుమాపుటయు, నింకొకనమయంబున విజృంభించి వైకుంఠికి కన్ను జీల్చి చెండాడనుంకించుచుండిన యుద్ధాడపుండరీకంబును స్నేహిని నిశితకృపాణంబున మృతిజేందించినవియు, భీమసింగునకుఁ దెల్పెను. అక్కరు శక్తిసామర్థ్యంబులను విన్నప్పుడు భీమసింగుదేహ ముప్పొంగుచుండెను. తానుకూడ నాతనివలెఁ దనశక్తిసామర్థ్యంబులఁ జూపుకాల మెన్నడువచ్చునా? యని చింతించుచుండువాఁడు.

భీమసింగిరితి మొగలురాజ్యంబునఁ గాలముగడపుచుండెను. భీమసింగు కడుచతురుఁడు. చక్రవర్తి తన్నుమాయకుడని తలంచుచున్నాడని చక్రవర్తియభిప్రాయమును మఱిత యభివృద్ధినిొందించుటకై యాతఁడేమియు సెఱుంగనివానిసోలిక నటించుచుండెను. చక్రవర్తి యచి గాంచి, భీమసింగులోకానుభవములేనివాడని యాతని బుజ్జగించి, గౌరవించి, యాతని నుండి రాజపుత్రుల రహస్యముల సెఱుంగఁదలంచెను. మోహగానిని మోహంబుననే జయింపవలయునని తలచి భీమసింగుకూడ తగినయుక్తినిఁ బుచ్చుచుండెను.

అహా! కాలచక్ర మెంత త్వరితఃఖగః బరిభ్రమించుచున్నది. భీమసింగు ఢిల్లీ కరుణించి దాదా పిప్ప డాటుమానము లైనది. మొదట చెండు మానములవఱకు మొగలదర్బారునందలివితలను విలకించుచు సంతోషమునఁ గాలముఁగడపెను. చక్రవర్తియు నాతని నెక్కడుఁగ గొఱించుచుండెను. మొదటిదిన మొకనిమిషముగ నాతడు గడపెను. కాని రానురానందలివిషయములం దతనికి నిస్పృహ జనింపఁజొచ్చెను. తన కాలని కొక్కదినము గడపుటొక్కయేడుగఁ దోచుచుండెను. కృశించిపోయి లొక్కటియైన నాతని చెనిఁ బడుటలేదు. మాతృభూమివిషయముగాని తలిదండ్రులవిషయముగాని శ్రీకృష్ణవిగ్రహరక్షణంబుగాని తనమనోహరిణివిషయంబుగాని యాతనికణ ముత్రమైనఁ దెలియుటలేదు. తుదకుఁదనతో నరుదొచిన యనుచరులవృత్తాంత మేనియు నాతనికిఁ దెలియ దాయెను. కాలముఁబుచ్చుటకై ఢిల్లీపురచిత్రములఁ జూచుటకైన యాతని కనుజ్ఞ లేదయ్యెను. భీమసింగు తనసౌధంబువిడిచి బయటకుఁబోవుటకైన నీలులేకుండెను. అతఁ డొకతఱిఁ బునరావశీయకంబుఁ దిలకింప నుద్దేశించి సౌధంబు వెడలిరాగనే ద్వారరక్షకు లాతని మంచిమాటలతోడనే వెనుకకు మరలించిరి. ఎట్టికేళలండుఁగాని, యెట్టికార్యంబులండుఁగాని భీమసింగును దనయనుమతిలేనిదే యాసౌధంబునుండి బయటికి విడువఁగూడదనియు, యుక్తముగ మంచిమాటలాడి, యతనికిఁ గొంచెమైన ననుమాన మొదవకుండునట్లు ప్రవర్తింపవలయుననియు, దనయాజ్ఞల నుల్లంఘించిన వారికి మరణదండన విధింపఁబడుననియు, నారంగజేబు తనభటుల కందఱకు రహస్యముగ నాజ్ఞాపించెను. భీమసింగు నిశ్చయముగ నారంగజేబుచే నిర్బంధింపఁబడెను. భీమసింగునుచరులగూడ నిట్టికట్టుపట్టుములఁగానే యుండిరి; కాని వారుమాత్రము కొంతస్వేచ్ఛను గలిగియుండిరి.

భీమసింగున కిప్పు డాతనిపరిస్థితి లేటతెల్లమయ్యెను. నిశ్చయముగ నాతఁ డిప్పు డారంగజేబుచే జైఠంబెట్టఁబడెను. డొరంగజేబు మోస మిప్పు డాతని చిత్తసీమఁదోచెను. రాజాపయముసింగువాక్యము లవ్వడు నిశ్చయము

లని యాతడు నమ్మెను. ఆతనిహృదయము పరిపరివిధములఁ బొగులఁజొచ్చెను. నిరంతరమందహాసాపృథ్వీమైనమో మిప్పు డొక్కొంత వాఁడఁడొడఁగెను. చింతా దేవి యాతనిహృదయమీత మలంకరించెను. సంశయముగూడ నాతనినావ రించెను. నిద్రాహారము లాతనికి రుచింపవయ్యెను. తనకై రాజసూదకులు గొని వచ్చుపదార్థములనునైత మాతఁడు సంశయింపఁదొడఁగెను. భ్రాతృహంత కుఁడును చిత్పద్మోహియును గోముఖవ్యాఘ్రమునునగు నాయూరంగజే బెత్తి కట్టిడికార్యమునైనను, జేయ వెనుదీయఁడని యాతనికి నమ్మకము జనించెను. కనుక నాయూహారపదార్థములందునైతము భీమసింగు కడుంగడు జాగ రూకుడై యుండెను. తన కక్కరొసంగిన జాగిలముల కాయూహారపదార్థ ముల మొదటనిడి తా నావల భుజించుచుండెను.

లేమాచిగిళ్ల నింపార మెనవి కమ్మనిఫలరసంబులు గ్రోలి, తోడిపులుగు లంగూడి ముదంబున స్వేచ్ఛావిహారంబులుసల్పు వికకీరకారికలు పంజరంబు నంబడి పరిపరివిధంబులఁ బొగులురీతి, స్వేచ్ఛావిహారప్రియంకగు భీమసిం గానిర్బంధవాసంబునంబడి పొక్కుచుఁ గాలంబుఁ గడపుచుండెను. అంధునకు మనోహారకరంబగు దృశ్యంబులును, జెవిటికి శృంగారలహరీనిధానంబగు గానా మృతంబును దుష్టునకు సాధుసాంగత్యంబును, మండునకు నవయావనకాంతా సమాగమంబును, రుచింపనితెఱుగున మనశ్శాంతి లేనిభీమసింగునకు సర్వ సౌఖ్యంబులును రుచింపవయ్యెను.

... ..

ఒకనాటిరాత్రి యాకాసము తారహారపంక్తులచే నలంకరింపఁబడి యుండెను. తారలమధ్యంబునఁ బ్రకాశించు ధావశ్యకీరణసంజనితప్రభా జాలంబుచేఁ గళంకంబులగు చీకటులఁ బారదోలుచుఁ బ్రియలమఁబంబులఁ బల్లవింపఁజేయుచు, జంద్రమూర్తి వెల్లుచుండెను. ఆసమయమున నున్నత సౌధోపరిభాగంబునం దొక్కయాసంబున యువకుం డొక్కఁ డాసీనుడై ప్రేమాగ్రణి—రి

గంధపహుండు గొనివచ్చుపువ్వుసౌరభంబుల నామ్రాణించియు, రాజోద్యోగులు సమీరులు మొదలగువారిగృహాంతరములనుండి వెల్వడిన వీణాస్వనంబుల నాలకించియుఁ బాప మవ్వడవ్వడు వేడినిట్టార్పులనిగుడ్డుచు, సొత్తు నెలుచుఁ జొరికించుచుఁ, గళవళ మందుచుండెను. సర్వజనమనోహ్లాదకరంబగు నారాత్రి యతనికిమాత్రము భయంకరకాళరాత్రివోలేఁ గానఁబడుచుండెను. ఆలనిజాడఁజూడ నాలొచనాసాగరంబున మునిగినవానివలెఁ గన్నట్టుచుండెను. ఆతనికిఁ దెలియకనే యాతనినోటనుండి నిట్టార్పులతోఁ గూడిన మాటలు కొన్ని వెలువడెను.

“అహా! నే నుదయనగరంబు వెడలివచ్చి దాదా పాటునెలలు గావచ్చెను. ఇదివఱకు రాజపుత్రస్థానవిషయముగాని మాతాపితృసహోదరులవృత్తాంతముగాని తుదకు నాతో నరుదెంచిన జగత్సంహారములసమాచారముగాని తెలియదయ్యెనే! ఔరంగజే బెంతమాయలమారి! ఇట్టివాఁడగుటచేతనేకదా! యన్నదమ్ముల యమనదనంబున కనిపి రాజ్యమును సంపాదించెను. ఇట్టివాఁడు నన్నుఁ జైలుఁబెట్టు బేటివెంట? దైవమా! ఏకలింగేశ్వరా! నేను నాజీవితము నిటులనే గడుపవలయునా? అహవత్తోడి నిజనిశితకరవాలంబున వైరినృపమత్తేభంబులఁ జీల్చిచెండాడు రాజకేసరికిశోరంబు నిర్బంధవాసంబున నిట్లు కాలంబుఁ గడువవలసివచ్చెనుగా? హా!—హతవిధి! నిన్ను దాట నెవరితరము?—తురుష్కుల బారినుండి క్రికృష్ణవిగ్రహము రక్షింపఁబడినదియు లేనిదియుఁ దెలియఁదయ్యెను. మాతృదేశజననీ! పవిత్రరాజపుత్రస్థానమా! ఘోరచ్యులదుండగములచే నీవు సంతాపించుచుండఁ, గనులారఁ గాంచియు, నొక్కింతయైన సాయముఁజేయలేక జీవితం బిట్లు వ్యర్థంబుగఁ గడుపుచున్న నాయందు నీకుఁ గోపమా? దేవీ! నాయందు రోషింపకుము. వా కినిర్బంధవాసముక్తి యగు నట్లు వరంబు బ్రసాదింపుము. ప్రసన్నచిత్తవుగమ్ము. నన్ను దీనింపుము. నీవంపునేయ సంసిద్ధుండను.—

ఈచంద్రమలయానిలులు సర్వజనానుమోదం బొనగూర్చువారయ్యు, నాకేలకో సంతాపంబు గల్పించుచున్నారు. అ! అ! ఇదియేమివెంట?

భీమసింగు నిశ్శబ్దముగ నాగదిని సమీపించెను. తలుపుసందునుండి లోనికి జూచెను. ఒక్క సేవకుడుమాత్రము నిదురింపక మనంబున నేదియో చదువు కొనుచున్నట్లు కన్నట్టెను. భీమసింగు మఱిగొంతసేపు నిదానించి చూచెను. అతనిమనము సంతోషముతో నిండిపోయెను. ముఖము వికసించెను. అతడు మెల్లనఁ దలుపుఁదట్టెను. తోడనే లోనుండినవ్యక్తి తలాపుఁదీసెను.

అవ్యక్తికి దాదా పేఁబదియైదేడు లుండవచ్చును. అతనిఁజూచిన క్షాంతిస్వరూపునివలెను, మృదులహృదయునివలెను, గన్నట్టును. అతడు భీమసింగునుగాంచి యాశ్చర్యసంభ్రమవినయంబుల సలము లాచరించి ‘మహాప్రభూ! తా మిట్టి నడుచేయి నాకొఱ కిచ్చటికి రానేల? కారణ మెద్దియో తెల్పుడు. ఈ సేవకుడు సంసిద్ధుడై యున్నాఁ’డని మాటాడఁ బోవ భీమసింగు తనని మాటాడవలదనియు దీపమార్పి తనతోరమ్మనియు, సంజ్ఞ గావించి తనగదికి వెడలెను. ఆ సేవకుడును భీమసింగు నాజ్ఞ మేర కతనివెంటడి వెడలిపోయెను. వారిరువురును భీమసింగు గదినిఁజేరిరి. లోనికి వెడలి గది తలుపులుమూసి గడియవైచిరి. భీమసింగు గొక యాసనంబున నాసీనుఁ డయ్యెను. అనూతనవ్యక్తి సమీపంబునఁ గూర్చుండెను. అప్పుడు వారిటుల మాటాడఁ జొచ్చిరి.

నూతన:—ప్రభూ! నన్నింతరాత్రి వేళ నెందులకుఁ బిలిచితిరి? దేవరవాకి నాతో నిట్టిసమయమునఁ గావలసిన పనియేమి? చెప్పుడు. పిలువ్నఁదప్పక చేసెదను.

భీమసింగు:—అబ్బుల్ ఖరీము! నీవిప్పుడు చేయవలసిన కార్య మేదియును లేదు. నేఁడెందులతో మనస్సునకు సంతోషములేకున్నది. నిదురింతమన్నను నిద్ర నన్నుఁ జేర వెఱచుచున్నది. మాటాడుటకైన నెవ్వరులేరు. కాన, నిదుర వచ్చువఱకు నీతో మాటలాడుటకై నిన్నుఁ బిలిచితిని. కాని వేటొందు గాదు. విశేషము లేవైనఁగలవా?

అబ్దుల్:—స్వామీ! విశేషము లేమున్నవి. మిమ్మైక్కవిషయ మడుగఁ దలఁచుకొనియుంటిని. దేవరవారు నాసాహసమునకు మన్నించి కారణము తెలుపఁగోరెను.

భీమ:—అబ్దుల్! నీవడుగఁదలఁచుకొన్న దేదియో యడుగుము. తెలిసి యున్నఁ జెప్పెద.

అబ్దుల్:—స్వామీ! చాలదినములనుండి చింతిల్లుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నారు. మీరక్కఱు రాకొమరునితోడను, నాతోడను మాటాడునప్పుడు, సంతోషముగ నుండురు. మీమాటలు మాకు ముదంబుగూర్చుచుండును. కాని మీరొఁటరిగనుండునప్పుడెల్ల నేదియో యాలోచించుచుండురు. మీ యాలోచనమునకుఁ గారణం బెద్దియో మన్నించి వదిలుడు.

భీమ:—అబ్దుల్! నీవు నాయందు శ్రద్ధాభక్తులు గలవాడవనియు, విశ్వాస పాత్రుడవనియు నేనెఱుంగుదును. నాచింతను బాఁగొంతవఱకు ననుభవించుచుండును. కాని యీవిషయము నెప్పుట కిది యుదనుగాదు. కొంతకాలమునకుఁ దెల్పెదను. ప్రస్తుత మేమైన విశేషము లున్నఁ చెల్పుము.

అబ్దుల్:—ప్రభూ! విశేషము లేమున్నవి! అలంగీరుపాదుషాగారిప్రవర్తనము మారినది.

భీమ:—అ! ఏమేమి? అలంగీరుపాదుషాగారిప్రవర్తనమా? మారుటయో? చాలనాశ్వర్యముగనున్నదే! చక్రవర్తిగారు వివేకవంతులు. గుణవంతులు. భక్తిశ్రద్ధలగలవారు. అట్టివారిప్రవర్తన మేరీరిగ మారినది! నీవు చెప్పు నది నా కించుకయైన బోధపడుటలేదు.

అబ్దుల్:—ప్రభూ! చక్రవర్తిగారివిషయము మీకంత తెలియదు. నేను చాలకాలమునుండియు వారియొద్ద నుండుటచే నాతనివర్తనములు బాగుగ నెఱుంగుదును.

భీమ:—అయిన నుండవచ్చును. తర్వాత సమాచారమును చెల్లుము.

అబ్దుల్:—చక్రవర్తిగారికి సంతోషమునునది యిసుమంతమైన లేదు. వేడుకలు, నుత్సవములు, నాతనికి గొంచెమైనను గిట్టవు. యుద్ధము, నితరముల దూషణ, హిందువుల హింసించుట, యనునవి యాతనికి గడుచ్చీలి. వీరు రాజయినప్పటినుండి యాస్థానములలో బాటకచేరులు, నాట్యసభలు, పండితులసభలు మొదలగునవి మటుమాయము లయ్యెను. ఈతూరి రాజోవు మొహరమును నిలిపివేయ నమకట్టెను. మాతాశ్రమత్తాతలనుండి పచ్చనాచారమును నీతఁ డొక్కపెట్టిన నిర్దులింపఁ బ్రయత్నించి నాఁడు.

భీమ:—ఏమి? మొహరము నావివేయఁ జూచుచున్నాఁడనియో, చక్రవర్తి గారివై గోక్షమునకుఁ గారణము? చక్రవర్తిగారు నిరాడంబరులు. వారికి దమతండ్రితాతలవలె భోగములందును సౌఖ్యములందును గిష్టములేదు. అతఁడు గొప్పదైవభక్తుఁడు. అట్టివారి కీరాడంబరములతోఁ బనియేమి?

అబ్దుల్:—మహాప్రభూ! మీ రీవిషయమునఁ జాలపొరపడితిరి. ఔరంగజేబుగారు నిరాడంబరులంటిరి. అతనివిషయమును మీరు గ్రహించలే రైతిరి. అతఁడు పైకి నిరాడంబరునివలెఁ గనఁబడునేగాని నిజముగ నాతనికి లో నాడంబర మెక్కవ. నిరాడంబరులకు రాజ్యములే? యైశ్వర్యము లే? మఱియొకటి వినుఁడు. ఈతనికి భోగములం దిష్టములే దంటిరి. అట్టి వానికి సంపదలే? రాజభవనములే? హంసతూలికాతల్పంబులే? పలు వుడు విలాసినులే? సర్వభోగముల కాధారమైన రాజ్యతృప్తియేలే? స్వామి! ఈరాజ్యముకొఱకై యాతఁడుసేసిన ఘోరకార్యములఁ దలంచు కొన్న నిప్పటికిని నమితదుఃఖము గలుగుచున్నది. సద్గుణసంపన్నుండును, న్యాయ ప్రభువునునగుతండ్రినిఁ జెరియఁడుంచెను. దారా మొదలగునన్న దమ్ములనందఱు దనమాయామారీచవిద్యలఁబన్ని కాలుసదనంబున కనిపెను. ఇదియన్నీయుమీకు విశదముగఁ జెలిసియే యుండును. ఈతఁ డల్లాకు:

బరమభక్తుఁడంటిరి కాని భక్తున కుండవలసినగుణము లీతనియందుఁ గాన్పించవు. ఇతరమతములయందు దీతనికిఁ గొంచెమైన నోర్పులేదు. ఆవిషయము తమకును దమకులస్థులకును జక్కగఁ దెలిసియేయున్నది. చైవభక్తునకు నెట్లొక్కటియే. భగవంతుఁ డందఱియందు నున్నాఁడు. భక్తుఁడైనవాఁ డదియెఱింగి యెట్లరు భగవత్స్వరూపులని తలంచును. ఇతని పితృపితామహప్రపితామహు లీవిషయ మెఱింగి సర్వమతస్థుల నొకేరిలిఁ బోషించుచుండిరి నారికీర్తి యాచంద్రతారకమై యున్నది. వారికాలమున దేశమంత సుభిక్షముగ సౌఖ్యదాయకముగ నుండెడిదో? వీరిప్రవర్తనము కేవలము హిందువులకేగాక మహమ్మదీయులమగు మాకును జాల నత్పత్తి గల్గించుచున్నది.

భీమ:—అబ్బో! నీవు చెప్పినది కొంతవఱకు నిశ్చయమే? కాని యావిషయములతో మనకిప్పుడేమిచని? ఇంతకును మొహర మాపివేయఁబడినదా?

అబ్బో:—లేదు. లేదు. మహమ్మదీయులందఱును సమ్మతించలేదు. మహమ్మదీయులందఱు కొక్కటైనఁజక్రవర్తిగా రేమిచేయగలరు? మొహరమును జరుపుట కిష్టములేకున్నను, ననుమతీయవలసివచ్చెను. కోటలోని రాజోద్యోగులుగాని రాజసేవకులుగాని రాజానుమతిలేనిదే నాఁటివినము కోటవెడలఁగూడదని మాత్ర మాజ్ఞాపించియున్నాఁడు.

భీమ:—మంచిది. అబ్బో! నేను నిన్నిప్పు డొక్కవిషయ మడుగఁబోవుచున్నాను సదుత్తరమివలయును.

అబ్బో:—స్వామీ! నావిషయము దెలియనివారివలె నడుగుచున్నారే? యిన్నిదినములనుండి మీవద్దనుండినను, నాగుణములను గనిపెట్టలేకపోయితిరా? మహాప్రభూ! మీపంటియుదారులును, సజ్జనులునునైనవారినిఁ గొల్పుటకంటె నా కెదికావలయును? ఇదివఱకు మీరు నిర్ణేతుకంఠుగ నాపైఁ జూపుచువచ్చినకరుణను నేమివఱగలనా? మీరేమి యడుగఁ దలఁచితిరో? దాని నడుగుదు తెలిసినంతవఱకుఁ దెప్పదను.

భీమ:—అబ్బో! నీవు మంచివాడవనియు, విశ్వాసపాత్రుడవనియు నమ్మియే గదా నిన్నింతగ దాపున జేర్చుచున్నాను? నిన్నడుగడలఁచినది మఱెద్ది యునుగాదు. చక్రవర్తిగారియగు నీకమితకోప మున్నట్లున్నదే! అతని గొలువునందుండుటకు నీ కిష్టమున్నదా? లేదా?

అబ్బో:—(చిఱునవ్వున) స్వామీ! మీరడుగు ప్రశ్న కడునితగ నున్నది. చక్రవర్తిగారి సడవడినిజూచి నాకాతనియం దయిష్టము, జనించినది. నస్తార్ధన కెట్టిరానికైనఁ జక్రవర్తికార్యము లొక్కొక్కప్పు డసూయఁ బుట్టించుచుండును. ఇక నియోద్ధఁ గొలుపునేయటయుం గవ్వము. బీస వాడు భార్యాపుత్రులపోషణార్థమై యెట్టికట్టడినైనఁ గొలువవలయును గదా? సేవకాప్పత్రికింటి వేఱునరక మేదియునులేదు. మఱియుం గతి నుండగు ప్రభులను గొల్చుట మఱింతకవ్వము. నావంటిదరి ద్రునకు మేలెన్నటిని నుండదు.

భీమసింగు:—నేటినుండియు నీకుటుంబపోషణకై నీవుకవ్వపడవలసినది లేదను కొనుచు. దేవుడు నీజీవితాంతమువఱకును, నీకుంగాని నీకుటుంబమునకుం గాని కవ్వములులేక జీవింపఁగలుగునంతటిభాగ్య మొనఁగినాడు. నీ వీయుద్యోగమును వదలెదవా? నిజముచెల్పుము.

అబ్బో:—ప్రభూ! మీరేల యిట్లడుగుచున్నారు. కవ్వములులేక జీవనము గడుపునొనంతటిభాగ్యమబ్బిన నెట్టిపిచ్చివాడైన సేవకాప్పత్రిచేయునా? అట్టివాఁ డొకనియ్యగ్రహములకును, మాటలకును, శిక్షలకును, లొంగి బ్రతుకవలసినయావశ్యక మేమున్నది? (నవ్వుచు) దేవుడు నానుడుట నట్టియదృష్టవర్ణముల వ్రాసియుండులేదు.

భీమ:—అబ్బో! నీవు సస్తార్ధుడవుగాన దేవుడు నీకు మేలుచేయును. నే జెప్పినట్లు చేసిన నీకట్టిసౌఖ్యము లభించును.

అబ్బో:—దేవర కీబీదవానివై నిట్టియకారణకరుణకలుగుట నాపూర్వజన్మ నుకృతమేగదా? మీదయ నెంతని పొగడఁగలను? దారిద్ర్యనరకహావ

మునఁబడి వివిధబాధలకుఁజొనైన నాయండుగరుణించి రక్షింపవచ్చిన భగవంతుండని తలఁచి మిమ్ముఁ బూజించెద. మీనూట వినకుండుటయా? మీసేవఁజేయుటకైన నంసిద్ధుండను. కార్య మేదియో? తెల్పుడు.

భీమః—అటులైన నానూట లాలకించి నేఁజెప్పవట్టు చేసెదనని వాగ్దత్తము సేయవలయును. చేసెదవా?

అబ్దుల్—ప్రభూ! అట్లే వాగ్దత్తముఁజేసెద. మీరేనిచెప్పుదలచితిరో? చెప్పుడు. నిశ్చయముగ మీయాజ్ఞానువర్తియై యుండెదను.

భీమః—అబ్దుల్ భరీము! సావధానముగ వినుము. నే నిప్పు డొక్కయిక్కట్టు నకు లొనైయున్నాను. నీవుచెప్పినట్లు చక్రవర్తిమండగము లన్నియు నేనెఱుంగుదును. అందఱుఁ దలఁచినట్లు నేనమాయికుండనుగాను. చక్రవర్తికి గర్భశత్రువుగు మాతండ్రిచూజ్ఞ మేరకు నేరిక్కడి కొక కార్యార్థమైవచ్చితిని. కపటనాటకసూత్రధారియగు నీచక్రవర్తి మైమంచివాని ఐతె నటించి నన్నీవిర్బంధనాసముననుంచి గాసిల్లఁజేయుచున్నాడు. ఇతఁడు నన్ను మోసగించుచున్నాడని నే నానాఁడే గ్రహించితిని. కాని యేమిచేయఁ గలను? ఇప్పుట్టున బలిమిమైసీతనినుండి తప్పించుకొనుట కష్టము. కనుక మాయోపాయంబునఁ దప్పించుకొని పోవఁజూచుచున్నాను. నీవు నాకు సహాయ కారివై యుండవలయును. నాకావ్తుండన దగువాఁ డెవ్వఁడునులేడు. అందఱును నన్ను జాగ్రత్తగఁ గనిపెట్టియుండుటంజేసి నాపై నేయనుమానమైనఁ గల్గిన, నాకంతటితో ముప్పు తప్పక వాటిల్లినని యెంచి యారీతి నమాయికత్వంబునఁ జరించుచున్నాను. సమయమును వేచియుండి, చక్రవర్తినుండి తప్పించుకొనవలయును. అంతవఱకును మనయం చెప్పరికిని ననుమానము గలుగకుండునట్లు ప్రవర్తింపవలయును.

అబ్దుల్— ప్రభూ! ఇప్పటికైన నారంగజేబువిషయము జరిగినదా? యిప్పుడు నేనేమిచేయవలయునో తెల్పుడు.

భీమ:—మొదట నీవొక కార్యమును జేయవలసియున్నది. నాతో నరుచెంచిన రాజపుత్రులవృత్తాంతము, శ్రమయనక యెఱింగిరావలయును. వారును నావలెనే యొక్కచో నిర్బంధింపఁబడియుండురని తలంచెద. ఇదిగో ప్రస్తుత మీబహుమానమును దీసికొనుము.

అని చక్రవర్తి తనకు బహుమతిగ సంపియుండిన యొకయమూల్య హేమాభరణంబును, నాతని చేతులందు బడవైచెను. తాను బుట్టినది మొదలు చూచియైన నెఱుంగని యమూల్యంబగు నాయాభరణము, నేడయూచితముగ లభించుటంజేసి యాతఁడొందినయానంద మింతింతనరాదు. ఆయాభరణంబును గన్నులకద్దకొని దనయంగరకాయందు గుప్తంబుగ దాచుకొనియెను. అప్పుడు మఱి భీమసిం గాతనితో నిట్టులనియెను.

భీమ:—అబ్బుత్ ! నీవతిజాగరూకుఁడవై యుండవలయును. లేనంతట నీనును నానును దత్తణమే తప్పక ముప్పువాటిల్లును. నేడెప్పినవిషయములను బరమరహస్యములుగ నెంచుము. నామాటలు మఱువకుము.

అబ్బుత్:—స్వామి ! బాలునికివలె నాకింతగ నేర్పవలయునా ? సర్వము నేనెఱుంగుదు. సమయము తెలిసి నడచుకొందును. మీరు చింతదక్కి యుండుదు.

భీమ:—అబ్బుత్ ! నీయాలిబిడ్డ లిప్పు డెందున్నారు?

అబ్బుత్:—ఇందేయున్నారు.

భీమ:—వారిచోటనుండిన మనప్రయాణమున కంతరాయములు కలుగును. మనము పోవునపుడు వారి నిచ్చోట విడిచిపోవలసివచ్చును. నీవు తిరిగి వచ్చుటకు వీలులేదు. కనుక నాకొకయూహతోచుచున్నది. నీవట్లుచేసిన బాగుండును. ఏదో యొకసాకుఁబెట్టి నీభార్యఁ బుట్టినింటికి బంపుము. మనము దప్పించుకొని వెడలినతర్వాత నీవు నీవారిని గలసికొని దూరదేశ మునకువెడలి మరఱ్ఱముగ నుండవచ్చును. నీకుఁ దగువైనబహుమతి

యొరంగెడను. దానిచే నీవు నీజీవితాంతముపఱకు సుఖముగఁ జీవించుచున్న. ఈయూహ నీకెట్టుతోచుచున్నది ?

అబ్దుల్:—మహాప్రభూ ! మీయూహ సమంజసముగనున్నది. ఎదో యొక మిషగల్పించి చక్రవర్తియొద్దఁ గొన్నిదినములు నెలవుఁదీసికొని తేపే యాలబిడ్డలను దోడ్కొనిపోవువానివలె నటించి వారినిమాత్రము పూషి వైచి నేనొక ప్రచ్ఛన్న కేషమును ధరించి పట్టణమంతయు వెదకి మీఠి చారముయొక్క సమాచారమును వెలిసికొనివచ్చెదను.

భీమ:—అబ్దుల్ ! సర్వమునీవై చుంచినాడను. జాగ్రత్తనుమా ! కార్యమును మాత్రము నెఱవేర్చవలయును.

అబ్దుల్:—స్వామీ ! అటులనే చేసెదను. మీరించుకైన భయమందనక్కఱ లేదు.

భీమ:—అబ్దుల్ ! ఇంకొకవిషయము. మొహర మెప్పుడు ప్రారంభమగును ?

అబ్దుల్:—ప్రభూ ! నేడు పౌర్ణిమగదా ? ఇంకఁ బడునాఱు పదునేడుదిన ములకుఁ భాగ్రంభమగును.

భీమ:—మంచిది. ఆలోచన మనకార్యములన్నియుఁ జక్కఁబఱచుకొనవల యును. నీవింక వెడలుము. జాగ్రత్తతోఁ గార్యములనెల్లఁ నెఱవేర్చుము. లేనంతట మనయిరువురకుఁ బ్రమాదముసంభవించును.

అబ్దుల్:—మహాప్రసాదము. తమయాజ్ఞానుసారమే ప్రవర్తించెద.

అని తనకృతజ్ఞతను దెలుపుచు నబ్దుల్ వందనము లాచరించి, భీమ సింగు నానలిఁబొంది, వెడలిపోయెను. భీమసింగుమనమున నివ్వ డొక్కింత సంతోషపైర్వములు గల్గెను. ఆతఁ డారాత్రి సుఖముగ నిద్రించెను.

ప దు నా టి వ ప్ర క ర ñ ము

మొ హ ర ము

నాటిరాత్రి గాఢాంధకారముచే నిండియుండినను. దినకాంతాచుత్పల్లి తరణి వియోగసంజనిత దుర్భర ధుఃఖంబున మనంబు పరిపరివిధంబులఁ బరి తపిల్ల నాభరణ జాలంబుల విసర్జించి నల్లనివలువ ధరించి పొంగిపొరలు శోకం బున రోదనంబు నల్పుచున్నదో యనునట్లు కటికచీకటులు బ్రహ్మాండ కుహరంబునెల్ల నావరింప ఘాతాదితిర్యగ్రాపాబులెల్ల దిక్కులవ్యాపించెను. దానికిఁదో డాకనము మేఘపటలాపుతంబై యుండినను. ఆంధకారమున దిక్కుతోఁపక భీతిల్లువారికి సహాయముగాఁ బద్మజుండు సృజించినదీపకలికలా యనఁ గొన్నితారక లందందుఁ బ్రకాశింపఁదొడఁగెను. ఆరాత్రి యెల్లరకు భయంకరంబయ్యు జారచోరశిఖామణులకుమాత్రము సంతోషకరమై యొప్పు చుండినను.

ధిల్లిపురమున గృహంతరముల వెలింగెడుదీపముల ప్రకాశమునకును, బురపీఠుల వెలుంగుచున్న విద్యుద్దీపికల ప్రభకును భయపడి యందలితిమిరంబులు వరుగిడి శిథిలారామజేత్రాదులఁ జొచ్చి నై వ్విరవిహరంబులు నల్పుచుండెను. ధిల్లిపురబాహ్య ప్రదేశమునం దొక్కశిథిలాలయ ముండినను. ఆయాలయము శిథిలమునొందిన నాఁటినుండియుఁ, బ్రకాశముదక్కి స్త్రూరసర్పాదులచేనిండి మాల్సియుంకమై యుండినను. భగవద్భక్తులతో నిండియుండినయాచో టివ్వదు గృధ్రఘాతాఁగపికాచంబులకెల్ల నునికిపట్టై యుండినను. మఱియు ననేకకంటకావృతంబులగు తడులతాదులతో నొప్పి యాప్రదేశము భయ మును గలుగఁజేయుచుండినను.

ఆరాత్రి సమయమున నొకపురుషు డాయాలయమార్గంబున నడచి పోవుచుండెను; కాని, కటికచీకటిలో నాతనియాకార మిట్టిదని గ్రహించు జాలము. అతఁడు వడివడిగ నేదో యొకకార్యార్థమై యరుగుచున్నవాని వలె గన్నట్టుచుండెను. అతఁడట్లు నడచిపోయి కొంతసేపటి కానిర్జనప్రదేశమగు నాలయము జేరెను. అట్టినిశీధనమయమున నావిజనప్రదేశమున నొంటరిగఁజరించుటఁజూడ నాతఁడు గొప్పసాహసీకుఁడనియు, భయమన నెట్టిదో, యెఱుంగఁడనియు, మన మూహించవచ్చును. ఆప్రదేశమును సమీపించి యొకకరదీపికనువెలిగించి, యం దొక్కపామాణవేదిపై నాతఁడాసీనుఁడయ్యెను. అదీపికవెలంగున నాతనియాకారమును గొంతపఱకు వ్యక్తము కాఁజొచ్చెను. దీర్ఘబలిష్ఠకాయఁడును, మహమ్మదీయుఁడునువలె నాతఁడు గన్నట్టుచుండెను. అతనికటిప్రదేశమున నొకకరవాలము రహస్యముగ నుండు బడియుండెను. అతనివదనము గంభీరమైయుండెను. అతఁడెవరికొఱకొనిరి ఁంచుచున్నవానివలె గన్నట్టుచుండెను. కొంతసేపటి కాతని కడుగులచప్పుడు వినవచ్చెను. మఱికొంతతడవునకే యైదుగురుమరుష్యు లాప్రదేశమును జేరిరి. వారెల్లరు మహమ్మదీయులవలెనే గన్నట్టుచుండిరి. మనవ్యక్తి “ఎవరువార”ని గంభీరముగఁబ్రశ్నించెను.

నూతన:—ప్రభూ! మమ్ముగుఱులింపకపోయితిరేమి? మేము మీసేవకులము గామా? మీపంపుమేర కివేషములఁ దాల్చివచ్చితిమి.

పురు:—నెబాన్! జనార్దనరామసింగులారా! మీజేషములఁ జూచినవారు మిమ్ము నిక్కముగ మహమ్మదీయులనియే తలంతురు. ఇటు కూర్చుండుండు. మనకార్యము లేమైనవి యెంతపఱకు గొనసాగినవి?

జనార్ద:—ప్రభూ! రాకొమరునియాజ్ఞ మేరకు మనవారిలోఁ బదిమంది బద్దాష్ వేషములధరించి మనగుఱుముల నన్నింటిని దొంగిలించుకొనిపోయి రట. మే మావిషయ మెఱింగి వచ్చితిమి.

పురుషుఁడు:—నుంచిది. కాని, వారెవ్వరికిని చిక్కలేదుకదా?

జనార్దన:—లేదు. లేదు. ప్రభూ! సర్వము మనము దలచినట్లే యైనది.

పురు:—నీ వావిషయము నెట్టేటింగిలివి?

జనార్దన:—నే నిష్ప డీమార్గమున వచ్చుచుండ నిరువురురక్షకభటు లేమియో మాటాడుకొనుచు బోవుచుండిరి. నేను జప్పుడుసేయక కొంతదూరము వారిని వెన్నుంటిలిని. గాఢాంధకారమున, వారు నన్ను గాంచలేదు. వారీక్రిందివిధమున మాటాడుకొనిరి.

“నేడు మనయదృష్టము ఫలించినది. రాజపుత్రులదురదృష్టము హెచ్చినది. ఆత్రాగుబోతులు రాజపుత్రులగుఱ్ఱములను దొంగించుకొని పోవుచు బాపము మనకంటనేవడిరి. మనదబాయింపులకు వానెట్లు హడలి పోయిరో చూచితివా? ఆకస్తాత్తుగ నెంతవైకము లభించినది!” అని యొకడు. మఱియొకడు “అరేరే! ఖాసర్! నాకు బాల ఆశ్చర్యమైతుంది టై. ఆదొంగబడవాలహు యంతావైకం యెట్లావచ్చింది?” దానికి మొదటివాఁ డిట్లు బదులువలికెను. “అరే మామూద్! దానితో మనకేమిరా? ఆలుచ్చాబడవా లెట్లుపోలే మనకేం. మనచేతిలో దుడ్డుపడిందొకటి మన పొట్టకూ జరుగుతాయంటే మనకూ కుషీ”

అని వారిరువురు మాటాడుకొనుచు బోవుచుండ విని మనవారు సఫలీకృతులైరని యెంచి తమ కీనమాచార మెఱింగింపవచ్చితిని.

పురు:—సెబాన్! సెబాన్! చాలసంతోషము. నారాయణసింగ్! నేటిరాత్రి యబ్బుల్ ఖరీము వచ్చునని చెప్పియుంటివే! అతఁ డింకను రాలేదే! కారణ మేమై యుండును.

నారా:—ప్రభూ! కారణమేమియో తెలియదు. కాని యాతఁ డిక్కడికి తప్పుకవచ్చును. కొంత యాలస్యముగ రావచ్చును.

పురు:—కానియు. కొంతవఱకు నిరీక్షితము.

అని వారిట్లు మాటాడుచుండ నతఁ డరుదెంచి యటనుండినవారికి విసయమున సలాము లాచరించి, “మహాప్రభూ! ఆలస్యమైచందులకు డమింపవలయు”నని నుడివెను.

పురు:—డమించుటకు నీవొనర్చినత ప్పేమున్నది! నీవు మాకెంతయు నాప్తుఁడవు. అబ్దుల్ ఖరీము! మారాకొమరుఁడు సేనుముగ నున్నాఁడా! ఆకఁడు మాతో నేమి తెల్పుమనియో? వచింపుము.

అబ్దుల్:—ప్రభూ! రాకొమరుఁడు మీకెఱింగింపుమన్నవృత్తాంతము నెఱింగించెదను. సావధానులరై యాలకింపుఁడు. “మొహరమునాటి ముందురాత్రి మీరెల్లరు మాఱువేషములధరించి జాగరూకులై జనసమృద్ధమునఁగలిసి సమయము గని పెట్టి పారిపొందు. మొహరమునాటిరాత్రికి నేనును నబ్దుల్ ఖరీమును, యమునకావలిగట్టున మిమ్ముఁ గలిసికొందుము. మీరు ప్రయాణమునకు సిద్ధముగ నుండుఁడు. జాగ్రత్తతో మెలంగుఁడు. లేనంతటఁ బ్రమాదము సంభవించును. మేమిరువురము సంకేతస్థలమునఁ దప్పక కలిసికొందుము” అని వచించిరి.

అమాటలనువిని వారెల్లరును నట్లేచేసెదమని తెల్పిరి. తర్వాత మన పురుషుఁ డబ్దుల్ ఖరీమును జూచి, “యబ్దుల్! తమయాజ్ఞ మేరకు రాజపుత్రులు, తమగుఱ్ఱులులను దామే దొంగిలించుకొనిపోయి యొకసాంకేతిక స్థలంబున దాచియుంచిరనియుఁ దమయాజ్ఞానుసారమే సర్వకార్యముల నప్రమత్తతతో నెఱవేర్చుమనియు, మొహరమునాటిరాత్రికి రాకొమరుని సంకేతస్థలంబునఁ గలిసికొందుమనియు నామాటగా నీవాతనితోఁ దెల్పు”మని యెను.

తర్వాత వారొకసంకేతస్థలము నేర్పఱచుకొనిరి. అబ్దుల్ ఖరీమును వారియొద్ద నెలవుగొని వెడలిపోయెను. తదుపరి వారెల్లరు గొంతవఱకుఁ గార్యాలోచనంబు గావించి తామువచ్చిన ప్రాముఖ్యులైనవారికి యంధకారమున నదృశ్యులైరి.

మొహరము వేడుకలు ధీల్లిపట్టణమునఁ గడువై భవముగ జరుగుచుండెను. ధీల్లిపురమందలి మనీదులందును బ్రతిమహమ్మదీయునిగృహమందును, నాబది దినములు ఖురాను గ్రంథపఠనము జరుపఁబడుచుండెను. మహమ్మదీయమతాను సారంబుగ నుత్సవములు జరుపఁబడెను. ఆసమయమునఁ జందనాదిసారభము తెల్లెడల నాక్రమించి నాసికారంధ్రంబులకు వెక్కిరింపు గల్గించుచుండెను. ధీల్లిపురం బతిరమ్యంబై యనేకవిధప్రజలచేఁ గిక్కిరిసియుండెను.

మొహరము కడపటిదినమున నూరేఁగింపువేడుకకై చుట్టుపట్టులనుండు గ్రామములందలి స్త్రీపురుషు లుచితరీతుల నలంకరించుకొని వచ్చుచుండిరి. దుకాణములు లెక్కకుమిక్కిలియై వీధుల కిరువంకల నతిమనోహరంబుగ నమర్పఁబడియుండెను. హనవదులు మొదలగువా రాపట్టణరామణీయకంబుఁ దిలకించి ముదమందుచుండిరి. వివిధాద్యుత్తప్రదర్శనములు జనులమనముల నాశ్చర్యపూరితంబులు గావించుచుండెను.

నాటిసాయంకాలము దాదా వైదుగంట లగునప్పటికి నూరేఁగింపు ప్రారంభింపఁబడియెను. ఆజనసమృద్ధమునం దొకరినొకరు కనుగొనుట బహు కష్టముగ నుండెను. ఆజనులరాపిడులకుఁ ద్రోపుడులకు గిజగిజలకు బాలురు భయపడి యేడ్చుచుండిరి. రక్షకభటు లనేకు లాయుధపాణులై కలఁతలు లేకుండఁ జూచుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండిరి. హస్సాన్ హుస్సేన్ ఆను మహమ్మదీయపీరులజ్ఞాపకార్థమై మొహరము జరుపఁబడుచుండుట యెల్లరెఱింగినదేకదా? ఆమహమ్మదీయపీరులు స్వీయమతదేశోద్ధరణకై యాహవక్షోణి తాత్రంబునఁ బోరునల్పి ప్రాణంబులఁ దృణంబులుగ వర్జించి మృతజీవులైరి. గనుక వారిపేరులతోఁ బీరులనిల్పి మహమ్మదీయులందఱు వివృణ్ణిచిత్తులై యూరేఁగింపు జరపుచుండిరి. కొందఱు మహమ్మదీయులు దమకెల్ల వేదతుల్యం బగు ఖురాన్ గ్రంథమును బఠించుచు వెనుకఁబోవుచుండిరి. పురంధ్రీమణు లెల్లరు నున్నతసాధాగ్రంబులనుండి పుష్పములు మొదలుగాఁ గల మంగళ ద్రవ్యముల నాపీరులవైఁ జల్లుచుండిరి.

ఇటు లాయుత్సవముతో నెట్లరు బయలుదేరి ఢిల్లీపురవీధులం గదచి
యమునాతీరంబుఁ జేరునప్పుటికి దాదాపు రాత్రి పదిగంటలయ్యెను. వా
రానదీతీరమును జేరగనే యాపీరులనందు డింపి మంత్ర సహితంబుగఁ బూజించి
ధూపదీపనైవేద్యాదుల సమర్పించిరి. తర్వాత విధివిహితంబుగ సర్వకార్యముల
నిర్వర్తించిరి. తదుపరి వాని నాపవిత్రనదీతోయంబులఁ గడిగి శుభ్రము
గావించి బంగరుమందనంబుల నిడిరి. అటుపిమ్మట మహమ్మదీయు లెల్లరు దమ
పలాలంకారులగు, హస్సాక్ హుస్సేనుల నాదునంకిత్రనంబులఁబాడుచుఁ
బురంబునకు వెడలిరి.

వారందఱిట్లుకార్యాచరణదీక్షితులై యుండ నిరువుగువురువులు
మాత్ర మానదీతీరతరుచ్ఛాయల సంచరించుచుండిరి. తక్కినవా రెవ్వరును
వారినిఁ జూడలేదు. ఆపురుషు లిరువురును గాలుసేతులు గడుగుకొనుటకై
జలంబుల సమీపించిరి. వెంటనే గుభుల్లుమని శబ్దమయ్యెను. పాపము. వా
రానదీజలంబులఁబడి మునింగిరికాఁబోలు.

ప మ నే డ వ ప్ర క ర ణ ము

అ ద్భు త ము

ఔరంగజేబుపాదుషా సింహాసనాసీనుడై యుండెను. అతని పార్శ్వమునఁ గొమరుండగు నక్కరు గూర్చుండి యుండెను. ముఖ్యమంత్రులు నమీరులుమాత్రము వారివారియాసనంబుల నాసీనులై యుండిరి. తదితరులెవ్వరునులేరు. దానినిఁ బట్టి నాడ నది యొకయాంతరంగికసభయై యుండ నోవు. చక్రవర్తి శింశవఱకు మానముద్రవహించియుండెను. మిగిలినవారాతఁ డేమివచించునో యని యూహకుండిరి. తుదకుఁ జక్రవర్తి మెల్లన నిట్లు నియె. “కుమారామాత్యుడందనాయకులారా! కొన్ని ముఖ్యాంశములఁగూర్చి నీతో ముచ్చటించవలసియొన్నది. సావధానచిత్తులరై యాలకింపుఁడు.”

అని యేమియో నుడువఁబోవునమయమున నేవకుఁ డొకఁడు లోని కరుడెంచి, భయమున దేహము కంపింప వినయసంభ్రమములఁ బ్రకాశమంబులఁ గావించి చేతులుజోడించి గద్గదస్వరంబున “బ్రభూ! మోసము-మోసము-గొప్ప మోసము.” అని మాఱుమాటాడలేక యొకమూల నిలుచుండెను. వైబలుకులు విన్నంతనే సభ్యులందఱు నివ్వెఱిపోయిరి. చక్రవర్తియు నాశ్చర్యచకితుడై వాని నిట్లు ప్రశ్నించెను.

చక్రవర్తి:—ఎవడవురా నీవు? ఏమిప్రేలుచుంటివి?

నేవకుఁడు:—హుజూర్! చేతిలోనిపిట్ట యెగిరిపోయినది. మనస్త్రయత్నము లన్నియు నేటితో మంటఁగలిసినవి.

చక్రవర్తి:—నీవుచెప్పినది నాకుఁ దెలియుటలేదు. సమాచార మేదియో సరిగాఁ దెల్పుము.

శేవకుడు:—హుజూర్! మన ప్రయత్నములనన్నిటిని నొక్కతృటిలో వస్తు చేసి యుదయనగరరాజకుమారుడగు భీమసింగు—

చక్రవర్తి:—ఏమేమి! యుదయనగరపురాజుమరుడా?— భీమసింగా? విషయ మేదియో తత్క్షణమే తెలుసుము.

శేవకుడు:—హుజూర్! తెలుపుట కే మున్నది. కావలసినంత యైనది. రాజు మరుడు పారిపోయినాడు.

చక్రవర్తి:—ఏమేమి! భీమసింగు పారిపోయినాడా! యెట్లు?

శేవకుడు:—హుజూర్! నేను నబ్బల్ ఖరీమును భీమసింగునకు ముఖ్యసేవ కులుగ నియమింపఁబడియుంటిమి. మేమిరువురము తమయాజ్ఞానుసారముగ నిన్నటివఱకు రాజపుత్రుని గడుజాగరూకతోఁ గనిపెట్టియుంటిమి. నిన్న మొహరము కడపటిదినము గదా? నే నబ్బల్ ఖరీమును జూచితిని. అప్పు డతఁడు నాతో “ఖుస్రూఖా!” నేను జక్రవర్తిగారి యాజ్ఞ మేర కొకపనిమీఁదఁ బోవలసియున్నది. రాత్రి కిచ్చట నుండుటకు వీలులేదు. భీమసింగు కొంతజబ్బుగ నున్నాడు. రాత్రి కాతని కాచారము వలఁడు. అవిషయము భోజనము చెచ్చువానితోఁ దెలుసుము. నీ పతిజాగమాకుడవై రాత్రికి రావకొమరునిఁ గనిపెట్టియుండుము. జాగ్రత్తనుమా,” యని తెల్పెను.

అతఁడు వృద్ధుఁడును, నమ్మకముగలవాఁడును నగుటచే నేనాతని మాటల నమ్మితిని. నే నెప్పటివలె రాత్రియేడుగంటలగుసరికి భుజించి రాజొమరుని సౌధమునకు వెడలితిని. సౌధమును గావలికాయువా రెప్పటియట్లే జాగరూకులై యుండిరి. నేనుమాత్రము రాజొమరుని గదిఁజేరితిని. అతఁడు నిండుగ మునుగిడుకొని నిద్రించుచుండెను. నే నాతని మెల్లగఁ బలుకరించితిని. కాని యాతఁడు పలుకలేదు. గాఢనిద్రాసక్తుడై యుండునని తలఁచి మెల్లన గది నిర్గమించి తలుపుమూసికొని, బయటివసారాయాదుఁ బరుంటిని.

నాడేమియోగాని యెక్కడలేని నిద్దుర నన్నావరించెను. వండుకొన్నకొండ సేకటికి గాఢనిద్రలో మునిగితిని. తెల్లవారితేచి చూచునరికి భీమసిం గింకను నిద్రించుచుండెను. నే నాతనిలేవలేదు. వెంటనే నే నటనుండివెడలి, కాల కృత్యములందీర్చుకొని మఱిల వచ్చువేళకు దా దాపెనిమిదిగంటలైయుండెను. అతఁ డప్పటికిని లేచియుండలేదు. నాకుఁ గొంతయనుమానము తటైన. ఒక్కొక్క గట్టిగఁ బిలిచితిని. కాని ప్రత్యుత్తరము రాలేదు. మఱింత బిగ్గరగఁ బిలిచితిని. అకఁడు మేల్కొనలేదు. నా కనుమానము హెచ్చెను. వెంటనే మంచమును నమిపించి తడబడుచేతులతో మెల్లన మునుగెత్తితిని. ఆశ్చర్య మాశ్చర్యము! నిట్టనిలువన స్విష్టుండ నైతిని. భయమున దేహము గడగడ వదంకఁ జొచ్చెను. హృదయము దడదడ కొట్టుకొనసాగెను. నోట మాటరాజ య్యెను. ఉన్నప్రాణము లన్న టైగిపోయినట్లయ్యెను. తుద కెట్లో మోసము మోసమని కెవ్వనిఁ గేకవైచి నేలఁ గూలఁబడితిని. నా కేకవిని క్రిందియంత స్తునందున్న సేవకు లందఱు పరుగిడివచ్చిరి. వారినిఁ జూచి కొంతశ్చర్యమును బొంది, మంచమును నమిపించి దానినిఁ బరిశీలించితిమి. రాజపుత్రుఁ డందు లేడు. దిండ్లు గడ్డలమూత్రము మానవాకారముగఁ దీర్పఁబడి వానిపై నొక పశుసకంబలి గప్పఁబడియుండెను. ఆహా! భీమసిం గెంతనేర్పరి! ఎంతమాయల మారి! నిమిషములా నందఱు నేమటించి పారిపోయినాఁడు. మే మావడకను జక్కగఁ బరిశీలించ నందొక్కజాబునుఁ జూచితిమి. హుజూర్! నాకుఁ జెలి సినదింతయే; ఇందు నాతప్పేమియును లేదు. తమింపుఁడు. ఇదిగో! యీలేఖను జూడుఁడు.

అని యాసేవకుఁడు జాబును జక్రవర్తిసమ్మంబున నుంచెను. ఆమాటలు వినఁగనే చక్రవర్తిని నాశ్చర్యరోషంబు లొక్కువ్వుడి, నావరించెను. అతనినేత్రము లరుణము లయ్యెను. అతఁ డాలేఖను జదువుమని యెక్కురుసకు గనునన్నఁజేసెను. తండ్రియాజ్ఞ మేర కక్కరు దాని నిట్లు చదువఁదొడఁగెను.

“మైత్తసామ్రాజ్యాధిపతీయగు సౌరంగజేబుగారికి:—

భీమసింగువిన్నవములు:—

మీరింతవఱకు నన్ను మర్చించి చూడరించుందుల కే సౌతముఁ గృతజ్ఞుఁడను. కాని నేవెడలునప్పుడు మీయొద్ద సెలవుఁగొనఁగొనినందులకు తమింపవలయును. మీరిప్పుడు నాయమాచార్యమును జక్కగ గెఱుంగుదురుగాక! మిమ్మిక ధిల్లీయందుఁ గాంచఁజాలనందులకుఁ జింతిల్లుచున్నాను. మిమ్మెప్పుడైన నాహవరంగులనుఁ గాంచఁగల్గుదాఁగ్య మమ్మినఁ దగురీతి బహూకరింపఁగలను. ప్రస్తుతము నన్ను తమింపవలయును. దేవుఁడు రమకు మేలొనంగునుగాక!”

ఇట్లు,

భీమసింగు.

వైలేఖాపృత్రాంతము విన్నవిమొనర తాంకజే బొందినలోప మింతింకయరి నుడువ నలవిగాదు. తోకఁద్రొక్కినభుజుగంబుచందంబున నాస్యభారాప్రవాహంబునఁ బ్రజ్వలిల్లుచున్న విధంబున మండిపడుచు నందఱు నిట్లనియె.

“వింటిరా! యీసీచురప్రలాపములు? నీనితాన్త్రీ నాకెంతవిరోధియైనను నే నదిపాటింపక నీనిని సగౌరవంబుగఁ జూచుచుంటిని. బహుమతులొసంగితిని. మంచివాఁడని నమ్మియుంటిని. కాని యిట్టిమామలమారి యని కలంప మైతిని. ఇనుముతయైనఁ గొఱుకలేక నర్వసౌఖ్యముల నొసంగి యుంటిని. తప్పించుకొని పారిపోవునంతటిబుద్ధి యేలకల్గెను? అహ! పాము నకుఁ బాలుబోసిపెందినను విషముగ్రక్కుట మామనా? కాన నీచుఁ డెంత మంచివాఁడుగఁ గన్పట్టినను చానిసహజగుంబుల మానఁడుగదా? నన్ను గడన రంగంబునఁ జూచినఁ దగురీతి బహూకరించునట. అ - హ - హ - వింటిరా నీని చిరుమమాటలు? ఔరంగజేబు వైరికులమత్తేధకంకీరవంబని యెఱుంగడు రాబోయను. కాలసర్పంబుతోఁ జెర్పటమాడువిధంబున నాతోఁ బోరాడ

సమకట్టుచున్నాడు. ఇంక వీనిని వీనితండ్రిని వీనిసహాయులను విడువఁ గూడదు. వీరి నింక వదలితిమేని నాపరువునకు హానికలుగును. 'శత్రుఋణ శేషము లుండఁగూడ'దని వెద్దలు నుడువుదురు. రాజపుత్రులెల్లప్పుడు నా కహితులై ప్రక్కఁగొనిబల్లెములైయున్నారు. వీరు ప్రాణంబులతోనుండిననాకు శాంతి చేకూరదు. తక్షణమే వీరినెల్ల రూపుమాపవలయును. కొద్దికాలములా దండయాత్ర వెడలఁటకు సేనల నాయత్తవతిపుండు. మొదట నక్కరుథార్వరు ఖానులు నై న్యములఁదీసికొని నాథద్వారమునందలి కృష్ణాలయమును, నేక లింగేశ్వరాలయమును సేలపాలంగావింపవలయును. తర్వాత నొకటిగఁగలిసి యుదయనగరమును ముట్టడింపవలయును. ఇంతలా నేనును మనబలంబుల నెల్లఁ బ్రోగుచేసికొనివచ్చి మిమ్ముఁగలిసెద. సర్వసామంతులకు వారివారిబలం బులనెల్లఁ బ్రోగుచేసికొని శీఘ్రంబున మనలనుఁ గలియున ట్టాజ్ఞాపత్రములఁ దత్క్షణమే పంపవలయును. దండయాత్రకు సర్వమును సిద్ధపఱచుఁడు. మీరింక వెడలుఁడు." అని యారంగజేబు పుత్రసహితుడై యటనుండి వెడలి పోయెను. మిగిలినవారును దమతమగృహంబులకు వెడలిరి.

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము

రక్షించినదెవరు?

హారావళీపర్వతపంక్తులందుండు 'కుంభాత్ మదు' కోటకర్త రాజుల కభేద్యమై విలసిల్లుచుండెను. రిపువీరభయంకరుండగు థామారుగోపీనాథుఁ డాదుర్దంబును బాలించుచుండెను. నికటప్రదేశంబులు వివిధఫలవృక్షములతోఁ గూడి ప్రేక్షకులమనంబుల కానందముఁ గొల్పుచుండెను. ఆకోటలో రాజ ప్రాసాదసమీపంబున నొక్కపురాతన దుర్గాలయం బుండెను. ఆయాల యము సర్వశోభాయమానమై విలసిల్లుచుండెను. జగన్మాతయగు భవానీదేవి యందు సదా వాసముఁజేయుచు భక్తుల యభీష్టముల నెఱవేర్చుచుండెను.

ఒకనాఁటి సాయంకాలమునఁ నొకకుందరదన యాహిమాచలతనయా చరణారవిందంబుల వ్రాలి నిర్మలభక్తిఁ బూజించి యాపవిత్రమూర్తినిఁ దనహృత్ప్రీతంబునఁ బదిలంబుగ నెలకొల్పి బద్ధాంజలియై, "త్రైలోక్యజననీ! పరమ పావనీ! చంద్రకేళిరమనోహరిణీ! మాహేశ్వరీ! నీమహిమ జేమని కొనియాడుదు? సమస్తలోకంబులు నీమాయఁజిక్కియేగదా యున్నవి. సర్వముని బృందారకాదులెల్ల నీమాయఁజిక్కి నీదివ్యమంగళ విగ్రహంబును గాంచఁ జాలకున్నారు. కిందిష్టనగు నేను నిన్నేమని వర్ణింపఁగలను? నీకృపాపలోక సంబుల లోకంబులకెల్ల మంగళంబు నాపాదించువు. నీయిచ్ఛామాత్రంబున సమస్తమునుఁబుట్టించి పెంచి లయింపఁజేయుచుందువు. నీకృపాకటాక్షవీక్షణంబు లెవ్వనివైఁ బఱపుదువా? వాఁడే ధన్యతముఁడు. నీభక్తురాలి ననుగ్రహింపుము.

తల్లీ! త్రిపురాంతకురాణీ! నీయనుగ్రహసంపాదనార్థమై యనేకోపవాసములం గడునిష్ఠతోఁ జల్పుచుంటిని. కాని నీవింతఁజుట ననుగ్రహింప.

వైతివి. కాత్యాయనీ మనోవాక్యాయకర్తృంబుల నీకప్రియంబు లాచరించి యెఱుంగనే! నేనొకవేళ నెట్టియకార్యములనైన నాచరించియుండిన డమించి రక్షింపుము. బిక్షులపాలిటి కల్పభూజంబుజే. సర్వలోకకళ్యాణసంధాయినీవే. తస్మి! నీకృపాపూర్వకం బిదీనురాలివై జరిపుము. నీభక్తురాలి ననుగ్రహింపుము. నాశోర్కి సఫలంబునీ యుము.

సర్వాంతర్యామివగు నీ వెఱుంగని దొక్కటియైనగలదే? లోకమాతా! ప్రస్తుతము చేశమాత మ్మేచ్చులదుండగములకుఁ జిక్కి కృశీభూతచేతస్కయై పరికపించుచుండ నీ విట్లుపేక్షనేయఁ బాడియే? భవానీ! అలనాఁ డాయ నుదుల సిప్రచండలోపాగ్నిభస్మీభూతులంజేయలేదే? కొటిసూర్యప్రభాభాసమా నంతై దుర్నరక్ష్యులై సకలలోకంబులకు భయంబుఁగలుగఁజేయు నీభయంక రాకారింబుచు గాంచినంతనే రాక్షసగణములగుండియలు నీరైపోవలేదా! కిరాతుల కెనయగు తుదప్పులొనర్చు దుండగములచే భిన్నతవహించి పుర పురఁబొక్కు మాచేశజనని నుద్ధరింపుము. అందులకు నీవకా కింకెప్పురు చిహ్నా? దుద్రాణీ! పాపిష్ఠియగు మ్మేచ్చచక్రవర్తి దుండగము లేమని చవింతును. దేవాలయంబుల నేల నాలుగావించె. హిందువులదేవతల నూతఁద్రోయించె. యశో వంతులగు జన్మంతజయసింహులొదిగాఁగల రాజపుత్రవీరులనెల్ల మాయో పాయంబున రూపుమాపె. హైందవులకెల్లఁ బడరానిబాధలఁబెట్టె. దాక్ష డునీ! యిట్టినిచక్షుముద్రంబున మునిగియున్న రాజపుత్రస్థానము నుద్ధరింపుము. శత్రువుల నిర్మూలింపుము. నీదాసులమగు మహాశీర్షదీంపుము. జయలక్ష్మీనిఁ బ్రసాదింపుము. చేశమాత నీకఱకుతురకలబారినుండి రక్షింపుము.”

ఆని నూబాలామణి చాలసేపు తదేకధ్యానయై దేవినీ స్తుతించుచు భక్తి పారవశ్యంబున దేహంబు మఱచెను. అప్పు డామెకు దేవి సాక్షాత్కరించి ఆ సర్వమంశప్రపంబగు తనదక్షిణహస్తంబు నాబాలిక మస్తకంబున నునిచి నిమిరుచుఁ బ్రేమామృతధారలం గురియు మృదుమధురవాక్కుల నిట్లనియె.

“బిడ్డా! నీళ్ళకే: గడుంగడు మెచ్చితిని. సాక్షాత్కరించితిని. నీకోర్కి నభ
లంబగుంగాక! ప్రస్తుతము నాధద్వారమునందును కృష్ణాలయమును సిర్పూ
చింప నచుకట్టి మొగలునైస్యములు వచ్చుచున్నవి. రాజపుత్రులకుఁ దురుష్కు
లతోడ గొప్పసంగఁజను కానున్నది. కడపట రాజపుత్రులకే జయము లభిం
చును. నీవిప్పుడు నైస్యముఁగొని, శిఘ్రమునఁ జని యారాధాప్రియు నాల
యము నుద్ధరింపుము. తురుష్కులతోడించి జయలక్ష్మినిఁ బొందుము. ఇదే
నిన్నాశీర్వదించుచున్నా న”ని దేవి యుత్సర్జితయయ్యెను.

వెంటనే సూబాళికకు స్మృతివచ్చెను. కన్నువిచ్చిచూడ యామిసీరమ
జుండు కళాప్రపూర్ణుడై తారకాగణమధ్యంబునఁ బ్రకాశించుచుండెను.
రాత్రి మొదటియూను మికను గడచియుండలేదు. అజపవని తానుగాంచిన
వృత్తముల కద్యుక్తంబొందుచు, దేవి తన్నుఁగ్రసించెనని యుష్పాంశుఁడు
వేగంబుగఁ గోలుకొని కరిగెను.

అసమయంబున రాచనగరునందలి రమ్యంబగు నొకగదియందు
భామారుభీమసింగు లాసీనులై యేదియో ముచ్చటించుకొనుచుండిరి. అసమయ
మునఁ బ్రేమాబాయి లావణ్యమూర్తి వారియెదుట సాక్షాత్కరించెను. ఆమె
వారిరువురకును పంచనంబు లాచరించి, తనతండ్రి పార్శ్వంబున నిలుచుండి
తండ్రి నుద్దేశించి యిట్లనియె. “తండ్రి! యిట్టిసమయమున మిగిల్లుపేక్ష
నేమిఁబాడియే? తెండులెండు. శిఘ్రముగ నైస్యంబుల నాయత్తపఱచుండు.
కవచాద్యాయుధంబుల ధరింపుండు. నాధద్వారమందలి కృష్ణాలయంబును
సిర్పూలింప ఘోరమైనైస్యములు వచ్చుచున్నవని తాను దేవి నర్పించినది మొదలు
నర్వవిషయంబులు విశదంబుగఁ జెలియ బఱచెను. ఇంతలో సేవకుఁ డొక
సూతనపురుషుని లోనికొదిసికొనివచ్చి “మహాప్రభూ! నాధద్వారమునుండి
యీతఁడు వంజఁజేసినాఁ”డని తెల్పి యాతని నట విడిచివోయెను. ఆసూత
నాగంతవండు వారికి విషయంబున పందనంబు లాచరించి యిట్లనియె.

“ప్రభువులారా! నాథద్వారముదలి శ్రీకృష్ణలయమును నిర్మూలించ మొగలు నైనయములు వచ్చుచున్నవని యెఱింగి యచ్చటియర్చకులు తమ్ము సహాయార్థము గొనిరమ్మని నమ్మఁ బంపిరి. ఆలసింపక వెడలుఁడు. ఆలసించినఁ బ్రమాదము కల్గును.”

ఆమాటలు విని థాకూరు కొంతయాలోచింపఁదొడఁగెను. కాని యాపలుకులు చెవులకు ములుకులవలెఁ దోచుటచేత భీమసింగునేత్రము లరుణములయ్యెను. దేహ ముప్పొంగెను. రాద్రాకృతిఁ దాల్చెను. వెంటనే యాతఁ డొరనుండి కృపాబంబుదీసి గుళిపించుచు “దుచ్చతురుష్కాధము లారా! రండు ; రండు. మిష్టెల్లఁ గాలునిసదనమునకుఁ బంపెద” నని వీరా వేశంబున గది నిర్గమించుచుండ థాకూ రాతనికరంబు నిజకరంబునఁ గీల్పించి “కుమారా! కొంత తాళుము. ఆత్రపడకుము. ఎదిరిబలంబునుఁ దనబలంబును విమర్శించి తగురీతిం బ్రవర్తించవలయును. నీ విష్ణుఁడొంటరిగ నేగినమొగలు నైనయంబుల నెట్లు నిర్జింపఁగలవు! ప్రస్తుతము నాయొద్ద నాలుగువందలవీరా గ్రేసరు లున్నారు. నీ వీనైనయంబునుఁగొని ముందు వెడలుము. తర్వాతఁ దగు బలంబుల నేకరించి సహాయార్థ మంపెద” నని తనయొద్దనుండునైనయము నిచ్చి వంపెను. భీమసింగునకు యుద్ధమన్నఁ గడుఁబ్రీతి. అతఁ డాహవరం గంబునఁ దనబలపరాక్రమాంబులఁ జూప నువ్విట్టారుచుండెను. కాన వెంటనే యాతఁ డానైనయమునుఁగొని నాథద్వారమార్గమునుఁబట్టి చనియెను.

భీమసింగు థాకూరొనఁగిన రాజపుత్రవీరులను గొని మార్గమధ్యంబునఁ రెండువందల విలుకాండ్రను నేకరించుకొని యయ్యరణ్యమార్గములు దా నెఱింగినవగుటఁజేసి సమీపమార్గంబునఁ బయనంబునల్పి దాదాపురెండుగంటలగునప్పటికి బాసనునదీతీరమునుఁ జేగెను. అనది కష్టలిగట్టున రెండువందల గజములలో నారుక్తిజీమనోహరుని యాలయము గన్నట్టుచుండెను. అంతలోఁ దుపాకులశబ్దము వినవచ్చెను. భీమసింగు నిష్క్రమింపఁబయ్యెను. విరోధులు దమ

కంటె ముందుగ వచ్చిరనియు నిక నాలసించినఁ బ్రమాదము తటస్థించు ననియు నెంచి తత్తుణమే యావలిగట్టునుఁజేర నాతఁడు బ్రయత్నించెను.

భీమసింగునానతి రాతులు నదిని బ్రవేశించి గుఱ్ఱముల నీడించి యావలిగట్టునుఁ జేరిరి. అంతలో నక్కరు, నై నికులుగూడ నాపరిసరప్రదేశముల నాక్రమించుచుండిరి. రెండుపందలకన్నరజోగులు మొగలలను ధీకొని తీవ్రముగఁ బోరునల్పి వీరమరణము నొందిరి. కన్నరజోగులబాణపరంపరలకు గుఱియై చాలమంది మొగలలు ప్రాణములఁ దొఱుగిరి. కాని రెండు వేలష్టేచ్ఛు వీరులతో రెండుపందలకన్నరజోగు లెంతవఱకుఁ బోరాడఁగలరు? అపుడు ప్రేగ్గినతుపాకిశబ్దములే భీమసింగునకు వినవచ్చినవి.

మొగలునై న్యము కన్నరజోగులను జయించి యుత్సాహంబున జయశబ్దములను జేయుచు మెల్లన నాలయంబును సమీపించుచుండెను. ఆనడు రేయి రాజపుత్రులు దమైదిరింప వత్తురని వారణామాత్రమైన నెఱుంగరు. కన్నరజోగులమాత్రమే యామూలయసంరక్షణార్థమై నియోగింపఁబడిన నైనికవర్గమనియు, వారి నతిసులభంబున జయించితిమనియుఁ దామింక నిరాటంకముగ నాలయంబు నిర్మూలంపవచ్చుననియు, నూహించి యామొగలు నైనికులు దమతమదళంబుల వీడి స్వేచ్ఛానుసారులై వచ్చుచుండిరి.

మొగలుసేన లిట్లేమఱుపాటున వచ్చుచుండ భీమసింగు తనబలంబును మురికొల్పి మొగలలం దాఁకెను. ఆకస్తికముగ విరోధినై న్యము తమ్ముదాకు టచే మొగలు లాశ్చర్యసంభ్రమంబుల మునింగిరి. వెంటనే వారును, వారి వారియాయుధంబుల ధరించి యుద్ధనన్నడ్లులైరి. పోరు మొదలయ్యెను. రాజపుత్రులు ప్రళయకాలరుద్రులమాడ్కి విజృంభించి జీవితంబుల కాసింపక తమకృపాణంబులచే నరివీరకంత నాళంబులఁ దునుచుచుండిరి. తురుష్కువీరు లునుఁ బ్రాణములకు నెఱవక కౌర్మంబుచే భీకరంబుగఁ బోరుచుండిరి. ఇరుతెగలందును వీరులు మడియుచుండిరి. డుట్టినగాత్రంబులనుండి రక్తధారలు ప్రవహింపఁజొచ్చెను. ఆరుధిరప్రవాహమునందు ఖండఖండంబులయిన శిరంబులు

గర్భంబులు మొండెంబులు దొడ్డుచుండెను. వీరావేశంబున సింహనామాలులు నల్లను నిజనిశితకృపాణంబులవిరోధివర్గంబుల ప్రేయోవారు కొందఱును, నొకరినొకరు నిర్దేశ్యంబునఁజూచుచుఁ బొరుషనాక్యంబులు వలుకుచు బల్లెంబులచే నెట్లయంగలములఁ జేర్చుచారు కొందఱును, విరోధులప్రేటులను డాలు సాయుబునఁ దప్పించుకొని లిగి వారిని ప్రేమసుంకించువీరభటులు గొందఱునై యాహవ మతిసంభంబుగ జరుపుచుండిరి.

కొంతదడికి మొగలుసేనలు మైర్యంబువీడి పోవఁజొచ్చెను. ఆనియె మంచితరుణుగ నెంచి భీమసింగు తననై న్యమునంతయు మరలించి 'రెండు భాగములుగఁజేసి యొకభాగము నచ్చటనే నిల్పి పక్కినరాతులను గొని యాలయమునఁ బ్రవేశించి మూరాధాప్రియుని విగ్రహమునుగొని నదీతీరమునఁ జేరఁకొల్పుచుండెను. నదీతీరమునను వానికిని సొతయో దూరము లేదు. గూఱుగజములుమాత్రమే యున్నది.

ఇంతలో మొగలునైన్యాధిపతులు తమనై న్యములఁ దగునీతి నిర్ణయించుకొని రెట్టిచింతయుఁ జూపాంబున రాజపుత్రులపైఁబడిరి. వాఁటిదిన మెట్లయినను నాలయమును నిర్మూలించి విగ్రహమును గొనిపోవుటకై మొగలులు నిశ్చయించుకొనియుండిరి. మేచ్చనై నికులతో దురంబునల్గుట కష్టమైనను వీరహరియగుభీమసింగు చలింపక తనస్వల్పనై న్యమును బుఁకొల్పుచారును గంధగజసంభస్థులగుల ప్రక్కలింప నుంకించుకేసరులచాదామున మూర్తిభేదించిన శౌర్యుబుపాలువున నిజనిశితకృపాణంబుల ఘోరించుచు నశ్వంబుల నతిలాఘవంబుల నడిపించుచుఁ గదనరంగంబున వీరనిహారంబు నలువఁజొచ్చిరి. మొగలులఁ నైతము రాజపుత్రులకుఁ దీసిపోక పోరుచుండిరి. తుదకు స్వల్పసంఖ్యాకులైన రాజపుత్రవీరులు, తైలహీనంబున నిర్వాణంబు నొందుదీపకళికలంబోలె నాహవరంగంబున మేనులు దొఱంగిరి. భీమసింగు నైతము బాధలకు లోనయ్యెను. అతనిగుఱ్ఱముగూడ గాయములతో నిండెను.

మొగలు లుత్సాహమున సింహనాదములఁ జేయుచుండిరి. జయలక్ష్మి కటాక్ష వీక్షణముల వారివంకఁ బఱపుచుండెను.

అట్టిభయంకరసమయమునఁ దటాలున నెటనుండియో నిశితమార్గణ జాలంబులు వర్షధారలవలె మొగలునై నికులవైఁబడ నారంభించెను. మొగలు సైన్యమున గంఠగోళము ప్రారంభమయ్యెను. చాలమంది మొగలునైసిప లాబాణహతిచేఁ బ్రాణములఁ దొఱుగి నేల కొఱుగుచుండిరి. దుగదృష్టవశమున నాశరప్పప్పికి గుఱియై మొగలునైన్యాధ్యక్షులు హయంబులనుండి క్రిందికిఁ బడి యనువులఁబాసిరి. అప్పు డాసైన్యము చిందఱవందఱయై ధైర్యంబువీడి చిక్కుతెలియక పరుగిడఁజొచ్చెను. తృటిఁ జయలక్ష్మిని వరింపనుండిన తురుష్కులు మఱుక్షణముననే నిర్జితులై పలాయనమంత్రమును బలికవలసి వచ్చెను. జయోపజయంబుల నిర్ణయింప నమర్థుఁడు దేవుఁడుకదా ?

అప్పు డాదృశ్యమును గాంచి రాజపుత్రులు తమనేత్రములను దామే నమ్మఁజాలకుండిరి. ఆకస్మాత్తుగ నరివీయలు హతులగుటను గాంచి వారొందిన యాశ్చర్యము వర్ణనాతీతము. దైవమే తమకాపిధి జయలక్ష్మినిఁ బ్రసాదించె నని కలంచుచు నారుక్మిరమునామనంకిర్తనంబులఁజేసిరి. ఆకస్మికముగ విరోధసైన్యమువై బాణవృష్టిఁ గుఱియించి తమకు జయలక్ష్మితోఁబాటు, ప్రాణలక్ష్మినిఁ బ్రసాదించిన పుణ్యమూర్తులెవ్వరో యని భీమసిం గమ్మతం బొందఁజొచ్చెను.

హతశేషులగురాజపుత్రులు నదీతీరమునుజేరి యొక తెప్పయం దారాధా మనోహరునిచ్చిగ్రహంబును బదిలవఱచి యాతెప్పను నీటం దింపిరి. బలిష్ఠ కాయులగుబోయల నలుపు రాతెప్పను నడుపుచు నదీజలంబుల నీడుచుఁ బోవుచుండిరి. తదితరరాజపుత్రులు గుఱ్ఱంబుల నీదించుకొని యావలగట్టును జేరుచుండిరి. నదీప్రవాహమున కెదురుగ నీడవలసివచ్చుటచే వారివేగము తగ్గిపోవుచుండెను. వారానదీమధ్యమును జేరుటఁజూచి మైచ్చువీరులు

వారిపైఁ దుపాతులు ప్రేల్చిరి. పాపము ! రాజపుత్రు లప్పు డేమిచేయగలరు ? వారిస్థితి మునుపటికంటె మఱింత విషమమయ్యెను. చాలమాది నూవలిగట్టునే చేరలేదు. తెప్పవడుపుకొని యీడుచుఁబోవుచున్నచోయలఁగొ నొకఁడు తుపాకిగుండుతగిలి తటాలున నీటఁబడి మనిగెను.

అసమయమున సమీపమున నీడుచుఁబోవుచున్న భీమసింగు గాతెప్పచు నడువఁదొడఁగెను. గట్టువైచుండు మహమ్మదీయనైన నిమఁ డొకఁడు భీమసింగును గాల్చుటకు గుఱి పెట్టుచుండెను. తనవిచారితపగిస్థితినిఁ జూచి యాతఁ డొకవికటనుండహాస మొనర్చి “హా ! హతవిధీ ! రాజౌచరుండనయ్యో, వీర పురుషుండనయ్యో, రిపువీరభయంకరుండనయ్యో, నిప్పు డనహాయుండనై భవ ద్విగ్రహసంఘటనార్థము జీవంబులఁ దొఱుగవలసివచ్చెనుగాదా ? హావై వహా ! నాదుర్విధి నేమందును ? ఈయకాలమృత్యువువాతఁ బడవలసివచ్చెనుగా ? విధి దాట నెవ్వరితరము.” అని తనమనంబునఁ జెరిలించి ప్రాణంబుల విసర్జించుటకు సిద్ధపడి యొక్కచరి నిమిలితహాసముడై భగవంతుని మనంబున ధ్యానింపఁ దొడఁగెను. ఇంతలో ‘ధా’త్తుని తుపాకి ప్రేలెను. భీమసింగు గుండెయలు నీరైపోయినట్లయ్యెను. చేష్టలు దక్కినట్లయ్యెను.

మఱుక్షణముననే యాతఁడు సేత్రములువిచ్చి నలుచెనలఁబరికించెను. తన్నుఁగాల్చి గుఱి పెట్టియొండినవాడు దలక్రిందుగ నీటఁబడిమునుంగుటఁ గాంచె. అప్పుడు భీమసింగొంపిన యాశ్చర్యము వర్ణనాతీతము. తన్ను చెండవ తూరి యకాలమృత్యువదనగహ్వరంబునుండి రక్షించి ప్రాణదానం బొసంగిన యాదివ్యమూర్తి యెవ్వరైయుండునో యని యాతఁ డద్భుతంబొందఁ జొచ్చెను. అతఁ డట్లే కొంతసేపటికి నదీతీరమునుండేరెను. అప్పు డొకచెట్టు చాటుననుండి బాణమును వింట సంధించి యొక్క పెట్టుచున్న ప్రేమాబాయి మీరమోహినీరూపము నాతఁడు గాంచెను. మృత్యుదేవతాకరాశవజ్రదండ్రుల నుండి తన్ను రక్షించిన దివ్యమూర్తి యెవ్వరో ? యాతని కప్పుడు విశద మయ్యెను.

ప్రేమాబాయి నాతఁ డట్లకస్తాత్తుగఁ గాంచి యమితానందాశ్చర్యముల మునింగెను. తన్ను అట్లకస్తాత్తుగ రక్షించినప్రేమాబాయి నిశ్చయముగ చేపిమూర్తియే యని యతఁడు దలంచెను. వెంటనే యాతఁ డామెను సమీపించి “నుదస్తి తముఖారవిందుడై “కన్యకామణీ! నేఁడు నీవు నాపాలిటి పరవేవతవు. అకాలమృత్యువదనగహ్వరంబునుండి రక్షించి ప్రాణదాన మొసంగితివి. నీ కే నెంతయుఁ గృతజ్ఞుడ. నీరాద్రమూర్తి నుపసంహరింపుము. శత్రువులు నిర్జింపఁబడిరి. అదె తెలతెలవాటుచున్నది. కృకవాకధ్వనులు వినఁబడుచున్నవి. పురంబునకు వెడలుదము. నీ వీనమయమున కిటకేతెంచి సాహసంబుఁజూపుట వింతగనున్న” దని నుడివెను. ఆమాటల కామె మానసంబున నలరుచు నాతనిఁ గాంచి, “అర్యా! ఇదియంతయు దుర్గాదేవియనుగ్రహము. మీరవక్రపరాక్రమంబున రిపుల నిర్జించి శ్రీకృష్ణవిగ్రహంబు రక్షించి జయలక్ష్మిని చేకొంటిరి. ఇండు నాగొప్పతన మేమున్నది? మీరు నుడివిన కీతినే పురంబునకుఁ జయనంబయ్యెదను.” అని వెంట నై నికులనెట్లఁ గొని చూయరణ్యమార్గమున భీమసింగుమొదలగువారు లోడురా నామెయు ననుగతయై నడచుచుండెను. కొంతవడికి వారు పురముఁజేరిరి.”

పం దొ మ్మి న వ ప్ర క రణ ము

మో స ము

నుత్తా నకృదుదయనగరంబు నతిసులభంబుగఁ బ్రవేశించెను. అప్పుట్టణ పీఠంబందు మెగలునైనెను లమిశోత్సాహంబునఁ జరించుచుండిరి. రాజపుత్రుల కెల్ల నాధారమై రిపుదుర్గమందైయుండిన పట్టణంబు మొగలులకు సులభ సాధ్యమగుటఁ జూడ నందు విశేషాంశ మెద్దియో యుండకమానదు. ఉదయ నగరము దమకు లోఁబడినదియు, మిగిలిననైన్యంబు లింక నిర్భయంబునఁ బురప్రవేశం బొనర్చవచ్చుననియు నొరంగజేబునకు నక్కరు వర్తమాన ముపెను. ఆనగరము దమకు లోఁబడినమఱునాఁడే రాజసౌధవైభవంబుఁ దిలకింప నెంచి యక్కరు థార్వరుఖానులు, వింతసోయగముల పెదజల్లునడకలతో నగరం బ్రవేశించిరి. ఆగృహాంతర్భాగంబున నున్నవిశాలంబగు కాలం గాంచి గొంతవఱ కందలి చిత్రంబులఁ దిలకించి శిల్పిచాతుర్యంబుల కచ్చెరువొందుచు నచ్చొటువాసి సాధోపరిభాగంబునకుఁబోయిరి. పరిసరప్రదేశములందలి సౌందర్యవస్తునికరంబులఁ గాంచుచుఁ గొంతవఱకు వారందఱి యాసీనులైరి. అప్పుడు వారిట్లు సంభాషించిరి.

అక్కరు:— ఖాన్ సాహెబ్! తండ్రిగారి కేమని విన్నవించును? అతని కెదురుగ నెట్లు పోదును. కృష్ణనిగ్రహము కొంచెముగా నాచేతులనుండి జారి పోయెను. ఆహా! వారిసాహసము నేనుందును! పరిచయముగలవాఁడొకఁడు నాజయలక్ష్మిని లాగికొనిపోయెను. పోనిమ్ము. ఆతఁడు నాచే జిక్కినందుల కేసెంతయు సంతసించుచున్నాను. విధివశమున నాచేబడి యుండిన నాతండ్రి యాతనిఁ జిత్రగతుల బాధించియుండును.

థార్ వరుషాఁ:—గతజల సేతుబంధన మింకేల? జయోపజయంబులు చేవుని యధీనములకదా? ప్రస్తుతము మన మిరువురమును గొంతయించుమించుగ నొకే పాతమును బరిచితిమి.

అశ్వరు:—నీవుగూడ నావలెనే పరాజయము నొందితివా? యేదీ! సేకంఁ గొంచెము తెల్పుము.

థార్ వ:—అబ్బబ్బా! తలచుకొన్న నిట్టటికిని గుండెలు కొట్టుకొనుచున్నవి. నాజన్మమున నితకుముం దెన్నడు నట్టిపాధఁ బడియుండలేదు. అట్టిక మల కాలులచేఁగలిగినపాధ నన్నిట్టటికిని భీతిల్లఁజేయుచున్నది.

అశ్వరు:—ఆవునవును. నిశ్చయమును బలికితివి చేవాలయసూరక్షకులగు కన్నర బోగులు బహుతీవ్రముగఁ బోరాడి బాధించిరి.

థార్ వ:— అబోగులఁన్న నెక్కువగఁ గొన్న లేనెట్టిఁగలగుపులు చుట్టు ముట్టి చాలమందిని మట్టు పెట్టిరి

అశ్వరు:—కన్నబోగులఁన్న భయంకరమైనవియా? చెప్పబడే సేక భయ మగుచున్నదికాబోలు.

థార్ వ:—న న్నూరక హాస్యముచేసెద రేల? అనుభవించియుండిన మోకే తెలిసి యుండును. పెద్దలేనెట్టిఁగలగుపులు మనజనమువైబడి చికాకుఁ గావించెను. ఎంతమేటిమగ లైనను వానిధాటికిఁ బరుగిడవలసినదేకదా?

అశ్వరు:—ఏమేమి! లేనెట్టిఁగలగుపులువచ్చుటయు నై న్యము వరుగిడుటయుఁ జాల నాశ్చర్యముగ నున్నదే? విశదముగఁ చెల్పుము.

థార్ వ:—అయిన వినుఁడు. తొలుదొల్ల సేకలింగేశ్వరాయమును సుత్తర దిశనుండి బ్రవేశించదలఁచితిని. కాని యామార్గమున గొంతటి వృద్ధుని నవ్వడికి మార్చి మిఱుకుగఁ గన్నట్టెను. ఇరుపావ్యముల నెత్తెనకొండ లుండెను. ఆకొండలమీద రాళ్లకుప్ప లమర్చబడియుండెనని గూఢ చారులవలన నెఱింగిలెని. మఱియు ద్వారంబున మమ్ము దాఁకుటకై కన్నరుబోగులు సిద్ధముగ నుండిరి. ప్రైశ్నిరంబులనుండి రాజపుత్రులు ప్రేమగ్రుణి—10

మరదై శిలావర్షంబు గురిపించి నిర్జింతురని తలంచి యాదారిడిచి వెనుక భాగమునుండి ప్రవేశించిరిని. మొదట నాచూర్లము కొంతనుగమముగనే యుండెను. కాని కొంతమారు మరుగ బలమైవకోటగోడ యొక్కటి యడ్డుగ నుండెను. ఆ దొక్కద్వారము దుర్భేద్యమై యుండెను. ఐదే నుగు లాద్వారంబును శ్రమంబున భేదించెను. కంటకలతావృక్షసంకులం బైన దారిని గడచితిమి. మాకును దేవశమునకును దాదా పఱమై యుండెను. ఏకలింగేశ్వరాలయము గోపురస్రాకారంబులతోఁ బ్రకాశించుటఁ గాంచితిమి.

ఆసమయమున నా మూలయస్రాకారంబుపై నొక్కముడుసలి యర్చకుఁడు నిలువఁబడి, విరోధుల నిర్మూలించి తమకు జయంబొనగూర్చు మని వైవంబును బ్రార్థనంబుఁజేయుచు విరోధులఃశపించుచున్నవానివలె గన్పట్టెను. మారాఁకు వెల్పుటకై యఁనినమీపమునఁబడునట్టొక గుండును బ్రేల్పితిమి. అదియే మాపొరపాటు.

నిమిచెప్పుదును? ఎవటినుండియోగాని ఝుమ్మని చెవులు చిల్లులుపడు నట్లు శబ్దముఁజేయుచుఁ బెద్దతేనెటిఁగలగుంపులు రివ్వనవచ్చి నై నికులపైఁ బడెను. ఆబ్బబ్బా! వానిపోటుకాటులఁ దలంచుకొన్న నిచ్చటికిని భయమగుచున్నది. వానిధాటి కొర్రలేక గుఱ్ఱములు నేనుగలుగు, రాతులకు బోఁబడక యమితబాధచే నకిలించుచు ఘోరమిచ్చుటకు బారఁజొచ్చెను. నై నికులయవస్థ వేఱచెప్పవలయునా? కత్తివేటలుకంటెఁ దీవ్రముగ వాని కాటుల కెవ్వరోర్పి నిలువఁగలను? చెట్టులనకగుట్టలనక త్రోవలనక డొంకలనక 'బ్రతికియుండిన సుఖములఁ బడయవచ్చు' నని తలంచి పరుగిడితిమి. చాల మంది మరణించిరి. కొందఱు నీటఁబడి మునిగిరి. నై న్యమూతయు ఛిన్నా ఛిన్నమై పరుగెత్తసాగెను. నేనేమియుఁ జేయునదిలేక యుద్ధముఁ జాలించి బ్రతుకుజీవుఁడా యని వెనుకకు మరలితిని. ఆలంగీరుపాదుషాగారికి నే నేమని తెల్పుదును? నా కేమియు దిక్కుతోఁచుటలేదు. చక్రవర్తిగారికి ముఖముఁ జూపుటకే చాల లజ్జయగుచున్నది.

అట్లు:—సీచిత్ర చాల వింతగ నున్నదే! మన మిరువుర మిప్పు జొకేస్థితి
యందున్నాము. కడచినపెద్దికి మేళ మొడులకు? నిర్దేశములగు
నిర్దేశసన్నానము నా కెంతమాత్రమును నచ్చుటలేదు. ఇతరులకుతమ
లతో మనకేమిపని? నహోదరతులగు మ్రోదవులకు వారియాలయ
ములకు నిర్దేశించు బొడులకు? ఈవిషయమునఁ దండ్రిగారి ప్రవర్తన
నాకెంతయు నిష్టములేదు. ఈయుద్ధము లన్నియు నిరర్థకములు. కాని
దొంగములు. కాని, మన మేమిచేయఁగలము? పెద్దవారిపట్టుదల యట్లు
న్నవి. లోనికి వెడలుదము రమ్మ. చదరంగమునందు నీకుఁ గొన్నిచూక
నాంశములను చెల్వెనకు.

అని వారిరువురు సౌఖ్యోపభాగంబుపిరి యొక్కగదిని ప్రవేశించి
కూర్చుండి చదరంగమాడఁ దొడఁగిరి. రానురాను వారిమనస్సంతయు
నాయాటయందే లీనమయ్యెను. అటులనే కొన్నిగంటలు గడచెను. తటాకున
చారి నొకతుపాకిశబ్దము విరవచ్చెను. వెంటనే వారు తెప్పిటిలి యాటకు
జాలించి సౌఖ్యోపభాగంబునకు వెడలిరి. అప్పటికి రాత్రి తొమ్మిది గంట
లయియుండెను. చంద్రుఁ డొకను నుదయించి యుండలేదు. విటుజూచినను
గటికచీకటు లొవరించియుండెను. అంతలో నుజులఁ దుపాకి శబ్దము
విరవచ్చెను. వా రాధ్వనిని నివ్వెఱియిరి. ఆశబ్దము తూర్పుదిశనుండి
పచ్చినట్లు వారు గ్రహించిరి; కాని, గాఢాధికారమున వారి కేమియుఁ
గానరాలేదు. కారణ మెద్దియో స్ఫురింపలేదు.

వా రట్లు నిలిచియుండఁ గ్రిందినుండి యెవరో వారిని సంబోధించి
నట్టయ్యెను. వెంటనే వారు క్రిందికిఁజూడ నొకగుఱ్ఱపురాకు వారికిఁ గాన్పించెను.
ఆయాశ్వికుఁడును నచ్చటనుండుబడిన దీపపు వెలుతురుతో వారి నిరువుర
నానవలుబట్టి, “హూజార్! మోసము-మోసము-రాజపుత్రులు వై.బడినా”
రని నుడివెను. వా రామాటలను విని స్తాభీభూతులైరి. ఒండొరులముఖములఁ
జూచుకొనిరి. వారికప్పు డేమిచేయుటకును దోచలేదు.

అక్కరు తనబలముల నెట్లఁ బట్టఁజూచునకుఁ బూర్వోత్తరభాగముల నిలిపియుండుటచేతను, నాగ్నేయమున బలమైనకోట యొందుటచేతను, నాదిశలయందు దెట్టిభయము నుండదని యాతఁడు గలంచెను. పడమటిదెవ యందు నైసికులగుడారము లుండెను. వారిబలము రాజపుత్రులబలముకంటె నెక్కువగ నుండుటచేతను, రాజపుత్రులు దమచట్టమును దామే నిర్వూలించి సమకట్ట రనునమ్మకముతోడను, బొరపాటు నందియుండిరి.

వార ధైర్యముపాటున నుండ నకస్మాత్తుగ రాజపుత్రులు వారిపైఁబడిరి. అప్పుడప్పుడే చంద్రుఁ డుదయించుచుండెను. అది బహుశశక్షనుగులచే, మొగలుసామ్రాజ్య మిఁకమీఁద శుష్కిభూతంబై తునకు సర్వనాశనమగునని సూచించుచున్నచో యనఁ జూద్రబింబము ప్రకాశహీనమై యుండెను. రాజపుత్రులకువలె మొగలుల కచ్చటిపరిసరప్రదేశము లంత బాగుగఁదెలియుటలేదు. ఇరుతెగలవారును నొకరి నొక రెదిరించిరి. పోరు ప్రారంభ మాయెను. రాసురాసు సంగ్రామము తీవ్రమయ్యెను. మొగలులు దమకుపాకుల నుపయోగింపఁ జూచిరి కాని గుఱితప్పక కాలిచ్చుటకుఁ దగినంతవెలుతురు లేకపోవుటచే నాపని నాపివేయవలసినవారైరి. ఇరుతెగలందును జాలమంది మరణించిరి. తుదకు రాజపుత్రులధాక కోర్వఁజాలక మొగలులనై నికులు శిబిరములదెసకుఁ బరుగిడిరి. రాజపుత్రులు వారిని నెన్నంటి తమస్థైర్యములను రెండుభాగములుచేసి, భీమసింగు జయసింగు లొకభాగమును, రాణా యొక భాగమును గొని, మొగలులఁజుట్టకొనిరి. ప్రాణములపై నానవదలి వారును దీప్రముగఁ బోరఁదొడగిరి. అక్కరు థార్వరుఖానులు దమతమనైసికులఁ బ్రోత్సహించుచుఁ దాముగూడఁ బిఱుతివక దురంబు సల్పుచుండిరి. కాని తుదకు రాజపుత్రులదాడి కోర్వఁజాలక మొగలులెల్లరుఁ గోటలానికిఁ బరుగిడిరి. వారిశిబిరములందున్న వస్తువులు నాయుధములు రాజపుత్రులు గ్రహించిరి.

ఆరాత్రియే రాజపుత్రులందఱు టొక్కయెడఁగూడి తెల్లనాఱువేశకు మునుపే తమకు దొరకిన వస్తుజాలమును గొని సరికేతస్థలంబులఁ జేరవలయు

ననియుఁ దరువాత మొగలలచే నాక్రమింపఁబడిన 'సురాజ్ షా'ను ముట్ట జేపవలయుననియుఁ దీర్తాసింపుకొనిరి.

ఉదయనగరమునకు మూడుప్రక్కలఁగల కనుమ లన్నియు రాజ పుత్రులచే రక్షింపఁబడుచుండెను. బొరంగజేమి లోనికిరావలయునన్న రాజ పుత్రులవశమును భేదించుకొనియే రావలయును. అక్కట, ధార్మభూను లుదయనగరసమీపమునలి లోయకు లోని ప్రజేకంబు నాక్రమించి యుండిరి. రాజపుత్రులు వైరుదునై శృములనును మధ్యనుండిరి. కాని వారుండుస్థానము వారికన్ని విషయముల ననుకూలమై యుండుటచే వారు నిర్భయులై యుండిరి. అప్పు రప్పుడు విషమావస్థయందుండెను. అతఁ డెటు చిరిగినను, రాజపుత్రులకుఁ జిక్కవలసినదే. వాస మాతనినై శృమునఁ జాల భాగము నశించెను. తమ కిదివఱకుఁ గలిగినయజ్ఞయములచేఁ గొంత నిరుత్సా హము గలుగఁజొచ్చెను. ఎటులైనఁజేసి కనుమల కావలయున్న యోరంగజేమి పానుషానై శృముతోఁ దమనై శృమును గలిపిర బాగుండునని ధార్మభూ చక్కరుకుఁ బ్రోత్సహించెను. ఇదివఱకే నిరంతరముద్ధులచే నలసియుం, బరాజయములచే నిరుత్సాహులయ్యి నున్న తననై నికులనుఁ బ్రయాస పెట్టుట కాతఁ డిష్టపడక మార్వారు నాక్రమించియున్న దిలిర్ ఖానుతోఁ దననై శృమును గలువవలయు ననినిశ్చయించెను. అప్పుడు నానతిచేఁ బ్రయా సయినకు సర్వము సిద్ధముచేయఁబడెను. కాని వస్తుపరికరములు చాలవఱకు రాజపుత్రులు దోచుకొనిపీఠావలన చారిప్రయాణమున కాటంకముగ నుండెను. అయినను వర్షాకాల మికను గొన్నిమాసము లుండుటంజేసి యాలో చల వస్తుపముదాయము సరిచేసికొనవచ్చునని తలచి, యొకనాఁటి యుదయ మున నుదయనగరంబు విడిచి మార్వారునకు నిజనై శృసమేతుండై యక్కరు లయలుదేరి, తనదళము ముందుభాగమునను, ధార్మభూనునై శృము వెనుక భాగంబునను నడచుచుట్లు నియోగించెను. పిమ్మట వారు ప్రయాణము జరపిరి.

ఇరువదవ ప్రకరణము

ప్రేమచిహ్నము

హారావళిపర్వతసానుప్రదేశంబునంగల కుంభాల్ మరుళోట చాలబలమైనది. కుంభాల్ మరుళును కేడువందలయడుగుల యెత్తుననున్న పర్వతశిఖరంబుపై నక్కోట విలసిల్లుచుండెను. పలురకముల యంపురిగెలతోడను, దుర్భేద్యంబులగు సప్తస్రాకారములతోడను వెలసి శత్రువుల కసాధ్యమైయున్న యాళోటకు సరియగుకోట మతెద్దియు నుండదు. జోడ్పురమహారాణి పుత్రసహితయై యందు వాసముఁజేయుచుండెను. మహారాణితోఁగూడ నంబాలిక యుండెనని చదువరు లిదివఱకే యెఱింగియున్నారు. ఆప్రదేశమునఁ బ్రేమాబాయి యంబాలిక లవ్వడవ్వడు వినోదముగఁ గాలముఁ బుచ్చుచుండిరి.

ప్రస్తుతము మొగలునై న్యములు రాజపుత్రస్థానమునందు, బాలభాగము లాక్రమించియుండిరి. ఉదయనగరము మొదలగు పట్టణములు మొగలుల కధీనమైపోయెను; గాని కుంభాల్ మరుదుర్గముమాత్రము వారికి జయింపనసాధ్యమైయుండెను. మహారాణి పుత్రసహితయై యాళోటయందుండి దుర్గాదాసున కిష్టములేదు. ఆబూపర్వతమునందుంగల జైనదేవాలయము మహారాణికి నివాసముగఁ జేయవలయునని యాతని యభిప్రాయము. అప్పుడది దుర్భేద్యమైన రహస్యప్రదేశము గనుక దుర్గాదాసు తనయజ్ఞేశ్వరునుగూర్చి మహారాణికిఁ బలుమాటలు తెల్పియుండెను. కాని యామె యన్నిస్థలములకంటెఁ గుంభాల్ మరుళోటయే సురక్షితమైనదని తలంచియుండెను.

మొగలు లన్నిచిశలనుండియుఁ దమ్ముఁ దాకుటచేతఁ గొమరుజేసి తుదికుదుర్గాదాసుమాటలకు నమ్మలింపవలసివచ్చెను. విరోధులు పరిసరప్రదేశము లాక్రమింపకమున్నే దుర్గాదాసుని యాధిపత్యమాన మహారాణి పుత్రసహిత

ముగ, జైనదేశమునకుఁ గొంపొనఁబడెను. మహారాణి నొక్కనిమిషమైన
విడిచియుండఁజాలని యంబాలికయుఁ వారిమెంటు వెడలెను. ఆప్రదేశమున
మహారాణి మూడునాలుగుదినములు గడపెను. అయినను నచ్చటిప్రదేశము
లామెకు నచ్చలేదు. తనపుత్రుడైన యజితసింహునిమాత్రము నమ్మకమైన
యొకదానియధీనముచేసి తాను మరల నంబాలికాసహితమై దుర్గాదాసుమెంటుఁ
గుంభాల్ మరునకుఁ బ్రయాణమయ్యె.

వారు కుంభాల్ మరునకుఁ బండ్రెండుమైళ్లదూరము జేరునచ్చటికి
మార్గ మళ్ళరునైనను తో నిండియుండెను. రాణి మొదలగువారి విరోధుల
బారినుండి తప్పించి యొకరహస్యస్థలమునుఁ జేర్చవలయునని దుర్గాదాసు తలం
చెను. సమయమున కట్టిస్థల మతని కెద్దియును గోచరింపలేదు. అతఁ
డిట్టాలోచించుచుండఁ బ్రేమాబాయిమూర్తి వారియెదుట సాక్షాత్కరించెను.
ఆబూపర్వతమునుండి రాణి మరలఁ దిరిగివచ్చుచున్నదని విని థాకూరు తన
పుత్రిని వారికి సహాయార్థ మంపెను. రాణియు నంబాలికయుఁ బ్రేమాబాయి
నాదరబుద్ధిచే గౌరవించి కుశలప్రశ్నఁగావించిరి. ప్రేమాబాయియు వారికెల్ల
రకుఁ దగురీతి సుత్తరములిచ్చి దుర్గాదాసును గాంచి “వీరకులావతంసా!
మియాగమనంబు చారులవలన నెఱింగి మాతండ్రి నన్నిక్కడపఁ బంపి
యున్నాడు. మనదారిని మొగలుసేనలు నిరోధించుచున్నవి. వారి నైనను
దాటిపోవువఱకు మనము పోవీ లుండదు. మన మిప్పుడు విరోధులబారిఁబడిన
నపాయము సంభవింపకమానదు. కాన రాణి మొదలగువారి నిచటి కాఱు
మైళ్లదూరములోనుండు నొక్కనిగూఢప్రదేశంబునకుఁ దోడ్కొనిపోయెద
ఆప్రదేశమున రాలిచేఁ జెక్కఁబడిన యాలయ మొకటి కలదు. అయ్యది
దట్టములగు ముండ్లపొదలతోడను, వికాలవృక్షములతోడను నెగుడుచున్నది
తోవలతోడను గూడి దుర్గమమై యున్నదని నుడివెను.

ఇంతలో భీమసింహజయసింహులు దమ నైవ్యమును గొని మొగలుల
కుత్తరదిశనుండి, వచ్చుచున్నారని విని వారినిఁగలిసికొనుటకై దుర్గాదాసు

అయినచేరిను. ప్రేమాబాయి, రాణి మొదలగువారి నెట్ల పెంటఁబెట్టుకొని రహస్యాలయహర్గంబున జనుచుండెను. కాని వారి శౌకయాప త్తకస్తాత్తుగ సంభవించెను. రాణి మొదలగువారిని ప్రేమాబాయి నుడివిరప్రచేకమునకు నురక్షితముగఁ గొనిపోవుటకై నియమింపఁబడినదళములతో నొకరాజపుత్ర ప్రభు వుండెను. అతఁ డెవ్వరన్న మన కిదివఱకే పరిచితుడైన ఛామారు గోకులదాసు మహేశయుండే. అంబాలికను జూచిననాఁటినుండియు నాతని హృదయ హృదిన రాటుఁబోడియండే లగ్న మయ్యెను. ఆమె మోహనాకారమును, సవయూపసమును జూచినప్పటినుండియు నాతఁడు మదసుఁజొలలకు నుఱియయ్యెనన్న నితశయోక్తికాదు. అంబాలికాదివ్యమంగళవిగ్రహ మెల్లజేరల నాశిసేత్రవీధిఁ బొడగట్టుచుండెను. నేడు మరల నాచుండ రాంగి సంవర్షవభాగ్యం బబ్బివండుల కాతఁడు దన్నైంతయు ధన్యాత్ముఁడుగఁ దలంచుకొనెను. ఏదో యొకమిషపై నాతఁ డామె నిదివఱ కొకటిరెండు మాఱులు పలుకరించియుండెను గాని, యాకీరవాణి యాతనితో మాటాడ లేదు. తుద కాతనిఁ గన్నెత్తించుచుటకైన నామె యిచ్చిగింపలేదు. సహజ లజ్జావతియగుటచేఁ దన్ను బలుకరింపలేదనియు, నిశ్చయముగ నామె తన్ను బ్రేమించె ననియు, గోకులదాసు తలంచాయుండెను.

ఇప్పుడుగూడ, “నాహా! యీమోహనాంగియగు సంబాలిక నా కర్థాంగియగు టెన్నఁడు? ఈమెను నేనెట్లు పొందఁగలను? ఈమె మహారాణి యధీనమున నున్నదిగదా? ఈశోమలాంగిని నాకిప్పుని మహారాణి నడుగుదునా? ఛీ-ఛీ-ఇనివఱ్ఱికొకతూ యడిగినది చాలును. ఆమె మాటలను దలంచుకొన్న కొలఁది మితలేనిశోపము జనించుచున్నది. ఔరా! కొమరు చేవి కౌశగర్వము! బికసిర్ ప్రభువును ఛామారుగోకులదా సామె కింతనీచుండుగఁ దోచెనా? మధుపానమత్తుండ నగుటచే నాకన్యకారత్నంబునకుఁ దగినవరుండనుగానని యామె నన్ను నిరసించెనుగా? మానమతు: డవమానమును సహింపఁజాలఁడు. ఎటులైన నీపెచ్చైఁ బగసాధింపవలయును. ఏరీతిలైన సంబాలికను బరిణయ

చూడవలయును. — మహారాజి గర్వభంజనమున కిదియే ముచినమయము.” అని యాతఁడు మనంబునఁ దలంచుచు నెవ్వరికిని చెలియకుండ నక్కరుఁడు దెసకుఁ బోవ నతఁ డట లేకుండెను. తుద కాతఁడు థార్వరుఖానుసేనను సమీపించెను. అతనిఁగాంచిన వెంటనే మొగలుసైనికులు సంశయాకులచిత్తులై యాతనిఁగట్టి థార్వరుఖానుసమీపమునకుఁ గొంపోయిరి. థార్వరుఖానును గాంచి గోకులదాఁ టిట్టనియెను. “థార్వరుఖానుమహాశయా! యిది మీకు ముచినమయము. చక్రవర్తిగా రెవ్వరికై యనేక ప్రయత్నములఁజేసి విఫల మనోరథులఁయిరో యట్టివారు నేఁడు మీకుఁ గడుసులభంబుగఁ జిక్కె యును.”

థార్వరుఖాను:—ఏమేమి? నీవుచెప్పునది నాకేమియు బోధపడుటలేదు. కాని నీవెవ్వఁడవో తెల్పుము.

గోకులదాను:—నేను బికనీర్ ప్రభువగు గోకులదానును.

థార్వరుఖాను:—ముంచిది. నీవు చెప్పఁదలంచిన దేదియో సనిస్తరముగఁ చెల్పుము.

గోకులదాను:—అప్పుడే మఱచితిరా? బోఁష్టురమహారాజియు నామె చిన్నిరాజొమరుఁడును నేఁడు సులభముగ మీకుఁ జిక్కగలరు.

థార్వరుఖాను:—గోకులదానా! మమ్ము మోసగించుట కిట్టిపప్పుగఁడఁ బన్నితివాయేమి? ఎట్టిమెగలియెనఁ దనగుట్టుఁ దానె బయటఁబెట్టు కొనునా! నీమాటలు నేనమ్మఁజాల.

గోకులదాను:—అయ్యా! యనత్యము లాడిన నాకేమివచ్చును? నిశ్చయమునే చెప్పుచున్నాను వినుఁడు. మహారాజిజొమరుఁడు, చక్రవర్తిగారియధీన ముననుండిన గొప్పవాఁడు కాఁగలఁడని నానమ్మకము. చక్రవర్తి కడు నుదారుఁడు. మారాజపుత్రు లాతనియందుఁ గారణములేనియనూయగల వారై లేనిరానివైరములు గలుగఁజేసికొనిరి. చక్రవర్తితోడియుద్ధము

నాకెంతమాత్రమునిష్ఠములేదు. మనోవాక్కాయకర్తము, నిజమునే పలుకుచున్నాను. ఒకవేళ నామాట యబద్ధమైన మీరేమిటి విధించినను నోబడువాడను.

థార్ వరుఖాన్:—అయిన మహారాజిగా రిస్స డెచ్చట నున్నాడు?

గోకులదాసు:—అయ్యో! నేను గార్యాంతరంబున నొకచోటికి వెడలి యుండి, తిరిగి వచ్చునపుడు సమీపమునఁ గొన్నిశిబికలం గాంచి, యవి జోడ్పురమహారాజి వని విని యావిషయముఁ దమతోఁజెప్పుట కిచ్చోటికివచ్చితిని. మహారాజితో నామె చిన్నికొమరుఁడుగూడ నుండును.

థార్ వరుఖాన్:—వా రిచ్చటి రెండూడముల నున్నారు?

గోకులదాసు:—దాదా పాటుమైళ్లలో నున్నారు. రెండుగంటలలో మీరు వారిని జేరవచ్చును.

థార్ వరుఖాన్:—ఇంకను నేవేని రహస్యము లున్నఁ దెలుపుము. చక్రవర్తి గారిచే మీకు మంచి బహుమానము లిప్పించెదను.

గోకులదాసు:—ఖాన్ సాహెబ్! నా కితరవిషయము లేవ్వియును తెలియవు. నే నిప్పుడే వచ్చుచుంటిని. వైవిషయమున గూడ నే నుస్తాత్తుగఁ గను గొంటిని. నాకు మీరు బహుమానము లీయనక్కఱలేదు. చక్రవర్తి గారియభిమానముండినఁ జాలును.

గోకులదాసు, రాజియందుమాత్రమే సకలము సాధించెదలఁచెను. రాజపుత్రులరహస్యముల నినుమంకయేసిఁ దెలియఁజేయుగూడదని యతని యుద్దేశ్యము. థార్ వరుఖాన్ నెన్నివిధములఁ బ్రశ్నించినను వానికెల్ల నాతఁడు దనకుఁ దెలియదనియే చెప్పుచుండెను.

వెంటనే థార్ వరుఖాను నాల్గువందలపై నిరులను, గొన్నితూపాకులను గొని, గోకులదాసుచూపు మార్గంబు ననుసరించి వెడలెను. మార్గము మిట్టకల్ల ములగ నుండుటచేతను గంటకతరులతాపృతఁబగుటచేతను గర్మశపాపాణ యంతఁబగుటచేతను, వారిప్రయాణము గడు నాలస్యముగఁ జరుగుచుండెను.

తమ కిట్టకస్తాత్తుగ నావత్తురాడున్నదని రాజిగాని తదితరులెవ్వరుగాని దలంపలేదు. రాజి విడిసియుండిన ప్రదేశమున కొకటిరెండు మైళ్లదూరమునఁ జ్రేమాబాయి కనుమంబుల గ్రహించుటకై యటునిటు సంచరించుచుండెను. అప్పు డిరువురుభిల్లు లామెకడకుఁ బరుగిడివచ్చి “వేవీ! తురకసేనలు మన జెనకువచ్చుచున్న” వని తెల్పిరి. తత్క్షణమే ప్రేమాబాయి యొకయున్నత శిలాగ్రం బెక్కిచూచెను. దూరముగ మొగలుసేన లామెకుఁ గనబడెను. వెంటనే పరిసరప్రదేశమునంగలదోయ విలుకాండ్రఁ బ్రోగుచేసికొని యాధము నకు సన్నద్ధులైయుండవలయు ననియు, నాజ్ఞయొనతోడనే మొగలుల సహా రింపవలయుననియు నాభిల్లులకుఁ దెల్పి యావీరవనిత రాజి కీవర్తమాన మెఱింగింప శీఘ్రమున వెడలెను. ఈవిషయమును విని యెల్ల రాశ్చర్యభయంబుల మునిగిరి. రాజపుత్రవీరు లాపలుకుల విని వీరాలాపంబు లాడుచు, నొకరి నొకరు ప్రోత్సహించుకొనుచుండిరి. ఇట్లుండ భీమసింగు జయసింగు లక్కడికి సమీపప్రదేశంబుల నున్నారని తెలియవచ్చెను.

అప్పు డంబాలిక మహారాజియనుమతిపై భీమసింహున కొకకాంచన కంకణంబుఁబంపఁ దలంచెను. త్వరగా నాకంకణంబును భీమసింగున కొసంగి యాతనిని సహాయార్థము గొనివచ్చువా రెవ్వరు! అయ్యరణ్యమార్దంబుల నెఱింగినవా రెవ్వరు? అక్కార్యము సేయువా రెవ్వరు? ప్రేమాబాయి తప్పుఁ దెవ్వరును సమర్థులుకారని యందఱు నెఱుంగుదురు. అంబాలిక, యామె నెట్టికార్యముఁ జేయుమని యడుగఁగలదు? ఆలసిందినఁ బ్రహదము వాటిల్లును. అంబాలిక కేమిచేయుటకును దోచలేదు. తుద కామె ప్రేమాబాయిని సమీపించి “అక్కా! ప్రస్తుతము నీవే నుమా మమ్ము రక్షింపఁగల దానవు. నీ వీకంకణంబుఁగొనిపోయి యార్యపుత్రున కొసంగి యిచ్చటి వృతాంతం బెఱుకపఱచి శీఘ్రంబుగ నాతనిఁ గొనిరమ్ము. నిన్నిట్టికార్యమునకు నియోగించుటకు నాకే సిగ్గుగుచున్నది. కాని వేటుశరణ్యము గాన్పించదు. నన్నవన్నించి రక్షింపుము. ప్రాణంబుల నిలువఁబెట్టుము. నీ మే లెన్నటికిని

మఱచుదాననుగాను.” అని యతిదీనముగఁ జల్లెను. ఆ మాటల నాచరించి ప్రేమాభాయి యందుల కియ్యకొని, కంకణములుగొని (భీమసింగును సమీపించుటకు) వెడలెను.

అప్పు డామె హృదయమునఁ గలిగినభావము తెన్నియని షడ్వింశతి నగును? తా నెవ్వని గాఢముగఁ బ్రేమించి తనజీవిత మెవ్వని సేవార్చనలకై ధారపోయఁ దలంచెనో? ఆపురుషపుంగవుని మఱొక్కఁడంచలొత్త ప్రేమించి, యాతనికే దనప్రేమచిహ్నముగఁ గంకణముఁ బొందుచుండెను. ఆకార్యము దానే చేయవలసియుండెను. దిక్పాలవర్మలచే నియమింపఁబడి వారియూదే శంఖులఁ జెలియజేయ దమయంతి యంతిపురంబునకుఁ బోవు నైషధున కెట్టి భావనావరంపర బుదయించెనో? అవన్నియుఁ బ్రేమాభాయి మనస్సునాక్రమించెను. ఆమె మానసాకాశమున నాలోచనామేఘము లావరించి జ్ఞానచంద్రుని మాయము చేయసాగెను. తుద కావీరబాలరత్నము మనంబునం దిట్లు కలపోయఁ జొచ్చెను. “ఈయంబాలిక నాప్రియునిఁ బ్రేమించినందుల కీమెయెడ నాకెందు కమాయ జనింపవలయును? నువాసనాభాసురసుమగత సుధాస్వాదనమున కనేకమత్తమధుకరంబు లాశ్రయించుటలేదా? యటులనే లావణ్యమూర్తియు, గుణభనియు, శూరశిఖామణియు, సర్వసుందరీనయ నాబ్జమిత్రుండును, నగుప్రియుని నామె పరించుటయందుఁ ద ప్రేమమున్నది? యాపురుషవర్మఁ బ్రేమించుటకు నాకెంతహక్కు గలదో యామెకుఁగూడ నంతహక్కు గలదుగదా? యమాయ సర్వానర్థములకు మూలము. అసూయారహితులు నిత్యసంతోషులై సుఖితురు. ఎటులైనఁ గానిమ్ము. నాకాకడఁ ప్రాణిప్రియుండు. అతఁడు నన్ను నిరాకరించినను, నే నాతని పవిత్రనామమునే జపించుచు వింద్రియనిగ్రహముతో నుండెద. మనమా! సత్సంగంబును విడనాడకుము. దుర్గాదేవీ! వన్ను రక్షించుదానవు నీ వేసుమా!”

ఇట్లునుగుణవతి మనమునఁ దలంచుచు నావనమార్గంబు మెంబడి నడచుచుండెను. పాప మావనమార్గముల సంచరించుటచేతను, హృదయమునం దొక

విధమున కళవళము జరించుటచేతను, నామె కడు బడలియ్యుండెను. భీమసింగు జాడయే యోమెను గనఁబడలేదు. భీమసింగు తటస్థపడనిపక్షమునఁ దనితరుల నెప్పుడైన నహాయార్థము గొనివచ్చుట కామె నిశ్చయించుకొనెను. రాజి మొదలగువారిస్థితి యేమైందో? యని తహతహపడుచుండెను. కాని యామె యంతకంటె నేమిచేయఁగలదు.

కొంతసేపటి కామె 'సాదారీ'కనుమను నమిపించెను. రవంతతైర్వము గలిగెను. రాజపుత్రనాయకు లాకనుమలఁ బరిశీలించుచుఁ దమనైన్యముల నే ప్రదేశములం దెట్లునిలువవలయునో? చర్చించుచుండిరి. ఇంతలో భీమసింగు గూడ నకస్తాత్తుగ నచ్చోటికి వచ్చెను. భీమసింగునుఁ గాంచి ప్రేమాబాయి యమితానందము నొందెను. తత్తణు యంబాలికపంపిన కంకణ మాతని కొనిగి నమస్తముఁదెలియఁబల్కెను. అతఁ డానందమున నాపారితోషిక మందుకొని కరంబున ధరించెను. వెంటనే యాతఁడు తనపరివారమును జాగ్రత్తగ నుండుడనియూహించి తక్కినరాజపుత్రప్రభువుల కీస ర్తమానము దెలిసి కనస్థానమునవారిలో నెవ్వరైన నుండునట్లు నియోగించి కొంతనైన్య మును గొని ప్రేమాబాయితో నంబాలికాదులుండు నాలయముచేతకుఁ జను చుండెను.

ఇంతలో థార్ పరుఖానా రహస్యప్రదేశమును నమిపించుచుండెను. ముఖద్వారంబున బోయవిలుకాండ్రు బారులుదీరి నిలిచియుండిరి. రాజి మొదలగువారెల్ల రానైన్యమునుగాంచిరి. వారికి మందుభాగమున గోకుల దాసుమార్గంబుఁ జూపుచువచ్చుచుండెను. అతనిజూడగనే వారెల్ల రొక్క మాతాశ్చర్యమున మునిగిరి. అయ్యది గోకులదాసుకృత్యమే 'యని విశద మయ్యెను. రాజభక్తితత్పరుడగు నారాజపుత్రప్రభు వట్టి నీచకార్యమున కొడఁబడుట నేమికారణమైయుండునని చింతింపసాగిరి. కారణము వారి కెక్కడిని గోచరింప దయ్యెను. రాజిగూడ నూహింపఁజాలదయ్యెను. మొగ

బలులు దమగుఱికిః తగినంతసమీపమునకు రాంగనే భిల్లులు వారిపై శరవరు వరలఁ గురిసిందిరి. మొగలు అనిశితపరిభ్రమతంబులచే గడునొచ్చియు నమితకోపమునఁ దమకుపాపలః బ్రేబ్బుఁజొచ్చిరి. పాప మొవ్వేటులకుఁ జలువురుభిల్లులు మరణించిరి. తక్కినవారు నిలువఁజాలక నడగిరి. మొగలులు నిరాఘాటంబుగ ముఁసులకు నడువసాగిరి.

అన్వడు మహారాజునకుఁ దనలో "భీమసింగికడు రాఁదాయెను. శత్రునైన నమీచించుచున్నది. మన శవజయము శుష్పక కలుగును. భీమసింగవచ్చువఱి కైన పరి నాపవలయును." అని మోపించి తనయంగ రక్షకఁడభ్యర్థునిఁ బిలిచి నీవు శిష్యుని నెడఁ గాల్వరుఖానుతో నామాటగ నిట్లునుము. "అయ్యా! నాకొఱకై యనేకులు మృత్యువందుట నాకిను మంతయేని నిష్ఠములేదు. నేనే స్వయముగ మొగలుల యధీశుగుట కిచ్చ గించుచున్నాను. వీరాగ్రేసరుండని పేరెన్నికగఁన్న జస్వంతసింహునిపల్ని నయ్యు విధివశంబున మీయధీశఁగాఁబోవుచున్న నన్ను దయతోఁ జూడ వలయునని కోరెద." తర్వాత విషయమాలాచసీయము.

రాణి యాజ్ఞ మేర కాతఁడు థాల్వరుఖానును సమీపించి రాణిపంపిన సందేశమును దెలిపెను. ఎట్టికష్టములలేక రాణి తనయధీశుగుచుండ వలదనునా? థాల్వరుఖానుండులకు సంతసించి యాలసింపకరాడని వర్తమాన మంపెను. రాజపుత్రవీరుఁ డానసూచారమును శీఘ్రమునవచ్చి రాణిగారి కెఱింగించెను. రాణి యాజ్ఞ మేరకుఁ బ్రతిశిబిక్కుదును నల్లర్లు రాజపుత్రులు గవ చాయుధాదికంబుల ధుఁకుంచి హుచ్చుడిరి. తదితరవీరులు వైకి బోయవేషముల ధరించి శిబికల మోయఁదొడంగిరి. మహారాణి యుబాలికను దనపై న్నాభ్యర్థున కొప్పగించి, యామె నొకసురక్షితస్థలమునకుఁ గొనిపోవునట్లాజ్ఞాపించి తాను గడపటి పల్లకియందుఁ గూర్చుండి, మెల్లన మొగులునై స్వముండు దెసకుఁ బ్రయాణమయ్యెను.

అసమయమునకుఁ బ్రేమాబాయి భీమసింగు లాప్రదేశమును సమీపించిరి. శిబికలు మొగలునై న్యముచెనకుఁ బోవుచుండుటకు భీమసింగు గాంచెను. తత్క్షణమే యతనిగుండెలు గొట్టుకొనసాగెను. శరీరము కంపమొందెను. తుద కాతఁ డొక పేడినిట్టూర్పుఁబుచ్చి “కన్యకామణీ! నర్వము మించిపోయినది. రాజకాంతలు మొగలులయధీనమైరి. ఇంకేమున్నది? పుట్టిమునింగినది. ఆలసింపఁగూడదు. వల్లకులు శత్రుదళమును జేరకమున్నే వారిని రక్షింపవలయు” నని తెల్పి తనపై నికులకు మొగలునై నికులపైఁ బడుట కనుజ్ఞ నీయఁ బోవుచుండెను. ఇంతలోఁ బ్రేమాబాయి యాతని నాపి “రాజామాతా! ఆక్రముఁ జెందకుము. చూచితివా? బోయలు మామూలగ నుండువారుకారు. ఇంచేదియో రహస్యముండును. వారు మొగలుదళమును జేరువఱకు నిదానించుండు. ఆలోచల మనమును శత్రుదళమును సమీపించి కాలమునకు వేచియుండము. రాణిగా రేదియో పన్నాగము పన్నియుండునట్లు దోచుచున్న”నని నుడువ భీమసింగుండులకు పల్లెయని నిజనై న్యమును గొని మొగలుదళమును సమీపించెను.

కొంతసేపటిలో నాశిబికలు మొగలుదళమును జేరెను. థార్పరుఖాను మహారాణిగారిని సగౌరవంబున నాహ్వానించుటకై శిబికనుసమీపించి “మహారాణీ! మిమ్మింక కష్టపెట్టినందులకు జ్ఞాపకం.....” యని విగృహీతౌఁదటాలున వెనుకకుఁబోయి యొఱునుండి ఖడ్గంబుఁబెట్టికి నిల్చెను. రాజపుత్రులందఱాప్రదేశమును సమీపించుగనే కష్టకులనుండి బయటికి దుమికి తీవ్రముగఁ బోరఁదొడఁగిరి. అప్పుడు మొగలులొందిన యాశ్చర్య మింతింతకాదు. రాణీశిబికమాత్రము దూరంబున నుండెను. కొంతసేపటిలో మొగలులు రాజపుత్రులను జుట్టుముట్టిరి. రాజపుత్రులు విజృంభించి పోరుచుండిరిగాని, తమసంఖ్యతక్కు వగుటచేతను, మొగలులసంఖ్య యెక్కువగుటచేతను నొకఁడొకరే నేలఁగూలసాగిరి. ఇంతలో భీమసింగు తనపై నికులతో సింహనాద

ములఁజేయుచు మొగలంబుపైఁబడెను. సంగరము భయంకరమయ్యెను. కరవాలముల ఝళిపింపులు, రాజపుత్రులసిహనాదములు, మొగలంబ యట్టహాసములు, తెగిపడువారి యార్తచాదములు రోదనీకుహరమెట్లు నిండిపోయెను. తలలు బతులవలె నెగిరిపోవుచుండెను. నెత్తురు కాల్యగాఁ బ్రహంపఁజొచ్చెను. ఇరువంకల ననేకులు మరణించిరి. మఱికొందఱు ఊతగా మ్రొలైరి. భీమసింగు గూడఁ దీవ్రచుగుగాయములబాధ ననుభవింపవలసివచ్చెను.

ధార్మపుత్రుఁడు కట్టిలేనినిపోరులు పెట్టుకొని జనులఁ గోల్పోవుట కిష్టములేదు. అశనినైనికులలోఁ జాలమగది నశించిరి. అక్కరునైనన్యముచాలదూర మేగియుండెను. కాన, నాతఁడంతటితోఁబోరు చాలించి గోనుల దానును బంధించి వెంటఁ బిలిచికొని తననైనన్యమును కేరఁబోయెను. మొగలు నైనన్యము కనుమఱుగుకాగానే మహారాణి తనపల్లకినుండి దిగి భీమసింగున్న స్థలమును కేరఁబోయెను. భీమసింగునకు దొడయు దొక పెద్దగాయము తగిలి రక్తముప్రవహించుచుండెను. నైనికుఁడొకఁడతనిగాయమును గడిగి కట్టుగట్టుచుండెను. వెంటనే భీమసింగు నొకపల్లకియందుఁ గూర్చొనఁజేసి, రహస్యాలయమునకు రాణి మొదలుగ నెల్లరు నరిగిరి. అతనికి బాగువఱకు వారెల్ల రంజే యుండిరి. ప్రేమాబాయియు నంబాలికయుఁ గడుజాగరూపలై యాశని కుపచారములు చేయుచుండిరి. వారియుపచారములవలన భీమసింగు క్రమక్రమముగ స్వస్థస్థితి నందుచుండెను.

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము

మిత్రులు

అంబాలికాప్రేమాబాయిల యువచారముల భీషసింగు గాయము లన్నియు మానిపొయెను. కాని సంపూర్ణశక్తివంతుఁడైనకనుఁ గాలేదు. అతని మనస్సంతయు యుద్ధరంగమునందే యుండెను. రెండుదినములతర్వాత నాతఁడు వజ్రాయుధం బనెడి యనుఁగుగజ్జింబు నెక్కి రాజకాండల యను మతిఁగొని యాహవరంగమునకు వెడలెను. ప్రేమాబాయి, అంబాలిక లాతనికి సంతసంబున వీడ్కోలూనంగిరి.

ఇంతలో నక్కరు థార్వరుఖానులనైననమలు చాలవఱకుఁ బ్రయాణముఁ జేసియుండెను. ఆమొగలునైననమలు సాదారీకనుమలొయ ననునరించి పోవలసియుండెను. రాజపుత్రులకాద టినుమంజయేని వారికిఁ దెలియలేదు. మొగలు లుత్సాహంబున నిర్భయలై యాకనుమనుఁ బ్రవేశించిరి. వారి కెట్టి యాటంకమును గన్పట్టలేదు. వా రాకనుమ కడఁకటిభాగమును జేరునప్పటికి మార్గము నిరోధింపఁబడియుండెను. గొప్పగొప్పవృక్షములతోడను, గండళిలల తోడను, నాదారి మూయఁబడియుండెను. ఇరుపార్శ్వముల నెత్తినవర్షకము లుండెను. ఎటుఁబోవుటకును వీలులేదు. కాన వారు మరల వచ్చిన త్రోవను జట్టి వెనుకకు రావలసివచ్చెను. వారు వెనుదిరిగి లోయ మొడటిచోటుఁ జేరువఱకు రాజపుత్రు లాశ్రయదేశము నాక్రమించి యుద్ధమునకు నన్నుద్ధులై యుండిరి. లోయ కొంచె విఱుకుగ నుండుటచే మొగలు లనేకు లేకకాలంబునఁ బోరుటకు వీలులేకుండెను. థార్వరుఖాను తననైననుకలఁ బ్రోత్సహించి రాజపుత్రుల భేదించఁజూచెనగాని, వా రాతని యూహకు లొఁజడు నట్లులేదు. దానియండినవఱకొండఁబు రాజపుత్రులు చెలరేగి పెద్దపెద్దరాళ్ల

నామొగలుదళముపై వేయసాగిరి. అటవికులగుబోయలు మొగలులయనువుల బాపుచుండిరి. మొగలు లిటునటుఁ గదలుటకుఁగూడ వీలులేదయ్యెను. 'ఇటుఁ జూచిన నూయి, యటుఁజూచిన గోయి' యనువిషమావస్థయందుండిరి. వా రదితెలిసికొని సంధికంటెఁ దగినయుపాయంబొందులేదని తలంచిరి. అప్పు హమ్మదీయసేనాను లిరువురుఁ గొంతసేపు యోజించి, తుదకు రాజపుత్రులతో సంధిఁజేసికొనుట కిష్టపడి, తక్షణమే యొకరాయబారిని జయసింగు నొద్దకుఁ బంపిరి.

ఆరాయబారి జయసింగును సమీపించి “రాజామారా! సుల్తా నకృదు నాతోఁజెప్పివంపిన వృత్తాంతంబుఁ జెప్పెద. సావధానముగ వినుఁడు. ‘నేను హైదరాబాదును గాకపోయినను, రాజపుత్రునిత కుద్ధవించుటంజేసి కించిత్సంబంధము నందినవాడను. రాజపుత్రులతో సఖ్యంబు గోరువాడనేగాని లేని పోనికలహములఁ దెచ్చిపెట్టుకొన నిచ్చగించువాడనుగాను. హిందూమహమ్మదీయుల కన్యోన్యమైత్రి కలిగినగాని దేశమునకును, నిరుతెగలవారికిని శాంతి చేకూరదని నే నెఱుంగుదును. ఐననుఁ దండ్రియాజ్ఞ జవదాటఁజాలక నిరర్థకములును, నిర్హేతుకములును నగు నీయాధంబులఁ బాల్గొనవలసినవచ్చెను. మీతో సంధిఁబడిరినమొటనే నే నెటులైనఁ రాజపుత్రులతోడికలహంబునర్థకరంబనియు, వారితోడిసఖ్యంబైత్రేయోదాయకంబనియుం, జక్రవర్తిగారికిఁ దెచ్చి యాధంబుల నాపివేయన ట్టినరైనెద. నిశ్చయమును బల్కుచుంటివి. నావచనములనమ్మి సఖ్యంబుఁ గావింపుఁడు.’ అని తన నిజాభిప్రాయముఁ జెప్పినాపినా:-” డని నుడివెను.

జయసింగున కక్కరు వలుకులం దుతనమ్మకము జనింపలేదు. సంధి కొడంబడుట కతఁ డొక్కొంత యనుమానించుచుండెను. ఆనయమును భీమసింగు తనయన్నను గలసికొని, ఢిల్లీపురంబునం దున్నప్ప డక్కరు గుఱాగుణంబులఁ జక్కగ నెఱింగియుండెనుగనుక, యాతనితో “అన్నా! అక్కరు సత్య సంధుఁడు, సరనుఁడు. నేను ఢిల్లీపురంబున నున్నననుమంబున నాకొంతయు

సేకడు మహావకారం బొనరించెను. అతనిగుఱించి మీరేమియు సనుమానింపవలదు. సంతి కీనానుటయే మంచి దని." నుడివెను. తమ్మునివాక్యంబులు విని జయసింగు సంతి కొప్పకొనెను. తత్తః తామే యంగీకారమునుఁ దెలుపుచు నొకలేఖ వ్రాయుటయైనది. జయసింగు ద్వాని భీమసింగుచేతనే యక్బరుచకుఁ బంపెను. భీమసింగును, సంతపంబునఁ దనపూర్వస్నేహితునిఁ జూడవెడలెను.

భీమసింగును గాంచంగనే యక్బరు సంతసించి యాతని సగౌరవముగ నాహ్వానించెను. తననంతరము సంతినియమములఁగూర్చి యక్బరు ఖాన్ పరుఁ ఘాతు భీమసింగులను చర్చించిరి. తుదకు వారందఱుండు కొప్పకొనిరి. నియమప్రకారము, కొన్నిఘరంగులును, ముదుసానుగ్రియు, నొంటెలును, చెండేరుంగులునుదప్పఁ దక్కినగజములును, రాజపుత్రులయధీనము గావలసివచ్చెను. ఇదిగాక రాజద్రోహియగు ఖానుగోకులదాను జయసింగువశమయ్యెను. తత్తః తామే సంతికుడిగలిగియుండు చాటింపఁబడియెను.

మొగలునైష్యమును జిల్వారాకనుమహర్దముగ మార్వారులుజేర్చుటకు జయసింగులకుఁ జొందఱ నియోగించెను. జిల్వారాకనుమదాటువఱకు భీమసింగుగూడ నక్బరుతోఁకమేర కాతని వెన్నంటిపోయెను. పూర్వపుస్నేహితు లిరువురును వివిధవిషయములనుగూర్చి క్రిందివిధముగ ముచ్చటించుచుఁ బ్రయాణముచేయుచుండిరి.

అక్బరు:—మిత్రమా! నీప్రజ్ఞావిశేషము లసాధారణములు. శిల్పీపురరాజ సౌధంబునుండి యొకసూత్రముగఁ దప్పించుకొంటివి? అఘటవఘటవా చమద్భుతగు చక్రవర్తి నొక్కతృటితో నేమఱించితివి. నీమితటి చాడవని యాతఁ డొక్కవాడైనఁ దలంచియుండలేదు.

భీమసింగు:—(చిలునవ్వుతో) మహాశయా! యదియంతయు మీయనుగ్రహమేదా? మీరు నానుషయ మెఱిగి నుండియుఁ జక్రస్త్రిగారి. నే నమాయకుఁడనని తెల్పియుంటిని. అందులకే సంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడనుకె

అక్కరు:—మిత్రమా! నీతోఁగూడ నబ్బిల్ ఖరీము పొందాయెనని తెలిసెను.
నిజమేనా? వాఁ డిప్పు డెచ్చట నున్నాఁడు? చక్రవర్తికంటఁబడెనా?
వానిప్రాణములు దక్కఁను.

భీమసింగు:—(చిలునవ్వుతో) వాడు చక్రవర్తిగారి కింక సులభసాధ్యుఁడు
గాడు. నావిమోచనమునకు వాఁ డెంతయు సాయమొనరించెను. వానికే
లోపమునులేక జీవితాంతమువఱకును హాయిగనుభించుటకుఁ గావలసినంత
ద్రవ్యమొసంగి చక్రవర్తిగారిబారిఁబడకుండునట్లు విచేశమునకుఁ బంపితిని.

అక్కరు:—నెబాస్! మంచిపనిఁ జేసితివి.

భీమసింగు:—నేను పారిపోవు బెటోగి చక్రవర్తిగారు కడుఁబెరింగి
యొందురని తలంచెద. న న్నాతఁ డెంతయు బహుళాకరించి పంపఁదలఁచి
యొందును.

అక్కరు:—(నవ్వుచు) అవునవును. చక్కగా బహుళాకరించి పంపఁ దలఁచి
యొందెను. మరల నొక్కతూరివచ్చెదరా?

భీమసింగు:—చక్రవర్తిగారికి లేనిప్రయాస మేల తెచ్చిపెట్టవలయును?
మహాశయా? మీరు నాకొసంగిన జాగిలముల నచ్చటనే విడిచిరావలసి
వచ్చెను. ఆజంతువు లిప్పుడు సురక్షితముగనున్నవా?

అక్కరు:—జేమముగ నే యున్నవి. చక్రవర్తితో మీకు సంధికుదిరిన నేను
చానిగిఁ బంపెదను లెమ్ము.

భీమసింగు:—మంచిది.

అక్కరు:—మిత్రమా! నీన్నిక్కవిషయ మడుగ మఱచితిని. ఆనాటిపూర్ణి
మారాత్రి శ్రీకృష్ణవిగ్రహంబును నాచేతులనుండి లాగికొనిపోయిన
దెవరు? నివేనా?

భీమసింగు:—(చిలునవ్వుతో) నేను మీచేతులనుండి కృష్ణవిగ్రహమును లాగి
కొనిపోయితి ననుటకన్న శ్రీకృష్ణుడే నన్ను మీచేతులనుండి లాగికొని
పోయెననుట సమంజసముగ నుండును.

అక్కరు:—నిశ్చయముఁ బల్కితివి. నాఁడు శ్రీకృష్ణుడే నిన్ను రక్షించెను-
భీమసింగ్! నీ తెలివి లేట లద్భుతములు. నీయుద్ధప్రాణ్యమునకుఁ జాలసంత
సిందితిని.

భీమసింగు:—అక్కరుమహాశయా! మీపొగడికొలున కే సంతయు సంతసించు
చున్నాను. కాని మీ యాపొగడ్తకు ముఖ్యుడ నేనుగాను. శ్రీకృష్ణ
విగ్రహమును రక్షించినకీర్తిప్రతిష్ఠలు చాలభాగ మొకవ్యక్తికి జేరవలసి
యున్నవి.

అక్కరు:—భీమసింగ్! ఆవ్యక్తి యెవరు?

భీమసింగు:—ఒకభక్తురాలు.

అక్కరు:—ఆ! ఆ! యేమేమి? భక్తురాలా? చాల నాశ్చర్యముగ నున్నది.
ఒక్కస్త్రీ యతటిసాహసకార్యమును జేయఁగలిగెనా? ఆమె పేరె
దియో? యెఱుంగుదువా?

భీమసింగు:—మదీయప్రాణదాత్రియగు నక్కాంత పవిత్ర రామమును మఱివఁ
గలనా? ఆనాఁ డాపీరరమణి నిశితచారాచంబున, నాప్రాణంబు లపమా
రింపనుండిన మేచ్చనై నిమని యనువుల హరింపకున్న నే నీపాటికి యను
పురంబునఁ బ్రతాపింపనై యుండియుండును.

అక్కరు:—ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము! ఇట్టి వీరవాకిలరామల కిరవైన రాజపుత్ర
స్థానమును జయించుట కెవ్వరితరము? అలంగీరు పామహాగారికి సాధ్యమా?
యని నాకు సంచేహము జనించుచున్నది. తుద కీయుద్ధము లన్నియు
వృథాప్రయాసహేతువులనియే తలంచుచున్నాను. భీమసింగ్! ఆవీరనారీ
వతంస మెవ్వరో తెల్పము?

భీమసింగు:—మహాశయా! కూభాల్ మరు దుర్గావ్యుత్కుండగు థామరునోపి
నాథుగారిపుత్రుఁ. మగబిడ్డలు లేనికతమున నామెయు దతిప్రేమగలిగి
తండ్రి యామెకు నకలవిద్యల నేర్పించెను. వియవిద్యయు దామె కడు
నేర్పరి. సర్వాంగ సుందరి.

అక్కరు:—నెబాస్! నెబాస్! ఆవీరసారీలలామంబును బొండుగట్టినవానిచే జన్మము. మిత్రమా! భీమసింహ! నీవింకను నవివాహితుడవేకదా? ఆసుం దరీమణి నీర్థాంగియైన నెంతబాగుండును? నీవెంతయు నదృష్టవంతుడ వనియే తలంచుచున్నాను. నాయూహ నీకెట్లు తోచుచున్నది?

భీమసింగు:—నావివాహమున కిప్పుడేమి లెండు.

ఆననుయమున సుబాలికామూర్తి యొక్కవర భీమసింగుమానసమున విద్యుల్లతవలె మెరిసెను. ప్రేమాబాయియం దతని కన్నివిధముల నాహ్వాద గౌరవాదులు కలవుగాని, యామెను వివాహమాడుటమాత్ర మతనికయి వ్వము. అతనిమన మిదివఱకే యంబాలికయందుఁ దగిలియుండుటచే నామెను దప్ప నితరుల నెవ్వరినిఁ బ్రేమింప నాతఁ డిచ్చుగింపలేదు. కనుకనే యక్కరు తెలిసినవిషయమున కాతఁడు సరియైన ప్రత్యుత్తర మీలేదు.

ఆన్నేహితు లిరువురు మాటాడుకొనుచు, చిల్వారాకనుమను దాటి వెడలిరి. అటనుండి యక్కరు ననుచుఁగొని భీమసింగు వెనుకకు మరలెను. అతఁ డప్పు డొంటరియై యేదియో మనంబునందాలోచించుకొనుచు, మెల్లనఁ బ్రయాణముఁ జేయుచుండెను. అతఁ డట్లు కొంతద వ్వరిగినపిమ్మటఁ దటాలున నాతని కొకవిధమగుధ్వని వినిపచ్చెను. అతఁడు తత్క్షణమే యట నిలిచి వెనుదిరిగిచూడ, మందహాససుందరపదసారవిందయగు ప్రేమాబాయిమూర్తి యాతనికిఁ గన్పట్టెను. అప్పుడు భీమసింగు కొంతయాశ్చర్యమున నేమియో నుడువఁబోవ నాలాపణ్యగాత్రి కలస్వనంబున నిట్లనియె.

ప్రేమా:—ఆర్యా! యేల నిర్విణ్ణులై యిట్లు నిలిచియుంటివి?

భీమసింగు:—ఓవీరకాంతారత్నమా! నీసర్వవ్యాపకత్వమునుగాంచి యాశ్చర్య పడుచుంటిని. నీ వాసర్యేశ్వరివలె నెక్కడఁజూచినను గాన్పించుచుంటిని. ఇపు డీయరణ్యభూమల నెందుకొఱకు సంచరించుచుంటివి?

ప్రేమా:—(చిఱునవ్వన) అర్థపుత్రా! మీరు నాసర్వవ్యాపకత్వమును జూచి యాశ్చర్యము నొందితిరి కాఁబోలు! దుర్గాదేవియనుగ్రహమున, నాకెట్టి యాపదలును రానేరవు. నే నెట్లప్పుడు విరోధులజాడల నరయుచు నిష్ఠనమార్గంబుల సంపరించుచుందును. అది యటుండనిండు. నాతండ్రి గారు యుద్ధముఁజేయుట నెన్నఁడైన గాంచి యున్నారా?

భీమసింగు:—లేదు. అతఁడు రణవిద్యాకోవిదుఁ డనిమాత్రము వినియున్నాను.

ప్రేమా:—అట్లులైన మీ రాతని సమరపాండిత్యం బెఱుంగఁగోరెదరా?

భీమసింగు:—చూడఁ గోరికయున్నది.

ప్రేమా:—నాతోరండు. ఆసమీపశిఖరాగ్రంబునకుఁ బోవుదము. మాతండ్రి దిలిర్ ఖానునై న్యముల నెట్లు చీకాకుపెట్టుచున్నాఁడో? అచ్చటినుండి బాగుగఁ గాంచవచ్చును.

అని ప్రేమాబాయి రాజొమరునిఁ దోడ్కొని సమీపశిఖరంబును జేరఁ బోయెను.

ఇరువది రెండవ ప్రకరణము

రాజసింహుడు.

ఔరంగజేబును నతనికుమారుడగు నజామును నమికినైన న్యముతోఁ జిత్తూరుదేబారీ కనుమల మధ్యప్రదేశముల విడిసియుండిరి. కావలసినప్పుడు నైన న్యము లజ్జీరునుండివచ్చునట్లు చక్రవర్తి యేర్పాటుచేసియుండెను. ప్రస్తుతము మొగలునైన నికు లించుమించొక లక్షయుండిరి. దేబారీకనుమ మొదలు కొని యందయసాగరమువఱకు మొగలు సేన నిలిచియుండెను. అందు నలుబది పెద్దఫిరంగులు మొదటివరుసయందు నిలిపియుండిరి. వానితర్వాతఁ జిన్నఫిరంగులును, వాని వెనుక గుఱ్ఱపుదళమును, నావలఁ గాల్బలము నిలుపఁబడియుండెను. ఔరంగజేబు తననైన న్యమును రెండుభాగములుచేసి యందొక్కభాగమును సమయమువచ్చినఁ దటాలున సాయమొనర్చుటకై వెనుకప్రక్కన నిల్పియుండెను. చక్రవర్తి మంచితెలివిగలవాఁడు. యుద్ధమునందు రాజపుత్రుల నుక్కడంపవలయునని యాతఁడు నిశ్చయించెను.

రాజసింహుడును దనబలంబులనెల్లఁ జేర్చి, గూఢచారులవలన విరోధి నైన న్యమందలి పరిస్థితులన్నియు నెఱిగి, తదనుకూలంబుగఁ దననైన న్యంబును దగుల్గలంబుల నిలిపియుండెను. మొగలునైన న్యముకంటె రాజపుత్రులైన న్యము తక్కువైనను బలపరాక్రమముల బేరెన్నికఁగన్న వీరాగ్రణుల సేనలందుండిరి. తమ కిదివఱకుఁ గలిగిన జయములచే నమృతముగల్గినవారై నేఁ డుత్సాహంబుగ సంగరమొనర్చు, సంకల్పించుకొనిరి. రాజానైన న్యమున కిరుపార్శ్వంబులఁ జాలమంది కన్నరజోగులు యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నిల్చియుండిరి. భీమసింగు కొంతమంది బోయవిలుకాండ్రును గన్నరజోగులను వెంటఁగొని మొగలు నైన న్యమునకు దక్షిణభాగంబునంగల నిబిడవనకరులతాడులమాటున దాగి

యుండెను. మొగలునై న్యమునకు వామపార్శ్వమున మోహనసింగును, బెడ్డాబిజోలీనగరాధీశులను ముప్పదిజేలనై న్యముతో నుండునట్లు రాజా నియమించెను. దుర్గాదాసు రాజాకు: గుడిభుజమై నిలిచియుండెను. థాకూర్ గోపీనాథు మొగలులకు సహాయార్థ మరుగుచెంచు నై న్యములను లోనికిరాసి కుండఁ గనుమల నన్నింటినిఁ గడుజాగ్రత్తతో నరయుచు మార్గముల నిరోధించియుండెను. చక్రవర్తిమహారుండగు సుల్తానుముగాము చక్కచునుండి నై న్యమునుఁగొని తండ్రికి సహాయ మరుచెంచుచున్నాడని విని జయసింహుని నాపుటకై వెడలెను.

ఇట్టాయభయపక్షములవారును గడుజాగ్రూకతతో నుండిరి. మధ్యాహ్న సమయము కావచ్చెను. పోరు ప్రారంభమయ్యెను. ఇంతలో మోహనసింగు మొదలగునా రకస్తాత్తుగఁ దమబలాములతో మొగలులపైఁబడి కరవాళాధ్యాయులములతో గజతురగపదాతివర్గములఁ జెక్కాడసాగిరి. అదిగాంచి మొగలువీరులు కొందఱు సముద్రేకులై రాజపుత్రుల నుక్కడఁగింపఁ దొడఁగిరి. రానురాను పోరు ఘోరము కాఁజొచ్చెను. అప్పుడు రెండునై న్యములును గలసిపోవుటచే ఫిరంగులను బ్రేల్పుటకు వీరులేకపోయెను. మొగలు నై న్యము చాల నష్టమయ్యెను. ఒకవంక రాజపుత్రుల సింహనాదములు, మఱియొకవంక ఘోషులయార్యాటములు బ్రహ్మాండభాండముఁ బరిచించునాి యనునట్లుండెను! ఓకరినొకరు నిర్లక్ష్యుంబునఁ జూచుచు, బాహుబాహి కచాకచిగాఁ బోరుచున్నవీరవరులును, నిశితకౌశేయకంబులవైరివీరమస్తకంబుల బంతులవలెఁ బైకెగురఁగొట్టు నైన్యాధ్యత్తులును డాలులసాయంబున శత్రు ఘాతంబుల నతిలాఘవంబునఁ దప్పించుకొని దర్పంబున హుంకరించుధీరులును, నంగంబులు భిన్నంబులై ప్రాణంబులదొఱిగి నేపకొఱిగు భటవారణనైంధ్ర వంబులును, దద్దాత్రంబులనుండి ధారగాఁ బొలుచున్న రుధిరప్రవాహంబులును నందుఁ బోరలాడుమొండెములును, వానికి భక్షింపనాకనూబున నెగురు

చున్న గృహాదివివిధపక్షితండంబులను గలిగి రణరంగం బతిభయంకరంబై కన్పట్టుచుండెను.

దుర్గాదాసు రహతూరుయోధులఁ బురికొల్పుచు మూర్తీభవించిన శౌర్యంబుచందంబున దురంబు సల్పుచుండెను. రాజసింహుఁడును బ్రళయ కాలరుద్రునిమాడ్కి వైరికులకాననంబున దవానలునిచందంబున కదనరంగంబున విహారంబు సల్పుచుండెను. నాఁడాతనికోపాగ్నికి గుఱియై మొగలునైసికులను శలభములు ప్రాణములఁ బాయుచుండెను. గాని కొంతవడికి నురుష్కునీరు లాతనిఁ జుట్టుముట్టి బాధింపసాగిరి. రాజపుత్రపీఠ లాదుండగము నెఱింగి, శైర్లాచెడఱగునట్లు తురుష్కుల క్రొవ్వడగించిరి. ఔరంగజేబు సేనామధ్యంబున నొక్కదంతావళంబువై గూర్చుండి నిజనైస్యంబును బురికొల్పుచుండెను.

అట్టియొడ జయలక్ష్మి తనకటాక్షవీక్షణంబుల నొక్కపగి రాజపుత్రుల వంకను, మఱొక్కపగి మొగలులవంకనుఁ బరపుచుండెను. ఆఘోరసంగ్రామంబున రాజా తీవ్రముగఁ బోరుచుండెను. మొగలుసేనాధ్యక్షుఁ డొక్క డాతనిఁదాకెను. వారిరువురు మత్తమాతంగంబులభాతి, హర్యక్షంబులచందంబున, నొకరికొకరు తీసిపోక తూత్రంబునఁ బోరఁదొడఁగిరి. తుదకు రాజసింహుఁ డాతని మస్తకంబు నిజకృపాణంబున డుల్లనేసెను. అదిగాంచి యాతనిభటులు కొందఱు రాజాను జుట్టుముట్టిరి. రాజసింహుఁడు గొంతత్వతగాంతుఁ డయ్యెను. గాయములనుండి రక్తము ప్రవహింపఁ బొచ్చెను. తండ్రి పాటుఁగాంచి భీమసింగు రయంబుపవచ్చి తండ్రికి సహాయుఁడై నిలిచి తన కృపాణరాజంబున శత్రుల కంతనాశములఁ దునుమాడుచుండెను.

ఇంతలో నొరంగజే బధిష్ఠించియుండిన గజ మొకపాదరింటినమీపమున పంచరించుచు సహజచపలత్వంబునఁ గరంబుతోఁ దీగనులాగఁబోయి యేకా రణమునో? వెనుదిరిగి బాధవే ఘోకరించుచు సంగరరంగంబునుండి పరుగెత్తసాగెను. మావటివాడెంత ప్రయత్నించినను నిలుపఁ జాలఁడయ్యెను.

పలువురు వీరులు బట్టెంబులతోఁబొడిచి యడ్డనిఁచిరిగాని యది వారిపోటు
లను సరకుగొనక యడ్డమువచ్చినవారిస్వల్ప దొందంబున మోదుచుఁ బాదంబు
లచేఁ ద్రొక్కుచుఁ బరుగిడెను. అదిచూచి మొగలునై నికులు నిర్విజ్ఞులై యుండ
ప్రళయకాలరుద్రులభంగి సింహనాదములఁజేయుచు, రాజపుత్రులు వారివైఁ
బడిరి. వారిదాడి కోర్వంజాలక మొగలులు చాలమంది మరణించిరి. హత
శేషులు కొందఱు దమయాయుధములు మొదలగువానిఁ బారవైచి ప్రాణ
సంరక్షణార్థమై చిత్తూరుదుర్గ సూర్గంబునఁ బరుగిడిరి.

దుర్గాదాసు తన రహతూరుయోధుల సహాయముతో మొగలులగఁ
ముల నధీనపరచుకొనెను. చక్రవర్తిగారివస్తుపరికరము సయుతము రాజపుత్రుల
యధీనమయ్యెను. రాణా తీవ్రముగ గాయపడియుండుటచే వెంటనే పురి
చేసెను. రాజపుత్రులు సంతసించి యానాఁడు జయలక్ష్మీ తమ్మువరిగిచినందు
లకు భగవంతునిఁ గొనియాడుచు నిజవాసములఁ జేరిరి.

ఇరువది మూడవ ప్రకరణము

సాహసము

కడచినయుద్ధమున రాజపుత్రులకు సంపూర్ణవిజయము లభించెను. యుద్ధము గడచినమఱువాడే వీరమరణమునొందిన పురుషశ్రేష్ఠులపత్నులు భర్తృసహగమనం బాచరించిరి. గాయపడిన వీరు లందఱుకూ దగురీతిఁ జికిత్సలుగావింప రాణాయుత్తరు వొసంగెను. రాజసింహుఁడు శ్రీవ్రనారాచ సూతంబుల నొందియుండియు, వానిని లెక్కనేయక యుత్సాహపూరితుఁడై యుండెను. రాజవైద్యులు గడుజాగరూఃతతో నాతనికిఁ దగుచికిత్సలు సల్పుచుండిరి. సంపూర్ణ విజయము లభించినందులకు నయనగరమునను దక్కిన దుర్గములందును రాజపుత్రులు మహోత్సవములు సల్పిరి. తనకు స్వస్థత కలుగఁగనే హిమగిరితననూప్రియు నారాధింప వెడలవలయునని రాణా తలంచుచుండెను.

రాజపుత్రుల కంతటివిజయము లభించినను వారిస్థితి యింకను గొంచె మత్పత్తికరముగనే యుండెను. వారిబలములు చాల నష్టమయ్యెను. ఆహార పదార్థములు తక్కువయ్యెను. ఔరంగజేబుకు జిత్తూరుకోటనుండి ధిష్టికిఁ దఱిమి పేసినయెడల ననాయాసముగ గుజరాతు మాశ్వము మొదలగుశత్రు రాజ్యములవైబడి దోపిడిగొని తగినవస్తుపరికరములను బ్రోగుచేసికొనవచ్చునని తలచి వెంటనే రాజసింహుఁడు వీరాగ్రేసరుఁడగు స్వపల్దానుకు నైన్యయుతముగ నబ్జిరుచుండి చక్రవర్తికి సహాయార్థ మగుదాచునైన్యమును నాట్రుటకై పంపెను. భీమసింగు తండ్రియాజ్ఞ మేరకు మఱిగొంతనైన్యమునుగొని చిత్తూరునొద్దకుఁ దక్రవర్తికి భీతిగల్పించుటకై వెడలెను.

దుడ్డాదాసు మొదలగువారు తక్కినయరణ్యమార్గములనెల్ల జాగ్రత్తతోఁ గాపాడుచుండిరి.

చక్రవర్తిస్థితిమాత్రము భయాన్వదముగ నుండెను. అన్నిప్రక్కల నుండియు విరోధులు పొంచిచూచుచుండిరి. అతనిబలములు చాలభాగము నశించెను. వస్తువారికరములు రాజపుత్రుల యధీన మయ్యెను. తనకొమారుడగు ముజామురాక కాతఁడు నిరీక్షించుచుండెను. తుదకు చక్రవర్తి యాత్మ సంరక్షణార్థమై, చిత్తూరునందు ముజామువచ్చువఱకు నిలువక, యజ్జీరునకుఁ బారిపోయెను. పోవునపు డక్కరును నజామునుఁ జిత్తూరునందే యుండ నియమించి, తాము మరల నైన్యములనేకరించువఱకు వారెట్లు ప్రవర్తింపవలసి నదియుఁ జెప్పియుండెను. చక్రవర్తి యజ్జీరునకుఁ బారిపోవుచుండువిషయమును భీమసింగుయొక్క యంగరక్షకదళాధ్యక్షుండగు జగత్ సింగుగఁ జెప్పెను.

అసమాచారమును వినఁగనే భీమసింగు మానసమున నొకయూహ జనించెను. అనాఁడు థార్ వరుఖాను, రాణి మొదలగురాజకాంతలను జేఱి వట్టఁబ్రయత్నించిన విషయ మాతనికి మఱివునకు రాదయ్యెను. అందులకుఁ దగిన ప్రతిక్రియఁజేయుట కిది మంచియదనని యాతఁడు నిశ్చయించుకొని, తనయుద్దేశ్యమును జగత్ సింగునకుఁ జెప్పిరి. అందుకు జగత్ సింగు గిట్టు నియె. “రాజామారా ! మీరు తలచిన ప్రతిక్రియమంచిదే. కాని మన మారంగజేబు నంతఃపురకాంతలను జేఱివట్టితిమేని చాల కష్టపడవలసి యుండును. ఏలయన ? మనయొద్ద వారినిఁ గొనివచ్చుట కందలములులేవు. వారు పాదచారులై రావలసినదేకదా ?”

భీమసింగు:—జగత్ సింగ్ ! వారికొఱకు నీవు చాల పంకటపడుచున్నావే!

జగత్ సింగ్:—రాజామారా! మొదట మనము చక్రవర్తిగారికిఁబరములను బ్రసేదించుటెట్లు? ఒకపక్షం బ్రవేశించినంతమాత్రమున సంతోషపరకాంతలఁ జేఱివట్టుట కష్టముగదా? పోనిండు. నిరవరాధినులగు మహాశామజుల

బాధించుటకంటె జక్రవర్తినే బంధించుట మంచిది. మనప్రయత్నము జయప్రపమైన సంకటితో ముగియు లంతమొందగలవు. చక్రవర్తి గారిమండగము లఱగిపోగలవ్వు. చేతమందు శాంతి కలుగగలదు. మియభిప్రాయ మెద్దియో తెల్పుచు.

భీమసింగు:—సత్యమునే పట్టుకొని. సీసాపెట్టినట్లు చక్రవర్తి నే బాధింపము. ఏకలింగేశ్వరు ననుగ్రహించిన మనము సభలీకృతము మైపోసిని యంత టితో సద్బాధములు నొందును.

జగత్ సింగు:—ప్రస్తుతము చక్రవర్తి సహాయగలవ్వనిపట్లతో మా ప్రాము ప్రయాణము జరుపుచున్నాండు. ఈ సమయమున మనమైక్యమును గల్గిన దానునైక్యముతో జేర్చి చక్రవర్తిపై బియ్యముగ నోడించుచున్నాం.

భీమసింగు:—జగత్ సింగ్! నీయూహచాల సమరజనముగ నున్నది. మన నానిషాదుమై స్వవత్ దాసుభిప్రాయ ముచూడము. శర్వాత్ సర్వమును గ్రహించుచు బ్రవర్తింతుము.

అని వారిరువురు, మాటాడుకొని జనార్దనసింగును చభాభ్యుదయిగ నియమించి, యాశనికిఁ జెలువవలసినవిషయములు నెల్లఁ జెప్పి కొంచెంసేపు లనువెంటఁబెట్టుకొని స్వవత్ దాసును జూడవదలిరి. నాటిమధ్యాహ్నమునకు నారు స్వవత్ దాసును గాంచిరి. రాత్రికి వారు మువ్వలగుఁగల విడిచిపెట్టెను. ములఁ జచ్చించుచుండిరి. స్వవత్ దాసు నెట్లు పోయెను. "భీమసింగ్! నీ మాట యయిమందిదే. కాని ప్రస్తుతము చక్రవర్తిపై బహుశం నీకులేదు. చక్రవర్తి కోటారీసదినపాటునప్పటి నానది గాఁజియించుటకై సమర్థుడని యైదువేలనైక్యముపచ్చి యూహపెయ్య సన్నని. నీవు నీ కల్పనలను నైక్యమున స్థిరసంకల్పముపై యున్నవదమున మూలముననుభవించి చక్రవర్తిని ములను: బ్రవేశింపవచ్చును. కొన్నివిషయములమును నీవోడించుకొని మరలని వర్తనలయుండువులను చచ్చువులును గామున్నవచ్చును. మరల నీవేదములు

ఫరించి, వర్తకులవలె పేషములఁబూని మొగలుశిబిరములను బ్రవేశించి మీతెలివి నుపయోగించి కార్యసాఫల్యము నొందుడు.”

భీమసింగు:—స్వవత్ దాన్! నీయుక్తిగూడ సమంజసముగనే యున్నది. నీవు చెప్పినట్లే చేసెదము.

జగత్ సింగు:—స్వవత్ దాను ముఁచియుపాయమును దెల్పెను. రాజామారా! తేపుసాయంకాలమునకు మీరును, నేచును, జన్మంతసింగుభగత్ సింగులును నీకార్యము నిర్వహింపవెడలదము.

స్వవత్ దాను:—చక్రవర్తిశిబిరములను బ్రవేశించుటకుముందు మీరందలివిషయంబులఁ జక్కగ గమనింపవలసియున్నది. మరల నాకడ కొకతూరి రండు.

ఆమాటలకు వాణెల్ల రియ్యకొని స్వగృహోస్తుఖులైరి.

స్వవత్ దాను భీమసింహజగత్ సింహులు నువ్వరు చుఱునాటిసాయంకాలమున నొక్కరహస్యప్రదేశమునఁ గూర్చుండియుండిరి. వారుగడుప్రదేశమునకుఁ జక్రవర్తివాకకై శిబిరములు వేయఁబడుచున్నస్థము చక్కగఁ గన్పట్టించుండెను. వారుమువ్వరు శిబిరములు వేయుపద్ధతిని గమనించుచుండిరి. సూర్యాస్తమయసమయమునకుఁ జక్రవర్తి పరివారసహితుడై శుంభావారమును సమీపించెను. ఆయుధపాణులై పలువురు యోధులు ముందు మార్గంబుఁజూపుచుఁ బోవుచుండిరి. వారివెనుక సర్వాలంకార భూషితంబులగు, పనియేనుగులు మందగమనంబున నడచుచుండెను. అందు మొదటిసంఘాతముపై నతిరమ్యంబుగఁ గట్టఁబడిన యంబారియందుఁ జక్రవర్తి గూర్చుండియుండెను. ఆయుధరాజులు కిరుదకల నాయుధపాణులై గుఱ్ఱపురౌతులు నడచుచుండిరి. వానిపిఱుదన నొక్కశిబిరయందుఁ జక్రవర్తి దేశము ప్రయాణముచేయుచుండెను. అపల్లకి చిత్రనిచిత్రంబులగు జననిలతో నలంకరింపఁబడియుండెను. దానికి వెనుక భాగమున బేగమువారి

యాస్థానసభాజనంబు లుచితదీతుల నందలంబుల నారోపించిపరిపాఠసహితమై శిబిరముల నమోపించుచుండిరి. మనమువ్వురు రాజపుత్రనీరులు వైవిషయంబులనెల్ల గమనించుచు గూర్చుండియుండిరి. చక్రవర్తివైభవమును జూచి భీమసింగు గాశ్చర్యమొందెను. ఇంతలో మొగలునైన్యమంతయు నిర్దిష్టమగు మున విడిసెను.

మఱునాఁడు మనయవతులు నలుగురును బంజాబీసర్తసుల కేషముల ధరించి బజారువర్తకులలోఁ గలిసిపోయిరి. వారందఱిసివఱును ఢిల్లీపురంబున భీమసింగుతోఁగూడ నుండినవారేగాన మహమ్మదీయుల యాచారస్వభావములను జక్కగ నెఱింగియుండిరి. ఇదిగాక పంజాబీసర్తసుల కేషభాషలనుగూడ గొంతవఱు నెఱింగియుండిరి. అందుచే వారి నెవ్వరుగాని రాజపుత్రులని యెఱుంగఁజాలరైరి. గుఱ్ఱముల యాహారపదార్థముల నమ్ముట వాఁ యాపారము.

నాటిరాత్రి గాఢాంధకారముగ నుండెను. శిబిరములముందు పిఠాక పటపహిరుహం బొందుండెను. భీమసింగున కది మఱింత యనుకూలమయ్యెను. ఆస్కంధావారము నాల్గుప్రక్కల మంటలు ప్రవ్వగిల్లఁజేసిరి. ప్రతిశిబిరమునందును దీపముల వెలిగించిరి. రాజోద్యోగుల శిబిరములమందు సేవకులు గన్తుదిరుగుచుండిరి. నై నికులు కొందఱాయుధపాజులై “కబూ” దార్! హుమార్!” అని యఱుచుచు, జనుల హెచ్చరించుట కన్పడవ్వదు. కొమ్ములనూఁదుచుదిరుగుచుండిరి. పాపము, వారింతటా గ్రుత్తగనున్నను జిన్నచిన్నదొంగతనములు జరుగుచుండెను. గ్రహచారవశమున నాదొంగలు దొరికినచోఁ గఠినదండన మనుభవించఁజేయుచుండిరి.

జనసంచార మొకను చక్కకమునుపే యొకదీర్ఘబుష్టకాయుఁడు పెద్ద పరిగడ్డిమాట నొకదానిని పీఠనధరించి రాజాశ్వుములఁ గట్టియుండిన శిబిరములచేసకుఁ బోవుచుండెను. అతఁడు మఱెవ్వఁడునుగాదు. మనఃకథానాయకుఁ

డగు భీమసింగే. భీమసింగు గావటవృత్తమును సమీపించి గడ్డినొక చోట బారవైచి సంచితవృత్తిని, చెట్టెక్కి యెవ్వరికిని తెలియక దట్టములగు కొమ్మలచాటున దాగియుండెను. రాత్రి పదిగంటల గునప్పటికి నమీరులు, మునసబుదారులు, మొదలగు రాజ్యాద్యోగు లెల్లరును జక్రవర్తినిదర్శించి వారివారిశిరములకు వెడలి పరుండిరి. క్రమక్రమముగ జనసంచారము తగ్గెను. కావలి వాల్చెల్ల రప్రచుత్తులై యుండిరి. అదియే మంచినమయముగ నెంచి భీమసింగు గావటభూరుహంబునుండి మెల్లన డిగి, చక్రవర్తిశిరమును సమీపించి, యాశిరమునకు ముందటబిగించిన త్రాళ్లను నిశ్శబ్దముగఁ గోసివైచి యందుఁ గొంత సుదునేర్పఱచుకొనియెను. ఆశిరమునకుఁ జుట్టును నిరువురుసేవకు లాయుధహస్తై గత్తు దిరుగుచుండిరి. భీమసింగు తానుచచ్చిన సంచని మునుగిడికొని మెల్లమెల్లనఁ గడుజాగరూకతతో నేలఁబ్రాకుచుఁ గత్తితో నాశిరపుగుడ్డయందొక రంధ్రమును గావించి యందుండి లోనికిఁ జూచెను! గాని యాసమయమునఁ జక్రవర్తి యొకమృదుతల్పుంబునఁ బరుండి నిదురింపక ఖురానుగ్రంథమును మెల్లగఁ జదువుచుండెను. లోన నిరువురుభటులు కావలిఁ గాయుచు, నిద్రమైకమునఁ దూఁగుచు నేదైన శబ్దమగుచోఁ దెప్పిటిలి కనులు విచ్చిచూచుచు నుండిరి. ఆనిశీఘ్రమయమున నిద్రాదేవికివశముగానివా రెవ్వరు? కాని నాఁ డదేమియో యంతవఱకు సారంగజేబునకు నిద్రపట్టలేదు.

తనయుద్దేశ్యము కొనసాగనందులకు భీమసింగు చాలఁ జింలించెను. ఇంక నచట నుండుట ప్రమాదకరంబని యెంచి, కత్తెణమే వెనుకకుఁ బ్రాకుచు బయటిస్థానారమును జేరబోవుచుండెను. అంతలో నొకకావలివా డామార్గమున పచ్చెను. వానినిఁ దప్పించుకొన నెంచి భీమసింగు గొకప్రక్క కొదిగెను. కాని కళ్ళకొని యున్నసంచి కొంచెముపొటి యాగత్తుదిరుగుచున్న నై నీకుని పాదమునకుఁ దూలెను. పాద డదియేదియో గుడ్డయని భావించి, రెండవనై నికుండు గత్తునై గునప్ప దచ్చట పోజివిడిచియందునని తలచి వంగిలీసికొనఁ

బోయెను. అతఁ డట్టువంగి గుడ్డకై తడువఁబోవ భీమసింగుపాదము వానికిఁ జూపెను. పెంటసే వాడు “దొంగదొంగ” యని యొక్కపెట్టునఱచెను.

భీమసింగు తత్తణమే తనసూచి నచటఁ బాటవైచి నందుచేసికొని పచ్చినచెనకుఁ బరుగెత్తెను. దొంగయనుశబ్దము విరి రెండవవాఁ డెదురుగఁ బరుగిడివచ్చుచుండెను. అపకటిలో భీమసింహుఁ డాశనివైబడెను. వారిరువురు నేలవైబడిరి. కాని భీమసింగు లేచి పేగముగఁ బరుగిడిపోయి ముందు పచ్చినసందులో దూరి యొక్కడములో సాంకేతికముగ నుంచుకొన్న మట్టి చెట్టుపైఁ జేరెను. ఇంతలో శిబిరములందు గొప్పగంపరగోళము జనించెను. చీపికలఁగొని పలువురు పలుతావుల దొంగకై వెతకిరి. దొంగజాడయు వారి కెప్పురికిఁ గానరాదయ్యెను. దట్టమగుచెట్టుకొమ్మలకుండి భీమసింగు గాగగపరగోళమునంతను గాంచుచుండెను. గొంతసేపటి కాకళవళము తగ్గెను. భీమసింగు చెట్టుఁ దిగి నిశ్శబ్దముగఁ దనచెలికాండ్రఁ గలియఁబోయెను.

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము

రాజ్యాభిలాష

భీమసింగును నాశనియునుచురులుకు మొగబులిబిరములనుండి తప్పించుకొని చిత్తూరును జేరి. రాత్రి తానొనర్చినసాహసకృత్యమును నాతడెన్నఁచుకొని చెల్లులేడు. ఔరంగజేబు బిచ్చరుజేరిన కొన్నిదినములకుఁ దనకుమారుల సహాయార్థము పుండ్రెండుపేలనై న్యమును బంపెను. అవిషయమెఱిగి, రాజా మఱి కొంతనై న్యమును స్వవత్దాను సహాయార్థ ముపెను. భీమసింగు చిత్తూరునుండి యప్పురు తరచికగఁ బోకుండునట్లు జాగ్రత్తతోఁ గాచుచుండెను. అప్పు రనివఱ కనేకమారులు రాజపుత్రులబలజ్ఞ ర్యామలను, యుద్ధనైపుణ్యమును తెలింగినవాఁడు గావున రాజపుత్రులతో యుద్ధముపేయుట కొక్కింత జంప చుండెను. స్వవత్దా సజ్జరునుండి వచ్చుచున్న నై న్యమును “పురమండల్” వద్ద నెదిరించి సామూర్థముగ నిర్జించి తెరిగి యబ్బరునకుఁ దఱిమిపేసెను. ఇంతలో వర్షాకాలము ప్రారంభమగుటచే యుద్ధ మాపి వేయబడెను.

యుద్ధ మాపి వేయబడఁగనే భీమసింగు తనతండ్రినిజూడ నుదయనగ రులునకు విచ్చేసెను. రాజా యంత్రాహుళితుడై యుండెను. వర్షాకాల మంతయు భీమసింగుదయనగరునుండి తండ్రిగారికి శుశ్రూషలం జేయు చుండెను. అతఁడు తనయనోహరిణి జూడ నభిషేచించుచుండెనుగాని పోవుటకు వీలులేకుండెను. విక్రాంతిసమయములం దాతఁడు యుద్ధనైపుణ్యంబును వృద్ధిచెందించుకొనుచు జక్కగఁ బరిశ్రమఁ జేయుచువచ్చెను.

అప్పురు జయసింగులకు జరిగిన సుధినియుమములప్రకారము, రాజ ప్రోహియగు థాకూరుగోకులదాసు రాజా వశముగావింపబడియుండెను

గదా? రాణారాజసింహుఁ డాతఁడుచేసిన శేరవిషయ మామూలము విమర్శించి యిరువదినాల్గుంటలలో నాతఁడు తనరాజ్యమును విడిచి పోవలయుననియుఁ దర్వాత నాతఁ డెవ్వరికంటనైనఁబడిన మరఁజాతియుగ ననియు నాశ్చర్యపించెను. రాణాయుత్తరువుమేరకు గోకులదాసు దేశభిక్షుఁడై వెడలిపోయెను.

పర్వాకాలానంతరము భీమసింగునకును, రాజ్యాంగమంత్రియగు దయల్ హకును, గొంతనై న్యమునుగొని వేర్వేరుగ గుజరాతుమాళ్ళయి మొలగు విరోధిదేశములపైఁబడి దోపిడిచేసికొని రావలయునని రాజు యాజ్ఞాపించెను. దయల్ హ మాళ్ళమునం దున్నవిరోధివర్గములనెల్ల జయించి మసీదులనెల్ల నిర్మూలించి మహమ్మదీయులను బలవీరులబాధించి వారిమతగ్రంథములను గాల్చి ధనధాన్యవత్సాదుల దోపిడిచేసికొని యుదయనగరమును జేరినది. అది రాజపుత్రులకుఁ జాల సహాయమయ్యెను. కాని మహమ్మదీయుల నాతఁడు పెట్టినబాధలు దుర్భరములు.

ఆసమయమున గుజరాతునందలిప్రజలు తమకష్టనష్టములనుగూర్చి రాజసింహున కొకవిజ్ఞప్తినిఁ బంపుకొనిరి. ఉదారస్వభావుండగు రాజు వారి దీనస్థితిని విని తనకొమరుడగు భీమసింగును, నదివఱకుఁ దొరకైనవస్తువరిరములమాత్రము గొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. భీమసింగు గుజరాతునందలి యనేకపట్టణములజయించి కొల్లఁగొనెను. తండ్రియుత్తరువుసచ్చునప్పటికిఁ గుజరాతునకు ముఖ్యపట్టణమగు సూరతును జయించి నాతఁడు వెడలుచుండెను. అతఁడు వెడలిన ప్రతిస్థలమునను జయలక్ష్మి యాతనిని వగించుచుండెను. గుజరాతమును సర్వమును జయించువఱకు వెనుదిరుగుట యాతని కిష్టమలేదు. కాని తండ్రియాజ్ఞను జపదాటుట కాతఁడు సాహసించఁజాలక తనకష్టము లేకున్నను వెనుదిరిగి యుదయనగరమున కరుదెంచెను.

ఇంతలో దక్కనునుండి సుల్తాన్ముజాము గొప్పనై న్యమునుగొని చిత్తూరువచ్చిచేరెను. వెంటనే చక్రవర్తియాజ్ఞ మేరకు సుల్తానక్కరు తనసోద

యల నిరువురఁ జిత్తురునంచే యుండనియమించి తా నబ్బీరునకు వెడలెను. ఆకృరు ఛార్వరుఖానుల నిరువురను నారాషలీపల్లమప్రాంతమునుండి యుర్వారువైఁ బంపుటకుఁ జక్రవర్తి నిశ్చయించియుండెను. ప్రస్తుత మృగ్యురు చిత్తూరుకు విడుచుటగూడ రాజపుత్రుల కనుకూలముగఁ నుండెను. కాన నాతని నే యాటంకములులేక యబ్బీరునకుఁ బోనిచ్చిరి. అకృరు వెడలినవెంటనే యజాముముజాముల నిరువుర నితి సులభంబున జయించి తర్వాత నక్కరు వైఁబడి యాతని సంపూర్ణముగ నోడింపవచ్చునని రాజసింహుఁడు నిశ్చయించెను.

అకృరు చిత్తూరును విడిచివెడలిన కొన్నిదినములకే దయల్ హజయ సింహులు చిత్తూరుకు ముట్టడించిరి. రాజపుత్రులరాకవిని సుల్తానజాము తన సోదరుని గోటకు గాపాడుటకై నియమించి తాను బలములనుగొని కోట వెలుపల వచ్చుచున్న రాజపుత్రుల నెదిరించెను. ఉభయపక్షములవారికినిఁ జాలదినములు పోరు తీవ్రముగ జరిగెను. తుదకు రాజపుత్రులదాడి కోర్వ జాలక మొగలులు వలాయనమంత్రమును బరింపవలసినవారైరి. తమనై న్యంబు వై న్యంబునొంది వరుగిడుటఁజూచి ముజాము తనయన్నకు బాసటయై వచ్చి నిలిచెను. కాని విఫలమనోరథుఁ డయ్యెను. నాటియంద్రమున మొగలులు సంపూర్ణముగ నిర్జింపఁబడి తఱుమఁగొట్టఁబడిరి. చిత్తూరు రాజపుత్రుల వశమయ్యెను.

తర్వాత రాణా 'గాడ్వారు' వై దండెత్తి యచ్చటనున్నవిరోధులఁ బారఁదోలి మేవారును శత్రువులనుండి సంపూర్ణముగ రక్షింపవలయునని తలంచి కుంభాల్ మరుకు దనకు ముఖ్యవట్టణముగ నేర్పఱచుకొన నొచ్చెను. కొన్నిదినములకు కుంభాల్ మరుకోట కిఖరాగ్రంబున మేవారుపతాక మల రారుచుండెను. నాటిదినము తనయేలికయగు రాజసింహునకు స్వాగతమొసంగుటకు, గోపీనాథుఁ డెల్లను సిద్ధముచేసి రాణా రాగనే తగురీతి స్వాగతంబొసంగెను.

ప్రేమాబాయి సోరణగుడ్డచుండి యనుచరసమేతుడైనప్పు రాజును గాంచుచుండెను. తారకాగణమధ్యులునఁ బ్రాశించుటోగిబీరరులని చందంబున నాజనమధ్యులునఁ బ్రకాశించు భీమసింగు సుందరమూర్తి యాబాలామణి మనంబు నాఁపించెను. అబద్ధుని భీమసింగు నాకారసాక్ష్య వంబులఁ దిలకించి యానందమగ్న యయ్యెను. భీమసింగునం దిచ్చమం దిచ్చ మార్పులు గలిగిన ట్టామె గ్రహించెను. అతనిమోమునం దిచ్చమం దాచి వచ్చుము లంతరించినవి. ఆరాజకొడుకునిఁ గాంచినప్పు డామె ముగ్ధముఁ నొక్కువ్వుడి సంతోషసంగటంబులు బనించెనుగాని యామె భీమసింగునఁ గావునఁ దనభావంబుల నణచికొని. యాభవికావ్యాపారంబుగొనఁ జేసక యోగ్యమని యెంచికొనియెను.

భీమసింగు తండ్రితోడఁ గుంభాల్మరునందు నివసించినప్పుడు గన వనోహరివిషయమై ప్రేమాబాయి నడుగుచుండెను. అతఁ డడుగునప్పుడెల్ల నామెభావమున నొకవిధమగు కళకళము గలుగుచుండెను. రాని గోమామె భావములను మఱుగుపెట్టుచు సంతోషము నభివ్యుచ్చించి యూహించి దోన ప్రత్యుత్తరము లిచ్చుచుండెను. రా నెవ్వని గణముగఁ బ్రేమిఁపెనో ఆనుందరాంగుఁ డన్యకాంతానందమై యావిషయముఁ గన్నే యడుగుచుంటి విని ప్రేమాబాయి మనం బెట్టుండునో చరునరులే యూహింతురుగాక.

ఇట్లుండ నక్కరుధార్వరుభాను లారాజభీష్టులదబ్బిగుప్రాంగముల నుండి వచ్చుచున్నారని రాజాకుఁ దెలియవచ్చెను. వెంటనే యూహించు జోడ్వరమహారాజికిఁ గుంభాల్మరునందు రావలయునని పర్తమానమం దిచ్చు మొగలు లడ్డమరాకమునుచే వారినిఁ గొనివచ్చుటకై భీమసింగును, గొంగు నైస్యమును, రాజా పంపెను. ఒకనమయము, వీలుండినఁ నమలమును దుర్గాదాసుబలముతోఁ జేర్చివచ్చుచున్న యక్కరుధార్వరుభానులను నోపించి కొండలకుఁ దఱుమవలయునని రాజసింహుండు కొమరునకుఁ దెల్పియుండెను.

అక్కరు మొదట బోడ్డురమును బట్టుకొనఁదలంచి యుండెను. ఏలనో బోడ్డురమును బట్టుకొన్నవారికి నహయార్థమై రాణాబలములు వచ్చుననియు, మార్వారు మైదానప్రదేశముగుటచేఁ దమకు కొంతయనకాలముగ నుండుననియు నతఁడు దలంచెను. అతఁ డీయుద్దేశ్యమును దనతండ్రి కెఱింగి నెక్కుడగుటచే క్రవర్తి యందు కీర్తనడలేదు. అతఁ డొక్కవ్రేటుతో నర్జునును నిర్మూలించఁ దలంచెను. కవలములు రాజపుత్రుల బలములకంటె నెక్కుడగుటచేఁ దమకే సఁపూర్ణవిజయము లభించు నని చక్రవర్తి నమ్మి యుండెను. మొదట రాణాను జయించి, కిష్కట రాజపుత్రస్థానమునఁబడు నవలీలగ జయింపవచ్చునని నిశ్చయించుకొనెను. కాన నక్కరు తండ్రిమాటనే యొప్పుకొనవలసివచ్చెను. అతఁ డీతూరి రాజపుత్రుల నెట్లులెన జయించు గృతనిశ్చయఁడై యమితోత్సాహంబున వచ్చుచుండెను.

భీమసింగు దుర్గాదాసు నాధిపత్యమున వచ్చుచున్న రహతూరుపై న్నయమును, 'నుత్రి' నదీతీరమునఁ గలిసికొనెను. దుర్గాదాసు భీమసింగును దగ్గరిలి జహళాకరించెను. ఆసమయమున భీమసింగు తనమనోహారిని నొక్కమాట సంధించెనుగాని మాటాడుటకు విలుదొరకలేదు. వెంటనే రాణియు నందాలికాదులును గుంభాల్ మరునకుఁ బంపబడిరి. దుర్గాదాసు భీమసింగులు దమ బలంబులతోఁ గొంతదక్షుఁడ నుత్తరదిశ్చేరి వచ్చుచున్న యక్కరుసేనను గాంచి, ఉభయదక్షిణముల వారును 'నాడల్' అనుచోట ముఖాముఖయైరి.

దుర్గాదాసు కరవాల విద్యయం పెంతనేర్పఁబడెనో జుద్దియందగుఁడ నంతనేర్పరి. అక్కరు సేనాపారావారము నీఁడుట వారి కంతములభ సాధ్యముగ గన్పట్టలేదు. నాటి రాత్రి రాజపుత్రనాయకులందఱు లొక్కయెడఁ గూడితీ ప్రముగ నాలోచించిరి. వివిధ దళాధ్యక్షులందఱుఁ దమతమపై న్నిలకు పిరొచ్చేకఁజలగు గంభీరోపన్యాసముల నొసంగి యుద్ధోద్ద్యులుఁ గావించిరి.

దుర్గాదాసు చాల యోచించి తుద కిట్టనియె. “రాకుమారా! రహ తూరుయోధులారా! ప్రస్తుత మళ్ళరుబల మమితముగ నున్నది. ముఖా ముఖ నెదిరించి నిర్జించుట సంశయోన్ముదము. ఇప్పుడు మీరుఁ బ్రేరేచియు పాయం బెడ్డియైన నున్నఁ బెలుపుఁడు.” అపలుకులా విని ఇంద్రార్పకు సర్వ జనులు విన నిట్లనియె. “వీరపుంగవులారా! నాకప్పు డొకయోహ జనించు చున్నది. అదేమన? విరోధులనుండి దోచుకొన్న లాట్టిపిట్ట లాఱుపంవలు నాయొద్దవున్నవి. మనకార్య సాఫల్యంబున కవి కొంతవఱకు నుపయోగించును. రేపటిరాత్రికి మన మాలాట్టిపిట్టలకు మండుచున్న కొఱపులు గట్టి యేమిటియుండు మొగలులవైఁ దోలువము. శిరిరంబులం సన్నిభాల్లలు ప్రజ్వలిల్లఁజేసి విరోధులఁ జీకాకు పెట్టఁగలవు. ఆనమయమును గనిపెట్టి మొగలులవైఁ బడవచ్చును. ఇదియే నాయూహ. ఇందువై మీయిష్టము.”

అప్పుటి కాయూహ సమంజసముగ నుండుటచే వారందఁ జెందాని కియ్యకొనిరి. మఱునాఁడు రాత్రి యగునప్పటికి మొగలునై నిశులందఁలఁ గడు పార భుజించి వినోదముగ గుంపులు గుంపులుగూడి మాటాడుకొనుచుండిరి. అంతలో నకస్తాత్తుగ నాఱువందలు లాట్టిపిట్టలు కొఱపులతో శిరిరములందుఁ బ్రవేశించెను. పాప మాజంతువులు దమకుఁ గట్టఁబడిన కొఱపులపేడిమికై దాళఁజాలక పిచ్చియైతైన వానివలె దిక్కుతెలియక పరుగిడఁ దొడఁగెను. అనేకులు వానిపాదముల ప్రేటులకు నలిగిపోయిరి. ఇంతలోఁ గొన్ని శిరిరము లన్నిభట్టారకున కాహుతి కాఁజొచ్చెను. పాపము అప్పుటి మొగలుల దుర దృష్ట మేమనగవచ్చును? యొంటెలపాదతాడనములును, భస్మీ భూతమై, వస్తు పరికరములతోఁ గూలు శిరిరములును గాంచి వారొనర్పు గంపరగోళము చెప్పనలిగాకుండెను. తటాలున నట్టివిపత్తు సంభవించుటచే మొగలులు నిర్వి జ్ఞులై చిందఱవందఱయై యుండిరి. ఆనమయమున రాజపుత్రులు సింహానా దములుచేయుచు వారివైఁబడి యడ్డమువచ్చిన మొగలుల నెల్లఁ జంపఁదొడఁ గిరి. ఇంతలో థార్ పరుఖాను కొంతనై న్యమును దీసికొని రాజపుత్రుల

నడ్డగించెను. బోరు తీవ్రముగనే జరిగెను. మొగలుపై నిమగ్న చాలమంది నశించిరి. తుదకు వారు వెన్నెచ్చి పర్వెల్లిరి. అక్కను థార్ వరుఖానుల యదృష్ట మేమియోగాని జయలక్ష్మి వారి నొక్కపగియైన వరింపలేదు.

అక్కరున సీయుద్ధములం దినుమంతయైన నిష్టములేదు. ఈయుద్ధము లన్నియు నిష్ప్రయోజనములనియు ననర్థ దాయకములనియు నాతఁ డెఱింగెను. రాజపుత్రుల జయించుట సులభసాధ్యము గాదని యాతనికిఁ దేటతెల్లి మయ్యెను. రాజపుత్రులతోడ సంధి నెఱపుటకంటె నితరోపాయ మొం డాతనికిఁ గానరాదయ్యెను. తనయభిప్రాయము నాతఁడు థార్ వరుఖానునకుఁ చెలియఁబఱచె. మఱునాఁ డుదయముననే థార్ వరుఖాను రాయబారిగ రాజ పుత్రులయెడకు వచ్చెను. దుర్గాదాసు మూఁడుదినములు మాత్రమే వారితో సంఘటింపకొనెను.

భీమసింగు తనమిత్రుడగు సుల్తానక్కరును జూచుటకై థార్ వరు ఖానుతోఁగూడి వెడలెను. అక్క రాతని సగౌరవముగ నాహ్వానించి కుశల ప్రశ్న గావించి లానికిఁ గొంపోయెను. స్నేహితు లిరువు రొకమృదుతల్పంబు నందుఁగూర్చుండి మాటాడుకొనఁదొడఁగిరి.

అక్కరు:—నిత్రమా! భీమసింహా! అనర్థదాయకంబులగు సీయుద్ధములందు నా కీనుమంతయేనియు నిష్టములేదు. మన మిట్టి నిర్భేతుకములగు కలహంబులఁ బెట్టుకొని యనేకులప్రాణములఁదీయుటఁజూడఁ బాపానుభవమునకని తోఁచుచున్నది. ఈయుద్ధములవలన నిరుపక్షములందును నెందఱువీరాగ్రే సరులు మృతినొందిరి! ప్రయోజనం బాపగొజంతయైనఁ గానరాదు. మరమన్యోన్యసఖ్యంబు గలిగియుంటుట శ్రేయోదాయకంబు. నే నీతూరి చక్రవర్తిగారి కీవిషయంబులనెల్ల విశదంబుగఁ దెల్పి యెటులైన సంధి నొడఁగూర్చెద. ఇందులకు నీయభిప్రాయమేమి?

భీమసింగు:—అక్కరుమహాశయా! మీ కీయుద్ధములొ నిష్టములేదని మేము చక్కగ నెఱుంగుదుము. కాని మీతండ్రి గర్వంబున మమ్ము నిర్హాలియ

టయే తనకు బరమవ్రతంబని యెంచియుండుట! నా నెట్లు సాక్షిగాను
 సేకూరును? చక్రవర్తిగా యన్నగారైన నాజుభక్తులను శాసించు
 చేకూరదు. మేము యాధమును జేసితిమి పరవలయును. మాగ్రామము
 మట్టున్నది. — నా దొకమనవి. అదేమి? మనమున్నది మహాభక్తులచే
 నాస్థింపబడిన, యాయపారసామ్రాజ్యమును పో. — నిన్నులిగవల
 యును? మొగలనుధాభిసముండగు బులాల్. — అట్లుగ సాక్షిగాను
 రాజ్యాంగవిధానముల ననుసరింపజేసి. అప్పుడు మహాభక్తుల సర్వ
 పర్యమలవారికి శాంతి యొడగూడగలను. — నా కశమా! రిగానిన
 యము లటుండనిండు. నాతండ్రియజ్ఞమే. — అట్లుగ సాక్షిగాను
 మితో ముచ్చటింపదలచియున్నాను.

అశ్వరు:—మిత్రమా! నీమధువులు నాకాశ్చర్యమును గలిగించుచున్నవి
 విషయ మేదియో నిర్భయంబున చెబువు.

భీమసింగు:— (మెట్టగ) మీ కానిషయము సరిలోపగలదు. సూదుననిండు
 తలంచుచున్నాను. సావధానచిత్తులై వినుడు. మాకాస్మిగానిని
 దవితర నాయకులకును, నీనిరర్థయంధులగు దినుసాశ్రమిని నిష్ఠము
 లేకున్నది. రాణాగారు వీలున్న నేకాంతముగఁ దమతో నిట్లుచుట
 నాతోఁ దెల్పిరి. “అశ్వర! మితండ్రిగారు మాపైఁ బగసాధింప
 నెంచి యిట్టినిర్దేశములగు యాధములచే దేశమును నోటింప జేయ
 చున్నాడు. అతఁడునింహాననానీకుండై యుండుటకు దేశమునగు భాంతి
 చేకూరదు. మన మొందు కారంగజేమను నింహాననచ్యుతుని జేయ
 గూడదు? మితండ్రిగారు జక్రవర్తిగా గూడను? అట్లుచేయుట యధర్మ
 మని శంకింతురా? అంతటికార్యము నెఱవేర్చు కొట్టితిరేని, సర్వరాజ
 పుత్ర నాయకులు నాయజ్ఞానువర్తులై మీకు సాయ మాచరింతురు.
 శ్రుతుత మారంగజేమి మితపరివారుండై యబ్బిరునం దున్నాడు. మీబలం

బులును మాబలంబులును జేర్చి తన్ను జమేయజేర్చునకువెడలి చక్రర్థినిఁ జేరి
వట్టి సింహాసనచ్యుతునిఁ జేయుదము మీరు సింహాసనమలంకరింపవచ్చును
మీసహోదరు లిప్పుడు రత్నంబరునందున్నారు. వారొకఁడేఁ జక్రవర్తికి
సహాయార్థమరుగుదెంచేదలంచినను సకాలమునకు రాజ్యాలరు. మీకిది
మంచి తరుణము. నిరాటంకముగఁ జక్రవర్తిపదవివచ్చును. అటుపిమ్మట
మీసహోదరులువచ్చినను వారిని సులభంబున నిర్జింపవచ్చును. సర్వరాజు
పుత్రప్రభువులు మీకు బాసటయై నిలిచెదరు. మీరు రెండవయక్ష్వరసి
నిర్మలకీర్తిప్రతిష్ఠలఁ బొందఁగలరు. దేశమునకు శాంతిచేకూరును. మిమ్ము
వరింపనున్న రాజ్యలక్ష్మిని నిరాకరింపకుండు. సార్వభౌమబదంబు స్వీక
రించి సౌఖ్యం బొనగూర్పుండు. నాపితవు నిరసించకుండు. మీకు భద్రం
బొడఁగూడుగాక!" మహాశయా! వింటిరా మాతండ్రిగారిసందేశము?
ఇందులకు మీయభిప్రాయ మేమియో? చక్కగ నాలొచించి తెల్పుడు.

అక్కరు:—మిత్రమా! భీనుసింహా! యుధారస్వభావుఁడగు మాతండ్రిగారితో
క్షుల కేనెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను. కాని, యట్టిదుర్గుటకార్యంబు నెఱవేఱ
గలదా? యనిమాత్రము కొంతసంశయించుచున్నాను. ఔరంగజేబు కడు
చతురుఁడు. సామాన్యముగ హయోపాయములకు దొరుకువాఁడుగాఁడు.

భీమసింగు:—సుల్తాన్ మహాశయా! మీరందులకు సంకోచించుటనిలేదు. రాజు
పుత్రులందఱు మీ కీవిషయమందుఁ దప్పక సహాయముజేసెననుచు ప్రతిజ్ఞ
జేయుచున్నారు. ఇదియే మంచితరుణము మిమ్ము వరింపనుండిన రాజ్య
రమ నేల నిరాకరింతురు? 'సిరిరా మోకాలాడ్డువాఁడుండునే'?
నామాట వినుడు.

అక్కరు:—మిత్రమా! నీవంటి మిత్రవశంసంబును గాంచఁగల్గినందుల కెనె
నయం సంపదించుచున్నాను. మాతండ్రిగారి కొరికప్రకారమే వర్తిం
తము. లేపుదయమున నీమిత్రులగు దుర్గాదాసాదుల నిచ్చటికిఁ గొనిరమ్ము

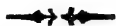
మనమెల్లగుఁగూడి వైవిషయమును సావధానముగఁ జూపించి తగుదిని
బ్రవర్తింతుము.

భీమసింగు:—మహాశయా! అటులనే కానిండు. స్వరజ్ఞుడే ధీశ్రీపురమునకు
నేను మీయతిథిగఁ గాఁగలనని నమ్ముచున్నాను. శ్రేష్ఠపయమున మీదర్శన
మునకై వచ్చెదము. ఇప్పుటికి నెలవుగొందను.

అని భీమసింగుగర్భరునొద్ద నెలవుగొని కనబరముచుఁ జేరినది. భీమ
సింగువాక్యము లాలించినదిమొదలప్పుడు మానసమున నాశ జనించెను. రాజు
పుత్రులు సత్యసాధులనియు వీరాగ్రేసరులనియు నన్ని వారిపాదములఁ బాదు
నిచ్చయముగఁ జక్రవర్తి కాఁగలనని నూతఁడు దృఢనిశ్చయముఁజేసి సంతోష
మున నుండెను. అహ! ఆకాపాశ మొత దృఢమైనది?

ఇరువదియైదవ ప్రకరణము

వంతున

భీమసింగ్ కళ్ళరువలన నెలవుగొని తనశిబిరమును జేరునప్పటికి సాయం కాల మయ్యెను. రాజపుత్రప్రభువు లందఱు నాతనిరాకకై వేచియుండిరి. నాటిరాత్రి భీమసింగు సందేశమును విన వారెల్లరు దుర్గాదాసుశిబిరమునందు సమావేశమై, యాతఁడు నుడివినవాక్యములఁ గడుజాగరూకులై వినిరి. కాని వారి కళ్ళరుమాటలం దంశనముకము జనింపలేదు. తమ్ము మోసగింప నక్కర ట్టి పన్నాగమును బన్నియొందునని యనుమానించిరి. వారిసంతయములను గాంచి భీమసింగునకుఁ గోపము వచ్చెను. అప్పు డాతఁ డిట్లు చెప్పెను. “ప్రభువులారా! మీ రక్కరువాక్యముల కనుమానింపవలదు. అతఁడు సత్య వంతుఁడు. అక్క రసత్యవాదియనియుఁ గ్రూరుడనియుఁ జెప్పవారికంటె బాపాత్ముఁడు లేఁడు. మీ నిట్టి లేనిపోని యనుమానములఁబెట్టుకొని మంచి తరుణమును బోగొట్టుకొనఁగఁడు. దేశాభ్యుదయమున కడ్డుపడకుఁడు.”

ఆవేశంబున భీమసింగునుడివిననుడువుల నాలకించి రాజపుత్ర లాశ్చర్య మున మునిగిరి. ఎల్లరును దమచూడ్కులను దుర్గాదాసుపైఁబఱపిరి. దుర్గాదా సదిగ్రహించి యిట్టనియె. “నాయకులారా! భీమసింగ్ గతి పరిశీలనానిపుణుఁడు. పయసునఁ బిన్నయైనను జ్ఞానంబున వృద్ధుఁడు. అతనిమాటలు విశ్వసనీయము లనియే తలంచుచున్నాను. రేపుదయము మన మక్కరుసన్నిధికి వెడలుదము. ఒకవేళ మన కికస్తాగ్ర నెడ్డిదైన నపాయము సంభవించిన మొటనే మనకు సహాయమొనర్చుటకు వీలుండునట్లు మనబలంబులఁ దగువైనస్థలాబుల నిల్పి వెడలుదము. మీరు ధయంపదవలను. రాకొమారా! నీకోరిక మెరకే ప్రవర్తిం తము.” దుర్గాదాసుమాటలను మాటుచూటాడక యెల్లరు సమ్మతించిరి.

మఱునా. దువయముననే భీమసింగును, దుగ్గాదాస్సును నతసిహాసరుల
ను, నింద్రభాను మొదలగునాయకులను, గవచాద్యాయుధులుల ధరించి
యశ్వారూఢులై యక్ష్మగును జూడ నేగిరి. వారు మొగలులస్కందాచార
మును జేరువేళ కక్ష్మగుథార్వయభానులును, మఱియు మువ్వు రమీరులును
వారి నెదుర్కొని సగౌరవంబుగ నాహ్వానించి సూచించిరి. తదుపరి
వారందఱును జక్కగ నలకరింపఁబడిన యక్ష్మగుళిదిరమును బ్రవేశించిరి.
ఆరిదిరమును బ్రవేశింపఁగనే రాజపుత్రులు దమయానుభంబుల నొకప్రక్క
నుంచి, శిబిరమధ్యభాగంబున వృత్తాకారముగ నమర్పఁబడిన హంససూరిని
తల్పంబుల నాసీనులైరి. వారిల్లరు సుఖాసీనులైనతఱి భీమసింగు జక్కన
రాజపుత్రుల నొక్కొక్కరిని గ్రచుముగ నప్పసించిన లంచమును
గావించెను.

అక్ష్మరు రాజపుత్ర నాయకులనెల్ల సావధానంబున సుమలక్ష్మిని వారి
ముఖభాషమలుబట్టి విశ్వాసపాత్రులని మనంబున దలంచి భీమసింగుతోను
నితరులతోను నిట్లరియె. "మిత్రులారా! నేఁడు మిమ్ములఁ గాంచగల్గి
నందులకును, మీతోడ స్నేహముగావించినందులకును, నే సంతయు సంత
సిచితిని. ఉదారు లనియు, విశ్వాసపాత్రు లనియు నమ్ముచున్నాఁడను. పూజ
నీయులగు రాజారాజసింహులు, మాయారంగ జేమను సింహాసనమునుండి
తొలగించి నన్ను సింహాసనాసీనునిగఁ జేయ నుద్దేశించి యున్నారట. అందు
లకు నర్హరాజపుత్రులు సాయమొనర్తురని మీ భీమసింగు వాగ్దత్త మొనరి
యున్నాఁడు. మీరు నిక్కంబుగ నిరర్థకయాధులుల నిర్హారినిది రాజభయ
పక్షములవారికిని శాంతిచేహర్ష నివ్వగించియుంటిరేని నన్నునుసంప్రదించు.
నాకీనమయంబున సాయమొనరింపుఁడు. ఇదియే మంచితరుణము. ఇప్పుడు
చక్రవర్తి మితపరివారుండై యట్టిరునందున్నాఁడు. మనయాభిమతిలంబులఁ
జేర్చుకొని వెడలి యాతనిఁ గడుసులభంబున జయించి చెరిపట్టపచ్చును. నేను

జక్రవర్తివైన పక్షమున మీసహాయము వృథాకాఁజాలదు. మొగలుసామ్రాజ్యమున మీకును సౌరవాదులు జరుగఁగలవు. ఇందులకు మీయభిమతం చేమియో తెలుపుడు”.

ఆమాటలు విని దుర్గాదాసు కొంతవఱకు యోచించి యిట్లనియెను. “అక్కర మహాశయా ప్రస్తుతము మేము ఢిల్లీ రాజసంస్థానమునందు గొప్ప యుద్ధోగములగుఁగాని బహుమతులకుఁగాని యాశించుటలేదు. నిర్ణేతుక సామ్రామంబులు నిల్పి కాంతిసెలఁగొల్పుటయే మాయాశయము. అందులకు మీయిచ్చానువృత్తి వర్తియము. మీకు దప్పక సాయమొనర్తుము. మీ రావిషయమునఁ జింతపక్కి యుండుఁడు. రాజపుత్రు లాడితప్పవారుకారు. ముష్టాటికి మీ కీకార్యమున సాయమొనర్చెదము.”

ఆమాటలు విని యకృతమితానందమునొంది తనకృతజ్ఞతను వెడలఁబుచ్చుచు, “నాలసించినఁ బ్రయోజనముండదు; గనుక తక్షణమే యుభయ బలంబులఁజేర్చి యచ్చరుపైకి వెడలుద”మనియెను. దాని కమీరుఁ డొకఁడు లేచి యక్కర నుద్దేశించి “సూజార్! మనమిప్పుడొక గొప్ప కార్యంబు నిర్వహింపఁబోవుచున్నాము. అక్కార్యంబు నిర్విఘ్నముగ నెఱవేర్చు నిబంధిత మేని శుభముఁబూర్తంబున బయలుదేరుట మంచిది. మన కార్తాతికవద్యునిఁ బిలిపింత” మని నుడివి నిల్పుడెను. ఆపలుకులువిని తక్కిన మహమ్మదీయులందఱును ముచిదని నుడివిరి. పెటనే యక్కరుచెవిలో నేదియో తెప్పియాయమీరుఁ డటనుండి వెడలిపోయెను.

రాజపుత్రుకు జ్యోతిషమున్న నమ్మకములేదు. వారు శుభముఁబూర్తములకొఱకు నిరీక్షించువారుగారు. లేవలము బుద్ధిలభైర్యంబులమీఁదనే యాధారపడువారు గనుక, నాయమీరు తెల్పినవాక్యములు వారికి రుచింపలేదు. తమవారిమనసులందలి విషయమును భీమసింగు గ్రహించి, యామాటకు మీరనుమానపడవలసినదిలేదని కనునన్నచేఁ చెలియఁజేసెను. తర్వాత

గొంతసేపటి కక్కరు నానతిమేరకు రాజపుత్రులను ఫలాహారాదులును బానియందులును నొసంగఁబడెను.

అంతటా మాహూర్తికుని నొక్కనిఁ బిలుచుకొని యమిరుఁడరు దెంచెను. ఆకారాంతికుఁడు మధ్యవయస్కుఁడు. నులుచపాటివాఁడు. ఘోరకాయఁడు. ఆతనిచూపులును, మాటలును జూచి, కపటియనియు ననుమానాస్పదుఁడనియు దుర్గాదాసు తలంచెను. వెంటనే యామాహూర్తికుని డొక్కనుముహూర్తంబు నిర్ణయింపఁదొడఁగెను. ఎల్లరును నాతఁడేమిచుచువునో? యని వేచియుండిరి. ఆకపటదైవజ్ఞుఁడు కొంతపల కాకనము నుచు లక్షించి మఱికొంతతడవు తీవ్రముగ నాగొవించి, కడపట నొకదీర్ఘనిశ్వాసంబుఁబుచ్చి యిట్లనియె. “హుజూ! రేపటికినము ప్రయాణమునకు బాగుగ లేదు. మఱునాఁడు మీరు వెడలవచ్చును. మీకార్యము సాఫల్యమునొందును. ఉన్నవిషయమును మనవిఁజేసికొన్నాను.” అవాక్యములు విని, యమిరుఁడు నైసికులు మొదలగువారెల్లరు దైవజ్ఞుఁడుచెప్పినచోప్పునఁ జేయుట మంచిపని పలికిరి. అక్క రొక్కఁడేమి చేయగలఁడు?

జ్యోతిష్కునిఁగాంచినప్పటినుండియు దుర్గాదాసున కాశనియా దొకవిధమైనయనుమాన ముదయించెను. అతఁ డాశనిపై నొకన్నుంచియు యుండెను. నాటికేయి యెవ్వఁడేని యట్టిరుమార్గమునఁ బోవుటను యన్నిచిన వానిఁబట్టిగొనిరండని గొంతమందిని దుర్గాదాసు నియమింపెను. ఆసని వారుమార్గమును గాచియుండఁగా నల్వరు మాటువేషములధరించి యట్లొకనకుఁ బోవుమార్గమున నొంటెలనెక్కి పోవుచుండిరి. వారు కొంతదవ్దనుగ నప్పటికి దుర్గాదాసుచే నియమింపఁబడిననైసికులు చాకిని నిరోధించి. అప్పుడు వారికిని వీరికిని బోరయ్యెను. అనలుగురుబాటసారులతో ముఘ్వురు మరణించిరి. తక్కినవాఁ డొక్కఁడెటులనో తప్పించుకొని పారిపోయెను.

మఱునాఁడు మాహూర్తియఁడునెప్పినట్లు రెండుపక్షములవారును నొకటిగఁగలసి యట్టిరునకు వెడలిరి. వారు బయలుదేరుటకుముందు దుర్గా

దా సక్పరును సమీపించి యేదో యొకనెవమున నాకాద్రాంతియనిఁ బిలువొప్పుఁ
డని చెప్పెను. వెంటనే సేనకుఁ డొకఁడు జ్యోతిష్కుని గొనివచ్చుటకు వెడ
లెను. మఱిసొంతసేనఁటితో వాఁడరుచెంచి “మహాప్రభూ! మాహూర్తిమఁడు
గానరాలేదు. అతనితో కన్నిచోటులందును వెదికితిని. జాడయే కాన
రాదయ్యె” ననితెల్పెను. ఆమాటలువినిఁగనే యశ్వరుమోమున నాశ్చర్య
భయము లొప్పువ్వుడి గన్పట్టెను. ఆశ్వరుమోమునఁగన్నట్టి నయాదోశఁము
దుర్గాదాసుఁడనుల నేమఱివఁ జాలవయ్యెను. తన్నుఁజేసి దుర్గాదాసునకు సంత
యము మఱిసొంతహెచ్చెను. కాని యాతనియనుమానము నిచ్చే తుకమని యాతఁ
డెఱుంగఁ జాలఁ దయ్యెను. తుద కాతఁడు సంతయములనెట్లు దనమనంబుననే
గుప్తము గావించుకొని తననైనగమును జాగ్రత్తగనుండఁ బంచి జాగ
రూకుడై ప్రయాణముఁజేయుచుండెను.

మాయావియగు గణము డారాత్రి దైవయోగంబునఁ బట్టించుకొని
మఱునాఁటిసాయంకాలమున కిచ్చిరుఁజేరిను. వెంటనే యాతఁడు చక్రవర్తి
యొందుకోటను వెడలెను. బహుప్రయాసమున నాతఁడు కోటలోనికిఁ బ్రవే
శించి, చక్రవర్తిని సమీపించునమయమునకుఁ జక్రవర్తి రాజప్రాసాదసమీప
ముననుండు ‘దీనర్థశలఁ’, అనునరోవరతీరంబున విహరింపుచుండెను.
అదైఁజ్ఞాఁడు కడుఁగవ్వంబున రాజసన్నిధిఁజేరి వినయంబున సూము లొర
రించి, తానువచ్చినవృత్తాంతంబంతయుఁ బూనఁగ్రుచ్చినవిధాంబునఁ చెలియఁ
బఱచెను. అప్పుల్కులావించి యారంగజేబు నిర్విఙ్గుడైపోయెను. కొంత
సేపటి కాతఁడు తెప్పిరిలి మాహూర్తిమనకు బహుమానము లొసంగి పంపి
వేసెను.

బేరంగజేబు సామాన్యుఁడుగాఁడు. కడుఁజతురుఁడై, కాని దుర్గాదాస
న్నను, శివాజీయన్నను, నాతనికిఁ గడుభీతి. అతనియొద్ద నారాఁపుక్రమహ
రాష్ట్రనాయకులచిత్రపటాంబులు రెండుండెను. కృపాణపాణియై యగ్రంబు
నధిరోసించి సంగరరంగంబున మూర్తీభవించిన శౌర్యంబుచందంబుననున్న

దుర్గాదాసు విశ్రాంతిగాంచి యప్పుడప్పు డాతఃకు భయకంపితగా త్తుండై “కటకటా! యాదుర్గాదాసు సాపారిటిఘామకేతువై జనించినట్టుఁ జూచుచున్నాఁడు. దీనిని జయించుట దుష్సాధ్యముగ నున్న” దని తలచుచు మాడుచాఁడు. ప్రస్తుతము తా నావిషమముగిదాటు బెటులని తీర్చుముగఁ జింతించుచుండెను. శుట్టతద కాతని కొక యూహ తోచెను. మోసనీ యాతఁ డొకలేఖను వ్రాసి, యద్దాని నొక యాంతరంగిక సేవకుని కొనఁగి రహస్యమున నానికెద్దియో తెప్పి, “నీకు దగినబహుమతి నొసంగెన. కార్యముచుజాగ్రత్తగ నెఱచేర్చిరమ్మరి, చెప్పిపంపెను.

దుర్గాదాసు తనతమ్ముండగు సోనింగుళిబిరమునను వెడలియూడి రాత్రి పదిగంటపకుఁ దనిగిబిరమునకు విచ్చేసెను. అతఁ డొకయూహనమున నాని నుడై మేమియో చూచుచుచు నొక్కపరి యిటునటుఁ జరించెను. దీపప్రవేళుతురుగా నాతని కెద్దియో కాగిత మొకటి కాన్పించెను. మెటనే యాతఁ డద్దానిం గైకొని చూడ, దానిపై నకృరువిలాసము వ్రాయఁబడి యుండెను. చక్రవర్తియుద్ర నైకము, వేయఁబడియుండెను. ఆలేఖను చూడ గనే దుర్గాదాసు మానసమునం దనేకయూహ లుకురించెను. “అహ! అబ్బ! చక్రవర్తనమంతయుఁ జిత్తముగఁ జూచుచున్నదే! ఈజా బిచ్చటనుండుటకుఁ గారణ మేమి? యక్క రిచ్చటికి వచ్చియుండినపు డిద్దాని మఱివి వైచియుండ నోపు. నే నాతని కిద్దానిం బంపుదునా?—కానియ్య. దీనిం జూచిచూచెన,” నని తలచి యాతఁ డాలేఖను జదువ, “మోసము- మోసము” అనెడి వాక్యము లాతనినోటినుండి వెడలిపచ్చెను. నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను. అతని కిప్పుడేమిచేయుటకును వోచలేదు. మెటనే యావర్తమానమునకుఁ దనతోడి నాయకులకెల్ల ను దెలియఁబలికి, భీమసిం గెంతచెప్పినను వినక, మొగలులకుఁ దెలియకుండ దుర్గాదా సా నడురేయి తామువచ్చినమార్గముఁబట్టి యెల్ల రాజపుత్రులతో జనెను.

తెల్లవాఱుగనే యశ్వసులేది కాంక్షాశ్శములఃదీర్చిని వచ్చునప్పటికి రాజపుత్రులు లేరనియు వారెప్పు డెచ్చటి కెందులకు వెడలినది తెలియలేదనియు వివచ్చెను. ఆపలుకు బాలించిన వెంటనే మోము వివర్ణత నొందెను. ఆశ్చర్యభయనంకటంబు లొక్కుమిడి నావని నావరించెను. తర్వాతఁ గొంత సేపటికాతఁడు చేత నుద్దేశించి, “అయ్యా! బ్రాహ్మణ! నామట్టిమదృష్టహితు నెందులకు నృజించితివి? రాజపుత్రులు నిశ్వాసపాత్రులని నమ్మియుంటిని. కాని వారిట్లు చేయుదురని కలనైనఁ బలుకనైతిని. నాజీవిత మింతటితో ముగిసినది. జ్యోతిష్కాండంబు వెడలి పరాశరామయమును, జక్రవర్తికిఁ దెచ్చి యుండునాయేమి?” యని పరిపాదింపఁబలు నునంబునం బొగిలి తుట్టకుద కెట్టులూ దైర్యంబు గొంతతెచ్చిని వర్షనైశ్యంబును రామించి వారి కిట్లు రియె.

“స్త్రీహినులారా! మనప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లై కవి. గాఢ పుత్రులు మరలనిడివి చనిరి. కారణ మేమిమో నాకుఁ జెలియదు. ఇంతకును నాదురదృష్ట మిట్టులుండ వారి నెందులకు నిందింపవలయును? నాజీవిత సౌఖ్యంబుల కన్నిటికిని నేటితో నెలహాసంకు సున్నాను. నాయాశలన్నియు చడుగంటినివి. మిరివీరతకు నాయుండు శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి నేవించినందులకేను మిఁదెల్లరకును గృతజ్ఞుఁడను. మిరింక! మీమిగ్గహంబులకువెడలి సుఖంబుఁ గాలంబుఁ గడపుకొనుడు లేదా? యశ్వస్తవమతుడైన మఱియుకదండనాయకుని నేవింపుడు. మీఱుణము నేసీర్పినినఁజాల వైతిని. ఇంకమిఁదనైన చేతఁడు మీకుసౌఖ్యంబు లొకగూర్చుగాక!” అని మోము చింతాక్రాంతముగా నేత్రములనుండి కన్నీరుగార మాటాడెను.

తమప్రభునకు నుత్తరశక్తులు పలుకులకు విన్న యానైనికులనేత్రము లశ్రుభూతము లయ్యెను. చాచునాది కాలనిడిచిపోవఁ గాల్గ రావయ్యెను. తుట్టకుదకు వారెల్ల రారానిమరుని యుజ్జ్వలించి తమతమ నెలపులకుంబోయి. అప్పుడు నంగరక్షకదళములొని చేయిమందిరొతులుమాత్రము మిగిలిరి. వారెల్ల

దను విడువజాలక యలనితోడికె తమకు లోకమని యెంచి నిశ్చించి. అప్పుడక్కరు కుటుంబపరివారసమేతుడై తామిదివఱకు వచ్చిన ప్రోగను బట్టి పోయెను. సాయంకాలమున కాతఁడు తన్ను విడిచినట్లు రాజపుత్రులను సమీపించి తనవివాదభరితంబగుకథ నెఱింగించి తానక్కల్లుడనియెడి, తన్ను చు పు కుటుంబమును రక్షింపవలయుననియు, దన్ను వారు మోసగించి విడిచివచ్చినందుల కేమికారణమో తెలియబల్కు వలయుననియు వారిని పేడచింపెను.

అప్పుటి యక్కరస్థితిని జూచి రాజపుత్రులహృదయములు కరణి పోయెను. అక్కరు నిమ్మల్లుడుడని వారప్పు డెఱిగిరి. వారిని వివరణ వారే నిందించుకొనిరి. కార్యము మించినవిదవ పగచిన కేమి ప్రయోజనము? అప్పుడు దుర్గాదానక్కరు నూరడించుచు నిట్లు వలికెను. "మహాశయా! మాయమి వేకమునకును నాకురళుకను గడుంగడు వగుచుచున్నాము. నచ్చు పొడివొడలకు మీ కీష్టమాలు సగప్రాప్తమయ్యెను. మీగొమ్మగార! మీ 'చుక్క' యుండిన జాబును జూచిన నెవ్వఁ డనుమానింప వుడుకు. మీ 'నెల్లు' దని యాలేఖ సతని కందించెను.

తనతండ్రి తనకు క్షరముకవ్రాయుట యక్కరను పొందు ప్రయోగంబని యడు. పాప మాతఁడాయు క్షరమును గాంచి నిర్విణ్ణుడై, కడుడు చేయి లో నద్దానిఁ గొని విప్పి యిట్లు జడువఁదొడఁగెను. "నుత్తానకృతి నను:—మిగిలిన చెయునాశీర్వచనములు. నీవు కడుఁజలురుఁడవని నే నిప్పు డెఱిగితిని. నీ తండ్రి తేటలకు, యుక్తాయు క్తపరిజ్ఞానమునను: గడుంగడు నుండుచుచున్నాను. దుర్లుటంబగు కార్యంబు నొక్కతృటిగో నెఱవేర్చగలిగితివి. ఇత! ఇత! చుక్కని పన్నాగమునే వన్నిలివి. రేపటిదినమునకు నీవు వారినిఁ గొనివచ్చునమటనే మనయిరువురిబలంబులఁజేర్చి యామదాంధులగు రాజపుత్రుల జుట్ట ముట్టి చిత్తవధగావించము. వారిలో నొక్కరినైనఁ బోసియవలయు. నహార! నీ ప్రజ్ఞాశివయ మద్వితీయము. నెబాస్! బిక్కునేటుచు సగఁబడిన గుఱుల హరింపఁగల్గితివి. శక్తిసామర్థ్యములు గలపుత్రునిఁ గాంచినందుల కెఱిగిరి. నుత్త సింపు చున్నాను. దేవుఁడు నీకు మేలొనగూర్చుగాక!"

అలేఖరు జరివికపెటనే యక్కరొందిన యాశ్చర్య మితిత యన రాదు. ఈవకాతఁ డొకవేడినిట్టుఁబుచ్చి “దుర్గాదాసు ! చూచితిరా ? యోగంజేయ ప్రజ్ఞావిశేషము. ఇదియంతయు నాతనితంత్రమే. మీఁదు మిక్కిలి నామరసృష్టమే దీనికిఁ గారణము. ప్రతిమానవుఁడు వానివాని కర్త నకువదివలసినదే గదా ? ఇప్పుడు చింతించిన నేమిప్రయోజన ?” మని నుడివి యుపాతే పదనుఁడయ్యెను.

అక్షుడు దీనాజ్ఞనుగాంచి దుర్గాదాసు భీమసింగుల హృదయములు నివసితమువలెఁ గఱుగెను. వా రాతనిఁ గాంచి “మాపారపాటునకు డమింపుడు. వీలుండెన నెన్నటికైన మిమ్ము మయూరసింహాసనా సీమాజేయ సిద్ధముగ నున్నారము. తప్పుక మిమ్మే చక్రవర్తిగఁజేసెదము. మీరాదులకు నుశ యివలబని లేదు. మీరిప్పుడు చక్రవర్తిగారికి భయమందవలదు. మామేనఁ బ్రాణములుండు సంతపటకు మీకే వివత్తురు గలుగనియము. అటొకములు గాని యరుమానములుగాని లేక మాయాట సతిస్థులై యుండుఁడు. మీ కేఁగొఱుతయారుఁ గలుగనియము. మామాటల నమ్మఁ డనివదించిరి.

అక్షరావల్కు లాలించి “దుర్గాదాసు భీమసింహులారా ! మీయాదా ర్యమున కే నొతయు సంతసిచితిని. కృతజ్ఞుఁడను. నేరీదేశంబునం దింకఁ గొంతకాలమైన నుండఁజాలను. నే నిచ్చట నున్న నాకండ్రి యెట్టులనైన నన్నుఁబట్టి హింసించును. నేటితో నాయాశలన్నియుఁ బందబాగాళమైవఁ రాఱ్ఱికొండు గగనసనుమమైనది. భోగములు కలలోగన్నవాని చందమైనది. నే నిప్పు డాతనిచుండి తస్పించుకొన్న నంతియె చాలును. కుటుంబపరివార సహితుడనై ఘ్నియాకుఁ బాఠిపోవడలఁచి యున్నాఁడ” ననెను.

అందులకు దుర్గాదా స్పట్టులనియెను. “సుల్తాన్ మహాశయా ! చక్ర వర్తి వలని భయాదు విడనాడుఁడు. నాప్రాణములనైన నర్పించి మిమ్ము రక్షించెద. మీలోకి మేరకే మిమ్ము నిరపాయమున ఘ్నియాకుఁ బంపెదను. చింతింపకుఁడు.” దుర్గాదాసు మాటలను విని యక్కరొక్కింత కాలఁ జెడచెను. ఇంతలో గుర్భార్ మరుమాడి, రాణాదేహస్థితి యపాయకరముగ నున్నదని

భీమసింగునకుఁ దెలియవచ్చెను. తత్క్షణమే యాతఁడు దుర్గాదాసు మొదలగు వారి యనుజ్ఞగొని కుంభాభిషేకమునకుఁ బ్రయాణమయ్యెను. ప్రయాణము నకుఁ బూర్వ మకృత్యభీమసింగు లాచార్యునితో నాధముగఁ గొలిచుకొని, యొకరినెలవ, నొకరు గొనిరి.

ఇచ్చటి వసిష్ఠుని కిట్లుండఁ జూచుచు నొకప్పుడు నొకప్పుడు నైవేద్యమునెట్లు ప్రోగు చేసికొని కడుఁ జాగ్రూఢుడై యుండినను, చిట్లు బడునుండి సుజాయు ముఖములు తమతమ బలముల గొని చక్రవర్తిని సమీపించిరి. భార్యవరుఁ డాను, తనదాదా కినుక విడిచిచేత చక్రవర్తిని అనుసరించుచు జేసికొన నొక్కఁడన్నా గముఁబట్టెను. తనయాంతురంగి నేడను నొక్కసా విడిచి యప్పుడు రాజభక్తులతోఁ గలిసి, చక్రవర్తివై వెడలి నొకరించును మొదలును విషయములు తెల్లఁ జెల్లఁ జెల్లఁ జెల్లఁచుచు, నొకఁడేవలెనై, యది నాలిసేవను అనుకొనినను ద్రావి యుండినట్లు తేలికని వానిచేసి కలెను, “దేవా! నీవు నీవన్నయందు నన్ను జేసిని జేసికొని జేహమునకు జిచ్చిచెన్న గాయముల జేసికొని చక్రవర్తి యొద్దను వెడలి, మహాప్రభూ! దానవములను మహాశయముల నొనరింపు. నా కీలేఖ నైదాటుచినములను ముందే యుచ్చయిండును. నే నొద్దాని గొని వచ్చుచుండ, మార్గమధ్యమున దొంగ లొడ్డగించి, కొట్టి నాభునందు నొనరించెను. నే నమితప్రయాసమునకు దిద్దించుకొని వచ్చితిని. ఇదిగో చూచుచు, గడ్డలు చినిగినవి. జేహమున గాయములు తగిలినవి. ఆలస్యమునను నీవనెను. తమించి రక్షించవలయు” నని తెల్పుచు. నీవని చినిగినవలెను నొనరించెను. జాగ్రూఢుడైవై “మెలంగు” మని వానిని బలిపెనెను.

మఱికొన్నిదినములకు భార్యవరుఁడు చక్రవర్తిముఖమునకు వెడలి తనను. ఆతనియొక్క శిల్పమేమియగు చక్రవర్తియొడు నిరుపయోగమయ్యెను. కౌరవగజే బాచినిగాంచి కొఁపొట్టెనాడై తత్క్షణమే యొక్కొక్కమునుండి తొలగించి, యంతటితోఁ దిరిగి నొకరినొకఁడెఱువలయునని బలధరించెను. కొద్దిగా రాజద్రోహియగు నక్కఱను నెట్లుండ బంధించి తండ్రిని, లక్ష్మినగువారుల నిరువురను నైవేద్యముతోఁ బంపెను. చక్రవర్తి తన్ను చంపిచి నొకరును

భారీపరుషా నాగ్రహమునొంది, తాను బంధింపబడకమునుచే, యక్కరును బంధింపఁ జక్రవర్తిసేనను బంపుచున్నాడనియు నాలసింపక పాపిపాపియైన నక్కరునకు వర్తమాన మంపెను.

అక్కరును జేఱపట్టట కమితనై న్యమువచ్చుచున్నదని దుర్గాదాసునకుఁ దెలియవచ్చెను. ప్రస్తుతము రాజారాజసింహుఁడ పాయస్థితియందుండుటచే నాతఁడేమియు నహాయ మాచరించుటకు వీలుండదని యెఱింగి దుర్గాదాసు, రాజ్యవిషయములనెల్లఁ దమ్మునివై నునిచి వేయిమందిరాతులను గొని చక్రవర్తినై న్యము రాకమునుచే యక్కరును న్యయముగ సూరతునకుఁ గొనిపోయి దలఁచి ప్రయాణ మయ్యెను. మార్గమధ్యమునఁ బెక్కిడుమలబడుచు నాని నడచుచుండిరి. చక్రవర్తినై న్యములు వారి నన్నినిశలమండి యాక్రమించెను. అప్పుడు దుర్గాదాసు తటాలునఁ దనమార్గంబుమార్చి దుర్గంబునకు నయ్య రణ్యమార్గంబులంబడి పోయిపోయి, కొన్నిదినములను సూరతునకుఁజేరెను. చక్రవర్తి దుర్గాదాసును జయింపఁజాలక సామదానోపాయంబులఁ దననోర్చెను దీర్చికొనఁదలంచి యొక్కసేవకునిమొట నలుబదివేలబంగారునాణెములఁబంపి యాద్రవ్యమునుగొని యక్కరును దనయభీనముసేయుమని దుర్గాదాసునకు వర్తమాన మంపెను. మొదట దుర్గాదాసాద్రవ్యమును సిరాకరింపఁజూపెను. గాని మఱుఁగఁజూపనే యాతని కొకయూహకలిగి ద్రవ్యమునుగొని చక్రవర్తి యాజ్ఞ మేరకే చేసెదనని చెప్పి సేవకునిఁ బంపివేసెను. శర్వాంగ శాతఁడక్కరును నమోపించి, “అక్కరుమహాశయా! మాచిలిరా! మీ లంఢ్రిగారిగల పుత్రవాత్సల్యము; ఔదార్యము. మీకొఱకై నలుబదివేలబంగారు నాణెములఁ బంపియున్నాడు. ఈ ద్రవ్యముచే విజేతములందు మీరు సుఖంపవచ్చును.” అని జరిగినవిషయముల నెల్లఁ దెల్పి ద్రవ్య మొసంగెను. అక్కరకునాని యదవస్థెక్కి ఘర్షియాస బయలుదేరెను. చక్రవర్తిమాత్రము విఫలమనోరథుఁడయ్యెను. అక్కరును రక్షించి ‘రాజపుత్రులు దమకులగౌరవాదుల నిలుపఁబెట్టుకొనిరి.

ఇరువదియాడవ ప్రకరణము.

సంధి

రాజారాజసింహునియారోగ్యము ప్రమక్రమముగ ఊఁగింపబడినది గాను. పలుమాఱు నిలిచివచ్చెడి జ్వరముచేతను, గతయుద్ధమునఁ దగినగాయములచేతను. రాజ్యాంగవిషయములనుగుఱించిన మనోవ్యధచేతను నాతని బహారోగ్యములు చాలవఱకు నశించెను. తనతండ్రిస్థితినిఁగాంచి భీమసింగు పొందినకోకమునకు వేరలేడు. రాజవైద్యు లన్నివిధములఁ జికిత్సలుసేసినను నిష్ఫలము లగుచుండెను. అట్లగువిషయమునఁ జేసినప్రయత్నము విఫలమగుట విని రాజా యొకపేడినిట్టార్చుచు బుచ్చెను. ప్రస్తుతము చక్రవర్తి మేవారు తోడియుద్ధమున, మూర్తిగ నాపివేయవలసివచ్చెను. ఈవార్త రాజాకుఁ గొంతహృదయకాంతినిఁ జేకూర్చెను. వెంటనే యాతఁడు జయసింగును రణరంగమునుండి మరలిరమ్మని వార్త నంపెను.

రాజామనమున నొకదారుణవ్యధ ప్రబలుచుండెను. అదేమనఁ ? దనయనంతరము కొడుకులిరువురు రాజ్యాభిలాషచే నొకరితోనొకరు పోరాడుదురేమో యనువిషయమే. జయసింగు రాజ్యమునను హక్కుదారుఁడు. అతఁడు భీమసింగునంతటి గట్టివాడుకాదు. భీమసింగు చతురుఁ డగుటయేగాక సాహసకృత్యములచేతను మగుఱునంపల్లిచేతను నెల్లరమనంబుల నాకర్షించెను. ఒకవేళ నాతఁడు రాజ్యకాంక్షచే నహోదరున కేమైన నపకార మాచరించునేమో యని రాజా తలంచుచుండెను. ఒక్కొక్కపటి జయసింగున కాతఁడు భీమసింగునెడ భ్రాతృవాత్సల్యంబుతోడను, న్యాయవిషయితోడను, ప్రవర్తింతుమని తెలుపుచుండెను. రహస్యముగ వా రిరువురిమనోవృత్తుల

నాతఁడు గమనింపఁ దొడఁగెను. కొంతకాలమున కాయిత్రురన్నదిమ్మలనోన్మయమైతిఁగలిగి యుండుటయు, విశేషించి భీమసింగు తనయగ్రజునియొడఁబ్రవర్తించువిధమును, రాజాగ్రహించి సంతోషించెను. భీమసింహునకుఁ దనయన్నతోడివిరోధముగాని, తండ్రియనంతరము రాజ్యమునుజేకొనవలయుననిగాని కోరికలేదు.

పరిస్థితు లిట్లుండ నారంగజేబునకు విశ్వాసపాత్రుండును సామంతుండును, నగు రాజాషయముసింగు చక్రవర్తినెలపుగొని తనదేశమున కరుచెంచుచుండి యకస్తాత్తుగఁ గుంభాల్మరు' నకు విచ్చేసెను. రాజసింహుఁడు థామారు మొదలగువా రాతనికి సగౌరవముగ స్వాగత మొసంగిరి. పూర్వపరిచితులగు భీమసింగు షయముసింగు లొకరి నొకరు కుశలప్రశ్నగాచించుకొనిరి. షయముసింగు భీమసింగు తెలివిలేటలకుఁ జాల మెచ్చుకొనెను.

ఒకనాఁడు రాజాషయముసింగును, రాజారాజసింహుఁడును మాటాడుచుండఁ బ్రస్తావనముగ, షయముసింగు రాజాతో నిట్లు లనియెను. “మహాశయా! మీరుభయపక్షములవారును లేనిసానియొద్దములఁ గల్పించుకొని దేశక్షోభమును గలుగఁజేయుటకంటె, ననోన్మయమైహంబున నుండుట మంచిది. సంధికుదిరినఁ జక్కగ నుండును. మీరు సాధికొప్పుకొనుట కిష్టపడిన నే నెటులైనఁజేసి చక్రవర్తిగారి నందుల కొడంబఱచెదను. ఇందులకు మీయుద్దేశ్యమేదియో తెల్పుఁడు. ఇంటియెగాక మీనియమము లెవ్వియో? తెలియఁబల్కుఁడు.” అందులకు రాజా, తనకుఁ గొంతదేహస్వస్థత కుదురఁగనే యుదయనగరమునకుఁ వెడలి యచ్చట సర్వవిషయముల జర్పించి నిర్ణయింతుమని బదులునె ప్పెను.

రాజానుఁ గొంతదేహస్థితి కుదురఁగనే యాతఁడు పుత్రమిత్రామాత్య పరివృతుండై, థామారుయొద్దను, నతనికొమార్తెయొద్దను నెలపుగొని ప్రయాణమై కలిపయదినంబుల కుదయనగరంబుఁ బ్రవేశించెను. ఉదయనగరమును

బ్రవేశించిన కొద్దిదినములకు మరల నాతనిచేహస్థితి చెడిపోయెను. భీమసింహ జయసింహులు, రాణులు, రాణా ప్రియవర్ధను సుచారములను జేయించుచుండిరి. ఆసనయమున, జయసింగు భీమసింగునియమునకు దండ్రుచెప్పింట్లు ప్రసత్తిచెదనని రాణాకు వాగ్దత్తముజేసెను. సుధి నిమిషములను గూర్చి మాటాడుటకు రాజాపయముసింగునకు చురుకెత్తుచుండిరి. అప్పుడు సుధి

కొన్నిదినములకు మరల రాణాచేహస్థితి కొంతమేరకు. అప్పుడు సుధి నియమములనియమమై విఫలముగఁ జచ్చిందిరి. రాజాపయముసింగు, వెప్పున వానికన్నుంటికిని రాణా యేదిగా యొకయెట్లు చెప్పుచుండెను. తాను జయమొందినవాడు గావునఁ నానియనుప్రరాజులకు అప్రవర్తి యొప్పు కొనవలయునని యననివాదము. ఉపయుక్తములను నినుకూలమును నిధమునఁ బ్రవర్తించుట లేనయని పయముసింగు రాణా కనేరెత్తుట బోధించెను. కాని రాణా 'తాం బట్టినకుండేటికి మూడెకంబు'ని వట్టవట్టలును సుధి పొనగవయ్యెను. ఇటులనే రెండుమాసములు గడచిపోయెను.

మూడడమాసమున నుగల రాణాచేహస్థితి చెడినది. రాజారోగ్యము క్రమక్రమముగఁ దగ్గుటకుమాటు హెచ్చుచొచ్చెను. రాజప్రయత్నములచే నిధములఁ బికిత్సలు సేయుచుండిరి. కాని రోగము కుదురిలేదు. ఎట్లగున రాణా జీవితవిషయమై యనుమానము గలుగఁచొచ్చెను. రాజపుత్రస్థానమున గలదేటికిని మేటిమగండని జగద్విఖ్యాతిగాంచి, యారగజేయించివాని సరకులను సంగరమున నోడించి కాశ్వతనిగ్భాగిని గడించిన, రాణారాజసింహుడు వ్యాధిగ్రస్తుడై తుద కీయశాశ్వతపాదచక్రమునకును, నిరుపయోజి పుణ్యలోకమునకు వెడలెను. అప్పుడు సరణమునకు గుఱియెను దుర్బుడుండఁడు. రాజసింహుఁ డనడిభాగ్యుఁడఁ డస్తమించి నోకాధికారములు రాజపుత్రస్థానమంతట నావరించెను. తమయాచారానుసారము, తమకుఁ బరిచోడింప లోకంబని యెంచి రాణావత్సులగు సరుంధతీరంగజేత్రులు సంతోషంబున సహ

గమనంబాచరించిరి. జయసింగు తల్లులనుఁ దండ్రీకి నగ్నిసంస్కారాని పరలోక క్రియలు విధ్యుక్తముగ నాచరించెను.

రాజసింహుని మరణానంతరము, జయసింగు రాజుగావలసివచ్చెను. అతనిపట్టాభిషేకమహోత్సవమును, వీక్షింప నర్హులగువారును గ్రూపుపత్తనంబు లందలి ప్రజలును విచ్చేసిరి. కాని యాసమయమున జోడుప్పరమహారాణి తన యింట నుండుటంజేసి థామీ రామెనుడిచి పట్టాభిషేకమహోత్సవమునకు రాజాలడయ్యెను. పట్టాభిషేకమహోత్సవము జయప్రదముగ జరుపఁబడెను. జయసింగు, శిష్టుండగుభీమసింగును, దనపార్శ్వమైనఁ గూర్చుండనియోగించి తగురీతి గౌరవించెను. తనతలిదండ్రులు వోయినందులకు భీమసింగు చాలఁ జీఱెట్లుచుండెను. భీమసింగు స్వేచ్ఛాసోలుఁ దగుటచేఁ, దనయన్న యాస్థాన మున నుండునంతవఱకా తనకి నంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యముండదని తలంచు చుండెను. రాజ్యములోని కొంతభాగమును నొకబలమైనకోటను నసంసంగినఁ జాలునని యాతఁ డెంచియుండెను. జయసింగు తనని మనోభావములను గ్రహించి గోకులదాసురాజ్యము నాతని కొసంగి నాఁడే యాతని నొక సామంతురాజుగఁజేసి రాజ్యాభిషిక్తునిఁజేసెను.

మఱుకాఁడే భీమసింగు, నూదరుని యనుజ్ఞగొని, తనరాజధానికి వెడలి పోయెను. అతఁ డప్పు డుత్సాహపూరితుండై యుండెను. అంబాలికానుందర వషనారవింద మాతని నేత్రవీధిఁ బొడగట్టుచుండెను. అంబాలిక నప్పుడే వివాహమాడినట్లును, బ్రపంచమున నందఱికంటె నెక్కు డదృష్టవంతుడై నట్లును, దలంచుకొనుచుఁ దన కట్టికాంతారత్నంబును, బ్రసాదించినందులకు భగవంతుని గొనియాడుచు, సంబాలికాదర్శనశాలసమాసముపై లానొక్క నాఁడు బ్రయాణము సల్పుచుండెను.

జయసింగు రాజుకాఁగనే, మరల సంధివిషయమై రాజాషయము సింగుతో సంప్రదించెను. కొన్నితర్కవితర్కములమీఁదట నిరుతేగంబారును

గొన్ని నియమముల కొడబడినది. బౌద్ధగ్రంథములను గూడ వయమునందు గొప్పగాని వచ్చినదాని కొప్పగాని, చూచియును పత్రికయందు జేర్చులానచ్చెను. నియమ ప్రకారము చిత్తురువోట రాజపుత్రులపశ మయ్యెను. అదివఱకు హిందూదేవాలయములబడగొట్టి యాథ్యలములందుగట్టిన మసీదులనేమియు జేయఁగూడదనియు, నికమీద దేవళములఁగాని దేవతావిగ్రహములఁగాని నిర్మాణంపఁ గూడదనియు, జన్మంత్రమునిరాజ్యము నాపనికొమరుడైన యాఁక సింహున కొసంగవలయుననియు, నప్పటినుండి మేవారురాజు, చక్రవర్తి యాధ్యక్షమయములందు గొంతనైన న్యమును బుచ్చుకొనవలయుననియుఁ బ్రజలపై నిర్ణయముల విధింపఁ గూడదనియు, గ్రహనింపఁబడియెను.

ఇరువదియేడవ ప్రకరణము

స్థిర సంకల్పము

మేవారురాజ్యమునకుఁ జేరిన సంస్థానములలో 'బెడ్ సరు' అనునది యొకటి. దానిఁ మనకథాకాలమున రావుకేసరిగారు రాజపుత్రప్రభువు రాజై యుండెను. అతనికి దాదాపు ముప్పదియేడు లుండవచ్చును. అతఁడు రాణావంశమునకుఁ జేరినవాఁడు. రూపవంతుఁడు. బలవంతుఁడు. అతనికి రూపవిద్యాగుణములనమానయు ననుకూలవతియు నగు భార్యాలగ్నముండు. కాని పాప మాదుపతులు చిరకాలసౌఖ్యం బనుభవింప నోరుచు కొనలేదు. వివాహమాడిన కొద్దికాలమునకే, యాలలనాలలము చూలాలై యొకశిశువును బ్రసవించి కొద్దికాలమునకే పరలోకమునకు వెదలెను. అనుకూలవతియగు భార్యారత్నంబు గతించినందులకుఁ జింతాక్రామంబై యొకముండు ట్టియర్థాంగిని బడయుట కడుదుర్లభంబని యెంచి, రెండవవివాహమాడనని యాతఁడు పఠముఁబట్టియుండెను. అటులే నాలుగైదుసంవత్సరములు గడచిపోయెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడాతఁడు మనోరాజిని సందర్శింప నేరియుండెను. ఆసమయమునం దొక్కవరి యకస్మాత్తుగ నంబాలిక నాతఁడు చూడఁ దట స్థించెను. అంబాలిక లావణ్యతార్యవిహసంబులు గాంచి గూతఁ డాశ్చర్యానందంబుల మునింగెను. మెటనే యాననమానమునఁ బ్రేమాంగర ముచ్చించెను. ఆమటుడఁడముననే యాతని ప్రతిజ్ఞ మాయనమగ్రమును బఠించెను. మానసము కాంతాసక్తమయ్యెను. ఆసుందరాంగిని బడయఁగల

చానిదే జన్మమని తలచెను. ఎటులనోని యాకస్వార్థస్నానియను వివాహమాడ సంకల్పించుకొనియెను. తాను గీర్తిప్రతిష్ఠలహంబిన గోచ్రపరిమళమును చూపనవలయును, పనమును భార్యసంబంధము కనునగింది మహారాజుని దగ్గఱుచుట్టుమును నగుటచే, మహారాజు తన కంబాలమును నిక్కముగ వివాహంబుగావించునని యాశంబు నిశ్చయించెను.

ప్రస్తుతము యుద్ధము లన్నియు బూర్తియైయున్నవి. బోడ్డురహిత రాజు యంబాలికానగిరయై కుంభాల్మరునగిరే పోయెను. అది విన్న కంబాలికవిషయమై కొంతయూహన జనించెను. అంబాలిక విప్ర పనుస్కురాలగుటచే, నామె నొక్కరాజుమనకు వివాహ వివాహాలుగావించ నామె తలంచి సగినవరకు దెప్పడని తలచుకొనుచుండెను. అంతే నామె యోజించుచుంటే, రావుకేసరిసింగు పురహితగుడి, మహారాజుగారి యొద్ద కరుణించి, రావుగారియందే శ్లోమును పెట్టి చూపనివలయుననియెడల పేమార్లు పొగడడొడగెను. రాజు యన్నివిషయములు విచక్షించి పోయి, యాతడంబాలికను పెండ్లివేర్తయని తలచి యాశంబుగారి నానందించి వివాహముచేయ సంకల్పించుకొనియెను. రావు పేమార్లుగారి ప్రియమిగల బాలికను ప్రేమించెనని యెటులనో తెలిసికొని, చూడనిది జరియన, ముందే యంబాలికను వివాహమాడగిరి పట్టచే, వివాహము జరుపుచును మహారాజునిక విందలపెట్టెను. మహారాజునకు సగవల కిచ్చుకొని యాశని గీర్తినిగిర పను నొకలేఖను వ్రాసిపంపెను.

రావుకేసరిసింగుగారికి:—

అయ్యా! మీరాశిరసమేరకు వివాహాలు జరుప నిశ్చయించుకొనినది కాని, ప్రస్తుతపరిస్థితులబట్టివాడ వివాహము బోడ్డురమునగల జరుపుటకు నీలులేకున్నది. ఇప్పుడు మేము నివసించు కుంభాల్మరునగిరే, మీప్రతిగ విప్రతుండగు ఛాకూరు గోపీనాథగారు తగినంతవైభవముతో వివాహము

జరిపింప నొకస్పించియున్నాడు. కాన మీరన్యథా తలంపక నియమిత మగునను మిత్రభాధనిపరివారపరివృత్తులకై సంభాల్ మరునకు విచ్చేయ వలయును.

ఇట్లు,

బోమ్మరమహారాణి.

వైలేఖ నెఱింగి రావుకేరసింగు జయసింగునట్టాభిషేకమునకు వితలి పట్టాభిషేకమైననుమునాడే కొన్నితొంపఱకార్యము లున్నవనియు మెటనే వెడలవలయుననియుఁజెప్పి జయసింగునొద్ద ననుజ్ఞఁగొని మిత్రపరివారుండై తనవిచారవిషయము వెల్లడింపక యత నెగుఁమునఁ సంభాల్ మరునకుఁ జయన మయ్యెను.

సంభాల్ మరునందు, జక్కగ నలకరింపఁబడిన గదియందు చావణ్య ఖనియగు నొక్కకన్యకారత్నం బొకమృదుతల్పంబునఁ గూర్చుండి యేలూ? చింతిల్లుచు నిట్లు తలపోయసాగెను.

“అయ్యో! వైపమా! నన్నేల పుట్టిందితివి? ఆసుందరాకారుని యందు నాకేల మరులుగొల్పితివి? మరులుగొల్పితివి? నాకోరిక నెందులకు సాఫల్యము నొందిన వైతివి? —హా!వాతవిధి! ముదునలి వైనందున నీసుతి పోయినది కాఁజోయను. ప్రాణులఁ బుట్టింది, వారు కష్టపడుచుండఁ జూచి నవ్వుచుంటివా?—

ఏముపచారమున నే నాతనిఁగాంచితినో గాని నామనఃబంతయు నాతని యధీన మయ్యెను. నా కాతనియందుఁగలప్రేమ ద్యోతకమగునట్లు నటించినను, నాప్రేమ నాతఁడు గ్రహింపఁజాలఁడయ్యెను. ఆతనిమనం బన్య కాంతాసక్తంబై యున్నది. నే నిష్పదేమిచేయఁగలను?—హా!—నాజన్మ నము!—నారూపము! నాసౌఖ్యాదిగుణంబులు! తుద కడవిగావిన వన్నెల చందమయ్యెనుగదా? నాజీవితము నిర్భక్తమయ్యెనే!—ప్రాణములభరించి

నిష్ఫలమగు నీ బ్రతుకు బ్రతుకుటయా? లేక యాత్మహత్య గావించుకొని తన్ములంబున రౌరవాదినరకంబుల ననుభవించుటయా?—ఇదేని శరణ్యము?—ప్రస్తుతము ప్రాణములనిలిపిన నైహికసుఖంబులు లేకపోవును. ప్రాణంబులఁ దొఱఁగిన నిహపసుఖంబులు గెందును లేకపోవునుగదా?—ఓ! అట్లే ర్యమా! నన్ను వీడిపోము. ఈతూరి ప్రయత్నించి చూచెదను. సమయము గనిపెట్టి యాతనికి నామనోవృత్తి నెల్లఁ దేరుతెల్లముగ నెఱింగింపి యారనిచరణంబుల వ్రాలి నామనోభీష్టంబు నెఱవేర్చుచుది ప్రార్థించెద. పృథ్వీసమిలు నూతనప్రియులుగారే! వారిమనంబులు తుఱుతుఱునను మూలంబునుగదా? కావున నే నెటులైన నాతని బలిగాఁ బడయఁగలను. కానియు. వనో వాక్కాయకర్తంబుల నా కౌతంఁడే ప్రాప్తి కలుగను. అనన్వయపు దేవగ్రు నంతటివానినైనఁ జేపట్టను. ఒకవేళ నన్నాతఁడు నిరసించినను నేమిమాత్ర మాతని దివ్యనామమును జపించుచు వీరున్న బాంధానినై యూరిన్యముగఁగ విగ్రహమును, గరుడారఁ గాంచుచు గాలముగడ పెను.”

అని తలపోయించుండ గదితఁగవులు కట్టికట్టయ్యెను. అప్పునిమిది యూమె ‘యెవరక్కడ’ నని ప్రశ్నించెను. “అక్కా! పలుపుతీగఁదమము” యనెడి వాక్కులు వివవచ్చెను. శత్రుణమే యూమెతలుపుఁజెఱచెను. ఒక్కసుందరాంగి మందగమనంబున లోనికేంద్ర వేశించెను. ఆరములు నిరుప, రొక్కకల్పమునం దాసీనులైరి. అప్పు డానూతనస్త్రీ యూమెను ప్రేమమీఱగ్రుచ్చి యంగిరించు కొని “అమ్మా! అంబాలికా! యేల యిటు లకన్తాత్మగఁ జూచుచుంటి? కారణం బెద్దియో తెల్పుమని” యడిగెను. అందుల కంబాలిక యిట్లువలెదను.

అంబాలిక:— అక్కా! ప్రేమా! సర్వమెఱింగియు నేమియు నెఱుంగని దానివలె నిట్లడుగుచుంటి కల?

ప్రేమా:—అంబాలికా! నీవుచెప్పునది వింతగనున్నదే! నీమనసునందలి విషయమును నే నెట్లెఱుంగఁగలను? విషయమేమియో సర్వమముగఁ దెల్పుము.

అంబా:—వేణువిషయ మేమిన్నది? నావివాహవిషయమే.

ప్రేమా:—ఓహో! నీవివాహవిషయమా! రెండుదినములేగదా యున్నది. శేపు నావులేనిదిగారుండు చెప్పునది వింటిని.

అంబా:—(వ్యసనమున) అక్కా! ప్రేమా! నిక్కముం జెప్పుచున్నాను వినుము. గునివాహమునందు నా శిశువుతయేని యిష్టములేదునుమా! ఇదివఱకే నానునంబు భీనుసీగునియందుఁ జిక్కినది. అతనిఁ దప్ప మఱి యొకని వగింపఁజాలను. నాయభిమతమును రాణిగాఁ జెరింగియుండి రనియే యుంటిని. కాని యామె గ్రహించియుండలేదు. కాన రావులేనరి సింగునకు నన్నగుటఁగట్టనున్నది. నా యా! ర్థిను మహారాణి కెఱింగింప సాహసీగవఁజాలరున్నాను. ప్రియుం డిస్త్ర డెచ్చటనుండునదియుం గూడ నేసెఱుగను. తిల్లిదండ్రులు లేని యనదను. నన్నీవిపత్సముద్రము నుండి రక్షింప వేడుచున్నాను. నన్నిప్పుడు రక్షించువారు నీకంటె మఱి వ్యరునులేదు. సోదరీ! ప్రేమా! నీవు నిశ్చయముగ ప్రేమస్వరూపిణిని. రక్షింపుము. నీమే లెన్నటికిని మఱువఁజాలను.

ప్రేమా:—అమ్మా! అంబాలికా! నీమిదులకుఁ జొరెట్లెవవు? శోకింపకుము. నాచేత నై నగతసాయముం జేసెదను. నాశొక్కయూహ తోచు చున్నది. నీ వట్టుచేసెదవా?

అంబా:—అక్కా! నీ వెట్టుచేయుమన్న నట్టుచేసెదను.

ప్రేమా:—ఆటలైన దినుము. వివాహమునకుముందు నాఁటిసాయంత్రము నీవు మహారాణి యాజ్ఞనుగొని, యిక్కట బాహ్యప్రదేశమునంగల దుర్గాలఁబునకు నడ్డవి నారాధించునెపంబునఁ బోము. అత్రటి నీప్రి యుండు నిన్నుఁగలసికొని, నిన్నుఁ గొంపోవఁగలఁడు. నీ వీవర్తమానమును గడురహస్యముగ నుంచవలయును నుమా.

అంబా:—సోదరీ! నే నట్టు పాటిపోయిన రాణిగారు కోపింతురేమో యని విచారించుచున్నాను.

ప్రేమాగ్రణి—14

ప్రేమ:—అంబాలికా! నీ వావిషయమున నేమియుం దలంపవలదు. సర్వ విషయముల నేజక్కుబ్రతిపెదను. నీవు చింతదక్కియిందుము.

అమాటలు విని యంబాలిక, నేత్రముల నానందాశ్రులురాలఁ జ్రేమా బాయినిఁ గొఁగిలించి, “అక్కా! నీప్రేమాలాపములు న న్నివిపత్సాగరము నుండి దరిఁజేర్చినవి. సోదరీ! నీవు నిశ్చయముగ సారకనామ్నిజేనుమా! నీ ప్రేమను నే నాజన్మాంతము మఱువజాలను. నీవు నాపాలిటిదేవతవు. పతిభిక్ష నిడి నన్ను రక్షించితివి. నీమేలున కే నేమి యుపకారిము గావించుకలను? నాయావజ్జీవము నీకుఁ గృతజ్ఞునై యుండెద. నీపవిత్రపానపాకేరునాంబుల కిదె యభిషందనముల నర్పించెద” నని యామె కతిభక్తిఁ బ్రణమిల్లెను. వారటనుండి లోనికివెడలిరి.

అంబాలికావివాహమహోత్సవమునకై ‘కుంభావతమరు’నందు సర్వము సంసిద్ధముగావించబడెను. కోట సంతయు సర్వభోభాయమానముగ నలంకరించిరి. సౌధశిఖరంబుల వివిధములగు రంగులపతాకములఁ గట్టిరి. ఎచ్చటఁజూచినను మంగళతోరణములు మనోహ్లాదమును గొల్పుచుండెను. రాజగృహంబున నొకవికాలంబగు పెండ్లిచప్పురము వేయఁబడియుండెను. జలతాఢ్యుల చిత్ర విచిత్రంబులగు తెరలతోడను వివిధగతుల నమర్పబడిన తోరణములతోడను, పరిమళద్రవ్యంబులతోడను, వివిధాసనంబులతోడను, నలంకరింపఁబడిన యా వివాహమండపము నేత్రపర్వం బొనర్చుచుండెను. అకల్యాణమహోత్సవంబుఁజూడ రాజబంధువుల్లిరును దారపుత్రబాధుపరివారసహితులై వివాహ దినంబునకు ముందునాఁడే విచ్చేసిరి.

వివాహదినమునకు ముందునాఁటిసాయంకాలమున నంబాలిక సర్వాలంకారభూషితయై భూసురపత్నులతోఁగూడి, కులాచారప్రకారము, గౌరినిఁ బూజింప నక్కోటబాహ్యప్రదేశమునం గలదుర్గాలయంబునకుఁ బయనమై పోయెను. అంబాలిక బాతేందుధరసుందరీమందిరంబుఁ బ్రవేశించి బ్రహ్మణ కాంతాలలామంబులు నెప్పైవిధంబున నర్జిరి నతిభక్తిఁ బూజించి సాష్టాంగ

దండప్రణామము లాచరించి మనంబున నిట్లు ప్రార్థించె. “లోకజననీ! నన్నివివత్సముద్రంబుకుండి యుద్ధరింపుము. భీమసింగునే భర్తగాఁ బ్రసాదింపుము. తల్లీ! కాంకరీ! ప్రియండు శీత్రంబున వచ్చునట్లు చేయుము. నీచరణ కమలసేవనంబును నదా నాకొనంగుము. కృపాయుత్రచిత్తంబున రక్షింపుము. రక్షింపుము.”

అని కాంకరిం బ్రార్థించి యాయాలయంబు నిర్గమించి భీమసింగు రాకకై ప్రతిక్షణమును నిరీక్షించుచుండిను. భీమసింగుజాడయే యామెకుఁ గాన్పింపలేదు. ఆమె మనంబునఁ దీవ్రమగు నాందోళనపడుచుండెను. ప్రియండు శన్నువఱచెనా? లేక యాలసించెనా? యని యామె తలపోయ సాగెను. ఇంతలో సూర్యుండు గ్రుంకెను. చీకటు లెల్లెడల నావరింపఁ దోడఁగెను. అంబాలికకు నిరాశ మఱింతపొచ్చెను. కోటను సమీపించవలసి వచ్చెను. ఇంతలో నొకవృక్షే తటాలన నంబాలికకడకేతెంచి నాఁడు యదు కులపుంగవుండగు కృపండు భీష్మకనుశను నైకొన్నచందంబున, నామనుమ కోమలినిఁ దనయశ్వంబుపై నిడుకొని మఱుక్షణములో నదృశ్యుఁడయ్యెను.

తటాలన నిట్టంబాలిక యవహరింపఁబడుటచే, బ్రహ్మణస్త్రీలును, సఖీ జనులును నొక్కమా తాశ్చర్యభయంబుల మునింగి వేగంబునఁబోయి రాణి గారి కీవర్తమానమెల్ల విశదంబుగఁ దెలియఁబల్కిరి. ఆమాటలువినగనే రాణి ఘోరదినశోకరోషములు వర్ణనాతీతములు. రావుకేసరిసింగు, భీమసింగే తన కీపరాధవము గావించెనని యెఱింగి, యాతని వెన్నాడ నైవికుల నియోగింప నుండ, థామారుగోపీనాథుఁ డాతని నాపి యిట్టనియె. “మిత్రమా! భీమసింగే దెసకుఁ బోయినదియు మనకుఁ దెలియదు. ఆతఁ డిక దొరకుట దుర్లభము. ఒక్కరహస్యమును జెప్పుచున్నానువినుము. అంబాలికాభీమసింగు లిదిపఱచి యొకరినొకరు గాఢముగఁ జ్రేమించిరి. వారియశ్వోన్యప్రేమ లసారములు. అనిషయ మేమి రహస్యమున నెఱింగితిని.

అట్లు లేకయిండిన నిట్లు జరుగఁజాలదు. అంబాలిక నిన్నిసుమంత
యైనఁ బ్రేమింపలేదని తేటతెల్లమగుచున్నది. నీయం దిసుమంతయేని ప్రేమ
లేనికాంతను పఠించి నీచేమి సుఖంపఁగలవు! ప్రేమలేనిభార్య, భార్యగాదు.
అనుకూలపతికానిభార్యను బొందినవానిజన్మము నరకతుల్యమునుమా! నీవే
యాలోచింపు" మని యనేకరీతుల నీతులఁజెల్పి యాతనికోపంబు నుపశ
మింపఁజేసెను. థాకూరుమహారాజికిఁ జెల్పవలసినవిషయంబులనెల్లఁ జెల్పి
యామె కంబాలికాభీమసింగులపై కోపంబును ఇట్లాగ్ని ప్రసన్నచిత్తను
జేసెను.

ఇరువదియొనిమిదవ ప్రకరణము

ఆత్మార్పణము

భీమసింగంబాలికుని గొని, వజ్రయుధంబునుదనయశ్వంబుపై నిడుకొని యురజ్ఞుమార్గంబున వేగంబుగఁ జనియెను. నాటికిఁ యి వెన్నెల వెన్నెలరారుచుండెను. అతఁ డారాత్రి కొన్నిమైళ్లవఱకుఁ బ్రయాణముచేసి యొకభిల్ల గ్రామమును జేరెను. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలముననే లేచి యింబాలికాభీమసింగులు, కాఁజ్యోతితశృత్యంబుల నిర్వర్తించుకొని, తదనంతరము ప్రయాణమై 'బికసిర్' మార్గమునఁ జనిరి. మఱ్యాహ్నుమునకు వారొక్కనరోపరతీరంబున విడిసి జలకంబులాడి యాహారమును భుజించి, గుఱ్ఱము నొకచెట్టునకుఁ గట్టివైచి, యావికాలతరుచ్ఛాయ విశ్రమించిరి. దీర్ఘప్రయాణముచేఁ జాలనలసి యుండినందున గొంతసేఁటిలో వారు నిద్రించిరి.

వారు నిదురించిన దాదా పాకగంటసేపటి కొకమనుష్యునియార్త నాదము వినవచ్చెను. వారారావంబున కులికిపడి మేల్కొంచి, యేమిశబ్దమని విచారించుచుండ మరల నార్తనాదము వినవచ్చెను. వెంటనే భీమసింగు కరంబునఁ గరవాలంబుగొని యానవ్వడివచ్చినదెనకు వేగంబునఁ బోయెను. అతఁడు గొంతదూర మరుగ నాప్రదేశంబునఁ నిరువదేండ్లబాలుఁ డొకఁడు మహావీరునితోఁ బోరునల్పుచుండు టాతనికిఁ గానవచ్చెను. మఱియొకవీరుఁడు బ్రాణములఁ దొఱుగి నేలఁ గూలియుండెను. అబాలుఁడు వెనుదియక వీరునితోఁ బోరునల్పుచుండెను. పోరు తీవ్రముగనే యుండెను. బాలుఁ డతిచాకచక్యంబున విరోధిప్రేటులఁ దప్పించుకొని తనభిద్ధంబునఁ దుద కావీరుని డొక్క చేల్చెను. వాఁడాదెబ్బఁ దిని నేలకొఱుగుచుఁ గ్రోధారుణితలాచనుండై విష

పూరితంబగు కుంతంబునఁ గడవడిపో టొక్కటి పొడిచెను. అబద్ధ మాటలుని డొక్కను గొంచెముగఁ జీల్చికొనిపోయెను. గాయము చిన్నదైనను విష యుక్తమగుటచే నాప్రేటున కాబాలుండు నేల కొఱిగి మూర్చిబైను.

ఇంతలో భీమసిం గాప్రదేశమును సమీపించి బాలునిం గాంచి మూర్ఛాక్రాంతుఁడయ్యెనని యెఱింగెను. స్ఫురద్రూపియగు నాబాలునిఁ జూచుకొలఁది భీమసింగున కాతనియం దొకవిధమైన ప్రేమ జనించెను. మఱియు నేలఁబడియిండినవీరులఁ నొకఁడు తనకుఁ బరిచితుఁడుగఁ గన్ప ట్టెను. భీమసిం గాతని సమీపించి చూచి, యాశ్చర్యమన 'గోసుల్దా'నని యొక్కయతి పఱచెను. అచ్చటిపరిస్థితులన్నియు నాతని కింతులైనఁ దెలియ లేదు. కాని, తత్క్షణమే సరోవరంబునకుఁ బడసిడి, కొంతసీరమును గొని యంబాలికాయఁ న్నడఁడై శీఘ్రంబునవచ్చి యాబాలున కుపచారములఁ జేయఁ దొడఁగెను. "ఈకుమారుఁ డెవ్వఁడో? గోసుల్దా సింధుఁ జూపఁబడియిండు టకుఁ గతంబేమియో! రెండవపురుషుం డెవ్వఁడో? వీరిసృష్టాంతమేమియోఁ దెలియకున్నదే?" యని భీమసింగు తలపోయఁజొచ్చెను. అతఁడొత యాలో చించినను నాతనికేమియుం దెలియకుండెను.

కొంతవడి కాబాలుండు మూర్ఛదేరి కనులునిచ్చి దీనాలోకనము లతో వారినిరువురను జూడఁదొడఁగెను. ఆబాలునినేత్రములనుండి యశ్రు ధారలు జొటజొటఁ గాఱఁజొచ్చెను. అతనిసుఖచూరదేహము, కర్మ శ ఘాతప్రదేశంబునఁ బడియుండెను. వా రాయువకుని దీనావస్థను గాంచి శోకంబున మునిగిరి. భీమసిం గాబాలునిఁ దనలోడపై నిడుకొని యుపచార ములునేయఁ గొంతసేపటి కాబాలుండు తెప్పిరిలి కూర్చుండెను. భీమసిం గాతనితో నిట్లనియెను. "కుమారా! నీ వెవ్వండవు? నీముఖం బుపలక్షించి చూడ రాకొనురుఁడవని తోచెడిని. నీ వేదేశపురాకొనురుండవు? నీతలిదండ్రు లెవ్వరు? నీనాకుఁడేయం బెద్ది? ఈయరణ్యమధ్యంబున నీ విట్టికనితో

యొద్దంబుఁజేసి తుదకిట్లుగుటకుఁ గతంబెఱుఁగితి? గోకులదా నెందులకుఁ జంపఁ బడెను? ఈరెండవవాఁ డెవ్వఁడు? నవి స్వరముగఁ జెప్పుము.

ఆపల్కు లాలించి బాలుఁడు దీనస్వరంబున, “అర్యపుత్రా! భీమసింగు కుమారా! నాకష్టవృత్తాంతము నడిగితిరి కానఁ దెల్పెదను వినుఁడు. నాయీ శిరస్త్రాణమును దీయఁడు. సర్వము మీకే విశదమగును. నాకు స్పృహ మరలఁ దప్పచున్నట్లున్నది. హా! దైవమా!—రాకుమారా!—స్త్రాణములు బోవుచున్నవి.—దేహము కంప మొందుచున్నది. హా!—హా!—తాళఁ జాలను.” అనిమరల మూర్ఛియైను.

అతఁడు దన్నుఁ జేతుతో నంబోధించుటకు భీమసింగు గాశ్వర్యపడుచుఁ దడబడువాస్తములతో నాబాలునిశిరస్త్రాణమును మెల్లనఁ దీసివైచెను. మఱు ఊణముననే భీమసింగును, బ్రక్కనఁగూర్చుండి చూచుచున్నయంబాలికయు భయాశ్చర్యసంకటంబుల మునింగిరి. వారినోటినుండి “సీ-సీ-సీ-వా-సీ-వా-ప్రే-మా-బా-యి.”య నెడిమాటలు వచ్చెను. అదృశ్యమును గాంచినయం బాలిక జొటజొటఁ గన్నీరుగాఱు నొక్కపెట్టున రోదనముఁజేయుచుఁ బ్రేమాబాయి దేహమువైబడి గట్టిగఁ గొగిలించి “అక్కా!—అక్కా!—ప్రేమా!—సౌజన్యనిధి!—తుదకు నీకింతటిదుర్దశవచ్చెనా? నిన్నటివినముననే కదా నీసాయంబునఁ బ్రియునిఁ గలిసికొనఁగలిగితి? ఇంతలా నింత యయ్యెఁగా? అయ్యో!—అయ్యో!—నాతో నొక్కపలుకైనఁ బలుకవా?—నీ వెంతటిపవిత్రవా? నీచరిత్ర మద్భుతముగ నున్నదే! నీ వీనిర్జనారణ్యంబున నిట్లుగుటకుఁ గతంబెద్ది? నీవిషయంబువిన్న నీతండ్రి యొక్కనిమిషమైన నిలువఁగలఁదా! అక్కా! నాపంక నొక్కమాటు తిలకింపుము. హతవిధి! నీవెంత క్రూరుండవు!—దుర్భరము!—దుర్భరము!—”అని యనేకరీతుల విలపించుచు మూర్ఛియైను. ఆసమయమున భీమసింగుస్థితి యెట్లుండెనో దేవున కెఱుక.

కొంతసేపటికి భీమసింగు ధైర్యంబవలంబించి యరువురను నుపచారములజేయుచు ప్రేమాంబాలికలు కొంతతెప్పిరిగిరి. భీమసింగవృత్తు గద్దడకంతుడై నయనములనుండి తొఱుగు కన్నీటినిఁ దుడుచుకొనుచు నిట్టనియె.

“ప్రేమా! - ప్రేమా! - నీవిషయమేమియో నాకినుమంతయేనిఁ జెలియుట లేదు. నీవిట్టి కుమారాకారంబు ధరించి నట్టకవి జట్టివలె పీఠోఁ బోరఁ గారణంబేమి?” అనినవెంటనే ప్రేమాబాయి దాహమగుచున్నదని సంజ్ఞ చేసెను. భీమసింగు తనహస్తముతో నామెగుఁ బానీయమొసంగెను. నీరమును ద్రాగి యాపీరవనిత సేదఁదేరి యిట్లు చెప్పఁబడఁగెను.

“అర్యపుత్రా! నాప్రాణము లిక సెంతఁగాకాల ముండవు. విషము చేహమునందుఁజేరి శక్తిని హరించుచున్నది. అమ్మా! అంబాలికా! యేల ధుఃఖించెదవు? మీరిరువు ఓదీసురాలికష్టవృత్తాంతంబు వినుడు. అర్యపుత్రా! మిమ్ముఁ జూచినదిమొదలు నాహృదయము మీదివ్యమూర్తియందే లగ్నమై యుండెను. ఆనాటి నుండియు మీపవిత్రమూర్తినే మనీయహృత్పీఠంబున నిల్పి మీనామమునే జపించుచున్నాను. మనోవాక్కాయ కర్మంబుల మిమ్మే భర్తగ వరించితి. కాని, మీరు నాప్రేమను నెఱుంగఁజాలరైతిరి. నాయం దజుమాత్రమైన వలపుఁజూపకుంటిరి. తమయందు నాకుఁగల వలపును బలు మారులు ద్యోతకమగురీతిని బ్రవర్తించితిని గాని మీ రద్దాని గ్రహింపరైతిరా? మీరెన్నఁడు నామనోభావము గుర్తింపలేక నాప్రేమను నిరాకరించితిరా? ఆనాఁడే యనువులఁ బాయఁదలఁచితి. కాని యూత్తహత్య దూష్కరింపనియుం దన్దులంబున రౌరవాదినరకంబులఁ బడవలసి వచ్చుననియు సెంచి బ్రతికి యుండు సంతవఱకు మీపాదసేవనైనఁజేసి జీవించుట పరమశ్రేయంబని నిర్ధారణఁజేసికొంటిని. మీరంబాలికను గొని వెడలిన మఱునాఁ డుదయము ననే మనోహరులగు మిమ్మునిడిచియుండుట కూడదనియు, మీయొద్దఁ బురుషుఁడేమంబును ధరించి సేవకుఁడుగనైన నుండవలయునని యెంచి, మీరు వెడ

లిన త్రోవను గనుగొని బయలుదేరిలిని. నామనంబున వివిధాచారములు బయలుదేరి హృదయమును గలత నొందింపఁ దుడకుఁ ద్రోవఁదప్పి యాయ రణ్యంబుఁజేరి చాల నలసియుండుటచే నొక్కవృక్షచ్ఛాయ విశ్రమించితిని. సమావరహస్యప్రదేశమున నిరువురుపురుషు లేదియో మాటాడుకొనుచుండిరి. వారిలో నొకఁడు గోకులదాసు. రెండవవాఁ డాతని భృత్యుఁడు. నేనును వారిని సమాపించి, దాగియుండి వారుమాటాడు విషయములను వినుచుంటిని. అప్పుడు సేవకుఁడు. “స్వామి! మీయాజ్ఞానుసారమే వెడలి భీమసింగంబా చికకు గొనిచేసిన విషయమును నతఁడేగిన దారియును గనుగొనివచ్చితి” ననెను. అందులకు గోకులదాసు, “మంచిది. నేనెటులైన నాకన్నియను వివాహమా డవలయును. భీమసింగు ‘చికనిరు’జేరకమున్నే మార్గచుఘ్యంబునఁ గాచి యుండి నమయముఁజూచి యాతని వధించి యంబాలికను గొనిరావలయును. అప్పుగాక్షిని వీక్షించిన క్షణమునుండి మనం బామానినీమణి యధీనంబైన” దనగా సేవకుఁడు “ప్రభూ! యెటులైన మన మిప్పుడే పోయి యాతడు వచ్చెడు త్రోవయందు గాచికొనియుండెద” మనియెను.

ఆమాటలు వివగనే నాగుండె టగిలినట్టయ్యెను. దేహము భయకంపిత మయ్యెను. వారికిఁ దెలియకుండ నేనుగూడ మెల్లన వారివెన్నంటి వచ్చు చుంటిని. వారిరువు రిచ్చోటుఁజేరిన తర్వాత గోకులదాసు సేవకునిఁ గాచి “నీవు వెడలి భీమసింగుజాడల నరసిరమ్ము. మంచితరుణము గనిపెట్టి నాకు వర్తమానముఁ దెల్పుము. నీ వాతని సహరింపవలదు. అక్కార్యము నేనే చేసేదను. నేను పరించిన కాంత నాతఁడు దొంగిలించుకొని పోవుచున్నాఁడు. నే నాపగఁడిర్పుకొనవలయును.” అని పల్కి యాతని నంపివేసెను.

నేనుగూడ నాసేవకుని రహస్యముగ ననుసరించితిని. నే నెంత మెల్లగ నడచిపోవుచుండినను నేలబడి యుండిన యెండుటాకులు చప్పుడుగల్గించు చుండెను. అసేవకుఁ డాసవ్వడిని గ్రహించి తన్నెవ్వరో? యనుసరించు చున్నారని తెలిసికొని యచ్చోట నిలిచి నలుచెనలఁ బరికించెను. అయ్యది

గ్రహించి నేనొకమఱుగు ప్రదేశమునకుఁ బోయితిని. వా డిటుచటుఁ జూచి యెవ్వరినిగానక దారిఁబట్టెను. వెంటనే యెప్పటియట్లు వానిని వెన్నంటితిని. వాఁడనుమానపడి తటాబున వెనుదిరిగి చూచెను. మఱుగునకుఁబోవ యత్నించి తినిగాని నాదురదృష్టవశమున వాఁడు నన్ను గనుగొనెను. తత్క్షణమే వాఁడు నన్ను సమీపించి “ఎవడవురా నీవు? నన్నేల యనుసరించుచుంటివి? నీవె వ్వడవో తెల్పుము. లేకున్న నిన్నిదే చంపెద” నని బెడరించెను. నేనందులకు దగిన ప్రత్యుత్తర మీసంఘటన వాఁడు గోపించి “నీవు మోచగానివలెఁ దోచుచున్నావు. నడువుము నాయజమానునియెడకుఁ బోవము.” అని బెడరించెను. నేను వానిబెడరింపులకు బెడరక నిుచుకొని యెదోచెప్పఁబోవు చుండ నానీచుఁడు కోపాగ్నిపితుడై “నిన్నీకరవాలాబున కెరగా నొసంగెద”నని కృపాబాంబుఁ దీయఁబోవ నే నదిగాంచి యాలసించిన ప్రమాద మగునని యెంచి, యొఱునుండి ఖడ్గంబు వెఱికి తటాబున వానిచుత్తకంబుఁ దెగనేసితి. వాఁడావ్రేటు దిని యొకయఱుపఱిచి నేలఁగూలెను. అమాత విని గోకులదాసు నాపంకకుఁబరుగిడి పచ్చెను. వచ్చి కోపారుణితోచనముండై చచ్చినవానిఁ జూచి నన్ను చూపించి నాతోఁ బోరఁదొడఁగెను. నేనుగూడ వెనుదీయక యాతనితోఁ బోరితిని. తుద కబలనగుటచేతను మీరీ ప్రాంతముల నుండిన నరుదెంతురను నవ్వుకముతోడను నఱిచితిని. తర్వాత పృథ్వాంతము మీరెఱింగినదే. ప్రియా! - యీబాధను భరింపఁజాలను. మిమ్ముల దర్శించిన మాత్రమున నానతో నింతమాత్రము వచ్చించితి” నని యూమె మఱుమాటా డలేకపోయెను. కంఠము రుద్ధ మయ్యెను. కన్నీరుమున్నీరుగాఁ గార్చుచు భీమ సింగు తొడపైఁబడెను. అప్పు డామె విషమస్థితిఁ గాంచిన నెట్టి కఠినహృదయ మైనను నీరైపోవునన్న నంబాలికాభీషింగుల విషయమై వేఱుచెప్పవలయునా? వారు తమకోకంబు నాపుకొనలేక గొల్లుగొల్లున రోదనముఁజేయు దొడఁగిరి.

మఱిగొంతసేపటికిఁ బ్రేమాబాయి తెప్పిరిగి గద్దదస్వరంబున “అర్థ
పుత్రా! ప్రియా! - ప్రియా! - అవయవములు చేష్టలు దక్కుచున్నవి.
ప్రాణావసానము - ” అనియెను. ఆమాటలు వినుకొలది భీమసింగు మనము
వేయిప్రక్క లగుచున్నట్లుండెను. శోకము పొంగిపొంగి వచ్చుచుండెను.
తుద కాతఁడు శోకము నాపుకొనలేక “ప్రేమా! ప్రేమా! సౌజన్యనిధీ!
మదీయప్రాణదాత్రీ! నీప్రేమ మద్వితీయము. నీనుగుణము లసమానములు.
నీజీవితము పరమపద్రము. నీవు కేవలము మనుష్యమాత్రపుగావు. దేశహితం
బొడఁగూర్చు నుద్భవించిన దేవీమూర్తివి. ప్రేమాగ్రణివి! - ఆయ్యో-ఆయ్యో! -
ప్రేమా! - నీకింతటితో నూజేండ్లు నిండెనా? మమ్మిదుఃఖసాగరంబున ముంచి
పోవఁదగునా? విధాతా! ఎంతవనిఁజేసితివి? నకల సద్గుణరాసిని! సౌజన్యనిధిని!
మాప్రేమను! ఇంతలో మారెనువా? ప్రేమా! నీతండ్రి యీవార్తవిని యెంత
పొగులునోగదా! నే నాతనికేమనివచింపఁగలను? ఏమొగము పెట్టుకొనియాతని
దస్థింపఁగలను? నాబహిఃప్రాణము-నాపుత్ర-నాప్రేమాబాయి, యే దని యడి
గిన నేనేమి చెప్పఁగలను? ప్రేమా! నీవెంతకాల మిప్రపంచమున జీవించి యెట్టి
సుఖములఁ బడయఁదలఁచియుంటివా? నేఁడు నీయాశలన్నియు నంతమ
య్యెగఁదా? ఆయ్యో! దుర్భరము! దుర్భరము! నీశోక లెవ్వయైననున్న దెలు
పుము. ఈభీమసింగు చేయనంసిద్ధుఁడు.” అని యేడువదొడఁగెను. అంబాలి
కయు నమితశోకంబున, “అక్కా! అక్కా! - ప్రేమా! - ఆయ్యో! -
ఆయ్యో! మమ్మవిడిచిపోవుచున్నావే? నీవంటి సౌజన్యరత్న మిట్లు నిర్దయతో
మమ్మ దుఃఖసాగరంబున ముంచి చనుట న్యాయమా? - ” యని యామె
దేహము నాలింగనమొనర్చి ప్రలాపింపఁదొడఁగెను.

ప్రేమాబాయి భీమసింగువాక్యమలను విని మోమునఁ గొంతవికాసము
దో.ప హీనస్వరంబున “అర్థపుత్రా! విరభాగ్యురాలనగు నాశోర్కి నెఱు
వేటునా? - లేదు - లేదు. ఇక నీజన్మమున - నెఱవేటుదు - పునర్జన్మమున -

నెఱివేఱునేమో—హా! భవానీ! రక్షింపుము.” అని నుడివి మఱియ మూటాడఁ జాలక భీమసింగును దడకధ్యానముతోఁ జూడఁదొడఁగెను.

ఆమాడ్కులు భీమసింగుహృదయమును ప్రీతి జేయుచుండెను. ఆతఁడు శోకంబున మాటలు తడబడ “ప్రేమా!—ప్రేమా!—నీ-కో-రి-గ-నెఱివేర్పు-సంసిద్ధుడ” నని నుడివెను. ఆమాటలు విని యంబాలికమాడ నామెశోరిక నెఱివేర్పుడని యాతని వేడుకొనెను.

ఆప్పుడు ప్రేమాబాయి శోకిమిళితంబగు మందహాసంబున “నే నిక ఫన్యము. నాశోరిక సాఫ్యము నొందింపుడు. దిక్కసారి నన్ను గొగిలించు. మీయర్థంగినిగా గ్రహించి పుణ్యముఁ గట్టికొనుడు” అని పలికెను.

ఆపలుకులువిని భీమసింగు గామె హృదయభావ మెఱింగి యామెనుఁ దనయందున్న గాఢానురాగమున కడ్డుతంబొందుచు—దా నామెభావములను గ్రహించి యామెను ప్రేమిపనందులకు సిగ్గును శోకము నొందుచు గద్గద కంఠుడై “ప్రేమా! ఇదియో నీమనోభిప్రాయము! చిన్న నామెనుండి నీయ సవ్యసామాన్యంబైన రూపకావణ్యలిశయంబులఁ గాంచుచుండియో, నీయ నూనవాక్కుధాధారలం గ్రోలుచుండియు నీయలిశయధైర్యసాహసములం గాంచుచుండియు, నీవు నాకొనసించినయకారణనహాయులు లకుభీమిచు చుండియు, నీహృదయాంతర్వర్తితమగు ప్రణామరాగ మిట్టిదని గ్రహింప నేరవైతినిగదా! ఈ! మనోహరీ! ఇట్టికట్టడికేఁ బంచభూతములు నైతము సాయమొనర్చునా? అయ్యో! ప్రేమా! నేనీక మగినిహీనుడను? ఎంత క్రూరుడను? ఎంతనీచుడను? ఎంతమందభాగ్యుడను? నామూలమున నిర పరాధివగు నీవిట్లు ప్రాణంబులఁ దొఱిగవలసివచ్చెనుగా? అన్యపురుషముభావ లోకనమైక జేయనేరని నీవు నాయుం దవ్యాజానురాగ పారవశ్యమున దేవత వోరె తోడునీడవైయుండి వచ్చినకష్టపరుషలవెల్ల సాహసమునఁ బారఁ దోలి నాప్రాణములఁ గాపాడితివి. అట్టి నీభావంబుల నెఱుంగఁజాలక మూర్ఖుఁ

డనై నీపనిత్రప్రేమను నిరాకరించి, తుద కీరీతి నీప్రాణహూతమండనై తినిగదా? నాకంటె: గ్రూరుడును, గతిసుండును, గృతఘ్నుండును, మందప్రజ్ఞుండును, మందభాగ్యుండును మఱియొకఁ డుడునా? ఈపాపమునకు నాకెద్ది ప్రాయశ్చిత్తము?—ప్రేమా! నా యాయపరాధమును తమింపుము.—నీవుపరించిన పురుషుఁడు నీకన్నులయొనుటనే యన్యకాంతానత్వఁడై యుండ నీర్ష్యయజ్ఞ మాత్రమైన లేక వర్తించుచు, నిష్కల్తవహృదయవై నన్నెంతప్రేమించితివో గదా? నీప్రేమ నిష్కళంకమనియు, సగాధమనియు, నిష్పడుకదా యెఱింగితి. ఇట్టికాంతాంత్వమును జేతులారఁ జుట్టకొంటిని.—ప్రేమా! ఏమి నీ పనిత్రహృదయము! ఏమి నీయకలుషణీవనము!—అహా! ఎంత సహనము! ఎంత విశ్వాసము! ఎంతటి శాంతము! ఎంతటి యింద్రియనిగ్రహము! ఎంతటి యాదార్యము! ఎంతటి యనురాగము! ఇదిగాక నీపతినిఁ బ్రేమించినకాంతయందనవ్యాపడక, నీ వామెయందుఁ జూపిరప్రేమ యెంతటిది? స్వార్థత్యాగ మెంతటిది? ప్రేమా! నీవు నిశ్చయముగఁ బ్రేమస్వరూపిణివే నుమా! ఈ కలికాలమునఁ బుట్టిన స్త్రీ యెంతటిశీలవలయైన, సొంతటిపతివ్రత యైన, నీలాఁ గోట్యంశమైనఁ జేయఁజాలునా?—అయ్యో!—అయ్యో!—ఏమైననేమి? నావాటిమందభాగ్యునకు నీమఱి కాంతారత్నము దక్కునా?—హా! నాజీవిత మయోమయమైనది, నాయుచుగఁజెలి నన్నుఁ గడవరాని దుఃఖసాగరంబున ముంచి పారలౌకికసౌఖ్య మనుభవింప నిర్దమించుచున్నది. అయ్యో!—అయ్యో!—నేనేమిచేయఁగలవాఁడ? నని పలువిధములఁ గన్నీరు మున్నీరుగా, గోడుగోడున దుఃఖించుచు, సహజాబగుదైర్ఘ్యంబు విడనాడి, యాసుందరమూర్తినిఁ గొఁగిలించి తనిదిదీర ముద్దులిడి, హతాశుడై, తన్నుదాను నింపించుకొనుచు, వెట్టివానివలె రోదనముఁజేయుచు నుండెను!

ఆతని మఃస్పృతాపమఃతోపాటు సంబాలిశయఁ బ్రేమాదాయి గుణగణముల స్పరించుచు నబలయగుటచే రోదనముఁజేసి చేసే మూర్ఖముని

గెను. ప్రియుని పశ్చాత్తాపము గమనించి ప్రేమాబాయి మరణసామీప్యము నొందియుండ బ్రేమాతరంగమునందు నాగన నునిచికొని “మనోహరా! నానోముపాడె. జన్మసార్థకమయ్యె. ఇక నాపంసప్రాణముల నెవనిగొఱకు వారపోయఁదలఁచితిన్? అట్టి మీప్రేమ సామ్రాజ్యలక్ష్మీనై మీపాదకంజంబులవెంతఁబడి ప్రాణిబులఁ దొఱుగఁగలిగిరిని. ఇంతకంటె నాన నీటుభాగ్యమే మున్నది?—సోదరీ! అంబాలికా! దుఃఖంపగుచున్న! సర్వేశ్వరుడు మీకు సర్వసౌఖ్యము లొసంగుఁగాక!—మనోహరా!—ప్రియా!—సోదరీ!—దుర్గాదేవి!—రక్షి-పు-డు.” అని గూఁమె మరల మాటాడ పయ్యెను. వెంటనే నిమిలితనేత్ర మయ్యెను. ఆ నిశ్వాసవాగులు పర్వ న్యాపనుడగు వాయుభట్టారపనిగా మైపోయెను.

శ్రీ రామస్మితము.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు ఆండ్ సన్స్ వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1950

వ చ న గ్రం థ ము లు

	ప్రతి 1-కి ర్వు. ఆ.	
అంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశస్కంధములు, ఒకేసంపుటము	9	0
డిటా మూడుసంపుటములు	...	10 8
అంధ్రవచనభారతము, ఆదిసభాపర్వములు	...	5 0
,, ఆరణ్యపర్వము	...	5 0
,, విరాటోద్యోగపర్వములు	...	5 8
,, భీష్మద్రోణపర్వములు	...	7 8
,, కర్ణశల్యసౌప్తిక స్త్రీ పర్వములు	...	5 8
,, శాంతిపర్వము	...	7 8
,, అనుశాసనికముమొదలు స్వర్గారోహణపర్వమువరకుగల సంపుటము	...	7 8
అంధ్ర)వాక్తయచరిత్రసంగ్రహము	...	3 0
ఆరేబియన్ వైట్సుగ్రంథము	...	2 0
తెలఁగుగారి నెక్కురిటికేసు, ఉపన్యాసములు	...	0 14
భారతరమణీమణులు, ప్రథమభాగము	...	1 4
డిటా రెండవభాగము	...	0 10
డిటా మూడవభాగము	...	0 8
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	...	0 8
సీతచంద్రిక, చిన్నయసురిగారిది	...	0 10
డిటా టీకతో	...	1 4
పంచతంత్రము, పవనము, సులభకైలి	...	0 12
సీతిరత్నాకరము	...	0 8
సంగ్రహరామాయణము	...	1 8
భోజానికగ్రంథము	...	1 0
భోజకాళిదాసకథలు, I భాగము	...	1 0
డిటా II భాగము	...	1 0
తెనాలిరామలింగనికథలు, జీవితము	...	0 6
డిటా A. S. P. అయ్యరుగారిది	...	0 8

సంస్కృతనాటకకథలు 1. 2 - భా.

... 2 0

రాజశేఖరుడు—గోపాలుడు

... 0 12

విక్రమార్కునికథలు

... 0 12

చార్ దర్విషుకథలు

... 1 0

జేతాభునికథలు

... 0 12

తైద్యులకథలు

... 0 4

పీరాంగనలు

... 0 12

పరమానందశిష్యులకథలు

... 0 4

నలుగురుమృత్యులకథలు

... 0 6

అయిదుగురుదొంగలకథలు

... 0 8

శ్రీచుక్కపగటిచుక్కకథ

... 0 4

సత్యసేనవిజయము

... 0 6

ఋషులచరిత్ర

... 0 8

పురాణగాథలు I

... 1 0

„ II

... 1 0

బాజీరాయనిచరిత్ర

... 1 4

రఘువంశకథ

... 0 8

విక్రమార్కుచరిత్ర, భా. రామమూర్తికాస్త్రీ

... 1 4

ఈసమసీలికథలు 2-వ భాగము

... 0 12

కుంజామిఅల్లరి

... 0 8

మర్యాదరామన్నకథలు

... 0 3

మైరాపణచరిత్ర, చక్కనిహర్ష

... 0 2

అనంతసాగరము, బుక్కరాయసముద్ర చరిత్ర

... 1 8

శకుంతల చరిత్ర

... 0 6

నల

... 0 8

సావిత్రి

... 0 6

హరిశ్చంద్ర

... 0 8

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు ఆండ్ సన్స్,

292, ఎన్.జి. నేడ్, చెన్నపురి. 1.

న వ ల లు

ప్రతి 1-కి రు. అ.

సీతారామము	...	1	4
సుజనరంజని	...	1	0
విజయదేవి	...	1	8
ఉన్నాదిని	...	0	6
రాధారాణి	...	0	6
దుర్గేశనందని	...	1	0
లక్ష్మణ, నవల	...	0	12
నీల	...	0	6
శోపలన్ కన్నకి	...	0	12
పీలబాల	...	0	8
ఆనందమత, నవల	...	1	12
లాలాబాయి	...	0	8
సౌందర్యలిలక	...	2	0
రోషినార, (చరిత్రవిషయకమగు నవల)	...	0	12
బాలాదిత్య (చరిత్రాత్మకమగు నవల)	...	3	0
దేశభక్తుడు	...	1	0
శంభుతో నొకనాటిసహవాసము	...	0	4
చంద్రగుప్తుడు	...	2	8
నీలసింధువు	...	1	0
వనబాక్షి	...	1	0
స్వప్నయాత్ర	...	0	12
ముగ్గురుమూర్తులు	...	2	8

విశ్వభారతీగ్రంథమాల ప్రచురణములు

కథాగుచ్ఛము I భాగము	...	2	8
“ II ”	...	2	8
“ III ”	...	2	8
“ III ” ప్రథమభాగము	...	1	0

	ప్రతి 1-కి ద్వ. లా	
కథాగుచ్ఛము III భాగము ద్వితీయభాగము	...	1 0
IV ,,	...	1 8
పదవమునుక 1, 2 భాగములు	...	5 0
,, విడిగా 1 భాగము	...	2 5
2 భాగము	...	2 8
ప్రెస్ మ్యాండ్ మేజిస్ట్రేటు	...	1 0

నాటకములు

నందవధము	...	0 8
నందునిచరిత్రము, నాటకము	...	0 12
ప్రభాకరవిజయము	...	1 8
శూరబొమ్మలినాటకము	...	0 12
రామవనవాసనాటకము	...	0 12
విచిత్రపాదుకాపట్టాభిషేకము	...	0 12
కమలాపహరణము, జి. సి. వి. శ్రీనివాసాచార్యకృతము	...	1 4
అంధప్రసన్నరాఘవనాటకము, కొక్కొండ వెంకటరత్నంపంతులు	...	1 0
కర్ణభారము	...	0 2
నుజనమైతి	...	1 0
చంద్రగుప్తనాటకము	...	1 4
మధ్యమవ్యాయోగము	...	0 3
పూర్వకాకుంతలము	...	0 12
చినరంగారాయనాటకము	...	0 6
వీరాభిమన్యనాటకము	...	0 12
విధిలేకపైద్యుడు	...	0 8
స్వర్ణచూతము	...	0 10
విజ్ఞాన ప్రహసనము	...	0 2

వావిళ్ల రామస్వామికృష్ణులు అండ్ సన్స్,

292, ఎన్.ఎల్.నెడ, చెన్నపురి. 1.

